

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง

การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ
ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน
The Integration According to learning and Buddhist culture
to prevent suicide for youth in Lamphun Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

รูปแบบและกระบวนการทางพระพุทธศาสนาในการลดการฆ่าตัวตาย
ของประชาชนจังหวัดลำพูน
A Model and Processes of Buddhism in Reducing Suicides
of People in Lamphun Province

โดย

นายประเด่น แบนปิง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MCU RS 610761226

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง

การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ
ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน
The Integration According to learning and Buddhist culture
to prevent suicide for youth in Lamphun Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

รูปแบบและกระบวนการทางพระพุทธศาสนาในการลดการฆ่าตัวตาย
ของประชาชนจังหวัดลำพูน
A Model and Processes of Buddhism in Reducing Suicides
of People in Lamphun Province

โดย

นายประเด่น แบนปิง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761226

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Sub - Research Report 1

The Integration According to learning and Buddhist culture
to prevent suicide for youth in Lamphun Province

Under Research plan

A Model and Processes of Buddhism in Reducing Suicides
of People in Lamphun Province

BY

Mr.Praden Banping

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Lamphun Buddhist College

B.E.2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610761226

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย: การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ
ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

ผู้วิจัย : นายประเด่น แบนปิง

ส่วนงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

ปีงบประมาณ : ๒๕๖๑

อุดหนุนการวิจัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ”มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อวิเคราะห์หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ๒) เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน และ๓) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ อันประกอบไปด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ประชากรประกอบไปด้วยคณะครู โรงเรียนในจังหวัดลำพูน จำนวน ๑๘ โรงเรียน และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดลำพูน ครอบคลุม ๘ อำเภอ รวมทั้งหมด ๓๒ รูป/คน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า

หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ เป็นกระบวนการทางปัญญาที่เป็นตัวพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธกับศรัทธามีความสำคัญ ๒ ประการ คือ ๑) ศรัทธาเป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา ๒)ศรัทธาเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ บุคคลมีความเชื่อคือศรัทธาแล้วจึงปฏิบัติธรรม การวิเคราะห์สถานการณ์ของโรงเรียนเพื่อค้นหาวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการที่ดี โรงเรียนมีความพร้อมในด้านบุคลากร มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพซึ่งดำเนินการจัดให้โดยทางโรงเรียน ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียน มีการจัดส่งเสริมกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง มีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

มีการบูรณาการโดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนาในด้านกัมมัสถา หลักการเชื่อมกรรม มีโครงการห้องเรียนต้นแบบศีลธรรม ๔.๐ โครงการ พัฒนาหมู่บ้านศีล ๕ เชิงท่องเที่ยว การบูรณาการในด้านวิปากัสถา หลักการเชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม โครงการอาชีพสู่อาเซียน การบูรณาการในด้านตถาคตโพธิัสถา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มีโครงการทำความดีเทิดพระเกียรติ นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีของสังคม และมีคุณธรรม จริยธรรมตามหลักค่านิยมที่พึงประสงค์

มีรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน มีกระบวนการ ๕ ขั้นตอนในการนำเสนอรูปแบบ คือ ๑) สร้างความสนใจ ๒) วางแผน ๓) ลงมือปฏิบัติ ๔) สรุปสิ่งที่เรียนรู้ ทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ ๕) นำเสนอผลงาน

การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนใน
จังหวัดลำพูนโดยใช้หลักวิปាកัสธา หลักการเชื่อวิบากหรือความเชื่อผลของกรรม ประกอบด้วย
โครงการการเรียนรู้แบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) โครงการ ปฏิบัติธรรมเป็นนิจ จิตแจ่มใส โดยใช้
กระบวนการ ๖ ขั้นตอน คือ ๑) ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ๒) กระตุ้นความ
สนใจ ๓) จัดกลุ่มร่วมมือ ๔) แสวงหาความรู้ ๕) ขึ้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ ๖) ชี้นำเสนอผลงาน

Research Title : The Integration According to learning and Buddhist culture
to prevent suicide for youth in Lamphun Province

Researchers : Mr.Praden Banping

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Lamphun Buddhist College

Fiscal Year : 2561 / 2018

Research Scholarship Sponsor : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research entitled "The Integration According to learning and Buddhist culture to prevent suicide for youth in Lamphun Province " has the objectives as follows 1) to analyze the principles learning and Buddhist culture ways in preventing suicide of youth in Lamphun Province, 2) to study the integration of learning principles and Buddhist culture ways in preventing suicide of youth in Lamphun province, and 3) to analyze the integration model of learning principles and Buddhist culture ways in preventing suicide of youth in Lamphun province. This study is the qualitative research methodology that includes the process of studying and analyzing data from documents and interviews. The population consists of 16 teachers from schools in Lamphun Province and monks' moral teaching in Lamphun School by covering all 8 districts that include a total of 32 people using action research methodology

The results revealed that the principles of learning and Buddhist culture ways are an intellectual process that is the point of continuous personal development throughout life ,The Buddhist culture ways and faith have importance into 2 kinds, including 1) Faith is the foundation of the development process to wisdom, 2) Faith is the foundation of practice, a person has belief that is faith and then practicing Dhamma. The situation analysis of school to find the Buddhist culture ways, most schools have good management, readiness for personnel with technology. Students can choose to study both ordinary and professional levels that is provided by the school. The community cooperates in teaching and learning with schools there is to promote moral and ethical activities for learners continuously by having social and cultural capital.

There is integration by using Buddhist processes in the side of Kammasaddhā that believes in Kamma principle there is the project of a moral master classroom 4.0. The development of five precepts of the village project in tourism by integrating in Vipākasaddhā that believes in the consequences of actions

and the result of kamma. Occupation project to ASEAN by integrating in the side of Tadāgatabodhisaddhā that believes in confidence in the Enlightenment of the Buddha. There is the project of doing good deeds for honoring. Students can develop themselves to be good people of society and have morals and ethics according to the principles of desirable values .

The integration model of learning principles and Buddhist culture ways in preventing suicide of youth in Lamphun province there are five steps in the model presentation, including 1)creating interest,2)planning, 3)taking action,4)summarizing of learning and reviewing what they learned, and 5) presenting the work in integration of learning principles and Buddhist culture ways in preventing suicide by youth in Lamphun Province using Vipākasaddhā that believes in the consequences of actions that consist of Pavara Learning Project (Home, Temple, School), always Dhamma Practice and Mental Clarity Project by using the 6 steps, including 1) providing basic knowledge about ethics, 2) stimulating interest, 3)organizing cooperative groups, 4) seeking Knowledge, 5) Summary of learning things, and 6) Presentation process

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากหลายๆ ฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระครูสิริสุตานุยุต,ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกรรมการประจำของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำ และช่วยตรวจสอบแก้ไขงานวิจัยข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจนกระทั่งวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน โดยเฉพาะอาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต ทั้งสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ที่ได้เมตตาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสัมภาษณ์ ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือในการตรวจแก้ไข ปรับปรุงและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณาจารย์สาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ และเจ้าหน้าที่วิทยาลัยสงฆ์ลำพูนทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลืองานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบคุณบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่อำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเล่มนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ได้ให้คำแนะนำดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ และขอขอบคุณ คณะผู้บริหาร คณาจารย์ โรงเรียนต่างๆ ที่ได้ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ เสียสละเวลา ช่วยเมตตาอนุเคราะห์ให้สัมภาษณ์ อนุเคราะห์มาร่วมวิจัยทุกท่าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือใน ทุกๆ ด้าน จนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผลสำเร็จและคุณประโยชน์อันใดที่เกิดจากการทำงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแด่บุพการีผู้ให้กำเนิด คือ มารดา บิดา และญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมสถาบันทุกท่านที่ให้กำลังใจเสมอมา รวมทั้งบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์งานวิจัยชิ้นนี้ให้แก่ผู้วิจัยจนเป็นผลสำเร็จด้วยดี

นายประเด่น แบนปิง
หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญแผนภาพ.....	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ณ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๕
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๗
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๙
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องอัตวินิบาตกรรม.....	๙
๒.๑.๑ ความหมายของอัตวินิบาตกรรมทั่วไป.....	๙
๒.๑.๒ ทฤษฎีอัตวินิบาตกรรมโดยทั่วไป.....	๑๑
๒.๑.๓ อัตวินิบาตกรรมตามทฤษฎีของพุทธศาสนา.....	๑๓
๒.๑.๔ ประเภทของอัตวินิบาตกรรม.....	๑๘
๒.๑.๕ สาเหตุของอัตวินิบาตกรรม.....	๒๐
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการบูรณาการ.....	๒๔
๒.๒.๑ ความหมายของการบูรณาการ.....	๒๔
๒.๒.๒ แนวคิดของการบูรณาการ.....	๒๖
๒.๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการ.....	๒๙
๒.๒.๔ รูปแบบของการบูรณาการ.....	๓๐
๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการจัดการศึกษาโดยการบูรณาการ.....	๓๔
๒.๓.๑ ความหมายของการจัดการศึกษา.....	๓๔
๒.๓.๒ การบูรณาการการจัดการศึกษา.....	๓๙

๒.๓.๓	รูปแบบการจัดการศึกษา.....	๔๓
๒.๓.๔	ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา.....	๔๘
๒.๓.๕	การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน.....	๕๐
๒.๔	แนวคิดและทฤษฎีเรื่องหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ.....	๕๕
๒.๔.๑	ความหมายของหลักการเรียนรู้.....	๕๕
๒.๔.๒	วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ.....	๖๔
๑.	กัมมสังฆา เชื่อกรรม.....	๖๕
๒.	วิปากสังฆา เชื่อวิปาก.....	๖๕
๓.	กัมมัสมณสังฆา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน.....	๖๖
๔.	ตถาคตโพธิสังฆา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า.....	๖๖
๒.๕	แนวคิดและทฤษฎีการป้องกันการฆ่าตัวตาย.....	๗๑
๒.๕.๑	แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการฆ่าตัวตาย.....	๗๑
๒.๕.๒	การประยุกต์ใช้หลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ.....	๗๖
๒.๖	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘๕
๒.๖.๑	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ.....	๘๕
๒.๖.๒	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ.....	๘๘
๒.๖.๓	งานวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันการฆ่าตัวตาย.....	๙๐
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย.....	๙๔
๓.๑	รูปแบบการวิจัย.....	๙๔
๓.๒	ประชากรที่ศึกษา.....	๙๕
๓.๓	เครื่องมือการวิจัย.....	๙๖
๓.๔	การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	๙๗
๓.๕	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๙๗
๓.๔	สรุปกระบวนการวิจัย.....	๙๘
บทที่ ๔	ผลการวิจัย.....	๑๐๐
๔.๑	หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตาย ของเยาวชนในจังหวัดลำพูน.....	๑๐๑
๔.๑.๑	หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกัน การฆ่าตัวตาย.....	๑๐๑
๔.๑.๒	หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกัน การฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน.....	๑๑๐
๔.๒	การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกัน การฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน.....	๑๒๑

๔.๒.๑	การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน.....	๑๒๑
๔.๓	รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธใน การป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน.....	๑๒๗
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๔๔
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๑๔๔
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๕๓
๕.๓	ข้อเสนอแนะ.....	๑๕๘
๕.๓.๑	ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย	๑๕๘
๕.๓.๒	ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ.....	๑๕๘
๕.๓.๓	ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย	๑๕๙
บรรณานุกรม.....		๑๖๐
ภาคผนวก.....		๑๖๗
ภาคผนวก ก	บทความวิจัย.....	๑๖๘
ภาคผนวก ข	ตารางนำผลวิจัยไปใช้.....	๑๗๗
ภาคผนวก ค	ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์.....	๑๘๐
ภาคผนวก ง	เครื่องมือวิจัย.....	๑๘๓
ภาคผนวก จ	ภาพถ่ายกิจกรรมทำงานวิจัย.....	๑๙๒
ภาคผนวก ฉ	แบบสรุปโครงการ.....	๑๙๕
ประวัติผู้วิจัย.....		๒๐๐

คำอธิบายคำย่อ

พระวินัยปิฎก

คำย่อ

วิ. มหา.(ไทย)

วิ. จุ. (ไทย)

คำเต็ม

วินัยปิฎก

มหาวรรค (ภาษาไทย)

วินัยปิฎก

จุฬวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ

ที.ม. (ไทย)

ที.ปา. (ไทย)

ม.ม. (ไทย)

ส.ส. (ไทย)

ส.ข. (ไทย)

อง.ปญจก. (ไทย)

อง.อฎฐก. (ไทย)

อง.ทก. (ไทย)

อง.จตุกก.(ไทย)

อง.อฎฐก. (ไทย)

อง.นวก.(ไทย)

อง.ปญจก.(ไทย)

อง.ทสก. (ไทย)

อง.สตุกก.(ไทย)

อง.ติก. (ไทย)

ขุ.ธ. (บาลี)

ขุ.ธ. (ไทย)

ขุ.ม. (ไทย)

ขุ.อิติ.(ไทย)

คำเต็ม

สุตตันตปิฎก

ทีฆนิกาย

มหาวรรค (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

ทีฆนิกาย

ปาฎีกวรรค (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

มัชฌิมนิกาย

มูลปณาสก (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

สังยุตตนิกาย

สคาถวรรค (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

สังยุตตนิกาย

ขันธวารวรรค (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

อังคุตตรนิกาย

ปัญจกนิบาต (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

อังคุตตรนิกาย

อฎฐกนิบาต (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

อังคุตตรนิกาย

ทกนิบาต (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

อังคุตตรนิกาย

จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

อังคุตตรนิกาย

อฎฐกนิบาต (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

อังคุตตรนิกาย

นวกนิบาต (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

อังคุตตรนิกาย

ปัญจกนิบาต (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

อังคุตตรนิกาย

ทสกนิบาต (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

อังคุตตรนิกาย

สตุกกนิบาต (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

อังคุตตรนิกาย

ติกนิบาต (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

ขุททกนิกาย

ธมมปทปาลี (ภาษาบาลี)

สุตตันตปิฎก

ขุททกนิกาย

ธรรมบท (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

ขุททกนิกาย

มหานิเทศ (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

ขุททกนิกาย

อติวุตตกะ (ภาษาไทย)

สำหรับตัวเลขหลังอักษรย่อ หมายถึง ชื่อของคัมภีร์ ซึ่งมีคัมภีร์ที่ใช้ในการอ้างอิงดังนี้
เล่ม / ข้อ / หน้า เช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑ / ๓๖๐ / ๒๘๔ หมายถึง สุตตันตปิฎก
ทีฆนิกาย ปาฎีกวรรค อยู่ในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๓๖๐ หน้า ๒๘๔ เป็นต้น

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อัตราการฆ่าตัวตายของคนไทยใน พ.ศ. ๒๕๕๘ อยู่ที่ ๖.๔๗ ต่อแสนประชากร เพิ่มจากปี ๒๕๕๗ ซึ่งอยู่ที่ ๖.๐๘ แต่แสนประชากรเฉลี่ยเดือนละ ๓๕๐ คน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลกที่ไม่เกิน ๗.๐ ต่อแสนประชากร ทั้งนี้เป้าหมายในการลดการฆ่าตัวตายให้ต่ำกว่า ๖.๐ ต่อแสนประชากร ในพ.ศ. ๒๕๖๔ ในการประชุมวิชาการสุขภาพนานาชาติครั้งที่ ๑๕ และการประชุมสุขภาพจิตและจิตเวชเด็กครั้งที่ ๑๓ นายแพทย์ประภาส อcranันท์^๑ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ เปิดเผยว่า ปัญหาสุขภาพจิต และการทำร้ายตนเองทวีความรุนแรงมากขึ้น เพราะสังคมไทยยังไม่ให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพจิต และการทำร้ายตนเองจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเพราะว่า สังคมไทยยังไม่ให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพจิตเท่าที่ควร โดยในภาคเหนือพบว่า มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงกว่าภาคอื่น ซึ่งปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่นำไปสู่การฆ่าตัวตายมีด้วยกันหลายปัจจัย อาทิ ปัญหาความสัมพันธ์ ปัญหาจากการทรมาณจากโรคเรื้อรัง การเป็นโรคจิต และโรคซึมเศร้า ปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ทั้งนี้การฆ่าตัวตายสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกเพศทุกวัย และการฆ่าตัวตายสามารถรักษาและป้องกันได้ โดยแพทย์หญิงสมรัก ชูวานิชวงศ์ นายกสมาคมสายใยครอบครัวและจิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญโรงพยาบาลศรีธัญญา ได้กล่าวในงานแถลงข่าวเรื่องโรคซึมเศร้ากับการฆ่าตัวตาย ปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทยว่า ในปัจจุบันเกิดปัญหาการขยายตัวของภาวะซึมเศร้าในกลุ่มประชากร ทำให้เกิดการฆ่าตัวตายจำนวนมากโดยในเอเชียไทยมีสถิติรองจากเกาหลีและญี่ปุ่น ทั้งนี้โรคซึมเศร้าเกิดจากความผิดปกติของสารเคมีในสมอง หรือทางการแพทย์เรียกว่า สื่อประสาทผิดปกติสามารถรักษาด้วยการกินยาต้านเศร้าและสามารถหายได้ นอกจากรักษาโรคซึมเศร่ายังสามารถป้องกันได้ตั้งแต่แรกเกิด โดยเลี้ยงดูบุตรให้ดี ให้อารมณ์ดี และมีคุณค่า และชีวิตมีความหมาย รวมถึงการสอนทักษะการอดทนและการแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิต

การฆ่าตัวตายเกิดขึ้นในบุคคลที่มีความเสี่ยง เช่น เป็นโรคซึมเศร้า มีปัญหาบุคลิกภาพ การพยายามฆ่าตัวตาย และการฆ่าตัวตายสำเร็จมีโอกาสเกิดขึ้นได้มากถ้ามี ยา อาวุธ หรือวิธีที่จะทำได้ง่ายๆ ใกล้ตัว^๒ ซึ่งมีผลสอดคล้องกับพบว่า วิธีการที่ใช้ในการฆ่าตัวตายนั้นพบว่า ในกลุ่มฆ่าตัวตายสำเร็จใช้วิธีการผูกคอตายตามด้วยการใช้สารเคมี เช่น ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช ส่วนในกลุ่มพยายามฆ่าตัวตาย วิธีการที่ใช้ในการพยายามฆ่าตัวตาย คือ การใช้สารเคมี เช่น ยาฆ่าแมลง ยาปราบ

^๑ นายรณชัย โตสมภาค,บทความวิชาการ “แนวทางการป้องกันและการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตาย”, (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๙), หน้า ๑ – ๒.

^๒ ปาณิกา สุขสม, “แนวคิดทางสังคมวิทยากับการศึกษาอาชญากรรม”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๑๙๓.

ศัตรูพืช รองลงมาเป็นการกินยาเกินขนาด เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายสำเร็จอื่นๆ ได้แก่ การมีโรคประจำตัวที่เป็นโรคทางกาย และโรคทางจิตเวชที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต เช่น อัมพาต/โรคหลอดเลือดสมอง/ไขสันหลัง มะเร็งในทุกอวัยวะ โรคตับเรื้อรัง โรคไตวายเรื้อรัง พิกการที่หูตา แขน ขา รวมไปถึงภาวะปวดไม่ว่าจะเป็นอาการปวดศีรษะเรื้อรัง หรือปวดข้อ/ปวดเข่า/ปวดหลังเรื้อรัง มีปัญหาการใช้แอลกอฮอล์ มีภาวะซึมเศร้า และมีปัญหาสุขภาพจิต^๓ เพราะนั่นเป็นประเด็นการฆ่าตัวตายไม่ได้ส่งผลเสียต่อตัวผู้ที่มีความเสี่ยงเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อบุคคลรอบข้าง เช่น ผู้ที่มีอาการโกรธ แล้วมักใช้อารมณ์รุนแรง หากโกรธตัวเองมากๆ ก็จะฆ่าตัวตาย แต่ถ้าโกรธผู้อื่นด้วยก็จะทำร้ายหรือฆ่าผู้อื่นแล้วจึงฆ่าตัวตายตาม โดยที่ร้ายแรงสุดคือกลุ่มคนเหล่านั้นยังคงเป็นห่วงคนในครอบครัวจึงตัดสินใจฆ่าคนในครอบครัวก่อนแล้วฆ่าตัวตายตาม เราจึงได้เห็นข่าวลักษณะนี้อยู่บ่อยครั้งในสังคม ดังนั้นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคซึมเศร้า และช่วยกันสร้างแรงบันดาลใจเกี่ยวกับคุณค่าของชีวิต เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารซึ่งกันและกัน จึงนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น และกลายเป็นเกราะป้องกันการเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงในอนาคตได้^๔

ปัญหาการฆ่าตัวตายจังหวัดลำพูน โดยเฉพาะในอำเภอเมือง และอำเภอแม่ทาเป็นปัญหาที่ ๒ ของจังหวัด ที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๕๘^๕ สาเหตุสำคัญของการฆ่าตัวตาย คือ โรคซึมเศร้า จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่ฆ่าตัวตายมากกว่าครึ่งเป็นโรคซึมเศร้า ก่อนที่จะเสียชีวิต โรคนี้ทำให้ผู้ที่เป็นรู้สึกท้อแท้มองโลกในแง่ลบ รู้สึกชีวิตไร้ค่า จนอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายในที่สุด ได้แก่ ๑. สาเหตุทางจิตใจ มาจากบุคลิกภาพ หรือการปรับตัวช้า คนที่มีบุคลิกภาพที่ไม่เข้มแข็ง และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำ ตลอดจนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี ๒. สาเหตุทางสังคม เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิต แต่ไม่ใช่เป็นสาเหตุประการเดียว เช่น เศรษฐกิจตกต่ำ ผิดหวังในความรัก หรือสูญเสีย ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้ปกครอง มีปัญหาครอบครัว ความเชื่อในบางลัทธิ ๓. โรคทางจิตเวช พบว่า โรคทางจิตเวช ๔ กรณีต่อไปนี้ผู้ที่เป็นมีโอกาสฆ่าตัวตายสูง เช่น โรคซึมเศร้า โรคจิต ผู้ติดสุราหรือติดยาเสพติด เป็นต้น

ภาคเหนือในปัจจุบันก้าวเข้าสู่สังคมที่เติบโตอย่างก้าวกระโดดต้องเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้คนในสังคมมุ่งแสวงหาความสุข และสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มหมดไป จากโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว ครัวเรือนที่อยู่ด้วยกันแบบไม่ใช่ญาติ และครัวเรือนที่มีอายุรุ่น

^๓ อนุพงศ์ คำมา, การฆ่าตัวตายสำเร็จ : กรณีศึกษาจังหวัดสุโขทัย, วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, ปีที่ ๕๘, ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม), ๒๕๕๖.

^๔ มูลนิธิไฟเซอร์แห่งประเทศไทย, โรคซึมเศร้ากับการฆ่าตัวตาย ปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.pfizer.co.th/th/node/๓๐๓๑> [๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐].

^๕ อภิชัย มงคล อธิบดีกรมสุขภาพจิตและคณะ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, รายงานอัตราการฆ่าตัวตายของประเทศไทย ๑๐ จังหวัดแรกที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงสุด, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <https://www.suicidethai.com/report/> [๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐].

เดียวกัน สองรุ่น และรุ่นกระโดด ตา ยาย กับหลาน ซึ่งพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบต่างคนต่างอยู่สัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความเปราะบางจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และความรุนแรงทางเพศต่อเด็กและสตรีเพิ่มขึ้น^๖ ในระบบของการศึกษาไทย ท่านพุทธทาสภิกขุเป็นรูปหนึ่งที่รอบรู้ทางการศึกษาและมองเห็นข้อบกพร่องของการศึกษาของไทย และได้เรียกการศึกษาในโลกปัจจุบันว่า “การศึกษาหมางด้าน”^๗ พร้อมทั้งเรียกร้องให้ปัญญาชนและผู้เกี่ยวข้องในด้านการศึกษาทุกท่านมาช่วยกันต่อหางสนัช ท่านมองว่า การศึกษาตามแบบปัจจุบันละเลยบทเรียนทางศีลธรรม การศึกษาที่ปราศจากการปลูกฝังจริยธรรม จึงเปรียบเหมือนสุนัขหางด้วนที่พยายามหลอกผู้อื่นว่า สุนัขหางด้วนเป็นสุนัขที่สวยงามกว่าสุนัขที่มีหาง ท่านจึงพยายามชี้ให้เห็นว่า สุนัขที่มีหางเป็นสุนัขที่สวยงาม การศึกษาจึงต้องเน้นบทเรียนทางศีลธรรม การศึกษาที่ไม่มีบทเรียนทางศีลธรรม ไม่เน้นภาคจริยศึกษา ย่อมไร้ประโยชน์ และอาจจะเป็นอันตรายต่อสังคมอีกด้วย

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน ลำพูน ๑๐ แนวทางการแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตาย จังหวัดลำพูน ปี ๒๕๕๙ ได้แก่ ๑.จัดกิจกรรม Suicide case conference ทุก ๑ เดือนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับได้ตระหนักถึงความสำคัญและการเฝ้าระวัง ๒.ติดตามเยี่ยมบ้านผู้ป่วยจิตเวช/ผู้ที่ยุติชีวิตและครอบครัว ๓.มีกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายในชุมชน ๑-๒ กิจกรรมต่อรพ.สต. ๔.จัดกิจกรรมอบรมให้มีการเข้าถึงบริการสุขภาพจิตสำหรับผู้ป่วยจิตเวช/จิตเภทและครอบครัวเพื่อลดปัญหาการฆ่าตัวตายรวมถึงปัญหาการเข้าถึงสุรา ๕.คัดกรองโรคซึมเศร้าด้วย 2Q/9Q ของผู้มารับบริการทุกรายในสถานบริการ และการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ๖.ประเมินความเครียดของหญิงตั้งครรภ์/ให้ประเมินตนเองในสมุดฝากครรภ์(สมุดสีชมพู) ๗. คัดกรอง 2Q/9Q ในหญิงหลังคลอดทุกราย ๘. จัดกิจกรรมรณรงค์วันป้องกันการฆ่าตัวตายโลก ๑๐ กันยายนของทุกปี ๙. ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์สุขภาพจิตดีในสังคมและลดอคติต่อผู้มีปัญหาสุขภาพจิต ๑๐. ส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพจิตของเครือข่ายในชุมชนทุกกิจกรรม และ ๑๑.จัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อส่งเสริมเป็นที่พึ่งทางใจแก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๘

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความคิดที่อยากจะเสนอแนวทางในการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน เป็นอีกโครงการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดผล ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนและผู้เกี่ยวข้องกับเยาวชนในจังหวัดลำพูน

^๖ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์การวิจัย (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) : ภาคเหนือ, ๒๕๕๕, หน้า ๖๒

^๗ พุทธทาสภิกขุ, ธรรมบรรยายต่อทางสนัช, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมทาน, ๒๕๒๕), หน้า ๒๕.

^๘ บุชบา อนุศักดิ์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน, งานส่งเสริมสุขภาพจิตและจิตเวช สสจ. ลำพูน, ๒๕๕๙, หน้า ๓๓, (เอกสารอัดสำเนา).

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อวิเคราะห์หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

๑.๓ คำถามวิจัย

๑.๓.๑ หลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การบูรณาการหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ดำเนินการอย่างไร

๑.๓.๓ รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาในเรื่องการบูรณาการหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการศึกษาไว้ ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้วิจัยจะได้ทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด พร้อมกับทฤษฎีการบูรณาการหลักการเรียนรู้ และแนวคิดวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ กับแนวคิดป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน ซึ่งประกอบไปด้วย ดังต่อไปนี้ คือ

๑. หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน

๒. การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน

๓. รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

๑.๔.๒ **ขอบเขตด้านพื้นที่** ประกอบไปด้วยโรงเรียนในจังหวัดลำพูน ทุกอำเภอในจังหวัดลำพูน รวมทั้งหมด ๑๘ โรงเรียน ประกอบไปด้วยอำเภอเมืองลำพูน โรงเรียนเมธีวุฒิกุล โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม โรงเรียนอรพินพิทยาลำพูน โรงเรียนบ้านเวียงยอง โรงเรียนบ้านศรีย้อย โรงเรียนวัดเหมืองง่า โรงเรียนวัดชี้เหล็ก และโรงเรียนเทศบาลบ้านกลาง อำเภอบ้านโฮ้ง โรงเรียนบ้านเหล่ายาว

โรงเรียนบ้านห้วยห้า โรงเรียนบ้านโห่งวิทยา อำเภอลี่ โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์
โรงเรียนบ้านก้อจัดสรร โรงเรียนบ้านนากลาง อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน อำเภอบ้านธิ โรงเรียนป่าตาล
อำเภอป่าซาง โรงเรียนใบบุญป่าซาง โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๖ และอำเภอทุ่งหัวช้าง
โรงเรียนทุ่งหัวช้างพิทยาคม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล ได้แก่คณะครู ประชากร ประกอบไปด้วย ได้แก่คณะ
ครู โรงเรียนในจังหวัดลำพูน จำนวน ๑๘ โรงเรียน และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดลำพูน
ครอบคลุม ๘ อำเภอ รวมทั้งหมด ๓๒ รูป/คน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบูรณาการ หมายถึง การเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการ
เชื่อมโยงการเรียนรู้โรงเรียนกับวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้หลักศรัทธากับปัญญา

ลักษณะการบูรณาการ หมายถึง การบูรณาการที่เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้
กระบวนการ และการปฏิบัติ การบูรณาการระหว่างสิ่งที่เรารู้กับชีวิตจริง เป็นการบูรณาการให้เกิด
ความสัมพันธ์กันระหว่างการเรียนรู้ในโรงเรียนกับวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ เพื่อทำให้เกิดการป้องกันการ
ฆ่าตัวตาย

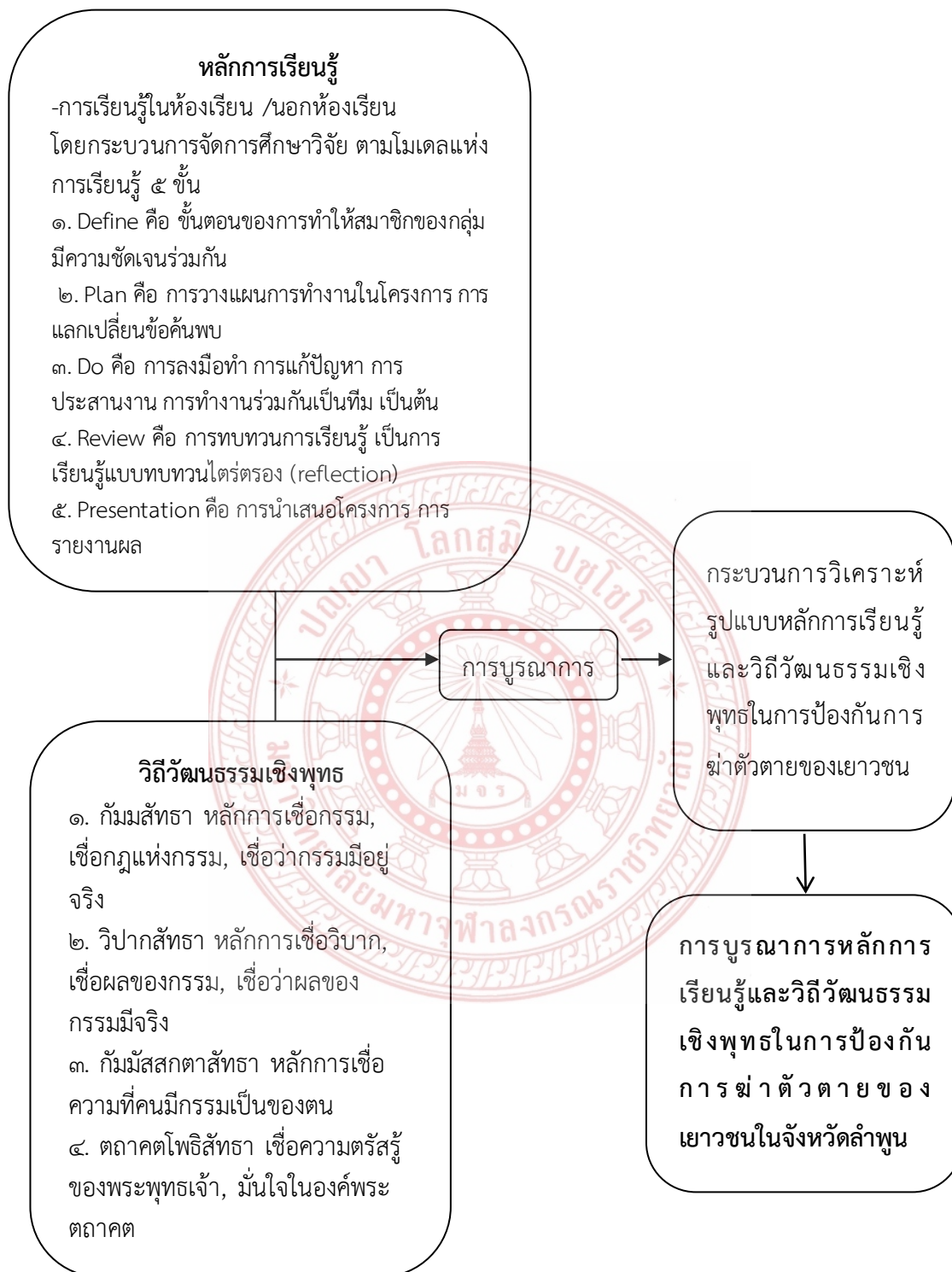
วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ หมายถึง แนวทางในการดำเนินชีวิตโดยใช้กระบวนการทาง
พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย กัมมสัทธา หลักการเชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง
วิปากสัทธา หลักการเชื่อวิปาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง กัมมัสสกตาสัทธา
หลักการเชื่อความที่คนมีกรรมเป็นของตน และตลาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
มั่นใจในองค์พระตถาคต

การเรียนรู้ หมายถึง การได้รับความรู้เกี่ยวกับการลดการฆ่าตัวตายเพื่อนำไปสู่การ
เปลี่ยนแปลงศักยภาพแห่งพฤติกรรมของตนเองในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป

การป้องกันการฆ่าตัวตาย หมายถึง การนำเอาหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ
ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต สามารถทำให้สถิติจำนวนประชาชนในการฆ่าตัวตายน้อยลงในพื้นที่
จังหวัดลำพูนเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา

จัดการเรียนรู้ตามโมเดลจักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL หมายถึง รูปแบบการวิจัย
เชิงปฏิบัติการของวิจารณ์ พาณิช ที่มีความเชื่อว่า หากต้องการให้การเรียนรู้มีพลังและฝังในตัวผู้เรียน
ได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนโดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีม และทำ
กับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง ซึ่งส่วนของ วงล้อ แต่ละชิ้น ได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ
Presentation

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

๑.๖.๒ ได้ดำเนินการใช้การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน

๑.๖.๓ ได้รูปแบบการนำหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

๑.๖.๔ เยาวชนในจังหวัดลำพูนได้ใช้กระบวนการบูรณาการป้องกันการฆ่าตัวตาย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน จึงได้กล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ หลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธและการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน ดังมีรายละเอียดของการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องอัตวินิบาตกรรม

- ๒.๑.๑ ความหมายของอัตวินิบาตกรรมทั่วไป
- ๒.๑.๒ ทฤษฎีอัตวินิบาตกรรมโดยทั่วไป
- ๒.๑.๓ อัตวินิบาตกรรมตามทฤษฎีของพุทธศาสนา
- ๒.๑.๔ ประเภทของอัตวินิบาตกรรม
- ๒.๑.๕ สาเหตุของอัตวินิบาตกรรม

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการบูรณาการ

- ๒.๒.๑ ความหมายของการบูรณาการ
- ๒.๒.๒ แนวคิดของการบูรณาการ
- ๒.๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการ
- ๒.๒.๔ รูปแบบของการบูรณาการ

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการจัดการศึกษาโดยการบูรณาการ

- ๒.๓.๑ ความหมายของการจัดการศึกษา
- ๒.๓.๒ การบูรณาการการจัดการศึกษา
- ๒.๓.๓ รูปแบบการจัดการศึกษา
- ๒.๓.๔ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา
- ๒.๓.๕ การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PROJECT-BASED LEARNING)

๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

- ๒.๔.๑ ความหมายของหลักการเรียนรู้
- ๒.๔.๒ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ
  ๑. กัมมสัทธา เชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง
  ๒. วิปากสัทธาเชื่อวิบาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง
  ๓. กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน,
  ๔. ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในพระตถาคต

๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีการป้องกันการฆ่าตัวตาย

- ๒.๕.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการฆ่าตัวตาย
- ๒.๕.๒ การประยุกต์ใช้หลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ
- ๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ
- ๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันการฆ่าตัวตาย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องอัตวินิบาตกรรม

๒.๑.๑ ความหมายของอัตวินิบาตกรรมทั่วไป

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของคำว่า การฆ่าตัวตาย หมายถึง “การกระทำที่ปลิดชีวิตของตนเองด้วยความสมัครใจและตั้งใจ”^๑ ดังนั้น บุคคลที่มีพฤติกรรมที่จะทำลายตนเอง หรือมีพฤติกรรมที่จะทำให้ตนเองเสียชีวิต แต่ไม่มีเจตนาที่จะตายจริง ๆ ย่อมไม่ถือว่าเป็นอัตวินิบาตกรรม จนกว่าจะมีข้อมูลที่บ่งว่าการกระทำนั้น ๆ เพื่อจบชีวิตของตนเอง

Encyclopaedia Britnica ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า “การฆ่าตัวตาย คือการกระทำอันสมัครใจ และเจตนาที่จะทำร้ายตนเอง”^๒

Encyclopaedia Americana ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การฆ่าตัวตาย คือการกระทำที่ผู้กระทำให้จุดมุ่งหมายแรกคือตั้งใจและเจตนาที่จะพรากชีวิตของตนเอง”

จินตนา ยูนิพันธ์ กล่าวว่า การฆ่าตัวตาย หมายถึงพฤติกรรมที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งตั้งใจทำให้ชีวิตของตนเองสิ้นสุดหรือตายลง^๓ ซึ่งสอดคล้องกับ สุวัทนา อารีพรรค ที่ชี้ให้เห็นว่าหมายถึง การทำร้ายตนเองโดยวิธีการต่าง ๆ เพื่อจุดประสงค์ให้ผู้กระทำได้เสียชีวิตลงอย่างทีคิด”^๔

การฆ่าตัวตาย หมายถึง การกระทำที่จะจบชีวิตของตนเองเพื่อหนีสถานะ บางอย่างทีบุคคลนั้นทนทุกข์ทรมานอยู่ เช่น ความเจ็บปวด เหนง่า สำนึกผิด สูญเสีย โรคภัย ซึมเศร้า ความรุนแรง และความยากจน ส่วนใหญ่จะมีสภาพที่ห่อเหี่ยว ผิดหวังกับคุณภาพของชีวิตของตน

พฤติการณ์ฆ่าตัวตาย มักเกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งไม่สามารถปรับสภาพการดำเนินชีวิตของตนได้ จากการศึกษาในเรื่องนี้พบว่า สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่จะฆ่าตัวตายของบุคคลนั้น ๆ มาก

ผู้ที่มีพฤติกรรมอัตวินิบาตกรรมนั้น จะต้องมึบางสิ่งในขั้นพื้นฐานผิดปกติ จะเป็นตัวบุคคลหรือสถานการณ์ที่คนนั้นอยู่หรือทั้งสองประการก็ได้ ส่วนใหญ่คนที่ทำอัตวินิบาตกรรมจะมีปัญหาทางด้านอารมณ์ จิตใจเป็นเวลายาวนาน เช่น ซึมเศร้า กังวล เหนง่า สำนึกผิด มีปัญหาเกี่ยวกับญาติ ว่างานหรือเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและยังได้รับการรักษาทางจิต เป็นคนไข่นอกหรือเป็นคนไข้ในของแผนกจิต

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๘๙๓.

^๒ Suicide is the act of voluntary and intentional self-destruction, (1969, v.๒๑. p.340)

^๓ จินตนา ยูนิพันธ์, การพยาบาลจิตเวช, เล่มที่๒ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศรีอนันต์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๔๓.

^๔ สุวัทนา อารีพรรค, ความผิดปกติทางจิต, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๕๒๕.

เวช ดังนั้น การทำความเข้าใจเรื่องนี้ต้องพิจารณาถึงบุคลิกภาพของแต่ละคนความสามารถในการปรับตัว การสนับสนุนทางสังคม เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคลนั้น ๆ นอกจากนี้สภาพทางสังคม เช่น ชีวิตในปฐมวัยมักมาจากครอบครัวที่แตกแยก หย่าร้างสูญเสียบิดาและ/หรือมารดา ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ถูกทารุณ ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น และในช่วงต่อมามักพบว่ามีปัญหาเรื่องถูกล่วงละเมิดทางเพศ การคลุมถุงชน ปัญหาเกี่ยวข้องกับญาติคู่สมรสการถูกทรมาณ หรือได้รับความชอกช้ำในชีวิต มากกว่ากลุ่มบุคคลโดยทั่วไป คำนิยามและความหมายเกี่ยวกับอัตวินิบาตกรรมนั้น นักคิดตะวันตกได้นำเสนอเอาไว้ค่อนข้างน่าสนใจหลายท่านด้วยกัน คือ

ฟาร์บีโรว์ (Farberow ค.ศ. ๑๙๘๑) ได้กล่าวว่า เป็นการยากที่จะให้คำจำกัดความที่ชี้เฉพาะลงได้ ความหมายของการฆ่าตัวตายค่อนข้างกว้าง ครอบคลุมไปหลายพฤติกรรม ทั้งการกระทำที่สำเร็จ การพยายามกระทำ การถูกคลุกคาม รวมทั้งการมีภาวะซึมเศร้า ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นการทำลายตนเอง รวมทั้งพฤติกรรมอื่น ๆ อีก^๕

ทอม แอล โบแชมป์ (Tom L. Beauchamp L. ๑๙๘๕-๑๘๖๙) ได้นิยามความหมายของการฆ่าตัวตายไว้ว่า “การกระทำที่ถือว่าเป็นการฆ่าตัวตายถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งจงใจนำมาซึ่งความตายของเขาและเธอในสภาพที่ผู้อื่นมิได้บังคับเขาและเธอให้กระทำการดังกล่าว”^๖

ปีเตอร์ วินท์ (Peter Windt ค.ศ. ๑๙๗๓) ได้เสนอหลักการพิจารณาความตายที่ถือว่าเป็นการฆ่าตัวตายเอาไว้ ๕ ประการด้วยกัน คือ

๑. ความตายนั้นมีสาเหตุจากการกระทำหรือความประพฤติของผู้ตาย
๒. ผู้ตายต้องการ,ปรารถนาประสงค์ความตาย
๓. ผู้ตายนั้น ตั้งใจ เลือก ตัดสินใจสมัครใจตาย
๔. ผู้ตายนั้นรู้ว่า ความตายเป็นผลมาจากความประพฤติของเขา
- ๕.ผู้ตายนั้นรับผิดชอบต่อความตายของเขา ^๗

ในปี ค.ศ. ๑๘๙๗ นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ชื่อ อีไมล์ เดอร์ไคม์(Emile Durkheim ค.ศ. ๑๗๖๐-๑๘๒๕) ได้พยายามให้คำจำกัดความในหนังสือ Le suicide เขากล่าวว่า “คำว่าฆ่าตัวตาย สามารถใช้ได้กับทุกกรณีของความตายไม่ว่าเป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมจากการกระทำไม่ว่าทางบวกหรือทางลบของเหยื่อเองซึ่งเขารู้ว่าจะนำมาซึ่งผลดังกล่าว” ความคิดเดอร์ไคม์ได้รับการคัดค้านจาก อาร์ เอฟ ฮอลแลนด์ (R.F Holland ค.ศ. ๑๙๑๘-๑๙๘๑) ซึ่งฮอลแลนด์เห็นว่าเดอร์ไคม์ได้เพิกเฉยปัญหาว่าผู้สังเกตการณ์จะสามารถตัดสินได้อย่างไรว่ามนุษย์รู้ในสิ่งที่เขากระทำอยู่ ฮอลแลนด์หยิบยกประเด็นของโสเครติสมากล่าวว่ามีใช้ลักษณะของอัตวินิบาตกรรม ถึงแม้ตี่มยา^๘

^๕ Leonard P, Ullmann and Leonard Kasner, *A psychological Approach to Abnormal behavior*, (New jersey : prentice Hall ing., 1975), p. 576.

^๖ Erwin Stengel, *Suicide and Attempted Suicide*, (Great Britian:penguin Books, 1967), p.14.

^๗ Peter Y. Windt, “The Concept of Suicide ”, In *Suicide: The Philosophical*, edited by Margaret p. Battin and David j. mayo,(London:Peter Owen,1980), p.40.

^๘ Emile Durkheim, (A Study in Sociology: Glance, 111. The Free press, 1951),p.68.

๒.๑.๒ ทฤษฎีอัตวินิบาตกรรมโดยทั่วไป

๑) ทฤษฎีสังคมเกี่ยวกับอัตวินิบาตกรรม

อีมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ศึกษาเรื่องอัตวินิบาตกรรมโดยวิธีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำอัตวินิบาตกรรมในสังคมต่างๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ค้นพบ คือ อัตราการทำอัตวินิบาตกรรมจะแปรผันตามลักษณะปัจเจกบุคคล (Individualism) ของแต่ละสังคมทฤษฎีของ เดอร์ไคม์ (Durkheim) กล่าวถึงสาเหตุหลักของอัตวินิบาตกรรมมี ๒ ประการ คือ บูรณาการทางสังคม และข้อกำหนดทางสังคม^๙

บูรณาการทางสังคม (social integration) หมายถึง การเข้าร่วมของปัจเจกอย่างเต็มที่ต่อกลุ่มสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ โดยถูกรวมเข้าด้วยกัน ด้วยค่านิยมและบรรทัดฐาน ฉะนั้น บุคคลที่มีบูรณาการทางสังคมคือ พวกเขาถูกขัดเกลาให้ยอมรับบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานและค่านิยมโดยดี ไม่รู้สึกอึดอัดเปรียบเสมือนหุ่นกระบอก เนื่องจากพวกเขาอมเสียความเป็นอิสระ เพื่อแลกกับความรัก ความรู้สึก หรือการสนับสนุนเชิงศีลธรรมจากครอบครัว และเพื่อนบ้าน

ข้อกำหนดทางสังคม (social regulations) หมายถึง ข้อบังคับ ข้อจำกัด หรือกฎระเบียบเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก ซึ่งข้อกำหนดทางสังคมเกี่ยวกับข้อกำหนดเชิงอำนาจของกลุ่มหรือสังคม ฉะนั้น บุคคลที่ถูกข้อกำหนดทางสังคมกำหนด คือ พวกเขาถูกควบคุมทางสังคม (social control) ความอึดอัดเมื่อถูกบังคับให้ทำตามสังคม พวกนี้เปรียบเหมือนคนคุกที่ต้องควบคุมเพื่อความปลอดภัยของคนอื่น พวกเขาถูกควบคุมทางสังคมจะถูกควบคุมอยู่กับสังคมในระดับเดียวกัน^{๑๐}

ตามทฤษฎีของเดอร์ไคม์ (Durkheim) คนที่มีบูรณาการทางสังคมและข้อกำหนดทางสังคมน้อยเกินไปหรือมากเกินไป จะมีความโน้มเอียงมากที่จะเกิดอัตวินิบาตกรรม เมื่อเปรียบเทียบกับคนที่มีบูรณาการทางสังคมและข้อกำหนดทางสังคมปานกลาง หรืออีกนัยหนึ่ง คือจะมีความสัมพันธ์แบบเส้นโค้ง (curvilinear relationship) ระหว่างบูรณาการทางสังคมและข้อกำหนดทางสังคมกับอัตวินิบาตกรรม

๒) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

ฟรอยด์ (Sigmund Freud, พ.ศ. ๒๓๙๙-๒๔๘๒) ได้ให้ทฤษฎีของอัตวินิบาตกรรม ไว้ ๒ ประการ คือ

๒.๑ คนที่ทำอัตวินิบาตกรรมมักเป็นคนที่ต้องสูญเสียบุคคลที่ตนรักมาก และแค้นมากในเวลาเดียวกันเป็นความรู้สึกแบบสองฝักสองฝ่าย โดยที่ความแค้นก่อให้เกิดความคิดก้าวร้าวที่จะทำร้าย แต่ขณะเดียวกันความรักที่มีอยู่จะเบนความก้าวร้าวให้มุ่งเข้าหาตนเอง (introjection) กลายเป็นการลงโทษตัวเอง คิดว่าตัวเองไม่ดีสมควรได้รับการลงโทษ ถ้าความคิดดังกล่าวนี้รุนแรงถึงขนาดก็อาจทำให้บุคคลนั้นทำอัตวินิบาตกรรมได้

^๙ วีรพล กุลบุตร, แนวโน้ม/ทฤษฎี การป้องกันและแก้ไข, (กรุงเทพมหานคร:กองบังคับการวิชาการ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, ๒๕๔๐), หน้า ๖๗.

^{๑๐} ภิรมศักดิ์ บุญเจียร, “ความพยายามฆ่าตัวตาย:กรณีศึกษาที่จังหวัดชัยนาท”, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๑.

๒.๒ คนที่ทำอัตวินิบาตกรรมเพราะมีความก้าวร้าวและมีสัญชาตญาณการทำลาย (death instinct) หรือเรียกว่า Thanatos เกิดพลิกกลับมาทำลายชีวิตตนเอง หมายความว่า ผู้ที่มีพฤติกรรม^{๑๑}

อัตวินิบาตกรรมนั้นเกิดจากพฤติกรรมก้าวร้าวและสัญชาตญาณของเขาเองที่มีความต้องการฆ่าหรือทำลายผู้อื่นให้ถึงแก่ความตายแต่เมื่อการกระทำไม่สำเร็จก็ทำให้ความคิดนั้นหวนมาทำลายตนเองแทน ดังที่ ฟรอยด์อธิบายไว้ในบทความเรื่อง Civilization and Its Discontents พ.ศ. ๒๔๗๖ ว่าสิ่งที่เกิดแก่ผู้ก้าวร้าวเมื่อความก้าวร้าวทำอันตรายต่อผู้อื่นหรือสิ่งอื่นไม่ได้ คือสัญชาตญาณก้าวร้าวจะย้อนสู่กลับแหล่งกำเนิดหรือ อีโก้ ของคนผู้นั้น และต่อต้านอีโก้ที่มีอยู่เดิมหรือซูเปอร์อีโก้ ในรูปของมโนธรรมที่เข้มแข็งควบคุมอีโก้ส่วนอื่น ความตึงเครียดระหว่างมโนธรรมส่วนนี้ย้อนกลับกับอีโก้ที่มีอยู่เดิมนั้น เรียกว่า ความรู้สึกผิด (guilt) ซึ่งแสดงออกโดยความต้องการถูกลงโทษ (Self- Punishing Conscience)^{๑๒}

๓) ทฤษฎีเมินนิงเจอร์ (Merninger Theory)

ทฤษฎีเมินนิงเจอร์ เชื่อว่าคนที่พยายามอัตวินิบาตกรรม มีสาเหตุมาจาก

๓.๑ ความต้องการฆ่า เป็นแรงกระตุ้นที่ขั้วมาจากความก้าวร้าว โดยที่บุคคลกระทำตนเป็นสิ่งภายนอก ซึ่งเขาปรารถนาจะฆ่าและแรงกระตุ้นที่ขั้วออกมานั้นทำให้เกิดความต้องการที่จะฆ่าตัวเอง

๓.๒ ความต้องการถูกฆ่า เป็นการยอมจำนนต่อความเจ็บทรมานไปจนถึงที่สุด คือความตาย ทั้งนี้เพราะความเจ็บปวดที่ได้รับเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข เกิดจากสัญชาตญาณความก้าวร้าวที่ทำงานในระดับจิตไร้สำนึกและความสำนึกผิด การที่ตนได้รับความเจ็บปวดไปจนถึงความตาย ทำให้จิตไร้สำนึกได้รับความพอใจ

๓.๓ ความต้องการตาย สาเหตุข้อนี้มีสมมุติฐานว่าผู้ที่ทำอัตวินิบาตกรรมต้องการที่จะเปลี่ยนจิตใจเสียใหม่ โดยมีความเข้าใจว่าความตายเป็นการหนีไปเสีย เพื่อที่จะได้กลับมาใหม่ และความแตกต่างระหว่างจิตสำนึกและจิตไร้สำนึกในความต้องการตาย และไม่ต้องการตาย เป็นผลให้เกิดความขัดแย้งอันนำไปสู่การทำอัตวินิบาตกรรม

เมินนิงเจอร์เชื่อว่าบุคคลผู้กระทำอัตวินิบาตกรรมสำเร็จนั้นจะต้องมีความปรารถนาดังกล่าวครบทั้งสามชนิด ซึ่งวิธีการกระทำอาจต่างกันตามแต่ความปรารถนาใดจะรุนแรงกว่า เช่นถ้าความปรารถนาที่จะฆ่ารุนแรงกว่าอาจจะกระทำโดยยิงตัวตาย หรือ ความปรารถนาที่จะถูกฆ่า^{๑๓} รุนแรงกว่าอาจจะไปนอนให้รถไฟทับ ส่วนความปรารถนาที่จะตายนั้นเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้

^{๑๑} นีรา พรเดชวงค์, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพยายามฆ่าตัวตายของผู้ป่วยโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร”, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๒๔.

^{๑๒} Fromm, Erich, *The Anatomy of Human Destructiveness*, (Singapore: Peligan Books, 1982), P. 519.

^{๑๓} นีรา พรเดชวงค์, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพยายามฆ่าตัวตายของผู้ป่วยโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร, หน้า ๒๑.

บุคคลทำอัตวินิบาตกรรมสำเร็จหรือไม่ สำหรับผู้ที่ทำอัตวินิบาตกรรมแต่ไม่สำเร็จเพราะ ไม่มีความปรารถนาที่จะตายหรือมีความปรารถนาที่จะไม่ตายอยู่ในจิตไร้สำนึก

๔) ทฤษฎีจิตพลวัต (Psychodynamics Theory)

ทฤษฎีจิตพลวัตมีประวัติเกี่ยวกับการสูญเสีย (Losses) ซึ่งได้แก่

๔.๑ การสูญเสียคนรักหรือของรัก อวัยวะบางส่วนถูกตัดออกไป สุขภาพเสื่อมโทรม เป็นโรคเรื้อรัง และไม่มีทางรักษาให้หายได้ ลูกหลานแยกออกไปอยู่ต่างหาก

๔.๒ การสูญเสียสถานะทางสังคม เป็นการเสียชื่อ หรือเกียรติยศ ก่อให้เกิดความอับอายขายหน้า

๔.๓ การสูญเสียทรัพย์สินหรือเงินทอง^{๑๔}

๒.๑.๓ อัตวินิบาตกรรมตามทรรศนะของพุทธศาสนา

๑) ความหมายของชีวิต

คำว่า “ชีวิต” มีรากศัพท์มาจากคำว่า ชีว+ อี+ ต ซึ่งเป็นกริยาภิตก์ แปลว่า “เป็นอยู่แล้ว”^{๑๕} อันเป็นการบ่งบอกถึงการเป็นอยู่ หรือการดำรงอยู่ขององค์ประกอบของชีวิต ในทรรศนะของพระพุทธศาสนาองค์ประกอบของชีวิตมี ๕ ส่วน เรียกว่า “เบญจขันธ์”^{๑๖} หรือขันธ์ ๕ ได้แก่

๑. รูป ได้แก่ส่วนประกอบฝ่ายรูปธรรมทั้งหมด ร่างกายและพฤติกรรมทั้งหมดของร่างกาย หรือสสารและพลังงานฝ่ายวัตถุพร้อมทั้งคุณสมบัติ และพฤติกรรมต่างๆ ของสสารพลังงานเท่านั้น^{๑๗}

๒. เวทนา ได้แก่ ความรู้สึก ๓ ประการ คือสุข ทุกข์ไม่สุข ไม่ทุกข์(คือเป็นกลางๆ) ซึ่งเกิดจาก ผัสสะทั้ง ๕ และทางใจ

๓. สัญญา ได้แก่ ความกำหนดรู้ คือ กำหนดรู้อาการ เครื่องหมาย ลักษณะต่างๆ เป็นเหตุให้จำอารมณ์นั้น ๆ ได้ เช่น สูง ขาว เตี้ย ดำ แดง แขนขาด ปากแหว่ง เป็นต้น

๔. สังขาร ได้แก่ เครื่องปรุงของจิตอันมีเจตนาเป็นตัวนำ ซึ่งคำว่า “ปรุง” ในที่นี้หมายถึงเจตนาที่คิด จะทำ จะพูด โดยความรู้สึกลึกๆ “อยากจะทำ” ซึ่งเป็นสิ่งที่ปรุงมาจากจิตนั่นเอง

๕. วิญญาณ ๕ ได้แก่ ความรู้แจ้งในอารมณ์ ทางประสาททั้ง ๕ และทางใจ คือการเห็น การได้ยิน การรู้รส การสัมผัส การรู้สัมผัสทางกาย และการรู้สัมผัสทางใจ

จากที่กล่าวมานั้น เราจะพบว่าคำถามว่า ชีวิต คืออะไร ก็ตอบได้ว่าชีวิต คือ ขันธ์ ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ โดยขันธ์ทั้ง ๕ ขันธ์ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่ม คือรูปธรรม

^{๑๔} Merzinger, Karl. Man Against Himself, (New York : Hartcourt Brace & World, Inc., 1966),P. 23.

^{๑๕} แปลก สนธิรักษ์, พจนานุกรมบาลีไทย, หน้า ๑๒๐.

^{๑๖} ส.ช. (ไทย) ๑๗/๙๕/๕๑.

^{๑๗} ขุนสรรพกิจโกศล, คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: คณะธรรมสภาจันฉา วัดมหาธาตุ, ๒๕๑๒), หน้า ๑๑.

กับนามธรรม ด้วยเหตุที่ชีวิตมีรูปร่างอันเป็นวัตถุธาตุ เรียกว่า รูปขันธ์ เป็นตัวธรรมชาติ มีอารมณ์ เรียกว่าเจตสิก (เวทนาขันธ์, สัญญาขันธ์, และสังขารขันธ์) และมีจิต (วิญญาณขันธ์) ^{๑๘} โดยมุ่งแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เรียกว่า ชีวิต มนุษย์ หรือ สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา เมื่อแบ่งแยกส่วนประกอบทั้ง ๕ ออกไป ก็ไม่มีตัวตนเหลืออยู่ หลักขันธ์ ๕ แสดงให้เห็นว่าชีวิตเป็นการประชุมเข้าของส่วนประกอบต่าง ๆ ส่วนประกอบแต่ละอย่างนั้นเอง ก็ไม่ใช่ตัวตน สิ่งทั้งหลายล้วนอยู่ในรูปของกระแส ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของเหตุปัจจัยที่สัมพันธ์ที่เนื่องอาศัยกันและกัน และเรียก ^{๑๙} “ความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยนี้ว่า “กฎธรรมชาติ” หรือบางท่านเรียกว่า “กฎสากล” ^{๒๐} ซึ่งปรากฏอยู่ในหลักธรรม ๒ หมวดคือ “ไตรลักษณ์” และ “ปฏิจลสมุปบาท” ที่สัมพันธ์เนื่องอาศัยสืบต่อกัน ไม่มีส่วนใดในกระแสที่คงอยู่ได้ มีแต่การเกิดขึ้นแล้วสลายตัวไปพร้อมกับปัจจัยให้มีการเกิดขึ้นแล้วสลายตัวต่อ ๆ ไปอีก ไม่มีส่วนไหนในตัวเราที่ไม่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง หรือกระบวนการนี้ดำเนินไปอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ ขันธ์ ๕ หรือชีวิต ยังเป็นไปตามกฎแห่งไตรลักษณ์ คือ อยู่ในภาวะแห่งอนิจจัง หมายถึง ไม่เที่ยง ไม่คงที่ ทุกขัง คือ การถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและสลายตัวอยู่ทุกขณะและอนัตตา คือ ไม่มีส่วนใดที่มีตัวตนที่แท้จริง และไม่อาจยึดถือเป็นตัวตนได้ ^{๒๑}

แม้พุทธศาสนาจะมองชีวิตว่า อาศัยปัจจัยปรุงแต่ง แต่ก็ได้ให้ความสำคัญกับชีวิตและมองชีวิตว่ามีคุณค่า มีศักยภาพ ที่สามารถสร้างความเจริญให้กับตนเอง และสังคมได้ การพิจารณาถึงคุณค่าของชีวิตมนุษย์นั้น พิจารณาได้ ๓ ฐานะ คือ

(๑) คุณค่าในฐานะที่เป็นมนุษย์

พุทธศาสนาถือว่าการได้กำเนิดอัตภาพเป็นมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากอย่างยิ่ง ดังพระพุทธพจน์ตรัสในเรื่องนี้ว่า “กิจโง มนุสสปปฎิลาโภ การได้อัตภาพเป็นมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่ได้โดยยาก” ^{๒๒} ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุผลสองประการคือ

ประการแรก เพราะการที่คนจะเกิดมาเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ในด้านร่างกายและจิตใจ จะต้องอาศัยคุณธรรมที่ได้บำเพ็ญบุญบารมีเพียงพอเหมาะสมตั้งแต่ชาติปางก่อนจึงจะเกิดได้ เพราะมนุษย์เป็นสุคติภูมิ คือ ภูมิแห่งความดีงาม หรือเป็นที่อยู่ของสัตว์ผู้ไปดีไปงาม

ประการที่สอง จุดเริ่มต้นความเป็นมนุษย์เริ่มตั้งแต่จิตดวงแรก คือ ปฐมวิญญาณเกิดขึ้นในครรภ์มารดา ^{๒๓} เมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็จะต้องพบกับอุปสรรค คือ ความเสี่ยงต่อความตาย ดังมี

^{๑๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๖/๒๔๒.

^{๑๙} สนิท ศรีสำแดง, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร: ๑๔ ตุลาคมการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๔๘.

^{๒๐} วิจิตร เกิดวิสิษฐ์, *คนในทัศนะของพุทธศาสนา อิสลามและคริสต์ศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทย เพื่อการพัฒนา, ๒๕๒๔), หน้า ๕๗.

^{๒๑} สุนทร ฌ รังษี, “ภาวะใกล้ดับจิตของมนุษย์ตามทฤษฎีของพุทธปรัชญา”, *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* (๗ ธันวาคม ๒๕๒๙), หน้า ๑๓.

^{๒๒} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๒/๙๐.

^{๒๓} วิ.ม.ท. (ไทย) ๒/๑๘๑/๒๖๕.

พระพุทธพจน์ว่า “มนุษย์ ย่อมจืด ตายหายไปสลายไปในกาลที่เป็นอัมพุทะบ้างในกาลเป็นเปสิบ้าง”^{๒๔}

เหตุผลดังกล่าวเป็นเครื่องเตือนใจได้ว่า ชีวิตหรือตัวตนของเรานั้นนับว่าเป็นสมบัติที่มีค่ามากที่สุด และเป็นสิ่งที่หาได้ยากที่สุด เราจึงต้องทะนุถนอมให้ดี^{๒๕} อนึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ มิได้จำกัดขอบเขตเพียงแค่วิตของตนเองเท่านั้น แต่ยังมีมนุษย์รู้จักเคารพต่อชีวิตของผู้อื่นด้วย เนื้อความนี้ จึงเป็นสิ่งที่ชี้ว่า การทำลายคุณค่าของชีวิต ก็ถือว่าเป็นความผิดร้ายแรงถึงขั้นขาดจากความเป็นพระภิกษุ และจากหลักคำสอนที่เป็นจริยธรรมพื้นฐานของชาวพุทธ คือ “เบญจศีล หรือ ศีลห้า” และ “เบญจธรรม หรือ เบญจกัลยาณธรรม” ได้วางกฎเกณฑ์ในเรื่อง “การห้ามฆ่า” ไว้เป็นข้อแรก ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติเพื่อเป็นการพิทักษ์รักษาชีวิต เว้นจากการกระทำด้วยตนเองและเว้นจากการสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป เพื่อเป็นการพิทักษ์มิให้มนุษย์มุ่งทำลายชีวิตที่ถือว่าเป็นสิ่งมีค่า

(๒) คุณค่าที่เกิดจากการฝึกฝนและพัฒนาตนเอง

พุทธปรัชญานั้นจัดอยู่ในกลุ่มปรัชญาแนวมนุษยนิยม (humanism) ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ ยกมนุษย์ไว้ในฐานะสูงสุดกว่าสัตว์ทั้งปวง เพราะมนุษย์มีศักยภาพที่จะฝึกฝนพัฒนาได้ และเมื่อพัฒนาแล้วก็เป็นสัตว์ที่ประเสริฐสุด^{๒๖} โดยอาศัยปัจจัยคือการพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจ ให้ทำหน้าที่เป็นปกติและสอดคล้องกัน ดังพุทธพจน์ว่า “การฝึกจิตที่ควบคุมได้ยาก เปลี่ยนแปลงง่ายชอบไฟแต่อารมณ์ที่ปรารถนา จัดว่าเป็นความดี เพราะจิตที่ฝึกแล้วนำสุขมาให้”^{๒๗} คือการทำให้จิตเกิดสุขสภาพที่ดี เช่น แซ่มซีนเบิกบานอยู่เสมอให้จิตใจมี คุณภาพ คือมีคุณธรรมต่างๆ เช่นให้รู้จักบุญคุณของคนอื่น และพร้อมที่จะตอบแทนคุณและให้จิตมี สมรรถภาพ คือมีความสามารถที่จะเอาไปใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือจิตมีความมุ่งมั่นเอาจริงเอาจังกับการทำงานและการพัฒนา

๓) คุณค่าที่เกิดจากการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา

มีพระพุทธพจน์ว่า “ปัญญาชีวิต ชีวิตมาหุ เสฎฐัญญู การเป็นอยู่ด้วยปัญญาเป็นสิ่งประเสริฐ”^{๒๘} การเป็นอยู่ด้วยปัญญาก็คือ การเข้าใจชีวิต และมองชีวิตตามความเป็นจริง และในอีกแง่มุมหนึ่งก็คือ การมองชีวิตของมนุษย์ในฐานะที่ต้องติดต่อเชื่อมโยงกับโลก ซึ่งมี ๒ ภาค เรียกว่า อายตนะหรือทวาร ได้แก่

ภาคแรก คือภาครับรู้และเสพส่วยโลก อาศัยทวาร ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สำหรับรับรู้และเสพส่วยโลกที่ปรากฏแก่มนุษย์โดยลักษณะอาการต่างๆ ที่เรียกว่า อารมณ์ ๖ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะและธรรมารมณ์^{๒๙}

^{๒๔} ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๘๓.

^{๒๕} พระศรีปริยัติโมลี(สมชัย กุศลจิตโต) “ทบทวนตรงนี้สักนิกก่อนคิดฆ่าตัวตาย”, พุทธจักร, ปีที่ ๕๑ ฉบับที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๐.(กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๐) : ๒๕.

^{๒๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก จำกัด. ๒๕๓๙), หน้า ๔๙.

^{๒๗} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๕/๒๒.

^{๒๘} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๑๑/๒๗๘.

^{๒๙} จานงค์ ทองประเสริฐ, พุทธศาสนากับสังคมและการเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ต้นอ้อ แกรมมี จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๓๒

ภาคที่สอง คือภาคแสดงออกหรือกระทำต่อโลก อาศัยทวาร ๓ คือ กาย วาจา ใจ สำหรับการกระทำต่อโลก โดยแสดงออกเป็นการกระทำ การพูด และการคิด ^{๓๐} ดังนั้นทวารหรืออายตนะจึงมีบทบาทสำคัญในชีวิต ซึ่งนักคิดบางท่านได้วางข้อเสนอพื้นฐานไว้ว่า “โลกและชีวิตคือจิตรู้อารมณ์” หรือ “โลกมีความหมายตามจิตรับรู้” ^{๓๑} ซึ่งทำให้เราสามารถพิจารณาตรวจสอบและพิสูจน์กับประสบการณ์จริงในชีวิตที่เราต้องรับรู้สิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยอายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจของเราเพื่อให้เห็นความจริงในชีวิตโดยอาศัยการฝึกสติให้ระลึกอย่างทันต่วงที่ต่อสิ่งที่กำลังปรากฏอยู่ หรือฟังผ่านพ้นไปซึ่งเป็นการฝึกฝนปัญญาด้วย ท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการฝึกสติปัญญาว่า สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างทันต่วงทีโดย

สำหรับพรรณณะโดยทั่วไปเกี่ยวกับการให้ค่านิยมของคำว่า อัตวินิบาตกรรมหรือการฆ่าตัวตายนั้นมีผู้ให้ค่านิยมไว้อย่างหลากหลาย ในพุทธศาสนามีรากศัพท์หลายคำที่มีความหมายว่า “ฆ่า” เช่น ปหฺร, เฉทน, วรก, ซีวิตา โวโรปน, หนตุ, มาร, ฆาต และวินิปาต ในที่นี้จะแบ่งแยกออกเป็น ๒ กลุ่มตามความหมาย คือ การฆ่าในความหมายทั่วไป ^{๓๒} และในความหมายที่เป็นการฆ่าตนเองหรือการฆ่าตัวตาย สำหรับการฆ่าในความหมายทั่วไป เช่น คำว่า “เฉทน, วรก, ซีวิตา โวโรปน ,” ซึ่งมาจากคำว่า “เฉทน วรก พนฺธน วิปลาโมสอาโลปสหสาการ” ^{๓๓} ซึ่งหมายถึง ทำการตัดการฆ่า การจงจำ การตีชิง การปล้น และการกรรโชกเป็นกระบวนกรทำร้าย หรือทำกรรมทุกวิถีทางที่จะให้สำเร็จสมความมุ่งหมาย หรือคำว่า “หนตุ” แปลว่า การฆ่า มาจากคำว่า “หนตุกาโมสตี” ^{๓๔} แปลว่า ต้องการฆ่า หรือใครที่จะฆ่า “โวโรป” แปลว่า ปลง หรือ ทำให้ตายมาจากคำว่า “ซีวิตาโวโรเปตุ” ซึ่งแปลว่า ปลงหรือปลิดชีพและฆ่า หรือทำให้เสียชีวิตด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนการฆ่าในความหมายว่า อัตวินิบาตกรรมนั้นมีปรากฏใน ตติยปาราชิกสิกขาบท วินัยปิฎก มหาวีถังคที่ใช้ในบาลีโดยตรงก็คือ “อตตวินิปาต” แปลว่า การปลงชีวิตตนเอง ^{๓๕} ซึ่งปรากฏในพุทธดำรัส ว่า “ก็ ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต” ^{๓๖} หรือแสวงหาศัตรา ^{๓๗} อันจะพรากกายจากชีวิต..” ^{๓๘} หรือหมายถึง พรากจากชีวิต ความว่า ตัดทอน บั่นรอน ซึ่งอินทรีย์คือชีวิต ทำความสับสนให้สิ้นสุดลง ซึ่งปรากฏในฉันโนวาทสูตรและโคธิกสูตร พบว่ามีจุดร่วมกันของค่านิยมและความหมายประการหนึ่งก็คือ “การ

^{๓๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม: ฉบับขยายความ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๓๓.

^{๓๑} ระวี ภาวิไล, อภิธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๓๖), หน้า ๑๙.

^{๓๒} เค. เอ็น. ชยติเลเก, จริยศาสตร์แนวพุทธ, แปลโดย สุเชาว์ พลอยชุม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๗). หน้า ๑๒.

^{๓๓} ที.สี.(บาลี) ๙/๙๗/๗๔.

^{๓๔} วิ.จ. (บาลี) ๗/๓๖๗/๑๗๙.

^{๓๕} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๖๖-๑๖๗.

^{๓๖} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๗๒/๑๔๑.

^{๓๗} ม.อุปริ. (ไทย) ๑๔/๓๘๙-๓๙๔/๔๔๒-๔๔๗.

^{๓๘} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๖๗/๑๓๙.

นำศัตรามาเพื่อฆ่าตัวเอง ด้วยตัวเอง” หรืออาจจะพิจารณาประเด็นของการนิยามศัพท์ว่า อัตวินิบาตกรรม นั้นว่า เป็นการจงใจทำลายชีวิตของตนให้สิ้นไปด้วยความพยายามของตนเองหรือใช้ให้ผู้อื่นทำก็ได้

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า คำว่า การฆ่าตัวตาย ในพระธรรมของพุทธศาสนานั้นตรงกับคำว่า อัตวินิบาตกรรม แปลว่า การจงใจทำลายชีวิต(ชั้น๕) ของตนเองให้สิ้นไปหรือขาดการสืบต่อซึ่งหากพิจารณาจากพุทธดำรัสว่า “ ก็ ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์” จะพบว่า คำว่า “จงใจ” ซึ่งหมายถึงเจตนา การฆ่าตัวเองด้วยวิธีใด ๆ ก็ตามถ้าไม่มีเจตนาหรือจงใจการฆ่านั้นก็ไม่ใช่เรียกว่าเป็น อัตวินิบาตกรรม เช่น นาย ก. กัดคอกุ้มมีปัญหาเกี่ยวกับหนี้สินล้นพ้นตัว จึงคิดว่าถ้าอยู่ไปจะต้องลำบากเรื่องการใช้หนี้ หากตายไปคงไม่ต้องมารับผิดชอบ นาย ก. จึงลงมือผูกคอตายในวันต่อมาส่วน นาย ข. ได้คิดทำเงื่อนไขเพื่อค้ำประกันที่เข้ามากินอาหารโดยผูกเชือกที่ทำเงื่อนไขไว้บนคอ บังเอิญว่าเงื่อนที่ผูกกับเชือกนั้นอยู่สูงจากพื้นนาย ข. จึงเอาก้าวอ้อมรองแล้วขึ้นไปทดลองเอาคอสอดเข้าไปในเงื่อน แต่เพราะเหตุที่ก้าวอ้อมทำให้เงื่อนรัดคอกนาย ข. จนเสียชีวิต จากทั้ง ๒ จะพบว่ากรณีนาย ก. นั้นจัดว่าเป็นอัตวินิบาตกรรมเพราะมีเจตนา แต่กรณีนาย ข. ไม่ถือว่าเป็นอัตวินิบาตกรรมเพราะไม่มีเจตนา มาแต่ต้น

พระพุทธเจ้าวางเกณฑ์สำหรับภิกษุที่ต้องอาบัติไว้ด้วย คำว่า “สจิตตกะ” ซึ่งคำนี้หมายถึง “มีเจตนา, เป็นไปโดยตั้งใจ” ^{๓๙} กรณีศึกษาประเด็นนี้ก็คือ เรื่องของภิกษุที่กระโดดหน้าผาโดยประสงค์ที่จะฆ่าตัวตายเนื่องจากเบื่อหน่ายในชีวิต เมื่อตกลงมาแล้วเกิดหับอุบาสกเสียชีวิตเพราะท่านไม่จงใจฆ่าคนตายท่านจึงไม่อาบัติปาราชิก แต่ท่านจงใจและพยายามที่จะทำอัตวินิบาตกรรม พระองค์จึงปรับอาบัติทุกกฎ เกี่ยวกับเรื่องเจตนา พระองค์ได้ทรงย้ำเสมอว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราเรียกเจตนาว่า “เป็นกรรม” กรรมดีหรือกรรมชั่วจะเกิดขึ้นได้ก็เพราะเรามีเจตนาเป็นปฐม ด้วยเหตุนี้ จะพบความจริงว่าการกระทำทุกอย่างในทางพระพุทธศาสนาที่ถือได้ว่ามี ประเด็นต่อมาคืออัตวินิบาตกรรมผิดศีลข้อ ปาณาติบาตหรือไม่ ก่อนที่จะหาคำตอบได้ว่าอัตวินิบาตกรรมผิดศีลข้อที่ ๑หรือปาณาติบาตหรือไม่ นั้น ต้องพิจารณาว่าการทำอัตวินิบาตกรรมเข้าเกณฑ์องค์ประกอบของปาณาติบาตทุกข้อหรือไม่อย่างไร

การกระทำที่ถือได้ว่าผิดศีลข้อปาณาติบาตนั้น จะต้องถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประการด้วยกัน กล่าวคือ

- (ก) สัตว์มีชีวิต (ปาโณ)
- (ข) รู้ว่าสัตว์มีชีวิต (ปาณสัญญิตา)
- (ค) มีเจตนาจะฆ่า (วธกเจตนา)
- (ง) มีความพยายามที่จะฆ่า (วธกปโยโค)
- (จ) สัตว์นั้นตายด้วยความพยายามนั้น (เตน มรณ)

^{๓๙} พระราชวรมุนี(ประยูทธ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๒๙๖.

จะอย่างไรก็ตาม ในองค์ประกอบทั้ง ๕ ประการนี้ สิ่งที่เกี่ยวข้องว่ามีอิทธิพลอย่างสูงต่อการทำปณัตติบาตก็คือ “วรกเจตนา” ซึ่งหมายถึง จิตที่จะฆ่า เนื่องจากการจงใจฆ่านั้น จะดำรงอยู่บนฐานของการกระทำที่เป็นอกุศล อันประกอบไปด้วยโทสะ และโมหะ ซึ่งการกระทำที่ตกอยู่ในอำนาจของอกุศลจิตจะทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่า “บาป” ขึ้นมา ดังนั้นอติวินิบาตกรรมถ้ากระทำจนเป็นผลสำเร็จ ผู้กระทำก็น่าจะได้รับ “บาป” นั้นไปด้วย

๒.๑.๔ ประเภทของอติวินิบาตกรรม

ตามทฤษฎีของเดอร์ไคม์ (Durkheim) คนที่มีบูรณาการทางสังคมและข้อกำหนดทางสังคมน้อยเกินไปหรือมากเกินไป จะมีความโน้มเอียงมากที่จะเกิดอติวินิบาตกรรม เมื่อเปรียบเทียบกับคนที่มีบูรณาการทางสังคมและข้อกำหนดทางสังคมปานกลาง หรืออีกนัยหนึ่ง คือจะมีความสัมพันธ์แบบเส้นโค้ง (curvilinear relationship) ระหว่างบูรณาการทางสังคมและข้อกำหนดทางสังคมกับการฆ่าตัวตาย จึงได้แบ่งประเภทของการฆ่าตัวตายไว้ดังนี้

๑) คนที่มีบูรณาการทางสังคมน้อยเกินไป เรียกว่า อติวินิบาตกรรมแบบอีโกอัสติก (Egoistic Suicide)

๒) คนที่มีบูรณาการทางสังคมมากเกินไป เรียกว่า อติวินิบาตกรรมแบบอัลทรูอัสติก (Altruistic Suicide)

๓) คนที่มีข้อกำหนดทางสังคมน้อยเกินไป เรียกว่า อติวินิบาตกรรมแบบอนอมิก (Anomic Suicide)^{๔๐}

๔) คนที่มีข้อกำหนดทางสังคมมากเกินไป เรียกว่า อติวินิบาตกรรมแบบเฟทัลลิสติก (Fatalistic Suicide) รูปแบบการทำอติวินิบาตกรรมตามทฤษฎีของเดอร์ไคม์ (Durkheim) มีดังนี้

(๑) อติวินิบาตกรรมแบบอีโกอัสติก (Egoistic Suicide)

เป็นผลมาจากความอ่อนแอของความผูกพันระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม เมื่อบุคคลแยกตัวออกจากบรรทัดฐานทางสังคมและค่านิยมทางสังคมพวกเขาจะตกอยู่ในภาวะที่มีความเป็นปัจเจกบุคคลสูงเกินไป ซึ่งจะทำให้มีความโน้มเอียงมากที่จะทำอติวินิบาตกรรม หรือเกิดจากบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคมไม่สามารถยึดบุคคลไว้ได้ บุคคลถูกละทิ้งให้พึ่งความสามารถของตนเองและขาดความผูกพันกับพรรคพวกเพื่อนฝูง เขาจึงเริ่มแยกตัวออกจากสังคมและมีแนวโน้มที่จะอติวินิบาตกรรมมีปัญหามาจากตัวผู้ทำเอง คนที่แต่งงานมีลูกจะมีโอกาสทำอติวินิบาตกรรมน้อยกว่าคนโสดหรือคนที่แต่งงานแล้วไม่มีลูก หรือถ้าเปรียบเทียบกับคนที่แต่งงานแล้วกับคนที่ไม่ได้แต่งงาน คนที่ไม่ได้แต่งงานจะมีความโน้มเอียงมากที่จะมีการทำอติวินิบาตกรรมแบบอีโกอัสติก เพราะพวกเขา

^{๔๐} นีรา พรเดชวงค์, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพยายามฆ่าตัวตายของผู้ป่วยโรงพยาบาลสังกัด กรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑.

มีบูรณาการทางสังคมน้อย และได้รับความรักไม่ตรีจิตน้อยจากคนอื่นเมื่อมีความเดือดร้อนอย่างใหญ่หลวงในชีวิต^{๔๑}

การแบ่งประเภทของอัตวินิบาตกรรมตามผลลัพธ์ของการกระทำแบ่งได้เป็น ๓ ประเภทคือ

๑) การทำอัตวินิบาตกรรมสำเร็จ (Committed Suicide) หมายถึงอัตวินิบาตกรรมที่ผู้กระทำมีความตั้งใจที่จะฆ่าตัวเองให้ตายและสามารถทำได้สำเร็จตามความมุ่งหวัง ทั้งนี้ด้วยความรู้สึกที่ไม่อยากมีชีวิตอยู่อย่างรุนแรง มองเห็นว่าชีวิตว่างเปล่าไร้ค่าไร้ความหมาย หมดอาลัยตายอยากในชีวิต มีความคิดว่าการอยู่นานวันก็จะยิ่งเป็นการเพิ่มปัญหาให้กับตนเอง ได้มีการศึกษาและพบว่าอัตวินิบาตกรรมประเภทนี้เพิ่มมากขึ้นในทุกอายุ โดยมีอัตราส่วนชายต่อหญิงเท่ากับสามต่อหนึ่ง และผู้กระทำการนี้มักมีประวัติการพยายามที่จะทำลายชีวิตตนเองมาแล้วหรือไม่ก็มีความคิดอยากทำลายตัวเอง พบว่าผู้ป่วยจิตเวชที่มีอารมณ์เป็นกลุ่มที่มีการทำอัตวินิบาตกรรมได้สำเร็จสูงสุด ผู้ป่วยทางกายมีเพียงเล็กน้อย^{๔๒}

๒) การพยายามทำอัตวินิบาตกรรม (Attempted Suicide) หมายถึงการพยายามทำอัตวินิบาตกรรม เป็นการกระทำที่มุ่งจะจบชีวิตตนเองลงด้วยน้ำมือของตนเอง แต่ไม่สามารถทำได้สำเร็จ บุคคลผู้นั้นยังคงมีชีวิตอยู่ที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งตัดสินใจไม่ได้ระหว่างความปรารถนาที่จะอยู่หรือจะตาย ซึ่งการทำอัตวินิบาตกรรมไม่สำเร็จอาจสืบเนื่องมาจากหลายเหตุผลเช่นการที่มีได้มีความคิดมุ่งมั่นในการตายมากพอผู้นั้นมิได้มุ่งหวังจะตายจริง แต่เป็นการกระทำเพื่อเป็นการประท้วงเพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น^{๔๓}

๓. คิดที่จะทำอัตวินิบาตกรรม (Potential Suicide Risk) เป็นอัตวินิบาตกรรมที่บุคคลไม่ได้ทำร้ายหรือแม้แต่พยายามจะทำร้ายตัวเองให้สิ้นชีวิต เพียงแต่มีความคิดที่อยากจะทำลายตนเองขณะเดียวกันก็กลัวการกระทำนั้น ถ้าจะไปพิจารณาถึง การทำอัตวินิบาตกรรมสำเร็จ และการพยายามทำอัตวินิบาตกรรม ความรู้สึกเศร้าئابเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ที่สำคัญ ผู้ที่คิดทำอัตวินิบาตกรรมจึงขึ้นอยู่กับภาวะทางอารมณ์และความคิดก่อนจะมีการทำร้ายชีวิตตนเองเกิดขึ้นจริง ๆ ได้แก่ การมีอารมณ์เศร้าที่รุนแรง ความรู้สึกหมดหวังในชีวิต ซึ่งเป็นความรู้สึกเริ่มต้นตั้งแต่รู้สึกอนาคตว่างเปล่า ปัญหาของตนไม่สามารถแก้ไขได้ ไม่ได้รับความเข้าใจ ไม่ได้รับการยอมรับ^{๔๔} ในคุณค่า นอกจากนี้ ได้แก่ การเคยมีประวัติว่าพยายามทำอัตวินิบาตกรรมมาแล้วรวมทั้งมีคำพูดแสดงให้เห็นถึงเจตนาที่จะทำลายชีวิตตนเอง เช่น พูดถึงความตาย ถามถึงวิธีการกระทำ เขียนจดหมายลาตาย หรือมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตาม แม้จะได้มีการสังเกตศึกษาและได้เสนอข้อคิดเห็นว่า ผู้ทำอัตวินิบาตกรรมมักมีอาการเตือนให้ทราบล่วงหน้าด้วยลักษณะของการคิดทำอัตวินิบาตกรรม แต่การศึกษาของ

^{๔๑} ศิริวรรณ วิเศษวรวงษ์, “การศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อพฤติกรรมการฆ่าตัวตาย”, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๕๓)

^{๔๒} ภิรมศักดิ์ บุญเจียร, ความพยายามฆ่าตัวตาย:กรณีศึกษาที่จังหวัดชัยนาท, หน้า ๗.

^{๔๓} สมภาพ เรื่องตระกูล, “การช่วยเหลือและการรักษาผู้พยายามฆ่าตัวตาย”, สารศิริราช, (๒๗ มกราคม ๒๕๕๘), หน้า ๙๘๔-๙๘๙.

^{๔๔} พิรา ศุภรัตน์, ตำราจิตเวชศาสตร์, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๒๐), หน้า ๘๓๑.

สุวิทนา อารีพรรค พบว่าร้อยละห้าสิบห้าของผู้พยายามทำอัตวินิบาตกรรมไม่มีอาการเตือนให้ทราบล่วงหน้าแต่อย่างใด^{๕๕}

อัตวินิบาตกรรมประเภทต่อไปเป็นไปตามแนวความคิดของ พาร์บีโรว์ ซึ่งอธิบายไว้ในหนังสือเรื่อง The Many Faces of the Suicide ปี๑๙๘๐ โดยแบ่งการทำอัตวินิบาตกรรมในแง่เจตนาโดยแยกเป็น

๑) การทำลายตนเองโดยตรง (Direct Self Destructive Behavior) ได้แก่ การมีพฤติกรรมที่ทำร้ายตนเองอย่างเห็นได้ชัด หรือสื่อให้เห็นว่าจะมีการทำร้ายตนเอง อาจเปรียบเทียบได้ว่าพฤติกรรมนี้อยู่ในขอบเขตของ การทำอัตวินิบาตกรรมสำเร็จ การพยายามทำอัตวินิบาตกรรมและ การคิดที่จะทำอัตวินิบาตกรรม ดังได้กล่าวมาแล้วซึ่ง พาร์บีโรว์ ไม่ได้กล่าวเน้นในประเด็นนี้เท่าใดนัก แต่ให้ความสนใจในประเภทที่ ๒ มาก

๒) การทำลายตนเองทางอ้อม (Indirect Self Destruction Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมการทำร้ายตนเองที่มองเห็นไม่ได้ชัดเท่ากับประการแรก บางครั้งอาจนึกไม่ถึงด้วยซ้ำว่าพฤติกรรมนั้นหมายถึงอัตวินิบาตกรรม พาร์บีโรว์ อธิบายพฤติกรรมการทำลายตนเองทางอ้อม ซึ่งเป็นอัตวินิบาตกรรมประการหนึ่งว่า ได้แก่ การเจ็บป่วยเป็นโรคต่าง ๆ เช่น เบาหวาน หัวใจ โรคไตซึ่งไม่พยายามจะคลี่คลายรักษาอาการเจ็บป่วยหรือไม่ร่วมมือในการรักษาโรคเหล่านั้นนอกจากนี้ได้แก่ การติดยาเสพติด การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ การจงใจขับรถเร็ว การเป็นอาชญากร การเป็นโสเภณี แม้แต่การเล่นกีฬาที่เสี่ยงภัยต่าง ๆ เช่น การแข่งรถ การปีนเขา ฯลฯ ในทรรศนะของพาร์บีโรว์ เขาเชื่อว่าอัตวินิบาตกรรมประการหลังเป็นสิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างยิ่ง

๒.๑.๕ สาเหตุของอัตวินิบาตกรรม

การทำอัตวินิบาตกรรมมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ดังจะเห็นว่าแต่ละประเทศมีอัตราการทำอัตวินิบาตกรรมที่แตกต่างกันและค่อนข้างจะคงอยู่ที่ระดับนั้น ๆ และแม้แต่ภายในประเทศเองก็ยังคงแตกต่างกันดังในประเทศไทยที่พบว่า ภาคเหนือมีอัตราการทำอัตวินิบาตกรรมสูงสุด ๒๘ ในขณะที่ภาคใต้มีอัตราการทำอัตวินิบาตกรรมต่ำสุด แนวคิดหนึ่งของเดอริโคม นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันมานาน เขาเชื่อว่าการทำอัตวินิบาตกรรมสัมพันธ์กับความผูกพันของสมาชิกกับสังคม โดยในสังคมที่พบการทำอัตวินิบาตกรรมสูงจะเป็นสังคมที่สมาชิกมีความผูกพันกับสังคมน้อย ไม่ค่อยพึ่งพากัน นอกจากนี้ยังพบสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเร็ว สมาชิกสับสน ขาดบรรทัดฐานที่แน่นอนในการปฏิบัติ หรือสมาชิกมีความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคมเปลี่ยนไป เช่น ตกงาน หย่าร้างกัน เป็นต้นในระดับบุคคลนั้นความมั่นคงทางจิตใจหรือการมีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์เป็นปัจจัยสำคัญ บุคคลที่ปรับตัวได้ไม่ดีต่อปัญหามักจะมองไม่เห็นทางออกเมื่อพบกับความกดดันทางจิตใจให้ตกอยู่ในสภาวะ “ไม่พบทางออก” อันนำไปสู่การ

^{๕๕} สุวิทนา อารีพรรค, การพยายามฆ่าตัวตายของคนไทย, สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน ๒๕๒๒) :๒๗๗.

ทำอัตวินิบาตกรรมได้การศึกษาถึงสาเหตุของการทำอัตวินิบาตกรรมจากงานวิจัยและเอกสารวิชาการต่าง ๆ สรุปได้ว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดอัตวินิบาตกรรมนั้นมีอยู่ ๕ สาเหตุ คือ

๑) สาเหตุเนื่องจากสภาพทางสังคม

ในสังคมที่สับสน มีการแก่งแย่งแข่งขัน ซึ่งดิชิงเด่นกัน ในสังคมต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของตนเองในสังคม ผู้อ่อนแอจะอยู่ในสังคมไม่ได้ ผลตามมาก็คือ ความอับยศอดสู คับแค้นใจในโชคชะตาและการกระทำของตนเองในที่สุดก็ทำอัตวินิบาตกรรม ฉะนั้นสังคมจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการทำอัตวินิบาตกรรม แต่ไม่ใช่เป็นสาเหตุประการเดียวเท่านั้นยังมีอีกหลายประการที่เป็นภาวะบีบคั้นทางสังคม คือ

๑.๑ ความรัก เช่น ผิดหวังในความรัก หรือการสูญเสีย

๑.๒ เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัญหาที่ค่อนข้างชัดเจนมาก เมื่อมีปัญหารุนแรงไม่สามารถแก้ปัญหาได้จึงใช้วิธีอัตวินิบาตกรรม

๑.๓ การศึกษา เช่น ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้ปกครองทำให้ไม่สามารถสู้หน้าผู้ปกครองได้

๑.๔ ครอบครัว เป็นหน่วยพื้นฐานที่เล็กที่สุดของสังคม มีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพของบุคคล ถ้าครอบครัวมีสภาพไม่ปกติสุข มีความไม่เป็นระเบียบในครอบครัว เช่น ครอบครัวมีปัญหา พ่อแม่แยกทางกัน

๑.๕ ความเชื่อ อันนี้ค่อนข้างป้องกันยาก เช่น พิธีกรรมของชาวญี่ปุ่นที่สังฆฆมานาน ในการทำฮาราจิริเป็นเรื่องของเกียรติยศและบ้านเมือง ความเชื่อของลัทธิบางลัทธิที่มีความเชื่อว่า ถ้าทำตามคำสอนของลัทธิ เวลาละร่างกายนี้จะทำให้ขึ้นสวรรค์หรือพบพระเจ้า เป็นต้น^{๕๖}

๒) สาเหตุเนื่องจากสภาพทางร่างกาย

ส่วนใหญ่มักเป็นบุคคลที่มีสภาพร่างกายไม่สมประกอบ มีความพิการ บุคคลประเภทนี้มักเกิดความท้อแท้ใจ หมดอาลัยในชีวิต มองไม่เห็นคุณค่าของชีวิต

๓) สาเหตุเนื่องจากสภาพทางจิตใจ

บุคลิกภาพและการปรับตัว คนที่มีบุคลิกภาพที่เข้มแข็ง และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี ย่อมจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เข้ามากระทบได้ดีกว่า ผู้ที่มีบุคลิกภาพที่อ่อนแอขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ หรือปรับตัวเข้ากับสังคมได้ยากบุคลิกภาพทางอารมณ์และการปรับตัวนี้ เป็นผลมาจากการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันทำให้บุคคลมองโลกในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น บุคคลที่อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมตามวัย บุคคลนั้นเมื่อเติบโตขึ้นจะเป็นคนที่มองโลกตามความเป็นจริง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ เนื่องจากการเลี้ยงดูมีผลต่อความคิด ความรู้สึกของบุคคล ความรู้สึกจะส่งผลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ถ้าเมื่อใดเรามีความคิดทางบวกจะสามารถโน้มนำความรู้สึกหรือภาวะอารมณ์ให้เป็นทางบวกได้ เช่น ถ้าเราคิดในสิ่งที่ดี มองโลกหรือผู้รอบข้างด้วยความคิดที่ดี เห็นสิ่งที่ดีในผู้อื่น ก็จะเป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกในทางบวกหรือ

^{๕๖} กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, **กรอบการวิจัยสุขภาพจิต**, (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อุดมศึกษา, ๒๕๔๓), หน้า ๒๖.

ทางดี ตรงกันข้าม ความคิดในทางลบก็จะชักนำความรู้สึกในทางลบได้เช่นกันยกตัวอย่างเช่น ถ้าเราเห็นว่าเพื่อนร่วมงานเป็นคนไม่ดีไม่มีความสามารถก็จะเกิดความรู้สึกเหยียดหยามดูถูก อารมณ์ในทางใดก็จะโน้มนำความคิดในทางเดียวกัน เช่น ถ้าเรามีความรักต่อใครคนหนึ่ง เราจะคิดถึงแต่สิ่งที่ดีงามในตัวเขา แต่เมื่อใจถูกแทนด้วยความโกรธหรือเคืองแค้น การกระทำต่าง ๆ ในทางที่ไม่ดีที่เขาเคยทำก็ผุดขึ้นในความคิดของเรา และเป็นการยากหากจะพูดถึงความดีที่เขาเคยทำในอดีต การที่ความคิดและความรู้สึกสามารถโน้มนำกันได้เช่นนี้เป็นเหตุให้คนเกิดความฟุ้งซ่าน หรือสับสนไม่สามารถแก้ปัญหาอะไรได้ เพราะอารมณ์ความรู้สึกใด ๆ ก็ตาม จะรบกวนการทำงานของความคิด ไม่ว่าจะมีความกังวล ความเศร้าโศก ความโกรธหรือแม้แต่ความตื่นเต้นดีใจก็ตาม ในขณะที่ประสิทธิภาพการทำงานของความคิดจะลดลง ไม่ว่าจะจะเป็นความคิดด้านเหตุผล การตัดสินใจในการทำอะไรรู้สึกลดลงทั้งสิ้น ฉะนั้น จึงถือว่าสภาพทางจิตใจนี้เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะทำอัตวินิบาตกรรม

อัตวินิบาตกรรมด้วยสาเหตุนี้จึงเกิดจากการมีความผิดปกติของจิตใจแบ่งย่อยออกเป็น ๓ ประการคือ

๑) จากการมีอาการประสาทหลอน (Hallucination) หลงผิด (Delusion) หรือเพ้อคลั่ง (Delirium) อัตวินิบาตกรรมประเภทนี้เกิดจากการมีอาการดังกล่าวที่ทำให้เกิดความไม่เป็นสุขรบกวนจิตใจตนเองเสมอ จึงตัดสินใจทำลายตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะที่ตนเองกำลังประสบและรู้สึกเป็นทุกข์นั้น เป็นต้นว่า ผู้ป่วยจิตเวชที่มีอาการทางจิตและมีอาการหูแว่ว (Auditory Hallucination) ได้ยินเสียงคนมาสั่งหรือบังคับให้ทำร้ายตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การตัดข้อมือ การแทงตัวเองหรือพวกหลงผิดที่คิดว่าตนเองเป็นผู้วิเศษ มีอิทธิฤทธิ์ (Grandeur Delusion) สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ จึงกระโดดลงจากตึกหรือบางครั้งหวาดกลัวมาก เกรงว่าจะมีคนมาทำร้าย จึงพยายามหลบหนี หรือกลัวมากจนกระทั่งต้องทำอัตวินิบาตกรรมเพื่อหนีจากความกลัวนั้นการฆ่าตัวตายประเภทนี้ อาจเรียกชื่อโดยเฉพาะได้ว่า Maniacal Suicide ซึ่งพบว่าการกระทำต่าง ๆ ของผู้ป่วยจิตเวชประเภทนี้ที่มุ่งกับชีวิตตนเองมักเป็นการกระทำที่รุนแรงและประหลาด (Bizarre)^{๔๗}

๒) จากการมีความรู้สึกเศร้าเสียใจอย่างมาก(Exaggerated Sadness) และมีภาวะความซึมเศร้าเกิดขึ้นอย่างรุนแรง ซึ่งภาวะนี้นับเป็นปัญหาทางอารมณ์ที่รุนแรง (Extreme Depression) เป็นปัญหาที่ย่างยากทำให้บุคคลผู้นั้นมีความรู้สึกท้อแท้ชีวิตน่าเบื่อหน่ายและเจ็บปวด

ความซึมเศร้านี้ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic theory) ของ ซิกซ์มันน์ ฟร็อยด์ (Sigmund Freud) เชื่อว่ามาจากความสูญเสียที่มีความหมายสำคัญของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการตาย การถูกทอดทิ้ง ความผิดหวัง โดยบุคคลผู้นั้นจะมีความรู้สึกโกรธในสิ่งที่ตนเองได้รับแล้ว แปรเปลี่ยนความโกรธด้วยขบวนการของกลไกทางจิต (Mental Mechanism) ประเภทย้ายที่(Displacement) มุ่งเข้าหาตนเอง (Introjection) แล้วคิดว่าตนเองไม่ดี ผิด สมควรได้รับการลงโทษสัญญาชาตญาณแห่งการตาย (death instinct) ซึ่งมีอยู่แล้วในคนเรา ตามแนวความคิดของ ฟร็อยด์จึงแสดงบทบาทเหนือสัญญาชาตญาณของการมีชีวิตอยู่ (life instinct) ผลักดันให้ทำอัตวินิบาตกรรมขึ้น ดังเช่น ในผู้ป่วยที่อาการซึมเศร้าจากโรคจิตซึ่งทำให้ผู้ป่วยรู้สึกท้อแท้ วิตกกังวลกระสับกระส่าย นอนไม่หลับรุนแรง มีความรู้สึกท้อแท้ ผิด ผมนอนอยู่กับอาการของตนเองจนทำให้ทำร้ายตนเองได้ ซึ่งในประเด็นนี้ ได้มี

^{๔๗} อุดมศิลป์ ศรีแสงงาม, ตำราจิตเวชศาสตร์, (กรุงเทพฯ โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๒๐), หน้า ๑๑๖.

งานวิจัยของ ฮัทตัน (James Hutton ค.ศ. 1726-1797) กล่าวสรุปได้ว่า ในผู้ป่วยโรคจิตนั้น ร้อยละสี่สิบหกของผู้ป่วยจะทุเลาลงได้เอง แต่อีกร้อยละสามสิบสาม จะเป็นพวกทำอัตวินิบาตกรรมที่สามารถทำได้สำเร็จ ^{๔๔}

นอกจากนี้ความเศร้าอื่น ๆ ซึ่งเกิดจากการสูญเสีย (Losses) ตามทฤษฎีจิตพลวัต (Psychodynamic) เป็นต้นว่า ความเศร้าจากการสูญเสียบุคคลใกล้ชิด อาจโดยการตายจาก ซึ่งถือว่าเป็นการสูญเสียที่สำคัญที่สุดในชีวิตมนุษย์ หรือจากไปทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ การถูกทอดทิ้งเพราะเป็นคนอายุมาก ลูกหลานแยกไป สุขภาพทรุดโทรมลง ความเศร้าเนื่องจากการป่วยเป็นโรคทางกาย การผ่าตัดที่สำคัญ การคลอดลูก ซึ่งทำให้ผู้ป่วยไม่พอใจในตนเองในความเป็นอยู่สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสูญเสียสถานภาพศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจในตนเอง เช่น ถูกออกจากงานถูกฟ้องร้องล้มละลาย และความเศร้าจากการเจ็บป่วยเป็นโรคอารมณ์แปรปรวน (Major Affective Disorder) ซึ่งพบว่ามีการร้อยละเอียดสับห้ำที่คิดทำอัตวินิบาตกรรม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาวะการซึมเศร้าจะเป็นช่วงที่มีอันตรายทำให้เกิดการทำอัตวินิบาตกรรมสูง แต่ที่มากที่สุดก็คือ ในระยะหลังเมื่อคนเราได้รับการรักษาและเริ่มมีความรู้สึกตัวดีขึ้นจากสภาวะซึมเศร้า หรือเมื่อได้รับการรักษาในระยะต้น ๆ

๓) อัตวินิบาตกรรมที่มีสาเหตุมาจากคดียึดมั่นอยู่ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (Obsessive) สืบเนื่องมาจากความกังวล กลัวโดยไม่มีเหตุผลเป็นพื้นฐาน บุคคลเหล่านี้จะมีความสงสัยไม่แน่ใจตัดสินใจไม่ได้ คิดแล้วหาข้อสรุปให้ตนเองไม่ได้ ทำให้ความกังวล ความกลัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงขั้นทำร้ายตนเองเพื่อให้พ้นไปจากความวิตกกังวลและความกลัวนั้น

๔) สาเหตุเกิดจากการประท้วงหรือการเรียกร้องความสนใจอย่างไม่มีเหตุผล

ไม่ว่าทั้งในจากความเป็นจริง (Reality) หรือในความคิดเห็นที่ตนเองคิดไปเองก็ตามเป็นไปโดยไม่มีสาเหตุกระตุ้นมาก่อน มักพบในพวกมีบุคลิกภาพแบบฮีสทีเรีย (Hysterical personality) ซึ่งมักมีลักษณะเจ้าอารมณ์ ไม่สมวัย ซื่อาย ซ้ำฉลาด หรือพบในพวกกรักร่วมเพศที่ไม่สมหวังในคู่ของตน

อย่างไรก็ตาม ในด้านสาเหตุทางด้านจิตใจนี้ก็มีผู้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดอัตวินิบาตกรรมไว้อีก เช่น คาร์ล เมนนิงเจอร์ (Karl Menniger ค.ศ. ๑๙๑๙-๑๙๔๕) ๓๖ ซึ่งได้กล่าวขยายแนวความคิดของ ฟรอยด์ อย่างละเอียดและสรุปได้ว่า อัตวินิบาตกรรมเป็นการฆาตกรรมตนเอง (self murder) ซึ่งเกิดจากความต้องการ ๓ อย่าง ได้แก่ ความต้องการที่จะฆ่า (wish to kill) ความต้องการที่จะถูกฆ่า (wish to be killed) และความต้องการที่จะตาย (wish to die) ความต้องการ ๓ อย่างนี้เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน ความปรารถนานี้เกิดในระดับจิตไร้สำนึก (unconscious) และมีความสำคัญมากจนกระทั่งเกิดกลไกทางจิตชนิดมุ่งเข้าหาตนเอง (introjection) เพื่อเป็นการลงโทษตนเองและตัดปัญหาทิ้งไป

๕) สาเหตุจากการเลียนแบบ

การเลียนแบบก็เป็นสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งในการทำอัตวินิบาตกรรม สเตนเกล (Stengel) กล่าวว่า การเลียนแบบ (imitation) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งที่เป็นเหตุ

^{๔๔} สุพัฒนา บุญญานิตย์, ชีวิตนี้ยังมีหวัง, ๘๐ ปีของจิตเวชในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสภา, ๒๕๑๒), หน้า ๒๔๒.

จงใจสำคัญให้เกิดการทำอัตวินิบาตกรรม

ทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ปัจเจกบุคคลตัดสินใจทำอัตวินิบาตกรรม แต่สาเหตุทั้งห้าที่กล่าวมานั้นไม่จำเป็นว่าผู้ที่ทำอัตวินิบาตกรรมต้องมีครบทุกสาเหตุ ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นว่าอยู่ในสภาพเช่นไร การตัดสินใจทำอัตวินิบาตกรรมนั้นเป็นเรื่องที่ไม่อาจจะคาดการณ์ล่วงหน้าได้ เพราะว่าบางครั้งบุคคลนั้นจะไม่แสดงอาการให้เห็นก่อนจะลงมือทำอัตวินิบาตกรรม

แม้ว่าการทำอัตวินิบาตกรรมจะเป็นการกระทำของปัจเจกบุคคล แต่เราไม่อาจอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างใกล้เคียงได้เลยถ้าเราละเลยคำอธิบายทางสังคม องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำอัตวินิบาตกรรมพัฒนาไปมากในทศวรรษที่ผ่านมา ปัจจุบันพบว่ามี “ปัจจัยพื้นฐาน” หลายตัวที่ทำหน้าที่เป็นเสมือนเชื้อเพลิงแห่งการก่อให้เกิดอัตวินิบาตกรรม ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยพื้นฐานนั้นมี ๕ ปัจจัยคือ

๑)โรคซึมเศร้า หมายถึงภาวะซึมเศร้าที่มีการเปลี่ยนแปลงของสมดุลเคมีในระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้เกิดเป็นโรคขึ้น ไม่ใช่ภาวะชั่วคราวซึ่งชั่วคราวอย่างที่เราหลายคนเข้าใจ บุคคลที่ได้รับความเครียดอย่างฉับพลันมากพอหรือเรื้อรังมานานพอที่จะทำให้ลายสมดุลนี้ ย่อมเกิดเป็นโรคและนำไปสู่การทำอัตวินิบาตกรรมได้ในที่สุดถ้าไม่รักษา

๒)การใช้สารเสพติดทำให้บุคคลขาดความยับยั้งใจและนำไปสู่การทำอัตวินิบาตกรรมได้ง่ายขึ้นยังไม่แน่วัยรุ่นที่ใช้ยาบางคนโรคทางจิตเวชบางอย่างซ่อนอยู่ก่อนแล้ว การค้นหาปัจจัยข้อนี้ไม่ยากนัก ผู้ปกครองควรที่จะเป็นคอยสอดส่องได้

๓)ความก้าวร้าวและหุนหันพลันแล่น ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งของบุคคลในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยรุ่นแล้ว ยิ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วงคาบเกี่ยวที่จะเป็นวัยผู้ใหญ่ด้วย พฤติกรรมของวัยรุ่นที่มีความก้าวร้าว (ไม่ใช่ทุกคน) ฉะนั้นจึงต้องระวังเป็นอย่างยิ่ง แต่ทั้งนี้แล้วการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง การปลูกฝังจิตสำนึกตั้งแต่ยังเด็กก็ลดพฤติกรรมก้าวร้าวลงได้

๔)ประวัติครอบครัวของโรคอารมณ์เศร้า หรือการทำอัตวินิบาตกรรมปัจจัยข้อนี้เป็นสิ่งที่ผู้ปกครองสืบหาเองได้ ถ้ามีประวัติดังกล่าวในครอบครัวของตนก็ให้ระมัดระวังมากขึ้น เพราะพฤติกรรมการทำอัตวินิบาตกรรมในบางคนนั้นเป็นเรื่องทางจิตวิทยาและพันธุกรรม

๕) ประวัติถูกทำกรทุณกรรมหรือถูกล่วงเกินทางเพศ ข้อนี้เป็นเรื่องของทุกคนในสังคมที่ต้องช่วยกันสอดส่องและดูแลบุคคลที่ประสบเหตุการณ์เหล่านี้ เมื่อโตขึ้นไม่กระทำกับผู้อื่นตอบก็มักจะลงเอยด้วยอารมณ์เศร้าและทำร้ายตนเอง

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการบูรณาการ

๒.๒.๑ ความหมายของการบูรณาการ

การบูรณาการมีนักวิชาการได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันดังนี้

บัณฑิตยสถาน คำว่าบูรณาการของราชบัณฑิตยสถาน ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ไม่มีคำ ว่า “บูรณาการ” โดยตรง แต่มีคำ ว่า “บูรณ-, บูรณ” ซึ่งเป็นคำ กริยาวิเศษณ์ หมายถึง เต็ม อาทิ บูรณาการรวมหน่วย เป็นคำ นาม หมายถึง การนำ หน่วยที่แยกกันมารวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและ บูรณะ เป็นคำ กริยา หมายถึง ซ่อมแซมทำให้กลับคืนดีเหมือนเดิม เช่น บูรณะวัด เป็นต้น โดยการบูรณาการยังหมายถึง การนำเอาศาสตร์

สาขาวิชา ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum) คือหลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกันทำให้เอกลักษณ์ของแต่ละรายวิชาหมดไป เช่นเดียวกัน การเรียนการสอนที่ดำเนินการด้วยวิธีบูรณาการเราเรียกว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Integrated Instruction) คือ เน้นที่องค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชาและเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญยิ่งกว่าการบอกเนื้อหาของครู^{๔๙}

สอดคล้องกับความหมายของบูรณาการว่า “ การนำศาสตร์ต่างๆมาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง^{๕๐} โดยยังมีความหมายของคำว่าบูรณาการคือ “ การเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ทุกชนิด ที่บรรจุอยู่ในแผนของหลักสูตร เป็นการเชื่อมโยงแนวนอนระหว่างหัวข้อและเนื้อหาต่างๆ ที่เป็นความรู้ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย การบูรณาการทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และรู้ในเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้งซึ่งการบูรณาการความรู้เป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะในยุคที่มีความรู้ ข้อมูลข่าวสารมาก จึงเกิดเป็นหลักสูตรที่เรียกว่า หลักสูตรบูรณาการ (Integrated curricula) ซึ่งพยายามสร้างหัวเรื่อง (Themes) ในโปรแกรมวิชาโดยนำความคิดหลักในวิชามาสัมพันธ์กัน และสัมพันธ์กับวิชาอื่นด้วย ซึ่งการบูรณาการนั้นถือได้ว่าเป็นการผนวกในการประสานงาน พร้อมกับการได้เติมเต็มการเชื่อมโยงในการทำงานร่วมกัน

โดยการบูรณาการ (Integration) นั้นจะมีหน้าที่ในการช่วยทำการประสานให้มีความกลมกลืนกันของแผน กระบวนการ สารสนเทศ การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อเป็นการที่จะได้ทำการสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญขององค์การบูรณาการที่มีประสิทธิผล เป็นมากกว่าความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Alignment) และจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อการดำเนินการของแต่ละองค์ประกอบภายในระบบการจัดการผลการดำเนินการมีความเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์แบบ และการนำสิ่งหนึ่งเข้ารวมกับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อทำให้สิ่งเดิมเพิ่มพูน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอื้อประโยชน์ต่อกัน รวมทั้งการเชื่อมโยงสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งเข้าเป็นส่วนประกอบของอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้สิ่งนั้นเกิดความสมบูรณ์ขึ้น^{๕๑} และการทำให้หน่วยย่อยที่มีอยู่ทั้งหลายที่สัมพันธ์อิงอาศัยซึ่งกันและกันเข้ามารวมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนให้เป็นองค์รวมหนึ่งเดียวที่มีความหมายครบถ้วนสมบูรณ์ในตัว^{๕๒} โดยมีลักษณะของการผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเป็นการผสมผสานเนื้อหาจากวิชาต่างๆ ที่อยู่ในสาขาเดียวกันหรือเป็นการผสมผสานเนื้อหาวิชาต่างๆ ที่อยู่ต่างสาขากันก็ได้

^{๔๙} สุวิทย์ มูลคำและคณะ, Child center : Storyline method : การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร : ที.พี.พรี้น จำกัด ,๒๕๔๒), หน้า ๖๗.

^{๕๐} วัฒนา ระวังทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร : แอลทีเพรส จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๔๓.

^{๕๑} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การคิดเชิงบูรณาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ซีคเอส มีเดีย, ๒๕๔๖), หน้า ๕๖ .

^{๕๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง, ๒๕๔๐), หน้า ๘๙.

และการบูรณาการในความหมายที่เป็นภาษาอังกฤษ ผู้เขียนเห็นว่ามีความหมายในภาษาอังกฤษ บางคำที่ได้มีความหมายทำนองเดียวกันกับคำว่า “บูรณาการ” ดังนี้

Integration เป็นคำ นาม หมายถึง

๑. การทำให้รวมเป็นหน่วยเดียวกัน, การผสมกัน, การรวมกัน และ
๒. วิธีการของจำนวนเต็ม

Integrate เป็นคำ กริยา หมายถึง ๑. เชื่อมผนึกเป็นส่วนเดียวกัน, ทำให้สมบูรณ์ หรือ ครบถ้วนบริบูรณ์ ๒. รวมเป็นส่วนเดียวกัน และ ๓. จำนวนเต็ม เป็นต้น^{๕๓}

การบูรณาการ นั้นยังสามารถที่จะทำการสร้างองค์ความรู้ และประสบการณ์ใหม่ๆ ใน ลักษณะของการผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพชีวิตจริง โดยการรวมกันมากกว่า การแบ่งแยกเป็นส่วนๆ นั้นเอง^{๕๔} และยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการ หรือการ ปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนรู้ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางจิตพิสัย และพุทธิพิสัย หรือกระบวนการ หรือการปฏิบัติในอันที่จะรวบรวมความคิด มโนภาพ ความรู้ เจตคติ ทักษะ และประสบการณ์ในการ แก้ปัญหา เพื่อให้ชีวิตมีความสมดุลนั่นเอง

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าความหมายของการบูรณาการนั้น หมายถึง การเชื่อมผสม ประสานให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นกระบวนการที่ต้องใช้การเชื่อมต่อประสานสิ่งหนึ่ง หรือ หลายสิ่งที่มีอยู่นั้นให้เข้ามารวมกัน พร้อมกับการมีประสบการณ์ในอันที่จะรวบรวมความคิด มโนภาพ ความรู้ เจตคติ ทักษะ และประสบการณ์ในการแก้ปัญหา โดยจะต้องมีความประสานสัมพันธ์ให้ เป็นไปในรูปแบบองค์รวมลักษณะของหนึ่งเดียว มีความครบถ้วน และสมบูรณ์ เป็นเอกภาพในตัวแบบ ไม่แยกส่วน จนกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน นั้นเอง

๒.๒.๒ แนวคิดของการการบูรณาการ

โดยมีนักวิชาการหลายๆ ท่าน ได้ให้ความหมายของแนวคิดของการการบูรณาการที่มีความแตกต่างออกไป ซึ่งผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้า และสามารถนำมาสรุป ได้ดังต่อไปนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องการบูรณาการ (Integration) เกิดขึ้นจากความคิดของ จอห์น ล็อก (John Locks) นักปรัชญาชาวอังกฤษ ที่ได้ชี้ให้เห็นความจริงว่า เด็กสนใจเฉพาะสิ่งจำเป็น และ ใช้ได้บ่อยในชีวิต เพราะเด็กไม่มีเวลา และกำลังพอที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้หมด จะต้องเลือกสอน เฉพาะสิ่งจำเป็นที่จะสามารถใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ ต่อมา จอร์น ดีวี่ (John Dewey) นัก ปรัชญาชาวอเมริกัน เป็นผู้เสนอว่าการให้การศึกษาแก่เยาวชนนั้น ควรให้ความสนใจต่อกิจกรรมที่ นำไปสู่ความเข้าใจกิจกรรมพื้นฐานต่างๆ ของมนุษย์ที่ใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนเกิดความ ต้องการที่จะเรียนรู้ขึ้นโดยธรรมชาติ และมีความเชื่อว่า เราสามารถเชื่อมโยง มโนทัศน์ของวิชาต่างๆ ที่มีในหลักสูตร ได้อย่างน้อย ๒ วิชาขึ้นไป และด้วยวิธีการเชื่อมโยงจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำ

^{๕๓} นที เทียมศรีจันทร์, บทสรุปการจัดทำข้อเสนอการวิจัยในเชิงบูรณาการสำหรับผู้บริหาร : ฉบับ กระเป่า, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๗๘.

^{๕๔} Beane, James A, Curriculum Planning and Development, Boston : Allyn and Bacon, 1991, p. 9.

ประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ต่อไป ซึ่งแนวคิดของ จอร์น ดิวอี้ นำไปสู่หลักการบูรณาการในเวลาต่อมา^{๕๕}

ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เหตุผลสำคัญที่จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ประกอบด้วย ๓ ด้านใหญ่ๆ ดังนี้

๑) ด้านจิตวิทยา เรามักจะมองว่า การเรียนรู้จะเป็นไปได้ด้วยดี ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะสัมผัสกับองค์ประกอบของการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการเรียนรู้ที่หลากหลายเหล่านั้นจะต้องเชื่อมโยงเข้ากับชีวิตจริงของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

๒) ด้านสังคมวิทยา ซึ่งเรา คงจะต้องมีความเชื่อร่วมกันว่า ความรู้จะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อความรู้นั้นสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และสามารถแก้ปัญหาต่างๆในชีวิตจริง โดยใช้การผสมผสานทักษะต่างๆ จากหลากหลาย วิชาาร่วมกัน ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในมุมมองทางด้านสังคมวิทยา

๓) ด้านการบริหาร การบริหารถือเป็นเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่เราไม่ควรที่จะมองข้าม เพราะว่า การบริหารจะช่วยแก้ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร และสามารถลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถมีเวลาเรียนรู้สิ่งอื่นๆ มากขึ้น ซึ่งนับว่าจะมีมากมายในโลกยุคปัจจุบัน

จากเหตุผลทั้ง ๓ ด้าน น่าจะสามารถสนับสนุนคำตอบที่ว่า ทำไมต้องจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้กับผู้เรียน นอกจากนี้อาจจะมีเหตุผลปลีกย่อยอีกมากมายที่นักการศึกษาต่างๆ ได้ให้เหตุผลไว้ เมื่อพิจารณาแล้วก็ไม่แน่ว่าที่จะเป็นประเด็นที่นอกเหนือจากที่ได้กล่าวไว้

ด้านจิตวิทยา การเรียนรู้จะเป็นไปได้ดีเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับองค์ประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลายเชื่อมโยงกับสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริง

ด้านสังคมวิทยา ความรู้จะมีคุณค่าต่อเมื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตจริงโดยใช้ทักษะจากหลากหลายวิชาาร่วมกัน

ด้านการบริหาร ช่วยแก้ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา ผู้เรียนมีเวลาเรียนรู้สิ่งอื่นมากขึ้นในโลก

นอกจากนี้อาร์มสตรอง ได้แบ่งแนวคิดการบูรณาการออกเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่

๑. การบูรณาการในแนวตั้ง (Vertical Integration) เป็นการบูรณาการเข้ากับวัฒนธรรมองค์กร และการบูรณาการเข้ากับกลยุทธ์

๒. การบูรณาการในแนวราบ (Horizontal Integration) เป็นการบูรณาการระหว่างกระบวนการภายในหน่วยงาน เช่น การบูรณาการระบบการจัดการผลการปฏิบัติงาน จะเห็นได้ว่าการบูรณาการจะเกิดความสำเร็จนั้นประกอบด้วยลักษณะการบูรณาการดังนี้

๑. การมีหน่วยย่อย องค์ประกอบย่อย ระดับชั้นที่นำมาประมวลเข้าด้วยกัน สิ่งที่น่ามานั้นก็ต้องประมวลเข้าด้วยกันนั้นเรียกว่าหน่วยย่อย

^{๕๕} ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล, การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวพุทธ เพื่อสะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน, สาขาวิชาการประถมศึกษา (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑.

๒. หน่วยย่อยนั้น ต้องมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยง เป็นหนึ่งเดียวกันและมีความยืดหยุ่นในตัวปรับตัวให้เคลื่อนไหวได้ตลอดเวลา

๓. เมื่อนำหน่วยย่อยเข้ามาจะครบถ้วนสมบูรณ์ พอดี อย่างลงตัว มีความผสมกลมกลืนแบบไม่แยกส่วน และดำเนินไปด้วยดีอันเป็นลักษณะของการบูรณาการ

โดยแนวคิดการบูรณาการ หมายถึงการทำให้หน่วยย่อยๆ ทั้งหลาย ที่สัมพันธ์อิงอาศัยซึ่งกันและกัน เข้ามาร่วมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียว ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวการบูรณาการนั้น เราจะเอาหน่วยย่อยหน่วยหนึ่งมารวมเข้าในองค์รวมที่มีหน่วยย่อยอื่นอยู่แล้วก็ได้ หรือจะเอาหน่วยย่อยทั้งหลายที่ต่างแยกๆ กันอยู่มารวมเข้าด้วยกันองค์รวมก็ได้ ซึ่งเรียกว่าบูรณาการ ทั้งสิ้น แต่ข้อที่สำคัญก็จะต้องมีตัวยี่นที่เป็นหลักอยู่ ๓ อย่างในเรื่องบูรณาการ คือ

๑. มีหน่วยย่อยองค์ประกอบ ชิ้นส่วน อวัยวะ หรือชิ้น ระดับ แง่ ด้านที่จะเอามาประมวล เข้าด้วยกัน อันนี้เป็นสิ่งที่จะเอามาประมวลเข้าด้วยกันคือ สิ่งย่อย กับส่วนย่อย

๒. หน่วยย่อยเป็นต้นนั้น มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอิงอาศัยซึ่งกันและกัน โดยอันนี้อาจจะเลยไปถึง ลักษณะที่ว่า ในเรื่องของการยืดหยุ่นปรับตัวได้ และมีความเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลาด้วย

๓. เมื่อรวมเข้าด้วยกันแล้ว ก็จะเกิดความครบถ้วนเต็มบริบูรณ์ โดยมีความประสาน กลมกลืน เกิดภาวะใดที่ พอดี หรือสมดุล พอได้หรือพอดีสมดุลแล้วองค์รวมนั้นก็จะมีชีวิตชีวา และสามารถดำรงชีวิตอยู่ไปด้วยดี อันเป็นภาวะของการบูรณาการ

ถ้าครบทั้งองค์ประกอบทั้ง ๓ อย่างนี้ก็จะเป็นสิ่งที่จะบูรณาการสามอย่างนี้ ให้เป็นตัวยี่นที่จำเป็นไปตามสภาวะ สวนในทางปฏิบัติจะมีหลัก และกระบวนการวิธีอย่างไร ก็จะพิจารณาว่ากันอีกส่วนหนึ่ง แต่สิ่งที่จะต้องเน้นก็คือ ความพอดี หรือได้ที่สมดุล ซึ่งก็เป็นสภาวะที่ต้องการของการบูรณาการนั้น เราจะแสดงลักษณะออกมาให้เห็นเป็นข้อสำคัญได้ ๒ อย่างคือ เมื่อเป็นองค์รวมแล้วองค์รวมนั้นมีชีวิตชีวา หรือดำเนินไปด้วยดี ซึ่งองค์รวมนั้นเกิดมีภาวะและคุณสมบัติของมันเอง

ต่อมาได้มีแนวคิดการบูรณาการ (Conception integration) ขั้นตอนของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ดี ได้เสนอในรูปแบบวิธีคิดแบบบูรณาการไว้อย่างน่าสนใจก็คือ ประกอบไปด้วย ๓ ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ ๑ ถอดกรอบ เพื่อที่จะให้หลุดจากกักตักทางความคิด ทางวัฒนธรรม ทางความรู้ทาง ประสบการณ์เป็นต้น

ขั้นที่ ๒ ขยายกรอบ โดยอาศัยฐานแนวคิดในเรื่อง องค์รวม สหวิทยาการ คิดโดยวิธีอุปนัย การมองประสานชั่วคราวข้าม และมองแบบทุกฝ่ายชนะ

ขั้นที่ ๓ คุมกรอบ ซึ่งเป็นขั้นกลับมาบูรณาการอีกครั้ง^{๕๖}

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๗.

๒.๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการ

โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการ ซึ่งผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้า และสามารถนำมาสรุป ได้ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีบูรณาการ (Integral Theory) ของ เคน วิลเบอร์ (Ken Wilber) ก็พบว่ามันสามารถเชื่อมโยงเข้ากับหลายๆ ศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง “ความฉลาดทางอารมณ์” (Emotional Intelligence) ที่เป็นส่วนหนึ่ง และ เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนทุกทักษะ ทั้งทักษะด้านใน (Soft Skills) และ ทักษะภายนอก (Hard Skills)

ทฤษฎีบูรณาการ (Integral Theory) ยืนอยู่บนกระบวนทัศน์แม่บท (Meta-paradigm) ว่า ทุกคนถูกต้อง จึงพิจารณาสรรพสิ่ง อย่างครบถ้วนทุกมุมมอง ทั้งเชิงลึก และ เชิงกว้าง เครื่องมือการพิจารณา ถูกเรียกว่า Integral Map หรือ AQAL (All Quadrant All Level) โดยแบ่งมุมมองการพิจารณาสรรพสิ่งออกเป็น 4 ทิศน์ ได้แก่

๒.๑ แผนภาพ ทฤษฎีบูรณาการ (Integral Theory) ของ เคน วิลเบอร์

ทิศน์หนึ่ง The Intentional Quadrant (“I”)

ทิศน์แห่งเจตนารมณ์ คือ เรื่องภายในของตนเอง จากมุมมองของตนเอง (interior-individual) เรียกอีกอย่างว่า อัตวิสัย (subjective)

ทิศน์สอง The Behavioral Quadrant (“It”)

ทิศน์แห่งพฤติกรรม คือ เรื่องราวภายนอกจากมุมมองส่วนบุคคล (exterior-individual) เรียกอีกอย่างว่า ภาววิสัย (objective)

ทิศน์สาม The Cultural Quadrant (“We”)

ทิศน์แห่งวัฒนธรรม คือ เรื่องราวภายในของกลุ่มเราจากมุมมองของกลุ่มเราเอง (interior-collective) เรียกอีกอย่างว่า อัตวิสัยร่วม (intersubjective)

ทิศน์สี่ The Social Quadrant (“Its”)

ทัศนแห่งสังคม คือ เรื่องราวภายนอกกลุ่ม จากมุมมองของกลุ่มคน (exterior-collective) เรียกอีกอย่างว่า ภาวิสัยร่วม (interobjective) นั้นเอง^{๕๗}

ส่วนทางด้านของ Karl Deutsche ได้มองว่า หลักบูรณาการนั้นจะต้องมี ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยต่างๆ ซึ่งพึ่งพาอาศัยกันและกันและร่วมมือกันเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ในระบบซึ่งแต่ละหน่วยไม่สามารถทำได้โดยลำพัง Deutsche เห็นว่าหน้าที่หลักของการรวมกลุ่มมี ๔ ประการ

๑. เพื่อรักษาสันติภาพ
๒. เพื่อให้ได้มาซึ่งความสามารถเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้มากขึ้น
๓. เพื่อให้ประสบความสำเร็จในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ
๔. เพื่อให้ได้มาซึ่งภาพพจน์ของตน และเอกลักษณ์ในบทบาทใหม่ นั้นเอง

๒.๒.๔ รูปแบบของการบูรณาการ (Model of integration)

การเรียนการสอนแบบบูรณาการมีรูปแบบสำคัญๆ ดังนี้

๑) แบบวิทยาการพื้นฐาน (Discipline based) เป็นรูปแบบที่ผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาของวิชาอื่นๆ เข้าไปในการสอนของตน เป็นการวางแผนการสอนและสอนโดยผู้สอนเพียงคนเดียว

๒) แบบคู่ขนาน (Parallel) เป็นรูปแบบที่ผู้สอนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป สอนต่างวิชากันแต่วางแผนการสอนร่วมกันโดยระบุสิ่งที่ร่วมกันและตัดสินใจว่า หัวเรื่อง/มโนทัศน์/ปัญหาเดียวกันนั้นจะสอนอย่างไรในวิชาของแต่ละคน งานที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำจะแตกต่างกันไปในแต่ละวิชา

๓) แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) เป็นรูปแบบที่ผู้สอนต่างวิชาช่วยกันสอนเป็นทีมร่วมวางแผนและกำหนดหัวเรื่องปัญหาาร่วมกัน และดำเนินการสอนผู้เรียนกลุ่มเดียวกันมอบหมายงานหรือโครงการให้ผู้เรียนทำร่วมกันเป็นงานชิ้นเดียว

๔) แบบสหวิทยา (Interdisciplinary) เป็นการสอนที่ผู้สอนแต่ละคนต่างสอนวิชาของตนเอง ไม่ได้ออกแบบให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันทำงานระหว่างต่างวิชา แต่จะมีการสอนแบบบูรณาการเฉพาะที่ระบุไว้ในแต่ละวิชาเท่านั้น ผู้สอนแต่ละคนในต่างวิชาไม่ได้มีส่วนแบ่งการทำการกิจกรรมของผู้เรียนด้วยกันเพียงแต่ให้เวลาและมอบหมายงาน หรือปัญหาให้ผู้เรียนกลับไปดำเนินการกันเอง

๕) แบบบูรณาการ (Integrated) เป็นการบูรณาการทั้งมโนทัศน์ ทักษะเจตคติและความเชื่อ ตลอดจนเนื้อหา ทำให้เป็นการสอนที่ต้องอาศัยความหลากหลายวิธีที่สามารถเป็นไปได้ ผู้เรียนสามารถเลือกที่จะฝึกในสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ ตามความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างอิสระ

ในบางกรณีการบูรณาการสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. บูรณาการเชิงเนื้อหาวิชา ซึ่งเป็นการผสมผสานเนื้อหาวิชาของการหลอมรวมแบบแกนหรือแบบสหวิทยา นอกจากนี้จะเป็นการผสมผสานของเนื้อหาวิชาในแง่ทฤษฎีกับการปฏิบัติหรือเนื้อหาวิชาที่สอนกับชีวิตจริง โดยจะบูรณาการส่วนทั้งหมด (Total integration) หรือจะบูรณาการบางส่วน (Partial integration)

^{๕๗} รัน ธีรบุญ, องค์ความรู้การหลอมรวม และบทวิเคราะห์เรื่อง ภาวะผู้นำบูรณาการ (Integral Leadership), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.runwisdom.com> [๒๐ ส.ค. ๒๕๖๐].

๒. บูรณาการเชิงวิธีการ คือ การผสมผสานวิธีการเรียนการสอนแบบต่างๆ โดยใช้สื่อ ประสม และ ใช้วิธีการประสมมากที่สุด

นอกจากนี้ ฟอ์กาที นักการศึกษาชาวอเมริกัน ได้เสนอรูปแบบบูรณาการไว้ ๑๐ รูปแบบ ซึ่งสามารถจัดเป็นกลุ่มได้ ๓ กลุ่ม คือ

บูรณาการภายในสาขาวิชาเดียวกัน (Within single disciplines)

บูรณาการข้ามวิชา (Across several disciplines) และ

บูรณาการภายในตัวผู้เรียน (Inside the mind of the learner) ก็ระหว่างผู้เรียน (Between the learners) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. กลุ่มบูรณาการภายในสาขาวิชาเดียวกัน (Within single disciplines)

๑) แบบแยกออกจากกันเป็นส่วน (Fragmented model) เป็นรูปแบบดั้งเดิมที่แยกเป็น วิชาเดี่ยวๆ มีลักษณะเฉพาะตัว ผู้เรียนเรียนรู้แต่ละวิชาแต่ไม่นำความรู้ไปบูรณาการกับวิชาอื่นๆ แม้ว่าจะมีโมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ ทำให้ผู้เรียนขาดความเชื่อมโยงที่ชัดเจน และเกิดการถ่างโยงการเรียนรู้น้อย แต่ผู้สอนสามารถเลือกสอนเนื้อหาสำคัญๆ ของแต่ละวิชาที่ตนรับผิดชอบให้ลึกและกว้าง ได้ตามความเหมาะสม และความจำเป็น

๒) แบบเชื่อมโยง (Connected model) เป็นการบูรณาการภายในวิชา โดยเชื่อมโยง เนื้อหาวิชาเข้าด้วยกันภายในขอบเขตของแต่ละวิชา อาจเชื่อมโยงหัวข้อ (Topic) ทักษะ (Skill) เจตคติ (Attitude) และมโนทัศน์ (Concept) ไปยังเรื่องต่อไป นี้ ซึ่งผู้สอนจะมั่นใจในการที่จะเชื่อมโยง เนื้อหาภายในวิชาของตนเอง และทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของมโนทัศน์และทักษะได้ชัดเจน ขึ้น

๓) แบบซ้อนกัน (Nested model) เป็นการบูรณาการภายในวิชาเดียวกันแต่มีการนำ ทักษะการคิด ทักษะทางสังคม และทักษะด้านเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจงเข้ามาบูรณาการเป็นหัวข้อหรือ หน่วยการเรียนรู้ เป็นรูปแบบที่ผู้สอนคนเดียวสามารถบูรณาการด้วยตนเอง การบูรณาการแบบ ซ้อน กันนี้ถ้าจัดทำอย่างไม่รอบคอบ การบูรณาการที่ละลายเป้าหมายในบทเรียนเดียว อาจทำให้ผู้เรียน สับสน และละเลยการเรียนรู้มโนทัศน์หลักของกิจกรรม เพราะได้รับงานเกี่ยวกับการเรียนรู้หลาย อย่างพร้อมกัน แต่ในทางตรงกันข้ามการนำทักษะหลายทักษะมาบูรณาการในเนื้อหาที่จะสอน เป็น การเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข.กลุ่มบูรณาการข้ามวิชา (Across several disciplines)

๑) แบบเรียงลำดับ (Sequenced model) เป็นการบูรณาการการสอนข้ามวิชาโดยนำ หน่วยการเรียนรู้ที่สอนต่างวิชากัน มาพิจารณาความใกล้เคียงของเนื้อหาแล้วนำมาเชื่อมโยง ปรับ กิจกรรมการเรียนการสอนให้ชัดเจน และจัดสอนในช่วงเวลาเดียวกันซึ่งแต่ละวิชายังคงสอนตาม แผนการสอนของตนเพียงแต่เชื่อมโยงบางหัวข้อ และจัดเรียงลำดับหน่วยการเรียนรู้ใหม่ให้เหมาะสม ทำให้แนวทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเรียนจะมุ่งไปในทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่องลดความสับสน และ ความน่าเบื่อซึ่งต้องมีความยืดหยุ่นของเวลาที่ใช้ในการวางแผน และทำตารางสอนร่วมกันโดยอาศัย การประนีประนอมความคิดเห็นและความต้องการของผู้สอนทุกคน

๒) แบบมีส่วนร่วม (Shared model) เป็นการบูรณาการที่เชื่อมโยงระหว่างวิชาผู้สอน วางแผนการสอนร่วมกัน ในส่วนที่มีมโนทัศน์ ทักษะ หรือเจตคติคาบเกี่ยวกัน ต้องการความยืดหยุ่น

เรื่องเวลา การประสานความคิด และทักษะการทำงานกลุ่มของผู้สอนทุกวิชา โดยอาจจัดเป็นหัวข้อ หรือ โครงการร่วมกัน ที่ทำให้ผู้เรียนถ่ายโยงมโนทัศน์ง่ายขึ้น ผู้สอนแต่ละวิชาจะสอนไปตามปกติใน หัวข้ออื่น

๓) แบบโยงใย (Webbed model) เป็นการบูรณาการที่กำหนดประเด็น (Theme) ขึ้น จากกรณีวิเคราะห์หลักสูตรหรือบริบททางสังคม แล้วเชื่อมโยงไปสู่วิชาต่างๆ ว่าแต่ละวิชามีมโนทัศน์ ไต่บ้างที่สอดคล้องกับมโนทัศน์ในประเด็นที่ตั้งไว้ หลังจากนั้นจะกำหนดเนื้อหาเพื่อให้สอดคล้องกับ ประเด็นที่ตั้งไว้ แล้วผู้สอนแต่ละคนก็ทำการสอนเรื่องนั้นๆ ซึ่งต้องใช้เวลาในการดำเนินงานร่วมกัน และการเลือกประเด็นที่เหมาะสม ซึ่งการเลือกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางสังคมทำให้เกิดการ เรียนรู้ที่มีความหมาย และสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน

๔) แบบเส้นด้าย (Threaded model) เป็นการบูรณาการที่ใช้ทักษะเป็นตัวหลักในการ กำหนดเนื้อหา ตลอดจนการเรียนการสอนในแต่ละวิชาให้สัมพันธ์กับทักษะที่กำหนด เช่น ทักษะการ คิด ทักษะแก้ปัญหา ทักษะความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น แต่ละวิชายังคงแยกกันในเนื้อหา ผู้สอนทุกคน ในโรงเรียนได้ร่วมวางแผน รับรู้ และลงมือปฏิบัติ เมื่อจบการศึกษาผู้เรียนจะได้ทักษะที่สามารถ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๕) แบบบูรณาการ (Integrated model) เป็นการบูรณาการความหลากหลายของหัวข้อ ทางวิชาการที่สัมพันธ์กันของวิชาหลัก ๔ วิชา หลอมรวมโดยมีทักษะ มโนทัศน์ และเจตคติที่ เหมือนกันเป็นหลักในการบูรณาการ จึงต้องการการระดมความคิดในการวางแผนและกำหนดเวลา สอนร่วมกันของผู้สอน ผู้เรียนได้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาและสร้างแรงจูงใจให้เรียนต่อเนื่องไป

ค.กลุ่มบูรณาการภายในตัวผู้เรียน (Inside the mind of the learner) กับระหว่าง ผู้เรียน (Between the learners)

๑) แบบใฝ่ใจ (Immersed model) เป็นการบูรณาการที่ยึดความสนใจของผู้เรียนเป็น หลักในการบูรณาการไปยังสาขาอื่นๆ ผู้เรียนขึ้นนำตนเอง เนื่องจากผู้เรียนมีความสนใจที่หลากหลาย อาจทำให้เน้นความสนใจผู้เรียนได้เพียงบางกลุ่ม ซึ่งผู้เรียนเหล่านั้นจะเกิดแรงจูงใจต่อการเรียน และ ได้รับความรู้กว้างขวาง

๒) แบบเครือข่าย (Networked model) เป็นการบูรณาการที่ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ บูรณาการโดยเลือกเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ และแหล่งเรียนรู้ที่จำเป็นด้วยตนเอง ผู้เรียนเท่านั้นที่จะรู้ถึง ความซับซ้อนและมิติต่างๆ ในขอบเขตที่ตนสนใจ เป็นการผลักดันให้ผู้เรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจมากขึ้น

ในปัจจุบันยังมีการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ก็คือ

๑. รูปแบบการเรียงลำดับ (Sequenced Model) เป็นการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระ การเรียนรู้ ๒ กลุ่ม โดยนำเอาหน่วยการเรียนรู้ของแต่ละ กลุ่มที่มีความคิดรวบยอด ทักษะ หรือเจต คติที่คล้ายคลึงกันมาเรียงลำดับหน่วยใหม่เพื่อที่จะได้นำเสนอ ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยทั้งสองกลุ่มยัง สอนแยกกัน โดยสอนคู่ขนานกัน ซึ่งเนื้อหาของกลุ่มหนึ่งจะส่ง เสริมอีกกลุ่มหนึ่ง

๒. รูปแบบมีส่วนร่วมกัน (Shared Model) เป็นการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระ ๒ กลุ่ม โดยยึดความคิดรวบยอด (concept) ทักษะ (skill) เจตคติ (attitude) เป็นตัวเชื่อมสองวิชาเข้า

ด้วยกัน โดยครูทั้งสองคนวางแผนร่วมกันในส่วนที่คาบเกี่ยวกัน อาจจัดสอนเป็นหัวข้อร่วมกัน หรือทำโครงการร่วมกัน ส่วนที่ไม่คาบเกี่ยวกันก็แยกกันสอนตามปกติ

๓. รูปแบบการโยง (Webbed Model) เป็นการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป โดยครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระวางแผนร่วมกัน กำหนดหัวเรื่องแล้วโยงไปสู่เนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่เห็นว่า คล้ายคลึงสัมพันธ์กัน

๔. รูปแบบร้อยด้าย (Threaded Model) เป็นการบูรณาการที่ใช้ในการฝึกทักษะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะ การคิดวิเคราะห์ ทักษะการตั้งคำถาม โดยกำหนดเนื้อหาสาระหรือกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับทักษะที่กำหนดขึ้นมา

๕. รูปแบบบูรณาการ (Integrated Model) เป็นการบูรณาการโดยนำเอาความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ อาจเป็นความคิดรวบยอด หรือทักษะที่คาบเกี่ยวกันมาวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ร่วมกันสอนหรือมอบหมายงานให้ครูคนใดคนหนึ่งสอน ผู้เรียนทำชิ้นงานเดียวกันและประเมินผลร่วมกัน^{๕๘}

นอกจากนี้นั้น โฟการ์ตี (Fogarty) ก็ได้จัดรูปแบบของการบูรณาการเป็น ๓ กลุ่มดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ ๑ การบูรณาการภายใน (Within single discipline) มี ๓ รูปแบบ ดังนี้

(๑) รูปแบบการกระจัดกระจาย (The fragmented model) ได้แก่ การจัดหัวข้อรายละเอียดความคิดรวบยอด หรือทักษะภายในบริบทของเนื้อหาเดียวกันให้สัมพันธ์กัน

(๒) รูปแบบการเชื่อมโยงกัน (Connected model) ได้แก่ การนำสิ่งที่ใกล้เคียงกันให้อยู่ภายในเนื้อหาเดียวกันโดยการเชื่อมโยงทักษะ ความคิดรวบยอดที่เหมือนกัน เข้าหากันอย่างมีสัมพันธ์กันภายใน

๓. รูปแบบที่ซ้อนทับกัน (Nested model) ได้แก่ การบูรณาการ ๓ มิติทับซ้อนกัน ๓ ด้านเช่น การฝึกทักษะ การออกแบบ และการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อม

กลุ่มที่ ๒ การบูรณาการข้ามฝ่าย (Across several disciplines) มี ๕ รูปแบบ ดังนี้

(๑) รูปแบบการแบ่งส่วนกัน (Shared model) ได้แก่ การนำส่วนของการทับซ้อนกันบางส่วนมาร่วมกันวางแผนงาน และแนวทาง

(๒) รูปแบบการลำดับเหตุการณ์ (Sequenced model) ได้แก่ การนำส่วนที่แยกกันมาจัดเรียงลำดับภายในกรอบของแนวความคิดที่เหมือนกัน สัมพันธ์กันให้เข้ากันได้ สอดคล้องกันและสัมพันธ์กับคุณาน

(๓) รูปแบบเครือข่ายโยงใย (Webbed model) ได้แก่ การนำภาพรวมของสิ่งที่เกี่ยวข้องกันเป็นเครือข่าย โดยใช้หัวเรื่อง (Theme) และเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบด้วย

(๔) รูปแบบเส้นด้าย (Threaded model) ได้แก่ การขยายแนวความคิดหลักให้มา

^{๕๘} พระมหานรินทร์ สุมโน, การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในศตวรรษที่ ๒๑, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๘.

ผสมผสานไว้ในเนื้อหาต่างๆ การผูกความสัมพันธ์ด้านทักษะทางสังคม ทักษะความคิด ทักษะการเรียนรู้ทักษะการประสานสัมพันธ์เทคโนโลยี ซึ่งเป็นแนวคิดด้านพหุปัญญา

(๕) รูปแบบการบูรณาการที่เป็นสหวิทยาการ (Integrated model) โดยการนำส่วนเดิมของวิทยาการที่เกี่ยวข้องกัน ทับซ้อนกันทางความคิดรวบยอดทักษะทัศนคติมาแยกออกจากกัน แล้วผสมผสานกับส่วนของวิทยาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

กลุ่มที่ ๓ การบูรณาการภายใน และข้ามสาขาผู้เรียนรู้ (Within and across learners) มี ๒ รูปแบบ ดังนี้

(๑) รูปแบบการชุบตัวเอง (Immersed model) เป็นการทำให้เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียนเองเป็นการสร้างสิ่งที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง

(๒) รูปแบบการทำงานที่มีความเป็นเครือข่าย (Network model) ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์หลายมิติโดยผู้เรียนเป็นผู้กระทำโดยตรง^{๕๙}

โดยต่อมาก็ได้มี Lardizabal and others. ได้กล่าวถึง รูปแบบบูรณาการจัดการเรียนรู้ที่ต้องยึดถือหลักการสำคัญที่เรียกว่า แกนกลางของประสบการณ์โดยจะต้องอยู่ที่ความต้องการของผู้เรียน และประสบการณ์ในการเรียนรู้ ซึ่งก็ได้จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยหน่วยการเรียนรู้นี้อาจแบ่งแยกออกเป็นประเภทใหญ่ได้ ๓ ประเภท ดังต่อไปนี้ คือ

๑. หน่วยเนื้อหา (Subject – Matter Unit) เป็นการเน้นหน่วยเนื้อหา หรือหัวข้อเรื่องต่างๆ หลักการหรือสิ่งแวดล้อม

๒. หน่วยความสนใจ (Center of Interest Unit) จัดเป็นหน่วยขึ้นโดยพื้นฐานความสนใจและความต้องการ หรือจุดประสงค์เด่นๆของผู้เรียน

๓. หน่วยเสริมสร้างประสบการณ์ (Integrative Experience Unit) เป็นการรวบรวมประสบการณ์ หรือจุดเน้นอยู่ที่ผลการเรียนรู้และสามารถนำไปสู่การปรับพฤติกรรมการปรับตัวของผู้เรียน^{๖๐}

หน่วยดังกล่าว หมายถึง กลุ่มกิจกรรมหรือ ประสบการณ์ที่จัดไว้เพื่อสนองจุดมุ่งหมายหรือสำหรับการแก้ปัญหาใด ปัญหาหนึ่ง การเรียนเริ่มจากจุดสนใจใหญ่ แล้วแยกไปสู่กิจกรรมในแง่มุมต่างๆ จนกระทั่ง ผู้เรียนสามารถตอบสนองสถานการณ์ที่กำหนดไว้ได้ นั้นเอง

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการจัดการศึกษาโดยการบูรณาการ

๒.๓.๑ ความหมายของการจัดการศึกษา

โดยมีนักวิชาการหลายๆ ท่าน ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างออกกันไป ซึ่งผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้า และสามารถนำมาสรุป ได้ดังต่อไปนี้

^{๕๙} Fogarty, Robin, *Ten Ways to Integrate Curriculum*, Educational : Leadership, 1991, p.61 – 65.

^{๖๐} Lardizabal, Amparos. and others, *Methods and Principles of Teaching*, Quezon City : Alemar – Phoenix, 1970, p. 198.

การศึกษา ตรงกับความหมายของคำในภาษาอังกฤษว่า "Education" ในภาษาไทย บางครั้งคนทั่วไปใช้คำว่า การศึกษาในความหมายที่คาดเคลื่อน คือ นำไปใช้ในความหมายของ คำว่า การเรียนรู้ (Learning) และคำว่า การศึกษาค้นคว้า (Study) ซึ่งมีความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ การเรียนรู้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ โดยพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นอาจเปลี่ยนแปลงไปในทางดีหรือทางไม่ดีก็ได้ แต่คำว่า "การศึกษา" หมายถึงเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นไปในทางที่ดีและสังคมยอมรับเท่านั้น ส่วนคำว่า "การศึกษาค้นคว้า" หมายถึงการเสาะแสวงหรือค้นหาความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาในอดีตถือว่า การศึกษาเกิดขึ้นได้เฉพาะใน สถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยเท่านั้น การศึกษาเริ่มต้นเมื่อเข้าโรงเรียน ตามอายุที่กำหนด และสิ้นสุดการศึกษาเมื่อออกจากโรงเรียน ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับในช่วง การเข้าเรียนนั้นสามารถนำไปใช้ได้ตลอดชีวิต ผู้ที่เรียนหนังสือในโรงเรียนเป็นเวลานาน จะได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง ส่วนคนที่เรียนในโรงเรียนในเพียงระยะสั้น หรือไม่เคยเข้าโรงเรียนเลยก็ได้ชื่อว่าเป็นคนการศึกษาต่ำหรือไร้การศึกษา สถานศึกษาจึงกลายเป็นเครื่องมืออันหนึ่ง ในการแบ่งแยกชนชั้น ซึ่งความคิดเช่นนี้ ในปัจจุบันไม่อาจใช้ได้ ทั้งนี้เพราะสภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้คนสามารถรับการศึกษาได้จากหลายทาง ความรู้และประสบการณ์ที่เคยได้รับจากการศึกษาในโรงเรียน สามารถนำไปใช้ได้ในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น เมื่อเวลาผ่านไปความรู้เดิมอาจไม่สามารถใช้ได้ จำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพิ่มอยู่ตลอดเวลา ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ตั้งแต่ก่อนวัย เข้าโรงเรียนหรือผ่านพ้นวัยที่จะต้องศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียน ก็ยังจำเป็นต้องได้รับการศึกษาอยู่เสมอ วิธีการส่งผ่านจุดมุ่งหมาย และธรรมเนียมประเพณีให้ดำรงอยู่จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยทั่วไป การศึกษาเกิดขึ้นผ่านประสบการณ์ใดๆ ซึ่งมีผลกระทบเชิงพัฒนาต่อวิธีที่คนคนหนึ่งจะคิด รู้สึกหรือ กระทำ แต่ในความหมายเทคนิคอย่างแคบ การศึกษาเป็นกระบวนการอย่างเป็นทางการซึ่งสังคม ส่งผ่านความรู้ ทักษะ จารีตประเพณีและค่านิยมที่สั่งสมมาจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง นั่นคือ การสอนในสถานศึกษา สำหรับปัจจุบันนี้มีการแบ่งระดับชั้นทางการศึกษาออกเป็นชั้นๆ เช่น การศึกษาปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ทั้งนี้รวมไปถึงระดับอาชีวศึกษา อุดมศึกษา และการ ฝึกงาน เป็นต้น

ในภาษาอังกฤษ การศึกษาตรงกับคำว่า Education มีรากศัพท์จากภาษาละติน คือ Educare ซึ่งแปลว่า บำรุง เลี้ยง อบรม รักษา ทำให้งอกงาม (to nurture, to rear, to raise) มีความหมายตรงกับคำว่า "Bring up" หมายถึงการดึงออก การศึกษามีใช้การใส่เข้าไป (put in) แต่ หมายถึงการดึงเอาความรู้ หรือสิ่งที่มีอยู่ในผู้เรียนออกมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด^{๒๑} โดยการศึกษาใน ภาษาบาลีใช้คำว่า "สิกขา" แปลว่า ทำให้แห้ง หมายถึงการทำกิเลส สิ่งชั่วร้ายให้หายไป แต่เมื่อ พิจารณาตามรูปศัพท์อาจแยกออกพิจารณาได้ ๒ ความหมาย คือ

๑) หมายถึง เครื่องมือให้มองเห็นตัวเอง (สยั เตน อิขุขตติ สิกขา : Self evidence) คือ การเข้าใจคุณภาพของตัวเอง รู้ว่าตัวเองมีพลัง มีศักยภาพแค่ไหนเพียงไร มีความสามารถอย่างไร และ

^{๒๑} สนิท ศรีสำแดง, พระพุทธศาสนากับการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๓๔), หน้า ๑๕๒ - ๑๕๓.

ควรใช้อย่างไร เป็นต้นพูดให้สั้นคือ รู้ว่าตัวเองในทุกๆ ด้าน เช่น ในการประกอบอาชีพ ต้องรู้ว่าตัวเองมีความรู้ ความถนัด ความสามารถในด้านใดก็ประกอบอาชีพในด้านนั้น เป็นต้น การมองเห็นตัวเองนี้จะทำให้มนุษย์รู้จักตัวเอง และสามารถนำตัวเองเข้าไปสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม หน้าที่ของการศึกษาตามความหมายนี้คือ การช่วยให้ค้นพบตัวเอง

๒) หมายถึง เครื่องมือทำให้มองเห็นความจริง (สัจจ เตน อิกขตีติ ลิกขา: Self-realization) คือมีความเข้าใจในสภาพของตนและสิ่งต่าง ๆ อย่างแจ่มแจ้งชัดเจน หรือการมองเห็นความจริงตามเป็นจริง

ดังนั้นการศึกษาตามแนวความคิดทั้งสองความหมายนี้ จึงมุ่งมาที่ตัวผู้เรียนคือ สอนให้ผู้เรียนรู้จักตัวเองและสภาพแวดล้อมอย่างถูกต้อง การศึกษาในยุคใหม่จึงใช้ระบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Center) การเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เข้าใจตัวเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ตามความเห็นของ Aristotle ว่า “การศึกษา คือ การอบรมคนให้เป็นพลเมืองดีและดำเนินชีวิตด้วยการกระทำดีต่อไป”

นอกจากนั้น คำว่า ศึกษา มาจากคำภาษาสันสกฤตว่า “ศึกษา” หมายถึง การเล่าเรียนฝึกฝนและอบรม ภาษาบาลีว่า ลิกขา หมายถึงข้อที่ต้องศึกษา ข้อที่จะต้องปฏิบัติมี รูปวิเคราะห์ตามหลักบาลีไวยากรณ์ ๕ รูปดังต่อไปนี้.-

๑. สห ปลูกญา อิกขตีติ ลิกขา

คือ ธรรมชาติโดยย่อเห็นพร้อมด้วยปัญญา ธรรมชาตินั้น ชื่อว่า การศึกษา

๒. สย อิกขตีติ ลิกขา

คือ ธรรมชาติโดยย่อเห็นเอง ธรรมชาตินั้น ชื่อว่า การศึกษา

๓. สก อิกขตีติ ลิกขา

คือ ธรรมชาติโดยย่อเห็นซึ่งตนเอง ธรรมชาตินั้น ชื่อว่า การศึกษา

๔. สม อิกขตีติ ลิกขา

ธรรมชาติโดยย่อเห็นเท่าทัน ธรรมชาตินั้น ชื่อว่า การศึกษา

๕. สนต อิกขตีติ ลิกขา

คือ ธรรมชาติโดยย่อเห็นซึ่งสิ่งที่มีอยู่ ธรรมชาตินั้น ชื่อว่า การศึกษาจากรูปวิเคราะห์ของคำว่า ลิกขา ทั้ง ๕ ประการ ดังกล่าวนี้ ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า การศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง “การเห็น” มาจาก อิกข ธาตุเป็นไปในความเห็น เพราะฉะนั้น การเห็นจึงเป็น “ธาตุแท้ของการศึกษา” ได้แก่ การเห็นดังต่อไปนี้.

๑. การเห็นด้วยปัญญา

การศึกษา คือ การเห็นด้วยตาปัญญา (ปัญญาจักขุ) ไม่ใช่การเห็นด้วยตาเนื้อ (มังสจักขุ) เพราะการเห็นด้วยตาเนื้อหรือ “ตานอก” ย่อมถูกหลอกลวงได้ง่าย ต้องมองเห็นได้ด้วย “ตาใจ” คือ ตาปัญญา จึงจะเป็นการศึกษาที่แท้จริง

๒. การเห็นเอง

การศึกษา คือ การเห็นเอง เห็นด้วยตัวผู้ศึกษาเอง ผู้ปฏิบัติเอง และผู้ประสบผลสำเร็จเอง ไม่ใช่ให้คนอื่นเห็นแทน ปฏิบัติแทน และสำเร็จแทน

๓. การเห็นตนเอง

การศึกษา คือ การเห็นตนเอง มุ่งเน้นการเรียนรู้ตนเอง จนอ่านตัวเองออก บอกตนเองได้ ใช้ตนเองเป็น เห็นตนเองชัด และจัดตนเองถูก ไม่ได้มุ่งเน้นการเรียนรู้คนอื่น อ่านคนอื่นออก บอกคนอื่นได้ ใช้คนอื่นเป็น เห็นคนอื่นชัด และจัดคนอื่นถูก

๔. การเห็นเท่าทัน

การศึกษา คือ การเห็นเท่าทัน มุ่งหมายเอาการเห็นโลกเท่าทัน ทั้ง ๓ โลก คือ สัตว์โลก ได้แก่ คน สัตว์ และสิ่งมีชีวิตตามกำเนิด ๔ โอกาสโลก ได้แก่ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ อวกาศ และสังขารโลกได้แก่ กายกับใจ

๕. การเห็นสิ่งที่มีอยู่

การศึกษา คือ การเห็นสิ่งที่มีอยู่ หมายถึงเอาการเห็นความจริง การเห็นตามความเป็นจริง ซึ่งสิ่งที่มีอยู่ไม่ใช่ไม่มี ซึ่งสิ่งที่ปรากฏอยู่ไม่ใช่ไม่ปรากฏ ได้แก่ การเห็นอริยสัจ ๔ ดังนั้น ตามหลักพระพุทธศาสนาในพระปฐมเทศนาธัมมจักกัปปวัตตนสูตร พระพุทธองค์จึงทรงตรัสถึงลักษณะอาการแห่งการตรัสรู้ของพระองค์ว่า “เห็นแจ้งแทงตลอด” ด้วยลักษณะอาการ ๕ อย่างดังนี้

- ๑) ดวงตาเกิดขึ้นแล้ว (จักขุ อหุปาทิ)
- ๒) ญาณเกิดขึ้นแล้ว (ญาณัง อหุปาทิ)
- ๓) ปัญญาเกิดขึ้นแล้ว (ปัญญา อหุปาทิ)
- ๔) วิชชาเกิดขึ้นแล้ว (วิชชา อหุปาทิ)
- ๕) แสงสว่างเกิดขึ้นแล้ว (อาโลโก อหุปาทิ)

การเห็นในลักษณะอาการ ๕ อย่างดังกล่าวนี้ พระพุทธองค์ทรงเรียกว่า “ธรรมจักขุ” คือ ดวงตาเห็นธรรม อันเป็นการเห็นที่ชัดเจน (วิรัชัง) แจ่มใส (วิตมลัง) เป็นการเห็นแบบสัมมาทิฐิ ได้แก่ เห็นชอบ เห็นดี เห็นถูกเห็นตรงตามแนวความคิดนี้ถือว่า ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่แล้ว การศึกษาจึงเป็นเพียงการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วนั้นให้เจริญงอกงามขึ้นเท่านั้น ตามแนวความคิดนี้ผู้สอนจึงมีฐานะเป็นเพียง Guide คือผู้ชี้แนะแนวทางเท่านั้น ตรงกับที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ตถาคตเป็นเพียงผู้บอกเท่านั้น เรื่องปฏิบัติหรือไม่นั้นเป็นเรื่องของท่าน (อกขาตาโร ตถาคตา)

นักการศึกษาไทยหลายท่านได้แนวคิดให้แนวคิดหรือทัศนะเกี่ยวกับความหมายของการศึกษาไทยไว้ดังนี้ คือพุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษาเพื่อมนุษย์จะมีโอกาสได้สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้ โดยทำลายเสียซึ่งสัญชาตญาณอย่างสัตว์^{๖๒} อีกทั้งการศึกษา คือ กระบวนการสร้างปัญญาและคุณธรรมอันเป็นส่วนประกอบอย่างอื่นๆ ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาล่วงพ้นสิ่งบีบคั้นขัดข้อง นำชีวิตให้เจริญงอกงามไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีที่สุด และเสวยผลแห่งความมีชีวิตได้โดยสมบูรณ์^{๖๓} และในความหมายทางด้านพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติ “การศึกษา” หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม

^{๖๒} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาคืออะไร?, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมบุชา,ม.ป.ป), หน้า ๑๙๙.

^{๖๓} พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต), ปรัชญาการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา ๒๕๒๘), หน้า ๙๖.

การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต^{๖๔} รวมไปถึงการเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรม ภาษาบาลีใช้คำว่า “สิกขา” หมายถึง ข้อที่ต้องศึกษา ข้อที่จะต้องปฏิบัติ^{๖๕} และสามารถสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นมีลักษณะนิสัยจิตใจที่ตั้งงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะ ประกอบการงานอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงาม ทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การศึกษาจึงเป็นความจำเป็นของชีวิตอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากความจำเป็น ด้านที่อยู่อาศัย อาหารเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ ๕ ของชีวิต เป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ด้านของชีวิตและเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อวิถีดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

โดยการศึกษา (Education) ยังสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) หรือด้านสติปัญญา หรือด้านความรู้ และการคิดประกอบด้วยความรู้ความจำเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ การนำเอาสิ่งที่เป็นความรู้ความจำไปทำความเข้าใจนำไปใช้การใช้ความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า

๒. ด้านจิตพิสัย (Effective Domain) หรือด้านอารมณ์ จิตใจ ความสนใจ เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมเช่น การเห็นคุณค่า การรับรู้ การตอบสนอง และการสร้างคุณค่าในเรื่องที่ตนรับรู้ นั้นแล้วนำเอาสิ่งที่มีคุณค่านั้นมาจัดระบบและสร้างเป็นลักษณะนิสัย

๓. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) หรือด้านทักษะทางกาย หรือด้านการปฏิบัติประกอบด้วย ทักษะการเคลื่อนไหว และการใช้อวัยวะต่างๆ ของร่างกายเช่น การเลียนแบบ การทำตามคำบอก การทำอย่างถูกต้องเหมาะสม การทำได้ถูกต้องหลายรูปแบบ การทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ

การศึกษา ยังหมายถึง การดำเนินการด้วยกระบวนการทุกอย่าง ที่ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถด้านต่างๆ รวมทั้งทัศนคติและพฤติกรรมอื่นๆ ตามค่านิยมและคุณธรรมในสังคมพร้อมกับมีกระบวนการทางสังคม ที่ทำให้บุคคลได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ที่คัดเลือกและกำหนดไว้อย่างเหมาะสมโดยเฉพาะโรงเรียน เพื่อพัฒนาบุคคลและสังคม ซึ่งการศึกษายังเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่งสำหรับครู หรือการเตรียมบุคคลให้เป็นครู ซึ่งจัดสอนในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย วิชาจิตวิทยา การศึกษา ปรัชญา ประวัติการศึกษา หลักสูตร หลักการสอน การวัดผล การบริหาร การนิเทศ การศึกษา และวิชาอื่นๆ ที่ครูควรรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เกิดความเจริญงอกงามสำหรับครู อีกทั้งยังเป็นศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ในอดีต ซึ่งรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบสำหรับคนรุ่นใหม่^{๖๖}

^{๖๔} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

^{๖๕} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๒๒ และ ๗๒๐.

^{๖๖} Good, Carter V, Dictionary of Education, New York : McGraw - Hill Book, 1973, p. 87.

นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาอีกจำนวนมาก ที่ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ตามแนวคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันของแต่ละคน เช่น

- การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
- การศึกษา คือ ชีวิต และชีวิตคือการศึกษา
- การศึกษา คือ การพัฒนาคน
- การศึกษา คือ การเสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะและเจตคติ
- การศึกษา คือ การแก้ปัญหาของมนุษย์ให้หลุดพ้น และเข้าถึงสิ่งดีงาม
- การศึกษา คือ การถ่ายทอดแนวคิด ความเชื่อ พฤติกรรม ศิลปวัฒนธรรม
- การศึกษา คือ การเตรียมตัวสำหรับการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์

จากคำจำกัดความของนักปราชญ์เหล่านี้พอจะอธิบายความหมายของ การศึกษาได้ว่า การศึกษา คือ การส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลในทางร่างกาย สติปัญญา ความประพฤติ และสังคม เพื่อให้เขาสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมและดำรงอยู่ได้ด้วยดี ฉะนั้น การศึกษาจึงมิใช่หมายความถึงเฉพาะการเรียนจบจากโรงเรียน เท่านั้น แต่ยังมีความหมายกว้างขวาง ครอบคลุมไปถึงการขจัดปัญหาที่อาจบังเกิดขึ้น ในชีวิตเพื่อให้ตนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมด้วยความสุข การศึกษาจึงมีอยู่ ในทุกสถานที่และทุกกาล บุคคลที่มีการศึกษานั้นย่อมหมายถึง บุคคลที่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ และประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในสังคม โดยมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขนั่นเอง

๒.๓.๒ การบูรณาการการจัดการศึกษา

เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่โรงเรียนต้องจัดการศึกษาให้มีการสอนแบบ “บูรณาการ” (Integrate curriculum) หรือการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยไม่เน้นการเรียนเป็นรายวิชาว่า ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตของมนุษย์นั้นจะผสมผสานกัน มิได้แยกออกเป็นส่วนๆ ทั้งนี้ มนุษย์จำเป็นต้องใช้ทักษะหลายประการในการเรียนรู้จากประสบการณ์ รวมทั้งในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต ไม่ว่าจะปัญหาต่างๆ หรือซับซ้อนเพียงใดก็ตาม แต่การที่โรงเรียนเน้นการสอนแยกเนื้อหาวิชา จะทำให้การเรียนนั้นไม่สอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน เพราะเด็กมองไม่เห็นความเชื่อมโยงของสิ่งที่เรียน กับสิ่งที่เป็นไปในชีวิตจริงนอกโรงเรียน ดังนั้นหลักสูตรที่เน้นการสอนแบบบูรณาการจะสอดคล้องกับชีวิตจริงของเด็กมากกว่า โดยจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ทั้งยังกระตุ้นให้เด็กใฝ่เรียนรู้ เนื่องจากเขาสามารถนำเนื้อหาและทักษะที่เรียนไปใช้ในชีวิตจริง นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ยังช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา ลดจำนวนเวลาเรียน เป็นการแบ่งเบาภาระของผู้สอน รวมทั้งส่งเสริมผู้เรียนให้มีโอกาสใช้ ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถ ตลอดจนจันทักขะต่างๆ อย่างหลากหลายก่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะกระบวนการและเนื้อหาสาระไปพร้อมกัน

รูปแบบของการบูรณาการ (Model of integration) การจัดการศึกษาเรียนรู้แบบบูรณาการที่พบโดยทั่วไปมีอยู่ ๔ แบบ

๑. การบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion) การเรียนรู้แบบนี้ครูจะนำเนื้อหาของวิชาต่างๆ มาสอดแทรกในรายวิชาของตนเองเป็นการ วางแผนการสอนและทำการสอนโดยครูเพียงคนเดียว

ข้อดี

- ๑) ครูคนเดียวบริหารทั้งเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้และเวลาที่ใช้โดยสะดวก
- ๒) ไม่มีผลกระทบกับครูผู้อื่นและการจัดตารางสอน

ข้อจำกัด

- ๑) ครูคนเดียวอาจไม่มีความชำนาญในเนื้อหาวิชาบางเรื่อง
- ๒) เนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดอาจซ้ำซ้อนกับของวิชาอื่น
- ๓) ผู้เรียนจะมีภาระงานมากเพราะทุกรายวิชาจะต้องมอบหมายงานให้

๒. การบูรณาการแบบขนาน (Parallel) การเรียนรู้แบบนี้ครูตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปต่างคนต่างสอนวิชาของตนเองแต่จะมาวางแผน ตัดสินใจร่วมกันว่าจะจัดแผนการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมุ่งสอนในหัวเรื่อง (Theme) ความคิดรวบยอด (Concept) และปัญหา (Problem) เดียวกันในส่วนหนึ่ง

ข้อดี

- ๑) ครูผู้สอนแต่ละคนยังคงบริหารทั้งเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้เวลาโดยสะดวก
- ๒) ไม่มีผลกระทบกับครูผู้อื่นและการจัดตารางสอน
- ๓) เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ลดการซ้ำซ้อนลง ช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกัน

ข้อจำกัด

- ๑) ครูยังคงต้องรับภาระเนื้อหาวิชาที่ไม่ชำนาญ
- ๒) ผู้เรียนยังมีภาระงานมากเพราะทุกรายวิชาจะต้องมอบหมายงานให้
- ๓) การบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidiscipline)

๓. การเรียนรู้แบบนี้คล้ายกับแบบคู่ขนาน ครูตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปต่างคนต่างสอนวิชาของตน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองเป็นส่วนใหญ่ มาวางแผนการสอนร่วมกันในการให้งานหรือโครงการที่มีหัวเรื่อง แนวคิดหรือความคิดรวบยอดและปัญหาเดียวกัน

ข้อดี

- ๑) สนับสนุนการทำงานร่วมกันของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ลดความซ้ำซ้อนของ

กิจกรรม

- ๒) ผู้สอนทุกคนและผู้เรียนมีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน
- ๓) ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้กับงานอาชีพจริง

ข้อจำกัด

- ๑) มีผลกระทบต่อการจัดตารางสอนและการจัดแผนการเรียน

๔. การบูรณาการแบบข้ามวิชา (Transdisciplinary) การเรียนรู้แบบนี้ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ จะมาร่วมกันสอนเป็นคณะ ร่วมกันวางแผน กำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอดและปัญหาเดียวกัน

ข้อดี

๑) สนับสนุนการทำงานร่วมกันของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม

๒) ผู้สอนทุกคนและผู้เรียนมีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน

๓) ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้กับงานอาชีพจริง

ข้อจำกัด

๑) มีผลกระทบต่อการจัดตารางสอนและการจัดแผนการเรียน

๒) ผู้สอนต้องควบคุมการเรียนรู้ให้ทันตามกำหนด^{๖๗}

และการบูรณาการการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีวิธีการจัดได้หลากหลายรูปแบบและหลายวิธีการ เช่น

- แบบความคิดรวบยอด (Concept Attainment Model)
- แบบสร้างแผนผังความคิด (Concept Mapping)
- แบบใช้กรณีศึกษา (Case Studies)
- แบบตั้งคำถาม (Questioning)
- ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center)
- ชุดการสอน (Instruction Package)
- โครงการ (Project)
- การเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry)
- การค้นพบ (Discovery)
- แบบแก้ปัญหา (Problem Solving)
- กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process)
- แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่ม (Group Investigation Model)
- การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)
- บทบาทสมมติ (Role-Play)
- เพลิดเพลินสถานการณ์ (Coping)
- บทเรียนสำเร็จรูป (Programmed Instruction)
- คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction)
- การทดลอง (Experimentary)
- ใช้เกม (Educational Game)
- ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self-Directed Learning)

^{๖๗} ครูบ้านนอก, การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.kroobannok.com [๒๐ ส.ค. ๒๕๖๐].

- ทัศนศึกษาออกสถานที่ (Field Trip)
- การเรียนการสอนแบบ (Storyline Method) ฯลฯ

ลักษณะสำคัญของการบูรณาการ

ลักษณะสำคัญโดยรวมของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ดี (Integrated curriculum & instruction) ประกอบด้วย ๕ ลักษณะ ดังนี้ (UNESCO. ๑๙๘๑)

- ๑) เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ (Integration of knowledge and learning process)
- ๒) เป็นการบูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้และพัฒนาจิตใจ (Integration of cognition and affection)
- ๓) เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ (Integration of knowledge and conduct)
- ๔) เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน (Integration of school learning with the actual life of the learners)
- ๕) เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ (Integration of subject areas)

๒.๓.๒.๑ ความสำคัญของการสอนแบบบูรณาการ

ในชีวิตมนุษย์นั้น ปัญหา อุปสรรค รวมทั้งประสบการณ์ต่างๆ จะผสมผสานกัน มิได้แยกออกเป็นส่วนๆ มนุษย์จำเป็นต้องใช้ทักษะหลายประการในการเรียนรู้และแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต การสอนแบบบูรณาการจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งที่เรียนกับสิ่งที่ป็นไปในชีวิตจริง ช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา รวมทั้งส่งเสริมผู้เรียนให้มีโอกาสใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถ ตลอดจนทักษะต่างๆ อย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะกระบวนการและเนื้อหาสาระไปพร้อมกัน

นอกจากนี้ ความสำคัญของการบูรณาการ สามารถเชื่อมโยงวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันในการสอนด้วยเหตุผล ดังนี้

- ๑) สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงไม่ได้จำกัดว่าจะเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง การเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่างๆ ในลักษณะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชา และความสัมพันธ์ของวิชาต่างๆ เหล่านั้นกับชีวิตจริง
- ๒) การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ในศาสตร์ต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย
- ๓) ช่วยให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of learning)
- ๔) ขจัดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาต่างๆ ในหลักสูตร
- ๕) สามารถตอบสนองต่อความสามารถทางพหุปัญญาของผู้เรียน (Multiple intelligence)
- ๖) กระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างเสริมความรู้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ การใช้หน่วยบูรณาการทางการสอนยังช่วยให้ผู้สอนได้รับความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนที่จะนำไปปฏิบัติการสอนได้อย่างผสมกลมกลืนต่อเนื่อง จัดเรียงลำดับตามเหตุการณ์ของกิจกรรมที่มุ่งเสริมการเรียนการสอนทุกรูปแบบไว้อย่างครบถ้วน เป็นการลดภาระให้แก่ผู้สอนให้สอนอย่างได้ผล

อาจกล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทำให้เกิดการเชื่อมโยงสิ่งที่เป็นความรู้จักเหตุการณ์รอบๆตัว หรือเนื้อหาอื่นๆ ซึ่งมีผลทำให้ความรู้ไม่ถูกเก็บไว้ในสมองแต่เพียงลำพัง แต่ถูกเชื่อมโยงไปใช้จนเกิดความหมายเป็นความรู้ใหม่ที่ซับซ้อนกว่าเดิม

๒.๓.๓ รูปแบบการจัดการศึกษา

เราอาจจะสรุปรูปแบบของการศึกษาออกได้เป็น ๒ ประการ ดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาแบบอรูปนัย (Informal Education) ได้แก่ การเรียนรู้จาก การอบรมสั่งสอนของบิดามารดาและญาติพี่น้องในครอบครัว หรือการเลียนแบบจากเพื่อนที่โตกว่าในกลุ่มเดียวกันจนกลายเป็นความรู้ความชำนาญถ่ายทอดสืบต่อกันมาแบบอรูปนัยและโดยมิได้ตั้งใจ เช่น เด็กเล็ก ๆ ทั่วไปย่อมมีความใกล้ชิดกับมารดา มากกว่าบุคคลอื่น มารดาจึงเป็นบุคคลแรกที่เลี้ยงดูและบำรุงรักษาบุตรตั้งแต่ยังเป็นทารก เป็นผู้สอนให้บุตรรู้จักการเดิน การพูด ตลอดจนจรรยาบรรณ ความประพฤติและมารยาทต่าง ๆ ในสังคมที่ไม่มีผู้รู้หนังสือ หน้าที่การอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดวิชาความรู้ตกเป็นภาระกิจของครอบครัว สถานฝึกอาชีพและสถาบันทางศาสนา ส่วนแนว การอบรมสั่งสอนนั้นก็สุดแต่ผู้ใหญ่จะเห็นสมควรว่า เหมาะสมประการใด โดยคำนึงถึงความนิยมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๒) การศึกษารูปนัย (Formal Education) ได้แก่ การศึกษาซึ่งตกเป็นหน้าที่ของกลุ่มบุคคลหรือตัวแทนของสังคม การศึกษาแบบนี้ได้เกิดขึ้นในสมัยที่มนุษย์รู้จักประดิษฐ์ตัวอักษร คิดค้นวิชาคำนวณ มีความก้าวหน้าทางเกษตรกรรม รู้จักใช้แร่ธาตุให้เป็นประโยชน์ ดังปรากฏในอารยธรรมโบราณอียิปต์ บาบิโลเนีย กรีก อินเดีย จีน และโรมัน แต่ในระยะเริ่มแรก การศึกษาแบบนี้มักจะจำกัดอยู่ในกลุ่มอภิสิทธิ์ชนหรือชนชั้นที่มั่งคั่งร่ำรวยเท่านั้น และการศึกษาที่เน้นถึงปรัชญา จริยศาสตร์ ศิลปะ วาทศิลป์ คณิตศาสตร์ พลศึกษา และการทหาร ซึ่งวิชาเหล่านี้ เห็นว่าเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อชนชั้นปกครอง

การศึกษาแบบรูปนัยนี้ได้วิวัฒนาการมาเรื่อยๆ ดังเช่นปัจจุบันนี้ สังคมมีอุปกรณ์ที่ช่วยในการศึกษามากมาย เช่น มีหลักสูตรที่กว้างขวางและวิธีการสอนที่ทันสมัย บุคคลผู้มีหน้าที่บริหารงานเกี่ยวกับการศึกษาก็ได้รับการศึกษาอบรมเป็นอย่างดี

ส่วนรูปแบบการจัดการศึกษาของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในปัจจุบันนี้ได้มีการจัดการศึกษาอยู่ ๓ รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาในระบบ (formal education) เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน โดยการศึกษาในระบบ สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

๑.๑ ระดับปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาให้เด็กก่อนวัยที่ต้องศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเป็นการวางรากฐานชีวิตเพื่อปูพื้นฐานที่ดีก่อนการเรียนในระดับต่อไป โดยทั่วไปแล้วผู้ที่เข้าศึกษาในระดับนี้มักมีอายุตั้งแต่ ๔ - ๘ ปี การเรียนการสอนในระดับนี้จะเน้นการสอนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก ซึ่งเน้นในด้านการพัฒนาร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญาและอารมณ์ของเด็ก นอกจากนี้ยังเน้นให้เด็กเรียนรู้ทักษะต่างๆผ่านกิจกรรมการเล่นและกิจกรรมเกมส์ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม และเกิดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเหล่านี้อีกด้วย ซึ่งการใช้เกมส์และการเล่นถือได้ว่าเป็นวิธีการหลักสำหรับสอนเด็กในระดับปฐมวัย โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจะมีจุดเน้นทั้งสิ้น ๒ ด้านคือ ด้านประสบการณ์สำคัญ ประกอบไปด้วย ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา อีกด้านหนึ่งคือสาระที่ควรเรียนรู้ ประกอบไปด้วย เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่รอบตัวเด็ก ธรรมชาติรอบตัวและสิ่งต่างๆรอบตัวเด็ก

๑.๒ ประถมศึกษา เป็นการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไปแล้ว การศึกษาในระดับประถมศึกษาจะมีระยะเวลาในการเรียนประมาณ ๕ - ๘ ปี ขึ้นอยู่กับการวางแผนจัดการศึกษาของแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทยมีจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษา ๖ ปี ตั้งแต่ในระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงประถมศึกษาปีที่ ๖ โดยผู้เข้าศึกษาในระดับประถมศึกษา มักจะมีอายุประมาณ ๖-๗ ปี โดยในปัจจุบันนี้ยังมีเด็กกว่า ๖๑ ล้านคนที่ไม่มีโอกาสได้เรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่ง ๔๗% ในจำนวนนี้จะหมดโอกาสการเข้าศึกษาต่ออย่างสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม UNESCO ได้พยายามสนับสนุนให้เกิดการศึกษาสำหรับทุกคน โดยได้ดำเนินการที่เรียกว่าการศึกษาเพื่อปวงชน ซึ่งทุกประเทศจะต้องประสบความสำเร็จในด้านจำนวนคนเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษา ตามประกาศของ UNESCO ภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ หลังจากนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วจะสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาได้ ซึ่งนักเรียนเหล่านี้มักจะมีอายุประมาณ ๑๑ - ๑๓ ปี

๑.๓ มัธยมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่จบในระดับประถมศึกษามาแล้ว สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา มักจะมีอายุประมาณ ๑๑ - ๑๘ ปี สำหรับการจัดการศึกษาในระดับมัศึกษามีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะกระบวนการเฉพาะด้าน เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาระดับสูงต่อไป สำหรับประเทศไทยโดยส่วนใหญ่แล้วการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาถือได้ว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับ สำหรับประเทศไทย นักเรียนจะต้องจบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จึงจะถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ อย่างไรก็ตามหลังจากจบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว นักเรียนสามารถเลือกที่จะหยุดเรียนแล้วออกไปประกอบอาชีพ หรือ เรียนต่อก็ได้ ในกรณีที่เรียนต่อจะมี ๒ ระบบให้เลือกเรียนระหว่างสายสามัญ ซึ่งเป็นการเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา และสายอาชีพ ซึ่งจะสอนเกี่ยวกับอาชีพทางด้านต่างๆ เช่น งานช่าง และเกษตรกรรม เป็นต้น โดยทั้งหมดนี้รัฐบาลไทยจะเป็นผู้ดำเนินการทางด้านค่าใช้จ่ายทั่วไปจนจบระดับชั้นมัธยมศึกษา

๑.๔ การศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่ไม่ได้บังคับว่าต้องจบการศึกษาในระดับนี้ การศึกษาในระดับนี้เป็นการศึกษาที่สูงขึ้นมาจากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา การศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นแบ่งได้ออกเป็น ๒ ระดับคือระดับปริญญาบัณฑิตและระดับบัณฑิตศึกษา

สำหรับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยเป็นผู้ดำเนินการ หากผู้เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาเรียนจบแล้วจะได้รับปริญญาบัตรเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงการผ่านหลักสูตรนั้นๆ

การที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้นั้นจำเป็นต้องผ่านการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อก่อน ส่งผลให้วิธีการนี้ทำให้มีทั้งผู้ที่ได้สิทธิ์ศึกษาต่อและผู้ที่ไม่ได้สิทธิ์ศึกษาต่อ สำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญมากในการสมัครงาน เพราะมักมีการกำหนดวุฒิการศึกษาขั้นต่ำในระดับปริญญาตรี นอกจากนี้ยังมีความสำคัญในการพัฒนากำลังคนในการพัฒนาประเทศชาติอีกด้วยในปัจจุบันมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยมีทั้งมหาวิทยาลัยที่เป็นของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน

๑.๕ การศึกษาพิเศษ เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้นรัฐบาลจำเป็นต้องสนับสนุนงบประมาณและสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อสนับสนุนการศึกษาในรูปแบบนี้ โดยกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ เด็กที่มีปัญญาเลิศ ซึ่งจะเน้นการพัฒนาความสามารถและความถนัดเฉพาะของบุคคล อีกประเภทหนึ่งคือเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายหรือสติปัญญา โดยการจัดการศึกษาจะเน้นการเรียนการสอนรายบุคคล ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติ รวมไปถึงพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตให้กับผู้ที่มีความต้องการพิเศษให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้

๒. การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้นิยามเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ความเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียนจะเป็นการจัดให้กับผู้ที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนหรือผ่านจากระบบโรงเรียนมาแล้ว โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ที่เข้าศึกษานอกระบบโรงเรียนมักเป็นผู้ใหญ่เป็นส่วนใหญ่ เพื่อเรียนรู้การอ่านออกเขียนได้และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับอาชีพของตัวเอง สำหรับประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการศึกษานอกโรงเรียนอยู่เป็นจำนวนมาก โดยนิยมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือศูนย์การเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ประชาชนเข้ามาเรียนรู้ได้ โดยภายในศูนย์จะมีอาจารย์ประจำและอาจารย์อาสาสมัครเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนี้แล้วการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีการจัดการศึกษาในรูปแบบอื่นๆด้วย เช่น การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาชุมชน เป็นต้น

๓. การศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยว่าเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สิ่งแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ดังนั้นถือได้ว่าการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้เช่นเดียวกัน สำหรับการเรียนรู้ตามอัธยาศัยสามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ การ

เรียนรู้ด้วยการนำตัวเอง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญและการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน การศึกษาตามอัธยาศัยมักเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นภายนอกห้องเรียน ไม่ได้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยเฉพาะเจาะจงและมักเกิดขึ้นโดยความบังเอิญ ดังนั้นส่งผลให้การศึกษาในประเภนี้เกิดขึ้นได้ในทุกๆ สถานที่ ทั้งที่บ้าน โรงเรียนและที่อื่นๆ ซึ่งเป็นการศึกษาเพียงรูปแบบเดียวของมนุษย์เท่านั้นที่จำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต^{๖๘}

จึงกล่าวสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการศึกษาในภาพรวมนี้มีอยู่ ๒ อย่าง คือ การศึกษาแบบอรูปนัย (Informal Education) ได้แก่ การเรียนรู้จาก การอบรมสั่งสอนของบิดามารดาและญาติพี่น้องในครอบครัว และการศึกษารูปนัย (Formal Education) ได้แก่ การศึกษาซึ่งตกเป็นหน้าที่ของกลุ่มบุคคลหรือตัวแทนของสังคม การศึกษาแบบนี้ได้เกิดขึ้นในสมัยที่มนุษย์รู้จักประดิษฐ์ตัวอักษร คิดค้นวิชาคำนวณ ส่วนรูปแบบการจัดการศึกษาในประเทศไทยนั้นก็สามารถสรุปได้ว่า มีอยู่ ๓ รูปแบบด้วยกันคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั่นเอง

๒.๒.๓.๑ ความมุ่งหมายของการศึกษา

ความมุ่งหมายของการศึกษานั้น ได้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง โดยได้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถที่ติดตัวมนุษย์แต่ละคน ซึ่งการเรียนในโรงเรียนก็ตีกระบวนการสอนก็ตีนั้น ก็แค่เป็นเพียงวิธีการที่จะนำไปสู่ผล ฉะนั้นสิ่งใดที่จะทำให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ มีทักษะที่ดี และทำให้นิสัยเปลี่ยนไปในทางที่ดีงาม ที่ถูกต้อง ที่สังคมยอมรับซึ่งก็คือได้ว่าเป็นการศึกษาทั้งสิ้น และการศึกษาที่เช่นเดียวกับกิจกรรมอื่นๆ ของมนุษย์ ที่จะต้องมีความมุ่งหมาย บางครั้งในความมุ่งหมายการศึกษาแสดงออกถึงลักษณะที่มีความคลุมเครือ กว้างขวาง และเป็นนามธรรม บางครั้งก็มีลักษณะเป็นคำแถลงการณ์ บางครั้งก็เป็นในรูปธรรมที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าความมุ่งหมายจะมีลักษณะอย่างไร ย่อมจะเป็นแนวทางในการชี้นำทางของคำว่า การศึกษา ทั้งสิ้นนั่นเอง

โดยความมุ่งหมายของการศึกษาเราสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นกว้างๆ ได้ดังต่อไปนี้ก็คือ

(๑) ด้านของบุคคล คือ การศึกษามีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาอำนาจ และความสามารถภายในของบุคคล

(๒) ด้านของเศรษฐกิจ คือ การศึกษามีความมุ่งหมายที่จะพัฒนา ความรู้ ทักษะ ของแต่ละบุคคล ให้สามารถมีบทบาทที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในฐานะผู้ประกอบการอาชีพ

(๓) ด้านของสังคมและจริยธรรม คือ การศึกษามีความมุ่งหมายที่จะพัฒนา ค่านิยม และเจตคติ อันจะก่อให้เกิดความซื่อสัตย์ และการมีส่วนร่วมอย่างมีความรับผิดชอบต่อชีวิตและสังคม

(๔) ด้านของการเมือง คือ การศึกษามีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาความรู้สึกที่จะเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ และสร้างความสำนึกในหน้าที่ต่อส่วนรวม

^{๖๘} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, รูปแบบการจัดการศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org> [๒๐ ส.ค. ๒๕๖๐].

อีกทั้งยังทำให้พบว่า การศึกษาสามารถที่จะช่วยอำนวยความสะดวกต่อความมุ่งหมายในการศึกษาดังต่อไปนี้ ก็คือ

(๑) การศึกษานั้นสนองความต้องการขั้นพื้นฐานด้านความรู้ของมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์มีเครื่องมือและวิธีการที่จะช่วยสนองความต้องการด้านอื่นๆ ตลอดจนช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา

(๒) การศึกษานั้นทำให้มีกำลังคนที่มีทักษะที่จำเป็น เพื่อการอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจด้านต่างๆ การศึกษาช่วยให้มีวิธีการพัฒนาความรู้ ทักษะและสมรรถนะในการผลิตของกำลังแรงงานเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดเจตคติที่ทันสมัย และเป็นบุคคลที่มีความหวัง

(๓) การศึกษานั้นกำหนดรายได้ของบุคคลในปัจจุบัน ช่วยกระจายรายได้และการจ้างงานในอนาคต ในทางเศรษฐกิจ ไม่เพียงแต่ระดับมัธยมศึกษา ระดับช่างเทคนิคหรืออุดมศึกษาเท่านั้นที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่การศึกษาในระดับประถมศึกษา การศึกษานอกระบบ ตลอดจนการฝึกอบรมล้วนมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งสิ้น

(๔) การศึกษานั้นมีอิทธิพลต่อสวัสดิการสังคม มีผลโดยตรงต่อสุขภาพ อัตราการเกิดความยืนยาวของอายุ ตลอดจนช่วยเพิ่มกำไรในการลงทุนทางสังคม และทางกายภาพในรูปแบบอื่นๆ

และความมุ่งหมายของการศึกษายังรวมไปถึง

- มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน
- มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวเองเข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข
- มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนตามความถนัด ความสนใจ และตามความสามารถของผู้เรียน
- ส่งเสริมประชาธิปไตยทั้งในและนอกห้องเรียน
- มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- มุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตเป็นหมู่คณะรู้จักปกครองตนเอง เป็นต้น

ปรัชญาการศึกษาไทยได้รับเอาปรัชญาจากต่างประเทศมาใช้ โดยได้เสนอโครงสร้างของปรัชญาการศึกษาซึ่งประกอบด้วย^{๖๙}

(๑) ความหมายและจุดมุ่งหมายของการศึกษา

(๒) แนวนโยบายของการศึกษา หรือแนวทางที่จะให้ถึงจุดหมาย

(๓) วิธีการของการศึกษา โดยได้เสนอแนวความคิดเป็นตัวอย่างไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

การศึกษาตามความหมายในนัยทางพระพุทธศาสนา คือ การพัฒนาขั้น ๕^{๗๐} ของบุคคลทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้บรรลุชีวิตที่พร้อมเย็น ชีวิตที่พร้อมเย็น ก็คือชีวิตที่มีอกุศลมูลคือ ความโลภ โกรธ หลง น้อยที่สุด หรือไม่มีเลยก็คือการบรรลุนิพพาน ซึ่งแม้จะยังเป็นไปไม่ได้ที่จะมีชีวิตที่ดีที่สุดตามระดับดังกล่าว การลดอกุศลมูลให้เหลือน้อยที่สุดก็จะสามารถทำให้บุคคลมีชีวิตที่พร้อมเย็นได้

๒.๓.๓.๒ หน้าที่สำคัญของสถาบันการศึกษา

๑. อบรมให้เรีนรู้อะบบแบบแผนของสังคม สอนให้สมาชิกในสังคมได้พัฒนาบุคลิกภาพ มีกิริยามรรยาท มีจริยธรรม คุณธรรม เคารพในสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน

^{๖๙} สโรช บัวศรี, **ปรัชญาตะวันออก**, (กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๗๑.

^{๗๐} **ขั้น ๕** ประกอบไปด้วย รูป, เวทนา, สัญญา, สังขาร, วิญญาณ

๒. อบรมให้สมาชิกได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ เพื่อการดำรงชีวิตเพื่อเพิ่ม ผลผลิตในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การบริการ นอกจากสอนให้ผู้คนได้เรียนรู้ในการประกอบอาชีพแล้ว สถาบันการศึกษายังมีหน้าที่ในการพัฒนาอาชีพ ริเริ่มสร้างสรรค์อาชีพ เพื่อผลิตใหม่ที่จะสนองความต้องการของสังคม

๓. จัดสรรตำแหน่งและกำหนดหน้าที่การงานให้แก่บุคคล เพื่อบุคคลได้เรียนรู้ในอาชีพใดมีความสามารถในทางใด ก็จะไปทำงานในอาชีพนั้น

๔. ช่วยให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ในสังคม เมื่อการศึกษาเจริญก้าวหน้าขึ้น ก่อให้เกิดความรู้ แนวคิด เทคนิคใหม่ ๆ การค้นพบต่าง ๆ ทำให้เกิดการประดิษฐ์สิ่งของอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ และมีการพัฒนาสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

๕. ช่วยให้สังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผลจากการศึกษาอบรมให้เรียนรู้ระเบียบแบบแผน วัฒนธรรมเดียวกัน ยิ่งถ้ามีการใช้ภาษาเดียวกันในการติดต่อสื่อสาร จะทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน เป็นพวกเดียวกัน มีความผูกพันกันดีขึ้น

๖. ช่วยให้เกิดการเลื่อนชั้นทางสังคม ในทุกสังคมย่อมประกอบด้วยชนชั้นและจากการมีชนชั้น ซึ่งจัดว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมนั้น สมาชิกส่วนหนึ่งย่อมจะมีความต้องการเลื่อนชั้นทางสังคมและปัจจัยหนึ่งจะช่วยได้ ก็คือ การศึกษา เพราะว่า การศึกษาจะช่วยเพิ่มโอกาสในการได้รับตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงขึ้น มีเกียรติได้รับการยกย่อง

๗. ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพเฉพาะของสมาชิกจากการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ เขาอาจสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องและกลายมาเป็นคุณสมบัติประจำตัวเขา เช่น ความรักในศิลปะและดนตรีหรือความซาบซึ้งในวรรณกรรม ความสนใจ ทางการเมือง ฯลฯ

๒.๓.๔ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา

องค์ประกอบของประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง โดยมีดังต่อไปนี้ ก็คือ

๑. การใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้นอยู่กับการใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ครูไม่ควรปล่อยให้มีความว่าง หรือเวลาที่เสียไปโดยเปล่าประโยชน์ อันเนื่องจากความไม่พร้อมในด้านวัสดุอุปกรณ์ และการดำเนินกิจกรรมที่ไม่ได้เตรียมการล่วงหน้า เพราะความไม่พร้อมจะทำให้เกิดความวุ่นวาย เสียเวลาในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามาก และทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ครูต้องบริหารการใช้เวลาเพื่อให้นักเรียนได้ใช้เวลาเพื่อการเรียนรู้อย่างเต็มที่ พร้อมกับมีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบคือ มีการดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไป ตามลำดับขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ดำเนินการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นขั้นที่ครูต้องจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ เป็นการจัดการศึกษาในการเรียน การสอน ที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียน และประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างตื่นตัวและได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ อันจะนำผู้เรียนไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง เช่น

(๑) กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทอย่างเต็มที่และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

(๒) กิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการค้นหาคำตอบ โดยครูนำเสนอปัญหาและสถานการณ์ให้คิด ครูมีบทบาทช่วยชี้ช่อง แนะนำให้นักเรียนเห็นช่องทางในการแก้ปัญหา

(๓) กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบ

(๔) กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีการร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนเพื่อปรับเติมเสริมแต่ง และต่อยอดความรู้

(๕) กิจกรรมที่สร้างความสะเทือนใจ ช่างซึ้ง ประทับใจ ทำให้ตื่นตัวในการเรียนรู้

(๖) กิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่น

(๗) กิจกรรมที่ผู้เรียนได้นำความรู้ไปทดลองใช้แก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์ชิ้นงาน

(๘) กิจกรรมที่ผู้เรียนใช้กระบวนการจัดการกระทำกับข้อมูลที่ได้รับรู้เพื่อให้เข้าใจและจดจำได้ง่ายและสามารถระลึกได้เมื่อต้องการนำมาใช้

(๙) กิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ในบริบทจริงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง บทบาทที่สำคัญของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้แก่ การเป็นผู้เตรียมการอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ การทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ปรึกษา เป็นผู้ช่วยเหลือ เป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ บทบาทของครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้ก็คือ บทบาทที่ทำหน้าที่เหมือน โค้ชนักกีฬานั้นเอง

๓. สรุปบทเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ การสรุปบทเรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพราะเป็นขั้นตอนในการเชื่อมโยงและประมวลความรู้ระหว่างความรู้ และประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับกับความรู้ และ ประสบการณ์เดิมให้เป็นความคิดรวบยอดใหม่ที่มีความครอบคลุม ถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทำให้ ผู้เรียนสามารถบันทึกและจดจำได้ยาวนาน เพราะเป็นการจดจำอย่างมีความหมาย การสรุปบทเรียนจึงมีความสำคัญและควรทำร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้สรุปด้วยความเข้าใจใหม่ของ ตนเอง ครูทำหน้าที่ให้แนวทางการสรุปข้อมูล เช่นการแนะนำการใช้แผนภาพความคิด (graphic organizer) แบบต่างๆ ที่มีความเหมาะสมกับการสรุปและนำเสนอข้อมูล สารสนเทศที่ต้องการ และให้ข้อมูลย้อนกลับกับผลงานของนักเรียนเพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับการปรับปรุงแก้ไขงานและการสร้างความคิดรวบยอดใหม่ ให้มีความถูกต้อง ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๔. หลักการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนคือ การประเมินความก้าวหน้า ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถทำพร้อมไปกับกระบวนการเรียนการสอน การประเมินครอบคลุมทั้งการประเมินผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ ของผู้เรียน วิธีการประเมินใช้เครื่องมือหลากหลายประเภทให้เหมาะสม สอดคล้องกับสิ่งที่ประเมิน ผู้ทำหน้าที่ประเมินไม่จำกัดอยู่ที่ครูเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องเป็นผลการประเมินที่ทุกฝ่ายได้แก่ ครู นักเรียน และแม้แต่ผู้ปกครอง หรือสังคมมีส่วนร่วมในการสะท้อนมุมมองความคิดเห็นต่างๆ อย่าง

รอบด้านเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อนำมาใช้ในการประเมินการเรียนรู้จุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินคือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้ที่มีคุณภาพมากขึ้น นั่นเอง^{๗๑}

๒.๓.๕ การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PROJECT-BASED LEARNING)

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้ กระตุ้นเพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวนักเรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัว นักเรียนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ การฟังและการสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ โดยนักเรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ ใหม่ มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงงานและได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงานแบบบูรณาการ^{๗๒}

ลักษณะเด่น

การเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีผู้ให้ความสนใจมากในปัจจุบัน McDonell (๒๐๐๗) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นรูปแบบหนึ่งของ Child-centered Approach ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานตามระดับทักษะที่ตนเองมีอยู่ เป็นเรื่องที่สนใจและรู้สึก สบายใจที่จะทำ นักเรียนได้รับสิทธิในการเลือกว่าจะตั้งคำถามอะไร และต้องการผลผลิตอะไรจากการ ทำงานชิ้นนี้ โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนอุปกรณ์และจัดประสบการณ์ให้แก่ นักเรียน สนับสนุนการ แก้ไขปัญหา และสร้างแรงจูงใจให้แก่ นักเรียน โดยลักษณะของการเรียนรู้แบบโครงงาน มีดังนี้

- ๑) นักเรียนกำหนดการเรียนรู้ของตนเอง
- ๒) เชื่อมโยงกับชีวิตจริง สิ่งแวดล้อมจริง
- ๓) มีฐานจากการวิจัย หรือ องค์ความรู้ที่เคยมี
- ๔) ใช้แหล่งข้อมูล หลายแหล่ง
- ๕) ผังตรึงด้วยความรู้และทักษะบางอย่าง (embedded with knowledge and skills)
- ๖) ใช้เวลามากพอในการสร้างผลงาน
- ๗) มีผลผลิต

แนวคิดสำคัญ

การเรียนรู้แบบโครงงานนั้น มีแนวคิดสอดคล้องกับ John Dewey เรื่อง “learning by doing” ซึ่งได้กล่าวว่า “Education is a process of living and not a preparation for future living.” (Dewey John, ๑๘๘๗: ๗๙ cite in Douladeli Efstratia, ๒๐๑๔) ซึ่งเป็นการเน้นการ จัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ชีวิตขณะที่เรียน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะต่างๆ ซึ่ง สอดคล้องกับหลักพัฒนาการคิดของ Bloom ทั้ง ๖ ชั้น คือ ความรู้ความจำ (Remembering) ความ เข้าใจ (understanding) การประยุกต์ใช้ (Applying) การวิเคราะห์ (Analyzing) การประเมินค่า

^{๗๑} ทิศนา แคมมณี, ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒๐.

^{๗๒} ดุษฎี โยเหลา และ คณะ, การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุด ความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของ โรงเรียนไทย (กรุงเทพมหานคร : หจก. ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๕๗), หน้า ๑๙-๒๐

(Evaluating) และ การคิดสร้างสรรค์ (Creating) ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน นั้น จึงเป็นเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ถือได้ว่าเป็น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะต่างๆด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยมีครูเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้

การเตรียมตัวของครูก่อนการจัดการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมและมีความแม่นยำในเนื้อหาเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น และสามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ขณะกิจกรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ๒ รูปแบบ คือ การจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน และการจัดกิจกรรมตามสาระการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเลือกศึกษาโครงงานจากสิ่งที่น่าสนใจอยากรู้ที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน สิ่งแวดล้อมในสังคม หรือจากประสบการณ์ต่างๆที่ยังต้องการคำตอบ ข้อสรุป ซึ่งอาจจะอยู่นอกเหนือจากสาระการเรียนรู้ในบทเรียนของหลักสูตร มีขั้นตอนดังนี้

ตรวจสอบ วิเคราะห์ พิจารณา รวบรวม ความสนใจ ของผู้เรียน

๑) กำหนดประเด็นปัญหา/ หัวข้อเรื่อง

๒) กำหนดวัตถุประสงค์

๓) ตั้งสมมติฐาน

๔) กำหนดวิธีการศึกษาและแหล่งความรู้

๕) กำหนดเค้าโครงของโครงงาน

๖) ตรวจสอบสมมติฐาน

๗) สรุปผลการศึกษาและการนำไปใช้

๘) เขียนรายงานวิจัยแบบง่ายๆ

๙) จัดแสดงผลงาน

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานนั้น มีกระบวนการและขั้นตอนแตกต่างกันไปตามแต่ละทฤษฎี ซึ่งในคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานฉบับนี้ ขอเสนอ ๓ แนวคิดที่ถูกพิจารณาแล้วเหมาะสมกับบริบทของเมืองไทย คือ ๑. การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงาน ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๕๐) ๒. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ตามโมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของ วิจารย์ พานิช(๒๕๕๕) และ ๓. การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย ของ ดุษฎี โยเหลาและคณะ ดังนี้

แนวคิดที่ ๑ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ไว้ ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ภาพ ๑ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและ
กระทรวงศึกษาธิการ

๑. **ชี้นำเสนอ** หมายถึง ชั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ กำหนดสถานการณ์ ศึกษา สถานการณ์ เล่นเกม ดูรูปภาพ หรือผู้สอนใช้เทคนิคการตั้งคำถามเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดใน แผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน เช่น สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอน ของโครงการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนรู้

๒. **ชี้นวางแผน** หมายถึง ชั้นที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผน โดยการระดมความคิด อภิปรายหาหรือ ข้อสรุปของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

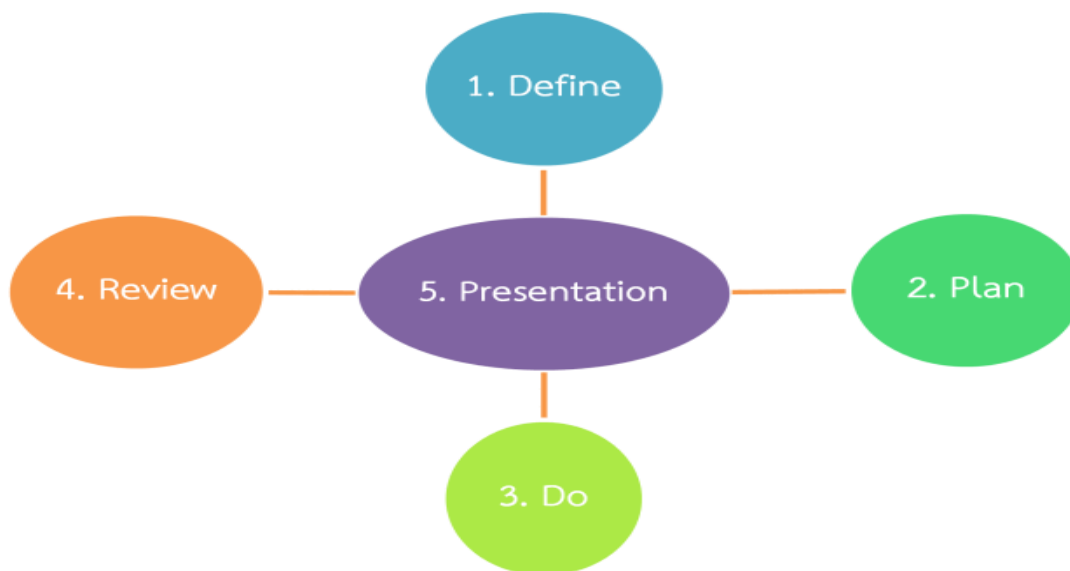
๓. **ชี้นปฏิบัติ** หมายถึง ชั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม เขียนสรุปรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการ วางแผนร่วมกัน

๔. **ชี้นประเมินผล** หมายถึง ชั้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยให้บรรลู่ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีผู้สอน ผู้เรียนและเพื่อนร่วมกัน ประเมิน

แนวคิดที่ ๒ **ชั้นการจัดการเรียนรู้** ตาม โมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของ วิจารย์ พานิช^{๗๓} ซึ่งแนวคิดนี้ มีความเชื่อว่า หากต้องการให้การเรียนรู้มีพลังและฝังในตัว ผู้เรียนได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนโดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีม และทำกับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง ซึ่ง ส่วนของ วงล้อ แต่ละชั้น ได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ Presentation

^{๗๓} วิจารย์ พานิช, *วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑*, (กรุงเทพมหานคร: ตถาตา พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๗๑

ภาพ ๒ โมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL

๑. Define คือ ขั้นตอนการทำให้สมาชิกของทีมงาน ร่วมทั้งครูด้วยมีความชัดเจนร่วมกันว่า คำถาม ปัญหา ประเด็น ความท้าทายของโครงการคืออะไร และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อะไร

๒. Plan คือ การวางแผนการทำงานในโครงการ ครูก็ต้องวางแผน กำหนดทางหนีทีไล่ในการทำหน้าที่ได้ซ้ รวมทั้งเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำโครงการของนักเรียน และที่สำคัญ เตรียมคำถามไว้ถามทีมงานเพื่อกระตุ้นให้คิดถึงประเด็นสำคัญบางประเด็นที่นักเรียนมองข้าม โดยถือหลักว่า ครูต้องไม่เข้าไปช่วยเหลือจนทีมงานขาดโอกาสคิดเองแก้ปัญหาเอง นักเรียนที่เป็นทีมงานก็ต้องวางแผนงานของตน แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ การประชุมพบปะระหว่างทีมงาน การแลกเปลี่ยนข้อค้นพบแลกเปลี่ยนคำถาม แลกเปลี่ยนวิธีการ ยิ่งทำความเข้าใจร่วมกันไว้ชัดเจนเพียงใด งานในขั้น Do ก็จะสะดวกเลื่อนไหลดีเพียงนั้น

๓. Do คือ การลงมือทำ มักจะพบปัญหาที่ไม่คาดคิดเสมอ นักเรียนจึงจะได้เรียนรู้ทักษะในการแก้ปัญหา การประสานงาน การทำงานร่วมกันเป็นทีม การจัดการความขัดแย้ง ทักษะในการทำงานภายใต้ทรัพยากรจำกัด ทักษะในการค้นหาความรู้เพิ่มเติมทักษะในการทำงานในสภาพที่ทีมงานมีความแตกต่างหลากหลาย ทักษะการทำงานในสภาพกดดัน ทักษะในการบันทึกผลงาน ทักษะในการวิเคราะห์ผล และแลกเปลี่ยนข้อวิเคราะห์กับเพื่อนร่วมทีม เป็นต้น ในขั้นตอน Do นี้ ครูเพื่อศิษย์จะได้มีโอกาสสังเกตทำความรู้จักและเข้าใจศิษย์เป็นรายคน และเรียนรู้หรือฝึกทำหน้าที่เป็น “วาทยากร” และโค้ชด้วย

๔. Review คือ การที่ทีมนักเรียนจะทบทวนการเรียนรู้ ที่ไม่ใช่แค่ทบทวนว่า โครงการได้ผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ แต่จะต้องเน้นทบทวนว่างานหรือกิจกรรม หรือพฤติกรรมแต่ละขั้นตอนได้ให้บทเรียนอะไรบ้าง เอาทั้งขั้นตอนที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลวมาทำความเข้าใจ และกำหนดวิธีทำงานใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งเอาเหตุการณ์ระทึกใจ หรือเหตุการณ์ที่ภาคภูมิใจประทับใจ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ขั้นตอนนี้เป็นการเรียนรู้แบบทบทวนไตร่ตรอง (reflection) หรือในภาษา KM เรียกว่า AAR (After Action Review)

๕. Presentation คือ การนำเสนอโครงการต่อชั้นเรียน เป็นขั้นตอนที่ให้การเรียนรู้ทักษะอีกชุดหนึ่ง ต่อเนื่องกับขั้นตอน Review เป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดการทบทวนขั้นตอนของงานและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเข้มข้น แล้วเอามานำเสนอในรูปแบบที่เราใจ ให้อารมณ์และให้ความรู้ (ปัญญา) ทีมงานของนักเรียนอาจสร้างนวัตกรรมในการนำเสนอก็ได้ โดยอาจเขียนเป็นรายงาน และนำเสนอเป็นการรายงานหน้าชั้น มี เพาเวอร์พอยท์ (PowerPoint) ประกอบ หรือจัดทำวีดิทัศน์นำเสนอ หรือนำเสนอเป็นละคร เป็นต้น

แนวคิดที่ ๓ การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ที่ปรับจากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย ของ ดุษฎี โยเหลาและคณะ โดยมีทั้งหมด ๖ ขั้นตอน ดังนี้

ในการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานครั้งนี้ ได้นำแนวคิดที่ปรับปรุงจาก ดุษฎี โยเหลาและคณะ ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมาจากการศึกษาโรงเรียนในประเทศไทย โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน ครูให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำโครงงานก่อนการเรียนรู้ เนื่องจากการทำโครงงานมีรูปแบบและขั้นตอนที่ชัดเจนและรัดกุม ดังนั้นนักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงงานไว้เป็นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการปฏิบัติขณะทำงานโครงงานจริงในขั้นแสวงหาความรู้

๒. ขั้นกระตุ้นความสนใจ ครูเตรียมกิจกรรมที่จะกระตุ้นความสนใจของนักเรียน โดยต้องคิดหรือเตรียมกิจกรรมที่ดึงดูดให้นักเรียนสนใจ ใคร่รู้ ถึงความสนุกสนานในการทำโครงงานหรือกิจกรรมร่วมกัน โดยกิจกรรมนั้นอาจเป็นกิจกรรมที่ครูกำหนดขึ้น หรืออาจเป็นกิจกรรมที่นักเรียนมี

ความสนใจต้องการจะทำอยู่แล้ว ทั้งนี้ในการกระตุ้นของครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอจากกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ของครูที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่หรือเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

๓. ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันแสวงหาความรู้ ใช้กระบวนการกลุ่มในการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยนักเรียนเป็นผู้ร่วมกันวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง โดยระดมความคิดและหารือ แบ่งหน้าที่เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน หลังจากที่ได้ทราบหัวข้อสิ่งที่ตนเองต้องเรียนรู้ในภาคเรียนนั้นๆเรียบร้อยแล้ว

๔. ขั้นแสวงหาความรู้ ในขั้นแสวงหาความรู้มีแนวทางปฏิบัติสำหรับนักเรียนในการทำกิจกรรม ดังนี้

นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมโครงการ ตามหัวข้อที่กลุ่มสนใจ

นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ของตนตามข้อตกลงของกลุ่ม พร้อมทั้งร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรม โดยขอปรึกษาจากครูเป็นระยะเมื่อมีข้อสงสัยหรือปัญหาเกิดขึ้น นักเรียนร่วมกันเขียนรูปเล่ม สรุปรายงานจากโครงการที่ตนปฏิบัติ

๕. ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ ครูให้นักเรียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้จากการทำกิจกรรม โดยครูใช้คำถาม ถามนักเรียนนำไปสู่การสรุปสิ่งที่เรียนรู้

๖. ขั้นนำเสนอผลงาน ครูให้นักเรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ โดยครูออกแบบกิจกรรมหรือจัดเวลาให้นักเรียนได้เสนอสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้น และนักเรียนอื่นๆในโรงเรียนได้ชมผลงานและเรียนรู้กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติในการทำโครงการ

๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

๒.๔.๑ ความหมาย และทฤษฎีของหลักการเรียนรู้

ความหมายของคำว่า “การเรียนรู้” มีนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้หลายท่านในที่นี้จะสรุปพอเป็นแนวทางให้เข้าใจดังนี้ คือ

การเรียนรู้ หมายถึง การที่มนุษย์ได้รับรู้ถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเขา โดยเริ่มต้นตั้งแต่การมีปฏิสนธิอยู่ในครรภ์มารดาเรื่อยไป จนกระทั่งคลอดมาเป็นทารกแล้วอยู่รอด ซึ่งบุคคลก็ต้องปรับตัวเพื่อให้ตนเองอยู่รอดกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในครรภ์มารดาและเมื่อออกมาอยู่ภายนอกเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่รอดทั้งนี้ก็เพราะการเรียนรู้ทั้งสิ้น ซึ่งการเรียนรู้ มีความหมายลึกซึ้งมากกว่าการสั่งสอนหรือการบอกเล่าให้เข้าใจและจำได้เท่านั้น ไม่ใช่เรื่องของการทำตามแบบ ไม่ได้มีความหมายต่อการเรียนในวิชาต่างๆเท่านั้น แต่ความหมายคลุมไปถึง การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอันเป็นผลจากการสังเกตพิจารณา ไตร่ตรอง แก้ปัญหาทั้งปวงและไม่ชี้ชัดว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปในทางที่สังคมยอมรับเท่านั้น การเรียนรู้เป็นการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้เป็นความจริงองกามเน้นว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ต้องเนื่องมาจากประสบการณ์ หรือการฝึกหัด และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นควรจะต้องมีความคงทนถาวรเหมาะสมแก่เหตุเมื่อพฤติกรรมดั้งเดิมเปลี่ยนไปสู่พฤติกรรมที่มุ่งหวังก็แสดงว่าเกิดการเรียนรู้แล้ว

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมในการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันมีผลมาจากการได้มีประสบการณ์

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดกิจกรรม หรือกระบวนการที่ทำให้กิจกรรมเปลี่ยนแปลงไปโดยเป็นผลตอบสนองจากสภาพการณ์หนึ่งซึ่งไม่ใช่ปฏิกิริยาธรรมชาติไม่ใช่วุฒิภาวะ และไม่ใช่สภาพการเปลี่ยนแปลงของร่างกายชั่วคราวซึ่งชั่วคราวที่เนื่องมาจากความเหนื่อยล้าหรือฤทธิ์ยา

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่เนื่องมาจากประสบการณ์ตรงและประสบการณ์อ้อมกระทำให้อินทรีย์เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่อนข้างถาวร

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงค่อนข้างถาวรในพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลของการฝึกหัด

การเรียนรู้ (Learning) คือ กระบวนการของประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างถาวร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ไม่ได้มาจากภาวะชั่วคราว วุฒิภาวะ หรือสัญชาตญาณความหมายของการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร โดยเป็นผลจากการฝึกฝนเมื่อได้รับการเสริมแรง มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติที่เรียกว่า ปฏิกิริยาสะท้อน (Kimble and Garmezy) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลจากการฝึกฝนและประสบการณ์ แต่มิใช่ผลจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (Hilgard and Bower) การเรียนรู้เป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่แต่ละคนได้ประสบมา (Cronbach) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลได้พยายามปรับพฤติกรรมของตน เพื่อเข้ากับสภาพแวดล้อมตามสถานการณ์ต่างๆ จนสามารถบรรลุถึงเป้าหมายตามที่แต่ละบุคคลได้ตั้งไว้ (Pressey, Robinson and Horrock)^{๗๔}

หลักการเรียนรู้สามารถแบ่งออกได้เป็นอีก ๖ ระดับดังต่อไปนี้ คือ

๑. ความรู้ (Knowledge) เป็นความสามารถในการจดจำแนกประสบการณ์ต่างๆ และระลึกเรื่องราวต่างๆออกมาได้ถูกต้องแม่นยำ

๒. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถบ่งบอกใจความสำคัญของเรื่องราวโดยการแปลความหลัก ตีความได้ สรุปใจความสำคัญได้

๓. การนำความรู้ไปประยุกต์ (Application) เป็นความสามารถในการนำหลักการ กฎเกณฑ์และวิธีดำเนินการต่างๆของเรื่องที่ได้รู้มา นำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้

๔. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวที่สมบูรณ์ให้กระจายออกเป็นส่วนย่อยๆได้อย่างชัดเจน

๕. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการผสมผสานส่วนย่อยเข้าเป็นเรื่องราวเดียวกัน โดยปรับปรุงของเก่าให้ดีขึ้นและมีคุณภาพสูงขึ้น

^{๗๔} Klein, S.B., *Learning*, New York : McGraw – Hill, 1991, p 145.

๖. การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการวินิจฉัยหรือตัดสินกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป การประเมินเกี่ยวข้องกับการใช้เกณฑ์คือ มาตรฐานในการวัดที่กำหนดไว้^{๗๕}

จากความหมายของหลักการเรียนรู้ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการของประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างถาวร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ไม่ได้มาจากภาวะชั่วคราว วุฒิภาวะ หรือสัณฐานวิทยา และการเรียนรู้เป็นการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้เป็นความเจริญงอกงาม เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ต้องเนื่องมาจากประสบการณ์ หรือการฝึกหัด และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นควรจะต้องมีความคงทนถาวรเหมาะสมแก่เหตุเมื่อพฤติกรรมดั้งเดิมเปลี่ยนไปสู่พฤติกรรมที่มุ่งหวังให้ดีกว่าเดิม

ทฤษฎีของหลักการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) จึงหมายถึง ข้อความรู้ที่ใช้ในการพรรณนาอธิบาย หรืออ้างอิงถึงที่มา และสาเหตุของการเกิดการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยได้รับการพิสูจน์ ทดสอบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และได้รับการยอมรับว่าเชื่อถือได้ รวมทั้งสามารถนำไปใช้ในการอ้างอิงเพื่อเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้

ในส่วนหัวข้อของทฤษฎีการเรียนรู้ จะมีความสอดคล้องกับพื้นฐานทางด้านจิตวิทยา ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้แตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่ม โดยแนวคิดของนักจิตวิทยาที่เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้มี ๔ กลุ่มใหญ่ๆ ด้วยกัน ดังนี้

๑. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า ปัจจัยหลักที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์นั้นน่าจะมาจากสิ่งเร้าภายในสภาพแวดล้อมนั่นคือ ถ้าครูสามารถจัดสิ่งเร้าในสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมแล้วก็จะสามารถทำให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยกตัวเช่น ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟ (Classical Conditioning)

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก หรือการตอบสนองที่ถูกกระตุ้นโดยสิ่งเร้าที่ปรากฏชัดเจนในสถานการณ์การเรียนรู้ นักจิตวิทยาที่สำคัญในทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟ (Pavlov) เป็นผู้ริเริ่มศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้

หลักการเรียนรู้

หลักการเรียนรู้ทฤษฎีของพาฟลอฟเชื่อว่าสิ่งเร้า (Stimulus) ที่เป็นกลางเกิดขึ้นพร้อมๆ กับสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดกิริยาสะท้อนอย่างหนึ่งหลายๆ ครั้งสิ่งเร้าที่เป็นกลางจะทำให้เกิดกิริยาสะท้อนอย่างนั้นด้วย การเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิตเกิดจากการวางเงื่อนไข (Conditioning) กล่าวคือการตอบสนองหรือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นต่อสิ่งเร้านั้นๆ ต้องมีเงื่อนไขหรือมีการสร้างสถานการณ์ให้เกิดขึ้นที่เป็นผลของการเรียนรู้กระบวนการสำคัญอันเกิดจากการเรียนรู้ของพาฟลอฟ

^{๗๕} Bloom, B.S., Human Characteristic and School Learning, New York : McGraw – Hill, 1976, p 74.

กระบวนการที่สำคัญ ๓ ประการ เป็นผลจากการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข คือ

๑. การแผ่ขยาย คือ ความสามารถของอินทรีย์ที่จะตอบสนองในลักษณะ เดิมต่อสิ่งเร้าที่มีความคล้ายคลึงกันได้

๒. การจำแนก คือ ความสามารถของอินทรีย์ในการที่จะจำแนกความ แตกต่างของสิ่งเร้าได้

๓. การลบพฤติกรรม (Extinction) เป็นการงดสิ่งเสริมแรงจนในที่สุด พฤติกรรมที่เคยปรากฏจะไม่ปรากฏอีก กล่าวคือ ถ้าผู้ทดลองดำเนินการไปเรื่อยๆ ในขั้นสุดท้าย ถ้าผู้ ทดลองให้เสียงกระดิ่ง (CS) โดยไม่ให้ผงเนื้อ (UCS) ตามมา จะทำให้ปฏิกิริยาน้ำลายไหล (CR) ลดลง เรื่อยๆ จนในที่สุดจะไม่เกิดการตอบสนองเลย

สรุปหลักการวางเงื่อนไขของพาฟลอฟ ได้ดังนี้

๑. การลบพฤติกรรมชั่วคราว คือ การที่พฤติกรรมการตอบสนองลดน้อยลง อันเป็นผลเนื่องจากการที่ไม่ได้รับสิ่งเร้าที่ไม่ได้ถูกวางเงื่อนไข ความเข้มข้นของการตอบสนองจะลด น้อยลงเรื่อยๆ ถ้าให้ร่างกายได้รับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขอย่างเดียวหรือความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าที่วาง เงื่อนไขกับสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขห่างกันออกไปมากขึ้น การลบพฤติกรรมมิใช่การลืม เป็นเพียงการ ลดลงเรื่อยๆซึ่งในที่นี้ก็คือรางวัลหรือสิ่งที่ต้องการ การฟื้นตัวของการตอบสนองที่วางเงื่อนไข หลังจาก เกิดการลบพฤติกรรมชั่วคราวแล้ว สักระยะหนึ่งพฤติกรรมที่ถูกลบเงื่อนไขแล้วอาจฟื้นตัวเกิดขึ้นมาอีก ได้รับการกระตุ้นโดยสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข

๒. การฟื้นคืนสภาพการตอบสนองจากการวางเงื่อนไข หมายถึง การ ตอบสนองที่เกิดจากการวางเงื่อนไข (CS) ที่ลดลง เพราะได้รับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (CS) เพียงอย่าง เดียวจะกลับปรากฏขึ้นอีกและเพิ่มมากขึ้นๆ ถ้าผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างแท้จริง เช่น การที่สุนัขน้ำลาย ไหลอีกได้เมื่อได้ยินเสียงกระดิ่งเพียงอย่างเดียวโดยไม่ต้องมีผงเนื้อมาเข้าคู่กับเสียงกระดิ่ง

๓. การสรุปความเหมือน ถ้าร่างกายมีการเรียนรู้โดยการแสดงอาการ ตอบสนองจากการวางเงื่อนไขต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขหนึ่งแล้ว ถ้ามีสิ่งเร้าอื่นที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน กับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเดิม ร่างกายจะตอบสนองเหมือนกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขนั้นเป็นลักษณะที่ผู้เรียน ไม่สามารถจะจำแนกสิ่งที่เรียนรู้ได้ เนื่องจากสิ่งที่เรียนรู้นั้นมีลักษณะคล้ายกับกับสิ่งเร้าที่เคยวาง เงื่อนไขไว้ เช่น ถ้าสุนัขมีอาการน้ำลายไหลจากการสัมผัสกระดิ่งแล้ว เมื่อสุนัขนั้นได้ยินเสียงระฆัง หรือ เสียงฉาบ จะมีอาการน้ำลายไหลทันที

๔. การจำแนกความแตกต่าง ถ้าร่างกายมีการเรียนรู้โดยแสดงอาการ ตอบสนองจากการวางเงื่อนไขต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเดิม ร่างกายจะตอบสนองแตกต่างไปจากสิ่งเร้าที่ วางเงื่อนไขนั้นเป็นลักษณะที่ผู้เรียนสามารถจำแนกสิ่งที่แตกต่างกันได้ เช่น ถ้าสุนัขมีอาการน้ำลาย ไหลจากเสียงกระดิ่งแล้ว เมื่อได้ยินเสียงแตร หรือเสียงประทัด จะไม่มีอาการน้ำลายไหล

จากการศึกษาทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟ อาจกล่าว สรุปได้ว่า การเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิตในมุมมองของพาฟลอฟ คือ การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก ซึ่งหมายถึง การใช้สิ่งเร้า ๒ สิ่งคู่กัน คือ สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขและสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไขเพื่อเกิดการ เรียนรู้ คือ การตอบสนองที่เกิดจากการวางเงื่อนไข ซึ่งถ้าสิ่งมีชีวิตเกิดการเรียนรู้จริงแล้วจะมีการ ตอบสนองต่อสิ่งเร้า ๒ สิ่งในลักษณะเดียวกันแล้วไม่ว่าจะตัดสิ่งเร้าชนิดใดชนิดหนึ่งออกไป

การตอบสนองก็ยังคงเป็นเช่นเดิมเพราะผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขกับสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขกับการตอบสนองได้^{๓๖}

๒. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม (Cognitivism)

นักจิตวิทยาในกลุ่มปัญญานิยมให้ความสนใจในการศึกษาปัจจัยภายในตัวบุคคลที่เรียกว่า โครงสร้างทางปัญญา (cognitive structure) ที่มีผลต่อความจำการรับรู้และการแก้ปัญหาของบุคคล และมีความเชื่อว่าการกระทำต่างๆ ของบุคคลนั้นเกิดขึ้นจากตัวบุคคลนั่นเอง ไม่ใช่เกิดจากเงื่อนไข และสภาพแวดล้อมที่จะทำให้บุคคลเรียนรู้ได้ดีนั้นจะต้องเป็นสภาพแวดล้อมที่บุคคลได้รับรู้และมีความหมายต่อบุคคลเท่านั้น อีกทั้งสิ่งใดที่บุคคลได้เรียนรู้มาก่อนจะมีผลต่อการเรียนรู้ในปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Intellectual Development Theory) นักจิตวิทยาคนสำคัญคือ เพียเจต์ (Piaget) และบรูเนอร์ (Bruner)

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Intellectual Development Theory)

เพียเจต์ (Piaget) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านความคิดของเด็กว่ามีขั้นตอนหรือกระบวนการ อย่างไร เขาอธิบายว่าการเรียนรู้ของเด็กเป็นไปตามพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งจะมีพัฒนาการไปตามวัยต่างๆ เป็นลำดับขั้น พัฒนาการเป็นสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ควรที่จะเร่งเด็กให้ข้ามจากพัฒนาการขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง เพราะจะทำให้เกิดผลเสียแก่เด็ก แต่การจัดประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในช่วงที่เด็กกำลังพัฒนาไปสู่ ขั้นที่สูงกว่า สามารถช่วยให้เด็กพัฒนาไปอย่างรวดเร็วอย่างไรก็ตาม เพียเจต์เน้นความสำคัญของการเข้าใจธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กมากกว่าการกระตุ้นเด็กให้มีพัฒนาการเร็วขึ้น

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ มีสาระสรุปได้ดังนี้

(๑) พัฒนาการทางสติปัญญาบุคคลเป็นไปตามวัยต่างๆ เป็นลำดับขั้นดังนี้

๑.๑ ขั้นรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (Sensorimotor period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วง ๐ - ๒ ปี ความคิดของเด็กวัยนี้ขึ้นกับการรับรู้และการกระทำเด็กยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง และยังไม่สามารถเข้าใจความคิดของผู้อื่น

๑.๒ ขั้นตอนปฏิบัติการคิด (Preoperational period) เป็นขั้นการพัฒนาการในช่วงอายุ ๒ - ๗ ปี ความคิดของเด็กวัยนี้ยังขึ้นอยู่กับการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ยังไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้ง แต่สามารถเรียนรู้และใช้สัญลักษณ์ได้ การใช้ภาษา แบ่งเป็นขั้นย่อยๆ ๒ ขั้น คือ ภาษาและกระบวนการคิดของเด็กแตกต่างจากผู้ใหญ่

(๒) กระบวนการทางสติปัญญา มีลักษณะดังนี้

๒.๑ การซึมซับหรือการดูดซึม (assimilation) เป็นกระบวนการทางสมองในการรับประสบการณ์เรื่องราวและข้อมูลต่างๆ เข้ามาสะสมเก็บไว้ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

๒.๒ การปรับและจัดระบบ (accommodation) คือ กระบวนการทางสมองในการปรับประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ให้เข้ากัน เป็นระบบหรือเครือข่ายทางปัญญาที่ตนสามารถเข้าใจได้ เกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญาใหม่ขึ้น

^{๓๖} กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, จิตวิทยาการศึกษา (Educational Psychology), (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๗.

๒.๓ การเกิดความสมดุล (equilibration) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากขั้นของการปรับ หากการปรับเป็นไปอย่างผสมผสานกลมกลืนก็จะก่อให้เกิดสภาพที่มีความสมดุลขึ้น หากบุคคลไม่สามารถปรับประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมให้เข้ากันได้ ก็จะทำให้เกิดความไม่สมดุลขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญาขึ้นในตัวบุคคล

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติ ปัญญาของบรูเนอร์ บรูเนอร์ (Bruner) เป็นนักจิตวิทยาที่สนใจเรื่องของพัฒนาการทางสติปัญญาต่อเนื่องจากเพียเจต์ บรูเนอร์เชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตัวเอง (discovery learning) แนวคิดที่สำคัญของบรูเนอร์ มีดังนี้ต่อไป^{๗๗}

โดยมีกระบวนการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

(๑) การจัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติ ปัญญาของเด็กมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก

(๒) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ

(๓) การคิดแบบหยั่งรู้ (intuition) เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้

(๔) แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

(๕) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์แบ่งได้เป็น ๓ ชั้น ใหญ่ๆ คือ ๕.๑ ขั้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Enactive Stage) คือ ขั้นของการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่างๆ การลงมือกระทำช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี การเรียนรู้เกิดจากการกระทำ

๕.๒ ขั้นการเรียนรู้จากความคิด (Iconic Stage) เป็นขั้นที่เด็กสามารถสร้างมโนภาพในใจได้ และสามารถเรียนรู้จากภาพ แทนของจริงได้

๕.๓ ขั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และนามธรรม (Symbolic Stage) เป็นขั้นการเรียนรู้สิ่งที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมได้

(๖) การเรียนรู้เกิดได้จากการที่คนเราสามารถสร้างความคิดรวบยอด หรือสามารถสร้างหรือสามารถจัดประเภทของสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

(๗) การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุดคือ การให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (discovery learning)

(๘) การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

^{๗๗} กุญชรีย์ คำชาย, จิตวิทยาการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนวคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๐), หน้า ๘๗.

๓. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้คำนึงถึงความเป็นคนของคนมองธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความดี มนุษย์เป็นผู้อิสระสามารถนำตนเองและพึ่งตนเองได้เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ทำประโยชน์ให้สังคมมีอิสระที่จะเลือกทำสิ่งต่างๆ ยึดการเรียนรู้จากแรงจูงใจเป็นหลักสนใจในลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นลักษณะของปัจเจกบุคคลโดยเน้นสิ่งที่เรียกว่าตัวตน (self) ตลอดจนความมีอิสรภาพการที่บุคคลได้มีโอกาสเลือกการกำหนดด้วยตนเอง (self-determinism) และการเจริญงอกงามส่วนตน (growth) ยกตัวอย่างเช่น ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของ Abraham Harold Maslow

มาสโลว์มองว่า ธรรมชาติแล้วมนุษย์เกิดมาดี และพร้อมที่จะทำสิ่งดีถ้าความต้องการพื้นฐานได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ เป็นผู้ที่มีมองว่าความดีที่อยู่ในตัวมนุษย์เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดการเรียนรู้หรือการแสดงพฤติกรรมเกิดจากแรงผลักดันภายในตัวบุคคล เด็กมีธรรมชาติพร้อมที่จะศึกษาสำรวจสิ่งต่างๆ และมนุษย์ทุกคนมีแรงภายในที่จะไปถึงสภาพการณ์ที่เรียกว่าการรู้จักตนเองตรงตามสภาพที่เป็นจริง (self-actualization) หรือความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเอง ซึ่งหมายถึงความสามารถที่จะเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเองทั้งในส่วนบกพร่องและส่วนดี รู้ทั้งจุดอ่อนและตระหนักในความสามารถของตนเองพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่มีต่อตนเอง มาสโลว์ได้กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนล้วนมีความต้องการและจะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้น ซึ่งความต้องการเรียงจากความต้องการขั้นต่ำสุดขึ้นไปหาความต้องการขั้นสูงสุด ดังนี้^{๗๘}

- ๑) ความต้องการทางด้านร่างกาย
- ๒) ความต้องการความปลอดภัย
- ๓) ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ
- ๔) ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับและ ได้รับการยกย่อง
- ๕) ความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง
- ๖) ความต้องการที่จะรู้และที่จะเข้าใจ
- ๗) ความต้องการทางด้านสุนทรีย์

โดยมาสโลว์ได้อธิบายว่า เมื่อความต้องการในขั้นหนึ่งต่ำกว่าได้รับการตอบสนอง มนุษย์ก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไป ซึ่งความต้องการที่ได้รับการตอบสนองในแต่ละขั้นนั้นไม่จำเป็นต้องได้รับเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ก่อนจึงจะมีความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้น

นอกจากนั้น มาสโลว์ได้แบ่งความต้องการทั้ง ๗ ขั้น ออกเป็น ๒ กลุ่มคือ กลุ่มที่ ๑ (ความต้องการขั้นที่ ๑ - ๔) เรียกว่า "ความต้องการขั้นต่ำ" หรือความต้องการเนื่องจากการขาดหรือไม่มีซึ่งเป็นการตอบสนองจากปัจจัยภายนอก

ส่วนกลุ่มที่ ๒ (ความต้องการขั้นที่ ๕ - ๗) เรียกว่า "ความต้องการขั้นสูง" หรือความต้องการพัฒนา เป็นความต้องการเนื่องมาจากการแสวงหา มิใช่เนื่องมาจากการขาดหรือ

^{๗๘} รศ.มณฑรา ธรรมบุศย์, จิตวิทยาสำหรับครู (Psychology for Teachers), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/psychologybkf๑> [๒๒ ส.ค. ๒๕๖๐].

การไม่มี หากความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์จะพัฒนาขึ้นมาถึงความต้องการในขั้นที่ ๕ ซึ่งเป็นความต้องการที่จะรู้จักตนเองตรงตามสภาพ เป็นความต้องการของผู้ที่จะพัฒนาขึ้นไปสู่ความเป็นคนที่สามารถใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ จะเป็นผู้ที่คำนึงถึงตัวปัญหามากกว่าตัวบุคคล เป็นผู้ที่คำนึงถึงบุคคลอื่น ทั้งนี้เพราะตนเองได้รับการสนองความต้องการขั้นต่ำอย่างเต็มที่แล้ว ทั้งเป็นผู้ที่มองเห็นศักดิ์ศรีและคุณค่าในตนเอง ตลอดจนมีความนับถือในตนเอง ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ความดีที่ติดตัวมาแต่กำเนิดจะปรากฏออกมาตามแนวคิดของมาสโลว์ มนุษย์พร้อมที่จะใช้ความสามารถที่มีอยู่ในตนเองทำประโยชน์ให้กับสังคมได้อย่างเต็มที่

๔. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มสรรค์สร้างองค์ความรู้ด้วยปัญญา (Constructivism)

แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากปรัชญา Constructivism ที่เชื่อว่า ความรู้เดิมมีส่วนเกี่ยวข้องกับและเสริมสร้างความเข้าใจของผู้เรียนโดยมองว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้สร้าง (Construct) ความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมกล่าวคือ ผู้เรียนใช้ความรู้เดิมของตนทำนายเหตุการณ์ได้ถูกต้องจะทำให้โครงสร้างทางปัญญาของเขาคงเดิมและมั่นคงมากยิ่งขึ้น แต่ถ้าการคาดคะเนไม่ถูกต้องผู้เรียนจะประหลาดใจ สงสัย และคับข้องใจหรือที่เพียเจตต์กล่าวว่า เกิดภาวะไม่สมดุล (disequilibrium) เมื่อเกิดความขัดแย้งผู้เรียนมีทางเลือก ๓ ทางคือ ๑) ไม่สนใจที่จะทำความเข้าใจ ๒) ปรับความคิดให้เป็นไปตามโครงสร้างทางปัญญาตามประสบการณ์ ๓) ปฏิเสธและไม่ปรับโครงสร้างทางปัญญาตามประสบการณ์ ยกตัวอย่างเช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ของวิกอทสกี (Vygotsky)

วิกอทสกี เป็นนักจิตวิทยาชาวรัสเซีย ทฤษฎีการเรียนรู้ของวิกอทสกีเน้นความสำคัญ ของวัฒนธรรม สังคม และการเรียนรู้ที่มีต่อพัฒนาการการเรียนรู้

วิกอทสกี ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและสังคมมาก เขาอธิบายว่า มนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่แรกเกิดซึ่งนอกจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแล้วก็ยังมีสิ่งแวดล้อมทางสังคมซึ่งก็คือ วัฒนธรรมที่แต่ละสังคมสร้างขึ้น ดังนั้นสถาบันสังคมต่างๆ เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางเรียนรู้ปัญญาของแต่ละบุคคล นอกจากนั้นภาษายังเป็นเครื่องมือสำคัญของการคิดและพัฒนาปัญญาขั้นสูง พัฒนาการทางภาษาและทางความคิดของเด็กเริ่มด้วยการพัฒนาที่แยกจากกัน แต่เมื่ออายุมากขึ้นพัฒนาทั้งสองด้านจะไปด้วยกัน

วิกอทสกีแบ่งระดับการเรียนรู้ปัญญาออกเป็น ๒ ชั้น คือ

๑. เชี่ยวชาญขั้นเบื้องต้น คือ เชี่ยวชาญมูลฐานตามธรรมชาติโดยไม่ต้องเรียนรู้

๒. เชี่ยวชาญขั้นสูง คือ เชี่ยวชาญที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ให้การอบรมเลี้ยงดู ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้โดยใช้ภาษาวิกอทสกี ได้แบ่งพัฒนาการทางภาษาเป็น ๓ ชั้น คือ

๒.๑ ภาษาที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเรียกว่า ภาษาสังคม (social speech) เป็นภาษาที่เด็กใช้ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นในช่วงอายุ ๐ - ๓ ปี เพื่อสื่อสารความคิดความรู้สึกต่างๆ ที่ตนนั้นกำลังนึกคิด และต้องการที่จะแสดงความต้องการอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองกับผู้อื่น

๒.๒ ภาษาที่พูดกับตนเอง ๓ - ๗ ขวบ (egocentric speech) เป็นภาษาที่เด็กใช้พูดกับตนเองในช่วงอายุ ๓ - ๗ ปี โดยไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นเพื่อช่วยในการคิดตัดสินใจแสดงพฤติกรรม

๒.๓ ภาษาที่พูดในใจเฉพาะตน ๗ ขวบขึ้นไป (inner speech) วีทอสก้อธิบายว่า มนุษย์ต้องใช้ภาษาในการคิดเด็กจะต้องพัฒนาภาษาในใจ ซึ่งเป็นการช่วยให้พัฒนาการทางสติปัญญา พัฒนาสูงขึ้นตามระดับอายุการพัฒนาภาษาภายในตนเองเกิดขึ้นในช่วงอายุประมาณ ๗ ปี เมื่อเด็กพบ ปัญหาที่ยุ่งยากมากขึ้น เขาเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาไปตามขั้นตอนโดยใช้ภาษาภายในตนเอง ในขณะที่ เด็กเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเองนั้น เขาอาจพบบางปัญหาที่เขาคิดเองไม่ออกแต่หากได้รับ คำแนะนำช่วยเหลือบางส่วนจากผู้ใหญ่ หรือได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเพื่อนเขาจะสามารถแก้ปัญหา นั้นได้สำเร็จวีทอสก้อเรียกระดับความสามารถนี้ว่าจุดที่เด็กสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จหากได้รับความ ช่วยเหลือสนับสนุน

นอกจากภาษาแล้วยังมีสัญลักษณ์ที่ช่วยในกระบวนการพัฒนาสติปัญญาด้วย เครื่องหมายนี้แบ่งได้เป็น ๓ ชนิด คือ

๑. เครื่องหมายดัชนี (indexical sign) เป็นเครื่องหมายที่ใช้อธิบายสิ่งที่มีลักษณะ เป็นเหตุเป็นผลต่อกัน เช่น ฝนตกหนักทำให้น้ำท่วม

๒. เครื่องหมายภาพตัวแทน (iconic sign) เป็นเครื่องหมายที่เป็นสื่อสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น สีขาวของธงไตรรงค์เป็นสัญลักษณ์ของศาสนา

๓. เครื่องหมายสัญลักษณ์ (symbolic sign) เป็นเครื่องหมายสัญลักษณ์แทนสิ่งที่เป็นนามธรรมในการคิด เช่น ภาษาระดับสติปัญญาที่ต่างกันของเด็กจะทำให้เด็กเลือกใช้เครื่องหมาย ต่างกัน

การนำทฤษฎีการเรียนรู้ของวีทอสก้อ ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

๑. ครูผู้สอนควรให้มีการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง ผู้เรียนจะต้องฝึกฝน การสร้างความรู้ด้วยตนเอง

๒. การสอนจะเปลี่ยนจากการถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ที่แน่นอนตายตัว ไปสู่การสาธิตกระบวนการแปลและสร้างความหมายที่หลากหลาย การเรียนรู้ทักษะต่างๆ จะต้องให้มี ประสิทธิภาพถึงขั้นทำได้และแก้ปัญหาจริงได้

๓. ในการเรียนการสอน ผู้เรียนจะเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มตัว ผู้เรียน จะต้องเป็นผู้กระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่างๆ และจะต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้นด้วย ตนเอง โดยการให้ผู้เรียนอยู่ในบริบทจริง

๔. ในการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศทางสังคม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกล่าวคือ ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสเรียนรู้ในบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ทาง สังคม จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนกว้างขึ้น และหลากหลายขึ้น

๕. ในการเรียนการสอน ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้เต็มที่โดยผู้เรียนจะนำ ตนเองและควบคุมตนเองในการเรียนรู้

๖. ในการเรียนการสอนแบบสร้างความรู้ ครูจะมีบทบาทแตกต่างไปจากเดิม คือ จากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และควบคุมการเรียนรู้ เปลี่ยนไปเป็นการให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวก และช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้ คือการเรียนการสอนจะต้องเปลี่ยนจากการให้ความรู้ไป เป็น “การให้ผู้เรียนสร้างความรู้”

๗. ในด้านการประเมินผลการเรียนการสอน เนื่องจากการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและการสร้างความหมายที่แตกต่างกันของบุคคล ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงมีลักษณะหลากหลาย^{๗๙}

๒.๔.๒ แนวคิดเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

ก. ความหมายของวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

คำว่า วัฒนธรรม มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๘๕ ในมาตรา ๔^{๘๐}

โดยวัฒนธรรมเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติและการแสดงออก ซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ และซาบซึ้งร่วมกันวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งสาระและรูปแบบที่เป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างทางสังคม สถาบัน ตลอดจนแบบแผนและทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น

วัฒนธรรม เป็นคำไทยที่นำมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า ธรรมเป็นเหตุให้เจริญ หรือ ธรรมคือความเจริญ ถ้าจะให้เข้าใจกันง่ายก็คือ ความเจริญงอกงามที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้น ในด้าน สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา คำว่าวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิต ซึ่งสังคมมนุษย์ทำให้เกิดขึ้น เพื่อสนองความต้องการอันเป็นมูลฐานที่มีต่อความดำรงอยู่รอด ความถาวรแห่งเชื้อสายและการจัดระเบียบแห่ง การประสบเหตุการณ์ของสังคมวัฒนธรรม คือ ประมวลแห่งงานทางวัตถุแบบ หรือกระสวนแห่ง องค์การทางสังคม แบบแผนความประพฤติที่ได้รับการอบรมมาแล้ว ความรู้ ความเชื่อถือและการ ดำเนินงานอื่นๆที่พึงปวง ซึ่งได้มีการทำให้เจริญขึ้นในสังคมมนุษย์ ดังนั้น วัฒนธรรม จึงได้แก่ การ จัดการกับเหตุแวดล้อมของมนุษย์^{๘๑}

ลักษณะของวัฒนธรรมไทยว่าเป็นแบบพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ และมีความเกี่ยว โยงกันกับแบบอื่นๆ ซึ่งมีดังนี้^{๘๒}

๑. เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ภาษา และแบบพฤติกรรมต่างๆที่ สังคมยอมรับ

^{๗๙} พรรณ ช. เจนจิต, จิตวิทยาการเรียน การสอน, (พิมพ์ครั้งที่ ๔), (กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อน แกรมมี, ๒๕๓๘), หน้า ๗๖.

^{๘๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นาน มีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๘.

^{๘๑} สุชีพ ปุญญานุภาพ, วัฒนธรรมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราช วิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^{๘๒} วิธาน สุชีวกุปต์ และสนธิ บางยี่ขัน, ปรัชญาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย รามคำแหง, ๒๕๓๓), หน้า ๙๒.

๒. แบบพฤติกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกันและกัน กล่าวคือพฤติกรรมอย่างหนึ่งต้องสอดคล้องกับพฤติกรรมอื่นๆ เช่น การแสดงความเคารพผู้ใหญ่แบบไทย ย่อมสอดคล้องกับการยืน การนั่ง การเดิน การพูด เป็นต้น

๓. มีผลที่ติดตามมาคือ แสดงออกมาเป็นนิสัย ทักษะ และการผลิตวัตถุ เครื่องใช้ต่างๆ

๔. มีการถ่ายทอดกันได้ คือ การสอนให้ลูกหลานรับวัฒนธรรม acculturation และสืบทอดกัน เป็นมรดกทางวัฒนธรรม cultural heritage

๕. มีการเปลี่ยนแปลงและผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่นโดยกระบวนการต่างๆ เช่น Confusion การเผยแพร่วัฒนธรรมของชนกลุ่มหนึ่งให้แก่ชนอีกกลุ่มหนึ่ง assimilation ชนกลุ่มน้อยปรับวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ accommodation ชนสองกลุ่มปรับวัฒนธรรมของตนให้เข้ากันและกัน

ข. วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ คือการประยุกต์ใช้หลักศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธที่จะต้องมีการนำไปบูรณาการกับหลักการจัดการเรียนการสอนเพื่อป้องกันการฆ่าตัวตายซึ่งประกอบไปด้วย

๑. **กัมมสังขารา เชื่อกฎแห่งกรรม** ทฤษฎีว่าด้วยกฎแห่งกรรม เป็นเรื่องสำคัญมากในอภิปรัชญาของพุทธปรัชญา เพราะพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นกรรมวาที คือเชื่อหลักกรรมลิขิต ไม่ใช่พรหมลิขิตอย่างพวกเทวนิยม ดังนั้นพระพุทธศาสนาเถรวาทจึงสอนเรื่องกรรมไว้หลายแห่ง เช่น “เราควรพิจารณาเสมอว่าเรามีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด”^{๘๓} กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้ผลและประณีตต่างๆกัน^{๘๔} เป็นต้น กรรมในความหมายของพระพุทธศาสนาเถรวาทแปลว่าการกระทำ เป็นคำกลางๆ แต่การกระทำไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นกรรมเสมอไป การกระทำที่จัดเป็นกรรมนั้น จะต้องเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา หรือมีความตั้งใจของผู้ทำเป็นหลัก ดังพระพุทธพจน์ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กัมมํ วทามิ เจตยิต्วา กัมมํ กโรติ กาเยน วาจาเยน มนสา”^{๘๕} แปลว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม บุคคลตั้งใจแล้วย่อมกระทำด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ในการกระทำกรรมแต่ละครั้งถือเจตนาเป็นหลักเสมอ^{๘๖}

๒. **วิปากสังขารา เชื่อวิบาก** คือการเชื่อผลที่สุกมาจากกรรม เช่น ผลที่ดีก็สุกมาจากกรรมดี ผลที่ชั่วก็สุกมาจากกรรมชั่ว เป็นต้น ศัพท์ว่าวิบาก เป็นภาษาบาลีแปลว่า สุก หรือสุกวิเศษ หมายถึงสิ่งที่ต่อเนื่องมาจากเหตุ เป็นส่วนผล วิบากหรือผลหมายความอย่างเดียวกัน กฎแห่งวิบากนี้เป็นกฎที่สืบเนื่องมาจากกฎแห่งกรรม เป็นส่วนหนึ่งของกฎแห่งเหตุและผล ซึ่งเป็นกฎแห่งสากลจักรวาล ที่ว่าด้วยเรื่องเหตุผล กล่าวคือ ทุกสิ่งทุกอย่างจะเกิดขึ้นได้ต้องมีเหตุมีปัจจัยเกี่ยวเนื่องกัน จะเกิดขึ้นเองโดยลำพังหรือโดยไม่มีเหตุไม่ได้ โดยนัยกว้างกรรมและผลกรรมมีอยู่ในลักษณะเป็นเหตุเป็นผลที่เกี่ยวข้อง

^{๘๓} อภ.ปญจก. (บาลี) ๒๒/๕๗/๖๖ - ๖๗.

^{๘๔} ม.อ. (บาลี) ๑๔/๒๘๙/๒๖๒.

^{๘๕} อภ.ฉก. (บาลี) ๒๒/๖๓/๓๙๕.

^{๘๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๑๗๖.

โยกันประดิษฐ์ โข มีพระพุทธพจน์แสดงถึงกฎดังกล่าวนี้ว่า “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้จึงเกิด เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ”^{๘๗}

วิปากสัทธา ตั้งอยู่บนฐานของการเชื่อที่ว่า กรรมที่สัตว์ทำไว้ในอดีต ย่อมต้องส่งผลของกรรมนั้นมาให้สัตว์ได้เสวยในปัจจุบัน ใครทำดีไว้ในอดีตก็จะได้รับผลดีในปัจจุบัน ใครทำชั่วไว้ในอดีตก็ได้รับผลชั่วในปัจจุบัน ดังพุทธภาษิตว่า “หวานพืชเช่นไร ย่อมได้ผลเช่นนั้น ทำกรรมดีได้ผลดี ทำกรรมชั่วได้ผลชั่ว”^{๘๘} ทำกรรมอย่างใดไว้จะต้องได้รับผลของกรรมอย่างนั้น แต่มีปัญหายุ่งว่าตัววิปากของกรรมนั้นเริ่มต้นขึ้นเมื่อใด ตอบได้ว่าวิปากของกรรม เริ่มทำงานตั้งแต่ขณะที่บุคคลมีเจตนา และใช้เจตนาทำการกรรมเป็นต้นไป คือกระบวนการก่อวิปาก ได้เริ่มดำเนินและบุคคลจะเริ่มได้รับผลของกรรมตั้งแต่บัดนั้นไป^{๘๙}

๓) **กัมมัสสกตาสัทธา คือเชื่อว่าสัตว์ทั้งปวงมีกรรมเป็นของตนเอง** หมายถึง ทั้งเหตุ ทั้งผลรวมลงที่คน เมื่อคนทำเหตุคือกรรมดีก็เกิดผลดี กรรมและผลที่ดีก็รวมลงที่บุคคลเมื่อบุคคลทำกรรมที่ชั่ว ก็เกิดผลที่ชั่ว เหตุผลที่ชั่วก็รวมลงที่บุคคล กัมมัสสกตาสัทธานี้ไม่มีรูปศัพท์ใช้เป็นของตัวเอง แต่มีคำที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ว่า“กัมมัสสกตาทฎาณ”^{๙๐} ซึ่งเป็นญาณของพระพุทธเจ้า เป็นญาณที่รู้ว่าสัตว์ทั้งหมดจะต้องเป็นไปตามกรรมของตน กัมมัสสกตาสัทธา จึงเป็นเพียงศัพท์ที่ใช้กันในภายหลัง

กัมมัสสกตาสัทธาในทางปฏิบัติ หมายถึงความรู้จักจับเหตุผลมาพิจารณา จนเห็นจริงเกิดความรู้อัน เช่น เมื่อเห็นผลว่าสัตว์ประสบทุกข์อยู่ในปัจจุบัน ก็เพราะได้ทำเหตุที่ไม่ดีไว้ในอดีตหรือเมื่อเห็นเหตุว่าสัตว์กำลังทำความชั่วในปัจจุบัน ก็รู้ว่าเขาจะได้รับผลคือความทุกข์ในอนาคตดังเช่นที่สุภมาณพเคยทูลถามถึงความสงสัยของตน กับพระพุทธเจ้าว่าข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ อะไรหนอเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้มนุษย์ทั้งหลายที่เกิดมาแล้ว ปรากฏความเลวบ้าง ความประณีตบ้าง มนุษย์ทั้งหลายย่อมปรากฏว่าอายุสั้นบ้าง อายุยืนบ้าง มีโรคน้อยบ้าง มีโรคน้อยบ้าง มีผิวพรรณทรามบ้าง มีผิวพรรณงามบ้าง มีศักดิ์น้อยบ้าง มีปัญญาน้อยบ้าง มีปัญญามากบ้างในเรื่องนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสตอบแก่สุภมาณพนั้นว่า “ดูก่อนสุภมาณพ เพราะสัตว์ทั้งหลาย มีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวบ้าง ให้ประณีตบ้าง แตกต่างกันออกไป”^{๙๑}

๔) **ตถาคตโพธิสัทธา คือการเชื่อในพระปัญญาเป็นเครื่องตรัสรู้ของพระตถาคต** หรือเชื่อปัญญาบริสุทธิ์ธรรมของพระผู้ค้นพบ ซึ่งหมายถึงการเชื่อการมั่นใจในพระปรีชาญาณของพระพุทธเจ้า ในฐานะทรงเป็นบุคคลต้นแบบที่ทรงยืนยันถึงสมรรถวิสัยของมนุษย์ว่า มนุษย์สามารถหยั่งรู้สัจธรรมเข้าถึงความดีสูงสุดได้ด้วยสติปัญญาและความเพียรพยายามฝึกฝนพัฒนาตน^{๙๒} ซึ่งพระองค์ทรงบรรลุ

^{๘๗} ส.ส. (ไทย) ๑๖/๒๑/๒๘.

^{๘๘} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๕๖/๓๗๔.

^{๘๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, หน้า ๑๖๗.

^{๙๐} ขุ.ม. (บาลี) ๒๙/๗๔/๑๕๖.

^{๙๑} ม.อ. (บาลี) ๑๔/๒๘๙/๒๖๒.

^{๙๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, หน้า ๔๒๕.

ก่อนใครๆ เหมือนลูกไก่ที่ทำลายเปลือกไข่ออกมาได้ก่อนผู้อื่น เชื่อมมั่นในศักยภาพของความเพียรการสั่งสมบารมีมาเพื่อตรัสรู้ดีของพระพุทธเจ้าว่า พระองค์ตรัสรู้ชอบได้ด้วยพระองค์เองโดยไม่มีใครประทานความสำเร็จมาให้ ทรงประกอบด้วยพระคุณ ๓ ประการ คือ พระมหากรุณาคุณ พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ พระองค์ทรงสั่งสอนให้ประชาชนรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น ทรงบัญญัติพระวินัยไว้ดีแล้ว ทรงเป็นผู้นำทางที่ดี ทรงชี้ให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนหากฝึกดีแล้ว สามารถบรรลุธรรมขั้นสูงได้ เข้าถึงการหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง กล่าวคือ พระนิพพานได้ อย่างที่พระองค์กระทำให้ดูเป็นตัวอย่างได้๗๓ และยังเป็น การเชื่อที่ไม่อ้อนวอนหวังพึ่งเทพเจ้าหรืออำนาจภายนอกของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เทวฤทธิ์ปาฏิหาริย์ใดๆ หันมาสู่การกระทำของมนุษย์หรือความเพียรของมนุษย์^{๖๓}

องค์ประกอบของวัฒนธรรมในรูปแบบกว้างๆ มี ๓ ประการ คือ

๑. ความคิด (Ideas) หรือวัฒนธรรมทางความคิด (คติธรรม) ได้แก่ความเชื่อต่างๆ ซึ่งแสดงออกในทางศาสนา วรรณคดี สุภาษิต หรือคติชาวบ้าน เป็นต้น จะเห็นได้จากคนไทยนิยมนับถือศาสนาที่สอนเรื่องโลกนี้และโลกหน้า และมุ่งจุดหมายสูงสุดของศาสนานั้น โดยเฉพาะคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อทำบุญก็ตั้งปณิธานว่า “นิพพานปัจฉิม โหตุ ขอให้การทำบุญนี้เป็นปัจจัยแห่งพระนิพพาน” อาศัยศาสนาเป็นหลักดังกล่าวนี้ วรรณคดี สุภาษิต และคติชาวบ้านของไทย จึงมักจะอิงหลักธรรมอยู่เสมอ วรรณคดีมักจะสอดคล้องกับคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนา คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หรือกรรมสนองกรรม ส่วนสุภาษิตและคติชาวบ้าน

๒. ปทัสถาน (Norms) วัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี (เนติธรรมและสหธรรม) ซึ่งแสดงออกมาเป็นวิถีประชา (folkways) จารีต (mores) กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ กฎ กติกา ซึ่งก็อิงหลักศาสนา เช่น การลงโทษตามกฎหมายอาญาโบราณ มักจะอิงตำราที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น การลงโทษของพระเจ้าแผ่นดินโบราณ การลงโทษในนรก เป็นต้น ต่อมาจึงมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับกฎหมายของอารยประเทศ ส่วนวิถีประชาและจารีตก็ดำเนินตามแนวศาสนาเป็นพื้น ประเพณีของสังคมต่างๆ เช่น การทำขวัญเด็ก การบรรพชาอุปสมบท การแต่งงาน การปลูกบ้าน ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ ล้วนแต่อิงพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

๓. วัตถุ (Material) หรือ วัฒนธรรมทางวัตถุ (วัตถุธรรม) ซึ่งแสดงออกมาเป็น ผลิตรกรรม ประติษฐ์กรรม และสถาปัตยกรรม ประติษฐ์กรรมและสถาปัตยกรรมโบราณ ล้วนแต่เกี่ยวกับศาสนา เช่น การหล่อพระพุทธรูป การสร้างโบสถ์ วิหาร และเจดีย์ ต่อมาจึงได้ขยายวงกว้างออกไปถึงการสร้างปราสาทราชวัง การสร้างอนุสาวรีย์ การสร้างบ้านทรงไทย เป็นต้น ซึ่งต้องการให้เหมือนกับวิมานหรือปราสาทของเทวดาที่ปรากฏในคัมภีร์ศาสนาสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทยมีลักษณะผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมต่างๆ ที่หลากหลาย แต่ลักษณะการผสมกลมกลืนของหลายวัฒนธรรมรวมกัน แต่ก็มีความคิดแบบชาตินิยมหรืออุดมคตินิยมแฝงอยู่ ซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์ของไทยโดยเฉพาะ

(๑) คติธรรม (Moral Culture) ได้แก่ วัฒนธรรมทางศีลธรรมและทางจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องของ คติ, ความเชื่อ หรือหลักดำเนินชีวิต โดยมีความหมายดังต่อไปนี้ก็คือ

^{๖๓} พระธรรมปิฎก, พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๖.

คติธรรม (Moral) คือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำรงชีวิตส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจ และได้มาจากศาสนา ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของสังคม เช่น ความเสียสละ ความขยันหมั่นเพียร การประหยัดคอคอกม ความกตัญญู ความอดทน ทำดีได้ดี เป็นต้น

ส่วนความเชื่อ เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่ได้รับการสืบทอดเป็นมรดกทางสังคมความเชื่อมีความหมายอยู่หลายนัย ซึ่งท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖ เห็นว่า ในภาษาสันสกฤต ใช้คำว่า ศรัทธา และภาษาบาลีใช้คำว่า สัทธา หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใส เช่น สิ้นศรัทธา ฉันทศรัทธาในความดีของเขา บางทีก็ใช้คู่กับคำประสาทะ เป็น ศรัทธาประสาทะ เชื่อ เลื่อมใส เช่น เขาศรัทธาในการรักษาแบบแพทย์แผนโบราณ^{๙๔} และเชื่อมั่นในสิ่งที่ตั้งงาม ในทางธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความเลื่อมใสในพระธรรม ความมั่นใจในความจริง ความดี สิ่งที่ตั้งงามและในการทำความดี ไม่ลู่ไหลตื่นตูมไปตามลักษณะอาการภายนอก^{๙๕} และเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดี ผลร้าย มนุษย์กลัวอำนาจของสิ่งลึกลับนั้น ต่อมาจึงได้มีพิธีต่างๆขึ้น เพื่อบูชาเช่นสร้างพระผู้เป็นเจ้า เพราะเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้น ต้องมีผู้บันดาลให้เกิดเป็น เช่นฝนตกแดดออก ฯลฯ มนุษย์จึงตั้งเทพประจำสิ่งนั้นขึ้น ความเชื่อต่างๆหลายอย่าง เสื่อมไปเพราะวิทยาการใหม่เข้ามา มนุษย์จึงเข้าใจความจริงมากขึ้น และหาเหตุผลพิสูจน์ได้^{๙๖}

การยอมรับนับถือ หรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตนว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับนับถือนี้อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจจะไม่มีก็ได้ และอธิบายว่า ในสมัยโบราณ คนเรายังไม่มีความเจริญในด้านวัตถุเพียงพอ จึงมีความเชื่อในสิ่งที่ไม่มีตัวตน อันอยู่เหนือความเข้าใจของตน หรือสิ่งที่ไม่อาจหาเหตุผลมาพิสูจน์ได้โดยเฉพาะ เมื่อเกิดปรากฏการณ์หลายๆอย่าง ที่ทำให้เกิดความไม่เข้าใจและความกลัว ส่วนมากก็จะยกให้เป็นเรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดา หรือภูตผีปีศาจ เป็นต้น เมื่อคนในสังคมเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยเกิดอันตรายก็จะอาศัยความเชื่อเหล่านี้ มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้กำลังใจตนเอง และบุคคลรอบข้าง เพื่อให้ดำเนินชีวิตไปได้ด้วยความสุข ความเชื่อเหล่านี้เองที่เป็นสาเหตุให้คนในสังคมสร้างหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจโดยการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ขึ้น

ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าสำคัญยิ่งใหญ่อุดมคติหรืออุดมการณ์ของพระพุทธศาสนาได้แก่ กฎแห่งกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด เรียกในภาษาอังกฤษว่า The Law of Karma and Rebirth พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) กล่าวถึงกฎแห่งกรรมว่า พระพุทธศาสนาสอนหลักความจริงว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวง ทั้งคนและสัตว์หรือสิ่งของทั้งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม ย่อมเป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัย ธรรมดาที่ว่านี้เรียกโดยทั่วไปว่า กฎธรรมชาติ ภาษาบาลีว่า นิยามมียอยู่ ๕ อย่างคือ อุดุนิยม พินนิยาม จิตตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยาม สำหรับกรรมนิยามนั้น

^{๙๔} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๖๕.

^{๙๕} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔๓.

^{๙๖} บุปผา บุญทิพย์, คติชาวบ้าน, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๖.

เป็นกฎสำคัญที่สุด เพราะเป็นเรื่องของมนุษย์โดยตรง มนุษย์เป็นผู้เสกสรรปรุงแต่งกรรม และกรรมเป็นเครื่องปรุงแต่งวิถีชีวิต โชคชะตาของมนุษย์^{๑๗}

ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงสอนเน้นถึงความสำคัญของกรรมเป็นอย่างมาก ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า กมฺมุนาวตตตี โลกํ แปลว่า โลกเป็นไปตามกรรม กรรมนั้น เมื่อจำแนกตามคุณภาพหรือตามธรรมชาติที่เป็นมูลเหตุ แบ่งได้เป็น ๒ อย่างคือ อกุศลกรรม และกุศลกรรม ถ้าจำแนกตามสภาพที่สัมพันธ์กับวิบากหรือการให้ผล มี ๔ อย่างคือ กรรมดำมีวิบากดำ กรรมขาวมีวิบากขาว กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบากทั้งดำทั้งขาว และกรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาว และในบรรดากรรม ๓ อย่างคือ กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม ถือว่า มโนกรรม เป็นสำคัญที่สุด เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของ การทำกรรมทางกาย และทางวาจา

โดยกฎแห่งกรรมว่า เป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา หากไม่มีเจตนาก็ไม่ถือว่า ทำกรรม ดังพุทธพจน์ที่ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เจตนาอันเอง เราเรียกว่า กรรม บุคคลลงใจแล้วจึงทำกรรมด้วยกาย ด้วยวาจา และด้วยใจ นอกจากนี้ยังได้จำแนกประเภทของกรรมออกเป็น ดังนี้

๑. กรรมจำแนกตามวิธีที่แสดง แบ่งได้เป็น ๒ ชนิดคือ กรรมที่เกิดจากมูลเหตุที่ดี เรียกว่า กุศลกรรม ได้แก่ การกระทำที่ไม่ได้มาจากความโลภ ความโกรธ และความหลง และกรรมที่เกิดจากมูลเหตุที่ชั่ว เรียกว่า อกุศลกรรม ได้แก่การกระทำที่เกิดจากความโลภ ความโกรธ และความหลง

๒. กรรมจำแนกตามวิธีที่แสดง แบ่งได้เป็น ๓ ชนิด การทำกรรมด้วยกาย เรียกว่า กายกรรม การทำกรรมด้วยวาจา เรียกว่า วจีกรรม และการกระทำด้วยความคิด หรือด้วยใจเรียกว่า มโนกรรม การทำกรรมด้วยกาย เช่น การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ หรือการบริจาคนานเป็นต้น การทำกรรมด้วยวาจาเช่น การสั่งสอนให้เป็นคนดี การพูดให้ร้ายผู้อื่น หรือการพูดจาที่ไพเราะ เป็นต้น และการกระทำด้วยใจ เช่น การมีใจเมตตา กรุณา การคิดอาฆาตมาดร้าย หรือการคิดอยากได้ อยากแย่งชิงสิ่งของของผู้อื่น เป็นต้น ในพระพุทธศาสนาถือว่า มโนกรรมสำคัญที่สุด เพราะใจเป็นเครื่องกำหนดคำพูดและการกระทำ คนเราพูดดี ทำดี และพูดชั่ว ทำชั่ว ก็เพราะคิดชั่ว ความคิดและจิตใจจึงเป็นต้นเค้าหรือมูลเหตุของกรรมในวิธีอื่นๆ

๓. กรรมจำแนกตามวิบากหรือการให้ผล แบ่งได้เป็น ๔ ชนิด คือ กรรมดำมีวิบากดำ (กรรมชั่วให้ผลชั่ว) กรรมขาวมีวิบากขาว (กรรมดีให้ผลดี) กรรมทั้งดำทั้งขาว (กรรมที่ชั่วบ้างดีบ้าง) และกรรมไม่ดำไม่ขาว (กรรมไม่ชั่วไม่ดี) ซึ่งหมายถึงกรรมที่มีเจตนาเพื่ออยู่ดีกรรม เช่น การปฏิบัติตามโพชฌงค์ ๗ หรือมรรคเพื่อความพ้นทุกข์ ประโยชน์ของกฎแห่งกรรมคือ ผู้ที่เข้าใจในกฎแห่งกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดย่อมได้รับประโยชน์ ดังนี้^{๑๘}

๓.๑ ช่วยแก้ปัญหาชีวิตได้ทุกแห่งทุกมุม ทำให้ไม่เหนื่อยใจในชะตาชีวิตของตน และไม่ริษยาในความสุขของผู้อื่น

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๙. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๒.

^{๑๘} วดีน อินทสระ, **พุทธจริยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทองกวาว, ๒๕๔๑), หน้า ๓๗๕.

๓.๒ ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์ ความแตกต่างกันในเรื่องอุปนิสัยใจคอของคน แม้อยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน และมีบิดามารดาเดียวกัน ได้รับการอบรมอย่างเดียวกัน

๓.๓ ทำให้คนเรามีความอดทน มีความบากบั่นมั่นคงไม่ท้อถอย มีความเพียร สั่งสมกรรมดีชยาต่อกรรมชั่ว ไม่ตีโพยตีพายเมื่อผิดหวัง และไม่ระเริงหลงใหลเมื่อประสบผลดีเพราะรู้แจ้งว่าผลทุกอย่างย่อมมีมาเพราะเหตุ

๓.๔ ช่วยให้บุคคลกล้าเผชิญกับชีวิตอย่างกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว สามารถมองเห็นแง่ดีแม้ของความผิดหวัง หรือในความโชคร้าย เพราะเห็นแจ่มแจ้งว่าเป็นการใช้หน้กรรม

๓.๕ เป็นกุญแจสำคัญที่จะเข้าไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

วัฒนธรรม สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ องค์ประกอบคือ วัฒนธรรมแบบทางด้านวัตถุ (Material Culture) เช่น เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค บ้านเรือน อาคารสิ่งก่อสร้าง สะพาน ถนน รถยนต์ เป็นต้น

วัฒนธรรมแบบทางด้านไม่ใช้วัตถุ (Non - material Culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เช่น ภาษา ความคิด ค่านิยม ถ้อยคำที่ใช้พูด ถ้อยคำที่ใช้พูด ประเพณี ความเชื่อที่มนุษย์ยึดถือเกี่ยวกับศาสนา ลัทธิทางการเมือง วัฒนธรรมประเภทนี้บางครั้งรวมเอาการศึกษา การแข่งขันกีฬา แนวคิดเกี่ยวกับยุทธวิธีของผู้แข่งขัน และการดูการแข่งขันไว้ด้วย

โดยทั่วไปแล้วการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะต้องเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ แต่ถ้าวัฒนธรรมทั้งสองส่วนนี้เปลี่ยนแปลงไม่เท่ากัน ก็จะทำให้เกิดภาวะวัฒนธรรมล่า (Culture Lag) ส่วนใหญ่วัฒนธรรมทางวัตถุมักเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ เช่นสังคมไทยเรารับเอาความเจริญทางวัตถุจากตะวันตกมาใช้ ทั้งเครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ แต่ส่วนใดที่ไม่ใช้วัตถุ เช่น เรื่องระเบียบวินัย ความรับผิดชอบลักษณะนิสัยการทำงาน ตลอดจนความรู้สึกรักใคร่ก็ยังเปลี่ยนแปลงช้ากว่าส่วนที่เป็นวัตถุ จึงทำให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจรรยาบรรณ ปัญหาอาชญากรรม หรือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น^{๙๙}

(๔) สหธรรม (Social Culture) ได้แก่วัฒนธรรมทางสังคม คือ วัฒนธรรมในการติดต่อเกี่ยวข้องกับกลุ่มชน เช่น มารยาทในโต๊ะอาหาร มารยาทในการโดยสารรถไฟ รถประจำทางมารยาทในการเข้าสังคม โดยมีความหมายดังต่อไปนี้

สหธรรม คือ วัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกัน เป็นแบบแผนความประพฤติที่ยอมรับกันดีว่ามีความเหมาะสม แต่ไม่มีบทลงโทษชัดเจนเหมือนเนติธรรม เช่น การเข้าแถวเพื่อรับบริการต่าง ๆ ระเบียบในการประชุม มารยาทที่ควรปฏิบัติในโอกาสต่างๆ^{๑๐๐}

จึงสามารถกล่าวสรุป วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ได้ว่า เป็นวัฒนธรรมไทยที่มีลักษณะผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมต่างๆ ที่หลากหลาย โดยมีพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวไทย และได้้นำหลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตจน

^{๙๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙.

^{๑๐๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

กลายเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์มรดกของชาติไทยตราប់เท่าทุกวันนี้ โดยมีลักษณะแบบการผสมกลมกลืนของหลากหลายวัฒนธรรมรวมกัน แต่ก็มีความคิดแบบชาตินิยม หรืออุดมคตินิยมแฝงอยู่ซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์ของไทย โดยเฉพาะทั้งนี้ได้มีเนื้อหาทางวัฒนธรรมใน ๔ ด้านขององค์ประกอบได้มารวมกันนั่นก็คือ ด้านคติธรรม ด้านเนติธรรม ด้านวัตรธรรม และด้านสทธรรม จนสุดท้ายจึงกลายมาเป็นวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ นั่นเอง

๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการป้องกันการฆ่าตัวตาย

๒.๕.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการฆ่าตัวตาย

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการฆ่าตัวตายมีการนำเสนอแนวทางการป้องกันและการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตาย ดังนี้^{๑๐๑}

ในการประชุมวิชาการสุขภาพนานาชาติครั้งที่ ๑๕ และการประชุมสุขภาพจิตและจิตเวชเด็กครั้งที่ ๑๓ นายแพทย์ประภาส อcranันท์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์เปิดเผยว่าปัญหาสุขภาพจิต และการทำร้ายตนเองทวีความรุนแรงมากขึ้น เพราะสังคมไทยยังไม่ให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพจิตและการทำร้ายตนเองจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เพราะสังคมไทยยังไม่ให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพจิตเท่าที่ควร โดยในภาคเหนือพบว่ามีอัตราการฆ่าตัวตายสูงกว่าภาคอื่น ซึ่งปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่นำไปสู่การฆ่าตัวตายมีด้วยกันหลายปัจจัย อาทิ ปัญหาความสัมพันธ์ ปัญหาจากการทรมาณจากโรคเรื้อรัง การเป็นโรคจิต และโรคซึมเศร้า ปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ทั้งนี้การฆ่าตัวตายสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกเพศทุกวัย และการฆ่าตัวตายสามารถรักษาและป้องกันได้

แพทย์หญิงสมรึก ชวานิชวงศ์ นายกสมาคมสายใยครอบครัว และจิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญโรงพยาบาลศรีธัญญา กล่าวในงานแถลงข่าวเรื่อง โรคซึมเศร้ากับการฆ่าตัวตาย ปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย ณ โรงแรมแกรนด์ลาดพร้าว ว่าในปัจจุบันเกิดปัญหาการขยายตัวของภาวะซึมเศร้าในกลุ่มประชากรทำให้เกิดการฆ่าตัวตายจำนวนมาก โดยในเอเชียไทยมีสถิติรองจากเกาหลีและญี่ปุ่น ทั้งนี้โรคซึมเศร้าเกิดจากความผิดปกติของสารเคมีในสมอง หรือทางการแพทย์เรียกว่าสื่อประสาทผิดปกติสามารถรักษาด้วยการกินยาต้านเศร้าและสามารถหายได้ นอกจากรักษาโรคซึมเศร่ายังสามารถป้องกันได้ตั้งแต่แรกเกิด โดยเลี้ยงดูบุตรให้ดี ให้รู้สึกมีคุณค่า และชีวิตมีความหมาย รวมถึงการสอนทักษะการอดทนและการแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิต

นายแพทย์เจษฎา โชคดำรงสุข อธิบดีกรมสุขภาพจิต กล่าวว่า อัตราการฆ่าตัวตายของคนไทย พ.ศ. ๒๕๕๘ อยู่ที่ ๖.๔๗ ต่อแสนประชากรเพิ่มจากปี ๒๕๕๗ ซึ่งอยู่ที่ ๖.๐๘ แต่แสนประชากรเฉลี่ยเดือนละ ๓๕๐ คน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลกที่ไม่เกิน ๗.๐ ต่อแสนประชากร ทั้งนี้มีเป้าหมายในการลดการฆ่าตัวตายให้ต่ำกว่า ๖.๐ ต่อแสนประชากร ในพ.ศ. ๒๕๖๔ ด้วยมาตรการ ๔ ประการ คือ

๑. การคัดกรองการประเมิน การรักษา การติดตามกลุ่มเสี่ยงฆ่าตัวตาย

^{๑๐๑} รณชัย โตสมภาค, แนวทางการป้องกันและการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตาย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๙), หน้า ๑ - ๒.

๒. การเข้าถึงบริการ การค้นหา และการเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยงต่างๆ อาทิ ผู้ที่มีประวัติการฆ่าตัวตาย ผู้ที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว ผู้เสพติดสุรา ผู้ป่วยทางจิต ผู้ป่วยซึมเศร้า เป็นต้น

๓. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยมีความน่าเชื่อถือ เพื่อใช้กำกับติดตามประเมินสถานการณ์ และวางแผนแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด

ต่อมอองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้นำเสนอมาตรการป้องกันการฆ่าตัวตายที่มีประสิทธิภาพที่สุดและใช้มาจนถึงปัจจุบันแต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละท้องถิ่นที่ว่าจะเหมาะสมกับมาตรการใดแม้แต่ในประเทศเดียวกันมาตรการที่ใช้ในเมืองกับที่ใช้ในชนบทก็อาจต่างกันคือ

๑. การควบคุมสารพิษยากำจัดศัตรูพืช (Control of Toxic Substance) หากจำเป็นต้องเลือกใช้เพียงมาตรการเดียวก็ต้องดูข้อมูลในพื้นที่เช่นในประเทศจีนมีผู้หญิงฆ่าตัวตายมากกว่าผู้ชายและส่วนใหญ่ของผู้หญิงเหล่านี้ใช้วิธีกินสารพิษหรือยาฆ่าแมลงการควบคุมสารพิษก็จะช่วยลดการฆ่าตัวตายได้ดีที่สุด

๒. การให้การรักษาผู้ป่วยทางจิต (Treatment of Mental Disorders)

๓. การควบคุมอาวุธปืน (Handguns Control) ในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่เพิ่งผ่านสงครามมาปืนเป็นสิ่งที่หาได้ง่ายและการฆ่าตัวตายด้วยการยิงหัวตัวเองนั้นโอกาสรอดชีวิตน้อยมาก

๔. อย่าให้สื่อยกย่องคนที่ฆ่าตัวว่าเป็นวีระบุรุษ (De-glamourize Media Reports) สื่อควรมีหน้าที่ให้ความรู้และเผยแพร่เพื่อป้องกันการฆ่าตัวตายและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเข้ารับการบำบัดทางจิตว่าจะขอความช่วยเหลือที่ใดบ้าง^{๑๑๒}

และการป้องกันการฆ่าตัวตายที่ควรนำไปปรับใช้มี ๓ ระดับ คือ

๑. การให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป (Universal Prevention) เช่นถ้าเราสร้างระบบข้อมูลสำหรับประชาชนสร้างสถานที่ที่คนสามารถไปพูดคุยปัญหาของตนได้เช่นศูนย์กลางของชุมชนหรือหน่วยงานทางศาสนาก็จะสามารถป้องกันการฆ่าตัวตายได้หรือถ้าในโรงเรียนเราสอนเด็กให้รู้จักแสดงความรู้สึกของตนรู้จักแก้ปัญหา ก็จะป้องกันการฆ่าตัวตายได้โดยบุคลากรที่มาทำหน้าที่นี้อาจเป็นพนักงานกับชุมชนหรือสื่อมวลชน

๒. การวางแผนป้องกันเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเสี่ยง (Target Prevention) เป็นการนำข้อมูลมาศึกษาหากกลุ่มเสี่ยงแล้วจึงลงมือช่วยเหลือกลุ่มเสี่ยงนั้นเช่นถ้ากลุ่มเสี่ยงคือผู้หญิงในช่วงอายุ ๑๕ - ๒๕ ปีทางภาคเหนือโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นผู้หญิงที่แต่งงานในปีแรกเราก็ต้องพุ่งความช่วยเหลือไปที่คนกลุ่มนี้อาจเป็นหน้าที่ของสมาคมสตรีองค์กรแม่และเด็กหรือถ้ากลุ่มเสี่ยงเป็นนักโทษก็อาจต้องเป็นหน้าที่ของพัสดิ

๓. การวางแผนป้องกันเพื่อช่วยเหลือกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง (Specific Prevention) ได้แก่คนที่ติดเหล้าหรือผู้ป่วยทางจิตเวชคนที่เข้ามาช่วยเหลือกลุ่มนี้ต้องเป็นมืออาชีพเป็นนักบำบัดหรือจิตแพทย์

^{๑๑๒} กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข, แนวทางการช่วยเหลือผู้พยายามฆ่าตัวตาย, (กรุงเทพมหานคร : ร้านทีคอม, ๒๕๔๑), หน้า ๕๖.

ปัจจุบันได้มีการเสนอแนวความคิดมาตรการการป้องกันการฆ่าตัวตาย ไว้ดังนี้

(๑) ด้านการจัดการศึกษา

คือ ส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปมีทัศนคติที่ไม่รังเกียจหรือละอายต่อการใช้บริการทางสุขภาพจิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเจ็บป่วยทางจิตเวชวิธีสังเกตอาการของผู้ใกล้ชิดที่อาจฆ่าตัวตายและให้ความช่วยเหลือขั้นต้นรู้จักขอความช่วยเหลือเมื่อจำเป็นมาตรการที่สำคัญในสถานศึกษาได้แก่

๑.๑ การจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตเพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการจัดการกับความเครียดรู้จักการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีจัดการความขัดแย้งและปัญหาต่างๆในชีวิตและรู้จักขอความช่วยเหลือ

๑.๒ เพิ่มความสามารถของครูในการสังเกตนักเรียนที่อาจมีปัญหาทางจิตใจและเข้าใจปัจจัยเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายเพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียนหรือส่งต่อเพื่อรับความช่วยเหลือ

๑.๓ จัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้และพูดคุยปรึกษากันตลอดจนพัฒนาความร่วมมือระหว่างชุมชนครูผู้ปกครองและนักเรียน

๑.๔ ให้บริการช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้ทำร้ายตนเอง

(๒) ด้านบทบาทของสื่อมวลชน และการป้องกันการฆ่าตัวตาย

คือ ประสบการณ์จากต่างประเทศพบว่าการนำเสนอข่าวมีส่วนชี้้นำให้เกิดการฆ่าตัวตายอย่างต่อเนื่องในชุมชนโดยมีการฆ่าตัวตายเพิ่มสูงขึ้นภายหลังการนำเสนอข่าวและพื้นที่ที่มีการนำเสนอข่าวเข้มข้นกว่าจะได้รับผลกระทบมากกว่าซึ่งได้รับการยืนยันจากการศึกษาในหลายพื้นที่เชื่อว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นเพราะรายงานข่าวการฆ่าตัวตายเป็นการนำเสนอแบบอย่างของการแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตายเป็นสิ่งที่ทำกันได้ผู้ที่มีแนวโน้มอยู่แล้วหรือผู้ที่มีปัญหาคล้ายคลึงกันกับผู้ฆ่าตัวตายจึงลดความตั้งใจลงโดยเฉพาะหากผู้ฆ่าตัวตายเป็นบุคคลที่เป็นที่ชื่นชอบจะส่งผลได้การนำเสนอข่าวที่ดีจึงควรหลีกเลี่ยงการนำเสนอภาพของผู้ตกอยู่ในสภาพท้อแท้สิ้นหวังหรือลงรายละเอียดของการฆ่าตัวตายและไม่ควรเสนอข่าวเพื่อความตื่นเต้นเร้าใจ ข่าวที่ดีจะเป็นการให้การศึกษและสร้างความตระหนักแก่ประชาชนควรพิจารณาเสนอประสบการณ์ของผู้เคยมีความคิดทำร้ายตนเองและผ่านพ้นวิกฤตของชีวิตมาได้ด้วยดีเป็นแบบอย่างเพื่อเป็นกำลังใจกับผู้ที่กำลังรู้สึกท้อแท้ในชีวิต การนำเสนอภาพการทำร้ายตนเองในภาพยนตร์หรือละครควรได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและขณะนำเสนอภาพการทำร้ายตนเองควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงสถานบริการช่วยเหลือผู้คิดฆ่าตัวตายและบริการปรึกษาผู้ทุกข์ใจสื่อมวลชนยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องด้านการปรับตัวในชีวิตเพิ่มคุณภาพชีวิตครอบครัวและชุมชน

(๓) ด้านการควบคุมวิธีการที่ใช้ในการฆ่าตัวตาย

คือ การศึกษาในหลายประเทศพบว่าการควบคุมอุปกรณ์หรือวิธีการที่มีผู้ใช้ฆ่าตัวตายเป็นช่วยลดอัตราการฆ่าตัวตายลงได้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการฆ่าตัวตายเป็นการกระทำที่หุนหันพลันแล่นโดยเฉพาะในผู้ที่มีอายุน้อยหรือทำได้เพราะมีวิธีการที่ง่ายและไม่ทรมาณการมีมาตรการป้องกันจึงช่วยลดอัตราการฆ่าตัวตายลงตัวอย่างของประสบการณ์การควบคุมอุปกรณ์หรือวิธีการที่ใช้ในการฆ่าตัวตายที่มีผลในการลดอัตราการฆ่าตัวตาย ได้แก่

๓.๑ การลดการสั่งจ่ายยา ซึ่งเป็นยาที่มีอันตรายเมื่อรับประทานเกินขนาด

- ๓.๒ การเปลี่ยนแปลงส่วนผสมแก๊สที่ใช้ภายในบ้านให้ไม่เป็นพิษ
- ๓.๓ การลดไอเสียของรถยนต์ให้มีส่วนผสมของคาร์บอนมอนอกไซด์น้อยลง
- ๓.๔ การควบคุมการมีอาวุธปืนไว้ในครอบครอง
- ๓.๕ การควบคุมการเก็บ/ขายสารพิษที่ใช้ในการเกษตร
- ๓.๖ การสร้างรั้วกันบริเวณสะพานสูงหรือที่สูงเพื่อป้องกันการกระโดดจากที่สูง
- ๓.๗ การผสม Methionine ในParacetamol เพื่อลดพิษที่เกิดขึ้นต่อดับเมื่อมีการรับประทานยา paracetamol เกินขนาดโดยตรง

๔. ด้านจัดบริการรักษาปัญหาสุขภาพจิต

คือ บริการรักษาเพื่อแก้ปัญหาให้กับประชาชนกลุ่มต่างๆ ในช่วงที่ชีวิตตกอยู่ในภาวะวิกฤตจะช่วยให้ผู้รับบริการตัดสินใจเลือกทางเดินที่เป็นประโยชน์ในระยะยาวกลุ่มที่ควรได้รับความช่วยเหลือได้แก่

๔.๑ คนว่างงาน

คือ ผู้ตกงานมักมีปัญหาด้านการเงินและอาจรู้สึกท้อแท้ ชีวิตไม่มีคุณค่าหรือในบางครั้งการตกงานอาจเป็นผลจากความเจ็บป่วยทางจิตเวชที่ทำให้ผลงานตกต่ำลงจึงถูกให้ออกจากงานกลุ่มผู้ว่างงานจึงควรได้รับการช่วยเหลือ

๔.๒ ผู้ประสบปัญหาครอบครัวและชีวิตสมรส

คือ ความขัดแย้งในครอบครัวและชีวิตสมรสเป็นเหตุกระตุ้นให้ทำร้ายตนเองที่สำคัญควรจัดบริการรักษาเพื่อช่วยแก้ปัญหาในครอบครัวและชีวิตสมรสและในกรณีคู่สมรสตัดสินใจแยกทางกันควรช่วยเหลือคู่สมรสและเด็กๆ ในการปรับตัวกับการแยกทางกัน

๔.๓ ผู้เจ็บป่วยด้วยโรคทางกายโดยเฉพาะโรคเรื้อรังหรือร้ายแรง

คือ การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังหรือร้ายแรงเป็นสาเหตุสำคัญของการฆ่าตัวตายควรมีบริการรักษาแพทย์ และบุคลากรสาธารณสุขจำเป็นต้องมีทักษะในการวินิจฉัยและให้ความช่วยเหลือผู้มีปัญหาอารมณ์เศร้าปัญหาการปรับตัวและผู้มีความคิดฆ่าตัวตายในการศึกษาของประเทศสวีเดนพบว่า การเสริมความรู้และทักษะแก่แพทย์ในการวินิจฉัยและรักษาภาวะซึมเศร้าอย่างถูกต้องจะช่วยลดอัตราการฆ่าตัวตาย และการเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาลได้

๔.๔ ผู้ทำร้ายตนเอง

คือ ผู้ทำร้ายตนเองร้อยละ ๑ จะทำซ้ำและเสียชีวิตในเวลา ๑ ปีหลังการพยายามครั้งแรกและประมาณร้อยละ ๑๐ ของผู้ทำร้ายตนเองจะเสียชีวิตลงจากการฆ่าตัวตายผู้ทำร้ายตนเองจึงควรได้รับการประเมินและช่วยเหลือที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาที่เป็นสาเหตุของการทำร้ายตนเองและช่วยให้ครอบครัวช่วยเหลือกันพุดจาสื่อสารกัน

๔.๕ การจัดบริการเฉพาะอื่นๆ

คือ นอกเหนือจากบริการรักษาปัญหาชีวิตในประชาชนกลุ่มต่างๆแล้วยังอาจจัดบริการเพิ่มเติมเพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่มีลักษณะเช่นบริการโทรศัพท์สายด่วนซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่อยู่ในความสับสนและกำลังคิดฆ่าตัวตายอาจติดต่อเพื่อขอความช่วยเหลือได้ซึ่งจะเป็นวิธีการหนึ่งในการลดความหุนหันพลันแล่นช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและเกิดกำลังใจมีระบบบริการรักษาที่มีคุณภาพและเป็นบริการที่พบกันโดยตรงเช่นหน่วยบริการสุขภาพจิตฉุกเฉินการประเมินผลบริการ

โทรศัพท์สายด่วนในประเทศอังกฤษพบว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นผู้ชายและอยู่ในภาวะโดดเดี่ยว การจัดตั้งศูนย์ข้อความช่วยเหลือจิตใจในภาวะวิกฤตประสบการณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าผู้ใช้บริการของศูนย์ช่วยเหลือจิตใจในภาวะวิกฤตส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงอายุน้อยซึ่งได้รับประโยชน์จากบริการนี้การปรึกษาในโรงเรียนและสถานศึกษาเป็นบริการที่นักเรียนและนักศึกษาสามารถเดินเข้าไปปรึกษาปัญหาต่างๆทั้งด้านการเรียนและชีวิตส่วนตัวเหมือนกับบริการที่โรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆจัดให้มีห้องพยาบาลทางกายไว้ประจำ

๕. การวินิจฉัยและรักษาโรคทางจิตเวชอย่างถูกต้อง

คือ ผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จส่วนใหญ่มีความเจ็บป่วยทางจิตเวชในขณะที่ฆ่าตัวตายโดยเฉพาะภาวะซึมเศร้าและติดสุราจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องแต่ผู้ป่วยจำนวนมากไม่ได้ใช้บริการที่หน่วยบริการจิตเวชสถานบริการทางสุขภาพทั่วไป จึงต้องมีขีดความสามารถในการวินิจฉัยและรักษาโรคทางจิตเวชได้อย่างถูกต้องและบริการสุขภาพที่จัดขึ้นทั้งการรักษาทางกายทางจิตเวชและการบำบัดรักษาการติดสารเสพติดควรมีความเชื่อมโยงถึงกันเนื่องจากผู้ป่วยหลายรายมีปัญหาหลายอย่างพร้อมกัน

๖. ด้านการสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว และสังคม

คือ การสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชนให้มีความเอื้ออาทรต่อกันร่วมใจกันปกป้องลูกหลานจากอิทธิพลของค่านิยมที่ไม่เหมาะสมพัฒนาโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพกายและใจช่วยสร้างสังคมให้สมาชิกไม่รู้สึกลดเดี่ยวหรือแปลกแยกให้ทุกคนได้ร่วมสร้างคุณค่าให้กับชุมชนจะเป็นเกราะป้องกันที่ดีของปัญหาการฆ่าตัวตาย การฆ่าตัวตายถือเป็นปัญหาทางด้านสุขภาพจิตที่มีความซับซ้อนดังนั้นปัจจัยเสี่ยงที่จะบอกว่าบุคคลใดมีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายมากน้อยเพียงใดจึงมีอยู่หลายประการ ผู้คิดถึงการฆ่าตัวตายเกิดความรู้สึกว่าตนเองไร้ความสามารถในการจัดการเรื่องราวในชีวิตมองไม่เห็นทางเลือกที่เหมาะสมและมองการฆ่าตัวตายว่าเป็นทางออกเดียวของปัญหาที่เขาเผชิญอยู่ ฉะนั้นเมื่อมีบุคคลเผชิญกับเหตุการณ์วิกฤตในชีวิตถ้ามีการจัดการปัญหาที่ดีก็จะทำให้เกิดผลกระทบทางลบน้อยมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้นคลี่คลายในทางที่ดีเกิดความสมดุลของร่างกายและจิตใจได้ไม่คิดถึงการฆ่าตัวตายคิดถึงการฆ่าตัวตายเกิดขึ้น^{๑๐๓}

เมื่อเผชิญกับภาวะวิกฤตชีวิตเหตุการณ์ที่ทำให้ไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้และความพยายามแก้ปัญหาด้วยวิธีที่คุ้นเคยไม่ประสบผลสำเร็จทำให้ชีวิตเสียสมดุลไปสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากปัจจัยภายนอกของบุคคลนั้นที่มีปัญหายุ่งยากซับซ้อนเกินความรู้ความสามารถมีปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมมากกระทบต่อชีวิตจนเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตในรูปแบบเดิม เช่น สูญเสียคนรักเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรงหรือเกิดจากปัจจัยภายในตัวเขาเองมีการเปลี่ยนแปลงจนไม่สามารถจะเผชิญกับความเจ็บปวดทางจิตใจทำให้รู้สึกทรมานไม่ได้รู้สึกถูกบีบคั้นทำให้มองไม่เห็นทางออกและตัดสินใจฆ่าตัวตายเพื่อหยุดการรับรู้หยุดความเจ็บปวดทางจิตใจลงผู้ที่อยู่ในสภาวะเช่นนี้มองการฆ่าตัวตายเป็นทางออกเพียงทางเดียวของปัญหาที่เขาเผชิญอยู่มักจะรู้สึกว่าจะทำอะไรต่อไปได้อีกและการตายคือการหยุดความเจ็บปวดหยุดความทุกข์ผู้คิดฆ่าตัวตายมักมีแนวโน้มการมอง

^{๑๐๓} ประเวศ วะสี, มาตรการการป้องกันการฆ่าตัวตาย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๗๘ - ๘๐.

สิ่งต่างๆแบบชาวกับคำมีความจำกัดในการแก้ปัญหาการหาทางเลือกในการจัดการปัญหาทำได้ยากไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าปัญหาต่างๆที่ตนประสบเกิดจากอะไรและเกี่ยวข้องกับอะไรบ้างการจัดการปัญหาโดยการจัดการความคิดความรู้สึกและกลไกการจัดการปัญหาสามารถที่จะทำให้บุคคลสามารถที่จะก้าวล่วงต่อสภาวะการบีบคั้นเผชิญกับความทุกข์หรือความเครียดนั้นได้เห็นทางออกของปัญหาไม่นึกถึงการฆ่าตัวตายเกิดความสมดุลของร่างกายและจิตใจสามารถที่จะดำรงชีวิตต่อไปได้อย่างเป็นปกติสุขตามอรรถภาพของแต่ละบุคคล

จึงสามารถกล่าวสรุปได้ว่า การป้องกันการฆ่าตัวตาย หมายถึง หลักการและวิธีการที่จะทำให้ตัวเราเอง หรือแม้แต่ผู้อื่นนั้น ได้มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้องเป็นระบบ ระเบียบในการคิด เมื่อเราได้เจอปัญหาต่างๆ ที่เข้ามากระทบทางด้านจิตใจของเรา แนวคิดและกระบวนการเหล่านี้ ก็จะสามารถนำมาช่วยในการแก้ไข และป้องกันการฆ่าตัวตายได้ เช่น การสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว หรือมีการส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปมีทัศนคติที่ไม่รังเกียจหรือละอายต่อการใช้บริการทางสุขภาพจิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเจ็บป่วยทางจิตเวช รู้วิธีสังเกตอาการของผู้ใกล้ชิดที่อาจฆ่าตัวตาย และให้ความช่วยเหลือขั้นต้น นั้นเอง

๒.๕.๒ การประยุกต์ใช้หลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

โดยเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประเพณี และการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ และซาบซึ้งร่วมกัน วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งเป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างทางสังคม สถาบัน ตลอดจนจนแบบแผน และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยมีองค์ประกอบอยู่ ๔ ด้าน คือ

- (๑) ด้านคติธรรม
- (๒) ด้านเนติธรรม
- (๓) ด้านวัตถุธรรม
- (๔) ด้านสหธรรม

ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยมีวิธีการ ดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ด้านคติธรรม (Moral Culture) คือ วัฒนธรรมทางศีลธรรมและทางจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องของ คติ ความเชื่อ หรือหลักการดำเนินชีวิต ซึ่งเราสามารถนำมาประยุกต์ใช้หลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยมีหลักที่จะนำมาประยุกต์ใช้ ดังต่อไปนี้

ด้านหลักไตรสิกขา

คำว่า ไตรสิกขา แยกศัพท์ออกเป็น “ไตร” กับ “สิกขา” คำว่า ไตร เป็นภาษาสันสกฤต ซึ่งแปลว่า ๓ ส่วนคำว่า “สิกขา” เป็นภาษามคธหรือภาษาบาลี ซึ่งแปลว่า ข้อที่ฟัง หรือข้อที่จะต้องศึกษาและนำมาปฏิบัติ ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า “ศีกษา” โดยภาษาไทยได้นำมาใช้เป็นการศึกษาแห่งหลักไตรสิกขา ซึ่งมาในพระสูตรตันตปิฎก^{๑๐๔}

^{๑๐๔} อ.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๕๒๑/๒๕๙., ที.ป. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๐๐.

โดยการป้องกัน และลดการฆ่าตัวตายจำเป็นต้องที่จะทำการพัฒนาตนเอง ตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา โดยเริ่มที่หลักของการศึกษาก่อนเนื่องจากว่า การภาวนา หรือการพัฒนาที่แท้ที่จริงนั้นก็คือ สิ่งเดียวกันกับการศึกษาซึ่งไม่สามารถที่จะทำการแยกออกจากกันได้ โดยเราสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ให้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี ๓ ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา รวมกันแล้วจึงเรียกว่า “หลักไตรสิกขา” ซึ่งมีสาระสำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้หลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ดังต่อไปนี้

๑. ด้านศีล คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม หมายถึง การที่เราจะต้องพัฒนาพฤติกรรมทางด้านกาย และด้านวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เราอยู่ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับบริบทนั้นๆ

๒. ด้านสมาธิ หมายถึง การที่เราจะต้องฝึกพัฒนาในด้านจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่า จิตใจเป็นพื้นฐานของพฤติกรรม ถ้าหากจิตใจได้รับการพัฒนาให้ตั้งงามแล้ว ก็จะสามารถควบคุมดูแล และนำพฤติกรรมไปใช้ในทิศทางที่ตั้งงามด้วย แม้ความสุขและความทุกข์ในที่สุดก็อยู่ที่ใจของตัวเราเอง

๓. ด้านปัญญา หมายถึง การที่เราจะต้องพัฒนาปัญญา โดยคำว่า “ปัญญา” มีความสำคัญสูงสุดเพราะว่า ปัญญา เป็นตัวนำทาง และควบคุมพฤติกรรมทางด้านกาย วาจา และการกระทำ ทั้งหมดของเรานั้นเอง

ซึ่งหลักไตรสิกขานั้น เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธได้

(๒) ด้านเนติธรรม (Legal Culture) ได้แก่ วัฒนธรรมทางกฎหมายหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีความสำคัญเสมอด้วยกฎหมาย ซึ่งเราสามารถนำมาประยุกต์ใช้หลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยมีหลักที่จะนำมาประยุกต์ใช้ ดังต่อไปนี้

หลักเนติธรรม เป็นหลักที่แสดงถึงความเชื่อในกฎเกณฑ์กติกาในสังคม กล่าวได้ว่า เนติธรรมที่เป็นกฎหมายบ้านเมืองนั้นสร้างวัฒนธรรมให้คนกลัวการลงโทษ แต่เนติธรรมที่เป็นความเชื่อทางสังคมนั้นจะทำให้เกิดความกลัวที่มาจากใจ ไม่กล้าทำผิด เป็นการมีหลักหิริ และโอตฺตปปะ ต่อการกระทำความผิด แม้ไม่มีคนเห็นก็ไม่กล้าทำเนื่องจากเกรงจะเป็นเภทภัยกับตนและครอบครัว การใช้ระบบเนติธรรมที่เรียกว่า การขัดเกลาทางสังคม (Socialization)^{๑๐๕} นั้นมีความยั่งยืน และแน่นอนกว่าการบีบบังคับ นั้นเอง โดยหลักเนติธรรมที่ชาวพุทธทุกๆ คนได้มีความเชื่อ และนำมาเป็นบรรทัดฐาน กับกฎเกณฑ์กติกาในสังคมนั้นก็คือ

หลักทางด้านกรรม

ในพระพุทธศาสนา กรรม (สันสกฤต : กรฺม, บาลี : กम्म) แปลว่า "การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา" ได้แก่ กระทำทางกาย เรียก กายกรรม ทางวาจา เรียก วจีกรรม และทางใจ เรียก มโนกรรม โดยสามารถแบ่งกรรม ออกได้เป็น ๒ กรรม คือ

^{๑๐๕} คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๖๙.

๑. กุศลกรรม คือ กรรมที่เป็นกุศล, กรรมดี, การกระทำที่ดี ฉลาด เกิดจากปัญญา ส่งเสริมคุณภาพของชีวิตจิตใจ หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ หรืออโมหะ Kusala – kamma, wholesome action, good deed เป็นบุญ ความดี ความถูกต้อง ซึ่งให้ผลเป็นความสุขโดยส่วนเดียว การทำบุญ การทำความดี เรียกว่า ทำกุศลกรรม หรือเรียกย่อว่าทำกุศล กุศลกรรมที่ควรทำเป็นประจำได้แก่ ให้ทาน เสียสละ รักษาศีล อบรมจิตใจ เจริญภาวนา เรียกย่อว่า บำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา ซึ่งสามารถทำได้โดยบรรเทาความโลภ ความโกรธ ความหลงให้น้อยลง เพราะถ้ายังมีความโลภ ความโกรธ ความหลงเต็มจิตอยู่ ก็ไม่สามารถทำกุศลกรรมอะไรได้

๒. อกุศลกรรม คือ กรรมที่เป็นอกุศล, กรรมชั่ว, การกระทำที่ไม่ดี ไม่ฉลาด ไม่เกิดจากปัญญา ทำให้เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต หมายถึง การกระทำที่เกิดจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ หรือโมหะ Akusala - kamma, unwholesome action, evil deed, bad deed เป็นบาป กรรมชั่ว ความชั่วร้าย ความเสียหาย ความไม่ถูกต้อง ซึ่งให้ผลเป็นความทุกข์ เป็นสิ่งที่ควรเว้น การกระทำบาป กระทำความชั่ว เรียกว่าทำอกุศลกรรม เรียกย่อว่า ทำอกุศล หรือเรียกว่า ทำบาปอกุศล อกุศลกรรมเกิดมาจากอกุศลมูลอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๓ อย่างคือ โลภะ โทสะ โมหะ เพราะเมื่อเกิดอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นแล้วก็เกิดเหตุชักนำใจให้คิดทำอกุศลกรรม เช่นเมื่อ “โมหะ” เกิดขึ้นก็เป็นเหตุให้คิดอยากได้ อยากมี อยากครอบครอง คนที่เรารัก เมื่ออยากได้ อยากมี ก็ทำการแสวงหา แต่เมื่อไม่เป็นไปตามที่เราต้องการด้วยวิธีสุจริต ก็เป็นเหตุให้ทำอกุศลกรรมอื่นต่อไป เช่น ผิดหวังทางด้านความรัก เป็นต้น ก็อาจจะทำให้เรานั้นคิดสั้น จนถึงขั้นฆ่าตัวเองตายได้ในที่สุด เหมือนดังพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตัดเทศนาในเรื่องของความตาย ไว้ว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ผ้าที่เศรษฐีหมอมลทินจับ ช่างย้อมพืงนำเอาผ้านั้นใส่ลงในน้ำย้อมใดๆ คือ สีเขียว สีเหลือง สีแดง หรือสีชมพู ผ้านั้นพืงเป็นของมีสีที่เขา ย้อมไม่ได้ มีสีม่วงหมอง ข้อนั้นเพราะเหตุอะไร เพราะผ้าเป็นของไม่บริสุทธิ์ ฉันทใด เมื่อจิตเศรษฐีหมองแล้ว ทุกติเป็นอันหวังได้ ฉันทนั้น”

“ผ้าที่บริสุทธิ์สะอาด ช่างย้อมพืงนำเอาผ้านั้นใส่ลงในน้ำย้อมใดๆ คือ สีเขียว สีเหลือง สีแดง หรือสีชมพู ผ้านั้นพืงเป็นของมีสีที่เขา ย้อมได้ มีสีสด ข้อนั้นเพราะเหตุอะไร เพราะผ้าเป็นของบริสุทธิ์ ฉันทใด เมื่อจิตไม่เศรษฐีหมองแล้ว สุกติเป็นอันหวังได้ ฉันทนั้น”^{๑๐๖}

คนทั่วไปก่อนฆ่าตัวตายนั้น จิตจะโน้มไปในทางโทสะอย่างแรงกล้า (ความโกรธ เศร้า หดหู่ หมดหวัง กลัว ความทุกข์ทางใจทั้งหลาย) เพราะธรรมดาแล้ว ชีวิตของตนย่อมเป็นที่รักยิ่งของคนทั่วไป คนทั่วไปนั้นเมื่อรู้ตัวว่าความตายกำลังจะมาถึง จะมีความหวาดหวั่น พลันพลั้ง กลัวตาย และจะพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อรักษาชีวิตเอาไว้ แม้จะต้องอยู่อย่างยากลำบาก ก็ยังดีกว่าจะต้องตายไป แม้สัตว์ทั้งหลายก็ยังดิ้นรนเพื่อหนีความตาย

คนที่จะสามารถฆ่าตัวตายได้นั้น ขณะนั้นจะต้องถูกความทุกข์ทางใจ (ทุกทางใจทุกชนิด เป็นจิตที่มีโทสะเป็นมูล) ครอบงำอย่างรุนแรง จึงจะสามารถทำลายชีวิตอันเป็นที่รักยิ่งของตนลงได้ ซึ่งความทุกข์ทางใจ หรือโทสมูลจิตนี้ อาจจะมีสาเหตุจากเรื่องทางใจ หรือเรื่องทางกายก็ได้ เช่น ออกหัก ผิดหวัง เป็นหนี้สินล้นพ้นตัว ความล้มเหลวในชีวิต เมื่อเป็นดังนี้แล้ว หลังจากตายไปก็ย่อมจะต้องไปเกิดในทุคติภูมิอย่างไม่ต้องสงสัย และด้วยความรุนแรงของไฟโทสะที่ครอบงำจิตใจนั้น ทุคติภูมิที่ว่า ก็

^{๑๐๖} ม.ม. (ไทย) ๔/๙๒/๔๓๓.

คงไม่พันรอกอย่างแน่นอน เพราะเป็นภพภูมิที่มีสภาพใกล้เคียงกับโทษที่สุดนั่นเอง ผู้ที่คิดสั้นจะยุติปัญหาด้วยการฆ่าตัวตายนั้น ขอให้คิดดูให้ดี เพราะนอกจากจะต้องไปพบกับทุกข์ครั้งใหม่ในนรก ซึ่งเป็นทุกข์ที่รุนแรงกว่าแล้ว ยังเป็นการสร้างทุกข์ สร้างปัญหาให้กับคนอื่น ๆ ที่ยังมีชีวิตอยู่ ให้ต้องรับความทุกข์ที่เขาไม่ได้ก่ออีกด้วยกรุณาให้ความเป็นธรรมกับเขาเหล่านั้นด้วย

ดังนั้นหลักของกรรมนั้น เราสามารถนำมาเป็นเครื่องหมายในการเตือนสติ และเป็นหลักแห่งเนติธรรมให้กับตัวเราเองได้ อีกทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธได้อีกด้วย

(๓) ด้านวัฒนธรรม (Material Culture) ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุ และไม่ใช้วัตถุ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ องค์ประกอบ คือ วัฒนธรรมแบบทางด้านวัตถุ (Material Culture) เช่น เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค บ้านเรือน อาคารสิ่งก่อสร้าง สะพาน ถนน รถยนต์ เป็นต้น และวัฒนธรรมแบบทางด้านไม่ใช้วัตถุ (Non - material Culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เช่น ภาษา ความคิด ค่านิยม ถ้อยคำที่ใช้พูด เป็นต้น ซึ่งเราสามารถนำมาประยุกต์ใช้หลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยมีหลักที่จะนำมาประยุกต์ใช้ ดังต่อไปนี้

๑. หลักวัฒนธรรมทางวัตถุ

เช่น ยารักษาโรค คือ การควบคุมวิธีการที่ใช้ในการฆ่าตัวตาย คนส่วนมากเข้าใจว่า คนที่คิดฆ่าตัวตายจะใช้วิธีการที่ใกล้มือใช้อุปกรณ์ที่หยิบฉวยได้ง่ายจึงเชื่อว่า การควบคุมอุปกรณ์ในการฆ่าตัวตายไม่น่าจะช่วยป้องกันการฆ่าตัวตายได้ แต่การศึกษาในหลายประเทศพบว่า การควบคุมอุปกรณ์หรือวิธีการที่มีผู้ใช้ฆ่าตัวตายบ่อยจะช่วยลดอัตราการฆ่าตัวตายลงได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการฆ่าตัวตายส่วนหนึ่งเป็นการกระทำที่หุนหันพลันแล่น โดยเฉพาะในผู้ที่มีอายุน้อย หรือทำได้เพราะมีวิธีการที่ง่ายและไม่ทรมาน การมีมาตรการป้องกันจึงช่วยลดอัตราการฆ่าตัวตายลง ตัวอย่างของประสบการณ์การควบคุมอุปกรณ์หรือวิธีการที่ใช้ในการฆ่าตัวตาย ที่มีผลในการลดอัตราการฆ่าตัวตายได้แก่

- การลดการสั่งจ่ายยา Barbiturates ซึ่งเป็นยาที่มีอันตรายเมื่อรับประทานเกินขนาด
- การควบคุมการเก็บ/ขาย สารพิษที่ใช้ในการเกษตร
- การสร้างรั้วกันบริเวณสะพานสูงหรือที่สูง เพื่อป้องกันการกระโดดจากที่สูง
- การผสม Methionine ใน Paracetamol เพื่อลดพิษที่เกิดขึ้นต่อดับ เมื่อมีการ

รับประทานยา paracetamol เกินขนาดโดยตรง เป็นต้น

๒. วัฒนธรรมแบบทางด้านไม่ใช้วัตถุ

เช่น ความคิดและถ้อยคำที่ใช้พูด ได้แก่ การพูดจาแบบการให้กำลังใจ และปลอบใจ คือ สายใยต่อชีวิต คนเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลือ ต้องการคนเข้าใจ เห็นใจ ให้กำลังใจแก่เขาได้ ความเมตตาของท่านจะช่วยต่อชีวิตของเขาได้

ในทางพระพุทธศาสนาจะเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า “หลักพุทธวิธีในการสอน” โดยมีดังต่อไปนี้ ก็คือ เทคนิคและวิธีการสอนธรรมในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงใช้เทคนิคและวิธีการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนแบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ทางสังคม จารีตประเพณี ในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันในด้านแบ่งชั้นวรรณะไม่ว่าพระองค์ทรงใช้เทคนิควิธีสอนแบบไหนก็ตาม เช่น ทรงใช้อุบายในการเลือกบุคคล พระพุทธองค์ทรงรอโอกาสและจังหวะให้ผู้จะทรงสอนนั้นสั่งสมบารมี คือ คุณธรรมความดีเต็มรอบเสียก่อนแล้วจึงทรงสอน เป็นต้น

จึงประสบผลสำเร็จเสมอ ความสำเร็จเช่นนี้ไม่ใช่เป็นเหตุผลเฉพาะยุคสมัยเท่านั้น แต่ยังทรงอาศัยพระบารมีธรรมที่ทรงสั่งสมมาในอดีตพระชาติเพื่อทรงดำเนินหน้าที่ของพระศาสดา โดยเฉพาะที่พระองค์ทรงแสดงไว้ในที่ต่างๆ ความว่า “พระผู้เป็นที่พึ่งของโลก ทรงบำเพ็ญบารมีมาให้บริบูรณ์ เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย พระองค์ได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว เอกบุคคณเมื่อบังเกิดขึ้นในโลกแล้วย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่คนเป็นจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก เอกบุคคณนั้น คือ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า”^{๑๐๗}

พุทธวิธีในการสอน หมายถึง วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัททั้ง ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือบุคคลทั่วไปทั้งเทวดา หรือมนุษย์ ตามพระนามที่ได้รับยกย่องว่า สตถา เทวมนุสสานิ ทรงเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

(๑) จุดมุ่งหมายในการที่ทรงสอน ๓ อย่าง คือ

๑) อภิญญาธรรมเทศนา ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น หมายความว่า สิ่งที่ทรงรู้แล้ว เห็นแล้ว แต่เมื่อทรงว่าไม่จำเป็นสำหรับสาวกนั้น เหมือนครูที่มีความรู้สูงมาก แต่ถึงกระนั้นก็ย่อมนำเอาเฉพาะความรู้เท่าที่จำเป็นแก่ศิษย์ในชั้นนั้นๆ มาสอนเท่าที่ศิษย์จะรับได้เพื่อประโยชน์แก่ศิษย์ อนึ่งเหมือนบิดามารดา แม้มิทรัพย์มากปานใดก็ย่อมให้ทรัพย์แก่บุตรตามควรแก่วัย และความจำเป็นของบุตรนั้น

๒) สนิธธรรมเทศนา จุดมุ่งหมายในการสอน คือ เพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรงตามให้เห็นด้วยตนเอง เพราะพระธรรมเทศนาของพระพุทธองค์ไม่ยากเกินไปจนถึงกับตรงตามแล้วก็ไม่เห็นและไม่ง่ายเกินไปจนไม่ต้องตรงขอบคิดก็เห็นได้ พุทธวิธีในการสอนจึงอยู่ท่ามกลางระหว่างความยากเกินไปกับความง่ายเกินไป ส่วนใหญ่ทรงสอนให้ใช้ปัญญาพิจารณาด้วยตนเอง เป็นต้น

๓) ปาฏิหาริย์ธรรมเทศนา เพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัศจรรย์ สามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตนๆ ในบรรดาปาฏิหาริย์ทั้ง ๓ นั้น พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญอนุศาสนียปาฏิหาริย์ว่า ดีที่สุด ประณีตที่สุดและเป็นประโยชน์ที่สุด ข้อนี้เป็นความจริงอย่างยิ่ง พระพุทธศาสนาที่ดำรงเป็นประโยชน์แก่มหาชนมาจนกระทั่งบัดนี้ก็ด้วยอานุภาพของอนุศาสนียปาฏิหาริย์ นั่นเอง ทรงเน้นการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์เพื่อประโยชน์ของผู้ปฏิบัติว่าเป็นการบูชาพระองค์อย่างยิ่งมีเรื่องราวที่เป็นหลักฐานในสมัยพุทธกาลนั้น

(๒) วิธีที่ทรงสอน กล่าวไว้ว่า วิธีที่ทรงสอนนั้นมีเป็นจำนวนมาก แต่ในที่นี้ขอยกมาเพียง ๕ วิธีคือ

๑) ทรงสอนโดยวิธีเอ็งสลักษณะ คือ ทรงสอนยืนยันไปข้างเดียว เช่น ความดีมีผลเป็นสุข ความชั่วมีผลเป็นทุกข์ หรือกุศลเป็นสิ่งที่ควรบำเพ็ญอกุศลเป็นสิ่งที่ควรละ

๒) ทรงสอนโดยวิธีกัซลักษณะ คือ ทรงแยกประเด็นให้เห็นชัดเจนเป็นปัญหาที่ไม่สามารถตอบโดยประเด็นเดียว แต่ต้องแยกตอบให้เห็นอย่างชัดเจน

^{๑๐๗} พระราชธรรมนิเทศ, (ระแบบ ฐิตญาโณ), พุทธวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕.

๓) ทรงสอนด้วยปฏิปจฉาลักษณะ คือ ปัญหาที่ควรตอบโดยย้อนถามเสียก่อน เช่น จักขุฉันโต โสตะฉันนัง โสตะฉันโต จักขุฉันนัง ใช้ใหม่เพียงย้อนถามว่า มุ่งความหมายในแง่ใด ถ้าถามโดยหมายถึงแง่ให้ดูหรือเห็นก็ไม่ใช่ แต่ถ้ามุ่งหมายแง่ว่าไม่เที่ยงก็ใช่

๔) ทรงสอนด้วยรูปนลักษณะ คือ พักปัญหาไว้ไม่พึงพยากรณ์หมายถึง ปัญหาที่ฟังยับยั้ง หรือพับเสียไม่ควรตอบเรื่องนั้นเช่น ถามว่า ชีวิตกับสรีระ คือ สิ่งเดียวกันใช่ไหม

๕) ทรงสอนด้วยอุปมาลักษณะ คือ ทรงสอนแบบเปรียบเทียบเช่น ทรงเปรียบเทียบภิกษุด้วยผ้าเปลือกไม้และผ้ากาสี ทรงเปรียบเทียบมักขลิโคศาลว่าเหมือนผ้าที่ทำด้วยผมคน ซึ่งเป็นวิธีการที่ทรงใช้บ่อยมากที่สุด เพราะทำให้ผู้ฟังมองเห็นภาพและเข้าใจง่าย โดยไม่ต้องใช้เวลามากและยาวนานคำอุปมาช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยากปรากฏความเด่นชัดเจนนอกมา

(๓) ท่าทีที่ทรงสอนกล่าวไว้ว่า ท่าทีที่พระพุทธองค์ ทรงสอนดังนี้

๑) ทรงสอนอย่างละมุนละม่อม เช่น ที่ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จะเป็นความงามหาน้อยไม่ ถ้าพวกเธอผู้บวชในธรรมวินัยที่เรากล่าวไว้ดีแล้วนี้ จะพึงเป็นผู้มีความอดทน มีความสุภาพ”

๒) ทรงสอนอย่างเข้มงวดรุนแรง การสอนในลักษณะนี้เป็นการสอนที่รุนแรงของพระพุทธองค์นี้เพื่อให้เหมาะสมกับอุปนิสัย หรืออินทรีย์ของเวไนยสัตว์ทำนองเดียวกันกับช่างเหล็กจะต้องใช้ไฟแรงแก่เหล็กที่แข็งกล้า

๓) ทรงสอนอย่างขอร้องวิงวอนมีข้อธรรมในธรรมทนายาสุตตรเป็นตัวอย่างแห่งการสอนอย่างขอร้องวิงวอน

พุทธวิธีในการสอนของพระพุทธองค์นั้นได้เป็นอนุปริยายนำมากล่าวไว้ในที่นี้เพียงเล็กน้อยพอเป็นตัวอย่าง เนื่องจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูของโลกผู้ที่ศึกษาพระพุทธศาสนา และพระพุทธจริยาอย่างสุขุมรอบคอบสังเกตพิจารณาด้วยโยนิโสมนสิการย่อมได้แบบอย่างอันดีในการสอน แม้มิได้เรียนวิชาครูในสมัยปัจจุบันมาเลยก็อาจสอนให้เป็นที่ประทับใจของผู้เรียนได้เหมือนกันโดยได้อาศัยหลักของพระพุทธองค์นั่นเองเป็นแนวทาง

ดังนั้นคุณสมบัติผู้สอน ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึง คุณสมบัติของผู้ที่เป็นกัลยาณมิตร หรือองค์คุณของความเป็นกัลยาณมิตร คือครูผู้สอนไว้ ดังต่อไปนี้

ในพระไตรปิฎก ได้กล่าวถึง องค์คุณหรือคุณสมบัติของผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรไว้ ๗ ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

๑. เป็นที่รักเป็นที่พอใจ
๒. เป็นที่เคารพ
๓. เป็นที่ยกย่อง
๔. เป็นนักพูด
๕. เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ
๖. เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้
๗. ไม่ชักนำในฐานะ^{๑๐๘}

^{๑๐๘} อัง สุตตก. (ไทย) ๒๓/๓๗/๕๗.

ความเป็นกัลยาณมิตรไว้ในหนังสือพุทธวิธีในการสอน มีเนื้อความว่า

๑. บีโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกลึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนให้ผู้ฟังอยากสนใจอยากซักถาม

๒. ครู น่าเคารพ คือ มีความประพฤติเหมาะสมแก่ฐานะ ชวนให้เกิดความอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้อย่างปลอดภัย

๓. กาวนิโย นำเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริงและเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอๆ เป็นที่ยกย่อง นำเอาเยี่ยงอย่าง ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาได้

๔. วตตา รู้จักว่ากล่าว คือ รู้จักพูดชี้แจงเผยแผ่ให้ได้ผล โดยอาจเลือกใช้วิธีการเผยแผ่ในรูปแบบต่างๆเพื่ออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจได้

๕. วจนุชโม อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำโต้เถียง คำซักถาม คำล่วงเกิน คำตักเตือน คำวิพากษ์วิจารณ์ ต่างๆ อดทนได้ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์ แม้บางครั้งอาจถูกต่อต้านจากลัทธิภายนอกมาขัดขวางต่อการสอนธรรม

๖. คมภีร จ กถ กตตา สามารถอธิบายหลักธรรมที่ลึกซึ้งให้ผู้ฟังเข้าใจได้นักสอนที่ดีต้องมีความรู้ ในศาสตร์ หลากๆอย่าง และต้องฉลาดในการเลือกใช้วิธีในการสอนแบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะสม กับผู้ฟังเพื่อให้เกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตามได้

๗. โน จภูฏาเน นิโยชเย ไม่ชักนำผู้ฟังให้เดินผิดทางไปจากพุทธดำรัส แต่ต้องรู้จักชักจูงแนะนำในทางที่ถูกที่ควร

ความหมายของคุณสมบัติของกัลยาณมิตรไว้ว่า ครูที่มีความกรุณาต่อศิษย์จะเป็นครูที่มีองค์คุณของกัลยาณมิตร ๗ ประการตามที่พระบรมศาสดาทรงไว้ คือ

๑. น่ารัก น่าวางใจได้อย่างสนิทสนม อยากเข้าไปหาเพื่อปรึกษาหารือสอบถามเรื่องวิชาและอื่นๆ

๒. น่าเคารพ เกิดความรู้สึกรอบอุ้มที่ได้เข้าไปหาเป็นที่พึ่งพาได้อย่างปลอดภัย

๓. นายยกย่อง เป็นผู้ทรงภูมิปัญญา มีความสามารถในวิชานั้นๆและในเรื่องอื่นๆอย่างน่าทึ่งเป็นความภาคภูมิใจของศิษย์ที่มีความรู้ดีกว่ามีอาจารย์เก่ง

๔. รู้จักพูด คอยให้คำแนะนำ ว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี รู้ว่าขณะใดควรพูดอย่างไรให้คำแนะนำประเภทไหน อันนี้รวมถึงความสามารถที่จะสอนที่จะถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

๕. อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมที่จะรับฟังคำซักถามต่างๆของศิษย์เสมอไม่เบื่อหน่าย มีวิญญานของความเป็นครู รักการสอนถ่ายทอดความรู้อย่างแท้จริง

๖. แกลงเรื่องลึกซึ้งได้ มีความสามารถในการอธิบายเรื่องราวต่างๆได้อย่างลึกซึ้งเรื่องยากๆอธิบายให้เป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายได้ และเรื่องง่ายๆบางครั้งก็สามารถอธิบายได้อย่างลึกซึ้งละเอียดพิสดารไม่ชักนำในทางเสียหาย

๗. เป็นครูที่ดีจะต้องไม่ชักจูงให้ศิษย์ไปในทางเสียหายอันนี้รวมถึงตัวครูเองต้องมีความประพฤติดีเป็นแบบอย่างที่ดีงามของศิษย์ด้วย^{๑๐๙}

ผู้สอนที่ดีควรมีลักษณะพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

๑. มีความความกรุณาเป็นพื้นฐานของจิตใจ
๒. ไม่ถือตัวหยิ่งโง่
๓. มีความอดทนใจเย็น
๔. มีความยุติธรรมไม่เห็นแก่หน้า
๕. มีความรอบคอบ
๖. มีความประพฤติน่าเคารพ
๗. รู้จักภูมิสติปัญญาของผู้ฟัง^{๑๑๐}

ส่วนหลักเกี่ยวกับเนื้อหาที่สอน เนื้อหาที่จะสอนนั้นมีหลักสำคัญอยู่ ๗ ประการ ดังต่อไปนี้

(๑) สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่เข้าใจยาก หรือยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ ดังตัวอย่าง คืออริยสัจ ซึ่งทรงเริ่มสอนจากความทุกข์ ความเดือดร้อน ปัญหาชีวิตที่คนมองเห็นและประสบอยู่โดยธรรมดา รู้เห็นประจักษ์อยู่ทุกคนแล้ว ต่อจากนั้นจึงสาวหาเหตุที่ยากลึกซึ้ง และทางแก้ไขต่อไป

(๒) สอนเนื้อเรื่องที่ค่อนข้างลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับขั้น และความต่อเนื่องกันเป็นสายลงไปอย่างที่ว่าสอนเป็นอนุပ္พุพิกธา ตัวอย่างก็คืออนุပ္พุพิกธา ไตรสิกขา พุทธโธวาท ๓ เป็นต้น

(๓) ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ก็สอนด้วยของจริง ให้ผู้เรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเอง อย่างที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง เช่น ทรงสอนพระนันทะที่คิดถึงคูรักคนงามด้วยการพาไปชม นางฟ้านางอัปสรเทพธิดา ให้เห็นกับตา เป็นต้น

(๔) สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่วกวน ไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่อง โดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องในเนื้อหาเลย

(๕) สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้ อย่างที่เรียกว่า สนิทาน

(๖) สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับทำให้เกิดความเข้าใจ ให้การเรียนได้ผล ไม่ใช่สอนเท่าที่ตนรู้ หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก เหมือนอย่างที่พระพุทธเจ้า เมื่อประทับอยู่ในป่าประดู่ ภายใกล้เมืองโกสัมพี ได้ทรงหยิบไม้ประดู่ปลายเล็กน้อยใส่กำพระหัตถ์ แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า ไบประดู่ปลายในพระหัตถ์กับในป่า ไหนจะมากกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่าในป่ามากกว่า จึงตรัสว่า สิ่งที่พระองค์ตรัสรู้ แต่มิได้ทรงสอนเหมือนไบประดู่ปลายในป่า ส่วนที่ทรงสั่งสอนน้อยเหมือนไบประดู่ปลายในพระหัตถ์ และตรัสเหตุผลในการที่มีได้ทรงสอนทั้งหมดเท่าที่ตรัสรู้ เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่เป็นประโยชน์ มิใช่หลักการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ ไม่ช่วยให้เกิดความรู้โดยถูกต้องนำไปสู่จุดหมายคือพระนิพพานได้

^{๑๐๙} เสถียรพงษ์ วรรณปก, **พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่งการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๔ - ๒๕.

^{๑๑๐} แสง จันทร์งาม, **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**, (กรุงเทพมหานคร : กมลการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๔-๓๐.

(๗) สอนในสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขาคจะเรียนรู้และเข้าใจ เป็นประโยชน์แก่ตัวเอง อย่างพจน์ที่ว่า พระองค์ทรงมีพระเมตตาหาวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย จึงตรัสพระวาจาตามหลัก ๖ ประการ ดังนี้คือ

(๗.๑) คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รัก, ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ไม่ตรัส

(๗.๒) คำพูดที่จริง ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รัก, ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ไม่ตรัส

(๗.๓) คำพูดที่จริง ถูกต้อง, เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รัก, ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น เลือกกาลตรัส

(๗.๔) คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์, ถึงเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ไม่ตรัส

(๗.๕) คำพูดที่จริง ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์, ถึงเป็นที่รัก, เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ไม่ตรัส

(๗.๖) คำพูดที่จริง ถูกต้อง, เป็นประโยชน์, เป็นที่รัก, เป็นที่ชอบใจของผู้อื่นเลือก กาลตรัส เป็นต้น

จึงกล่าวได้ว่า หลักวัตรธรรมนั้นมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าหลักอื่นๆ ที่ได้กล่าวมา เนื่องจากว่า หลักทางด้านวัตรธรรมนี้มีทั้งสิ่งที่สามารถจับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ ซึ่งเรานั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธได้อย่างมาก

(๔) ด้านสหธรรม (Social Culture) ได้แก่วัฒนธรรมทางสังคม คือ วัฒนธรรมในการติดต่อเกี่ยวข้องกับกลุ่มชน หรือเป็นวัฒนธรรมทางสังคมในด้านการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันตามหน้าที่ และสถานะทางสังคม ซึ่งเราสามารถนำมาประยุกต์ใช้หลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยมีหลักที่จะนำมาประยุกต์ใช้ ดังต่อไปนี้

หลักการสร้างสมาคมเครือข่าย

หมายถึง การจัดบริการปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตบริการปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาให้กับประชาชนกลุ่มต่างๆ ในช่วงที่ชีวิตตกอยู่ในภาวะวิกฤต จะช่วยให้ผู้รับบริการตัดสินใจเลือกทางเดินที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเขาในระยะยาว กลุ่มที่ควรได้รับความช่วยเหลือ เช่น

๑. ปัญหาของคนว่างงาน

คือ ผู้ตกงานมักมีปัญหาด้านการเงิน และอาจรู้สึกชีวิตไม่มีคุณค่าหรือในบางครั้งการตกงานอาจเป็นผลจากความเจ็บป่วยทางจิตเวช ที่ทำให้ผลงานตกต่ำลงจึงถูกให้ออกจากงานกลุ่มผู้ว่างงานจึงควรได้รับการช่วยเหลือ

๒. ผู้ประสบปัญหาครอบครัว และชีวิตสมรส

คือ ความขัดแย้งในครอบครัวและชีวิตสมรสเป็นเหตุกระตุ้นให้ทำร้ายตนเองที่สำคัญควรจัดบริการปรึกษาเพื่อช่วยแก้ปัญหาในครอบครัวและชีวิตสมรสและในกรณีคู่สมรสตัดสินใจแยกทางกัน ควรช่วยเหลือคู่สมรสและเด็กๆ ในการปรับตัวกับการแยกทางกัน

๓. ผู้เจ็บป่วยด้วยโรคทางกาย โดยเฉพาะโรคเรื้อรังหรือร้ายแรง

คือ การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังหรือร้ายแรงเป็นสาเหตุสำคัญของการฆ่าตัวตาย การแพร่ระบาดของเชื้อเอชไอวีในประเทศไทยอาจทำให้การฆ่าตัวตายเพิ่มมากขึ้นการพัฒนาเครือข่ายเพื่อการช่วยเหลือด้านสังคมและจิตใจแก่ผู้ติดเชื้อเอชไอวีจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายได้ ในการศึกษาของประเทศสวีเดนพบว่า การเสริมความรู้และทักษะแก่แพทย์ในการวินิจฉัยและรักษาภาวะซึมเศร้าอย่างถูกต้องจะช่วยลดอัตราการฆ่าตัวตายและการเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลได้

๔. การสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและสังคม

คือ การสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชน ให้มีความเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมใจกันปกป้องลูกหลานจากอิทธิพลของค่านิยมที่ไม่เหมาะสม พัฒนาโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพกายและใจ ช่วยสร้างสังคมให้สมาชิกไม่รู้สึกโดดเดี่ยวหรือแปลกแยก ให้ทุกคนได้ร่วมสร้างคุณค่าให้กับชุมชน จะเป็นเกราะป้องกันที่ดีของปัญหาการฆ่าตัวตาย

ดังนั้นหลักการสร้างสมาคมเครือข่ายนั้น เราสามารถนำมาเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งทางด้านสธรรม ของวัฒนธรรมทางสังคมให้กับตัวเราเองกับสังคมได้ อีกทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธได้อีกด้วย

จึงกล่าวสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธนั้นหมายถึง การใช้หลักและกระบวนการต่างๆ ที่ทั้งถูกสังเคราะห์ออกมาตั้งแต่ในอดีต จนมาถึงปัจจุบันให้เราได้นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตโดยผ่านกระบวนการทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านคตินธรรม ด้านเนติธรรม ด้านวัตถุธรรม และด้านสธรรม เมื่อนำมารวมกัน จึงถูกเรียกว่า วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ

บุญล้ำ ธรรมสินธุ์ ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต ๒” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เป็นการจัดการการเรียนรู้ที่มุ่งจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตเหมาะสมกับศักยภาพในการเรียนรู้ และความสนใจของผู้เรียน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็น และศึกษาปฏิสัมพันธ์ของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนระหว่างสถานภาพกับขนาดโรงเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๒ เป็นรายด้านและรวมทุกด้านกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มาโดยการเทียบจำนวนจากตารางของเครจซี่ และมอร์แกน แล้วสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนสถานภาพ และขนาดตามโรงเรียนได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร ๒๖ คน ครูผู้สอน ๓๐๙ คน รวมทั้งสิ้น ๓๓๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับจำนวน ๕๐ ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งต้นฉบับเท่ากับ ๐.๙๗๗๗ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ๑๑.๐

for window เพื่อหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ Two - way Anova^{๑๑๑}

รัจจน จักขุแก้ว ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ระดับช่วงชั้นที่ ๓ ของครูสังคัมศึกษา โรงเรียนในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ระดับช่วงชั้นที่ ๓ ของครูสังคัมศึกษา ในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ ครูสอนวิชาสังคัมศึกษา ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๖ จำนวน ๑๐ คนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระดับช่วงชั้นที่ ๓ ของครูสังคัมศึกษา ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ และค่าร้อยละ แล้วเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียงเชิงบรรยายจึงทำให้พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการของครูสังคัมศึกษา พบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่มีการกำหนดเรื่องที่จะสอนมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการกำหนดเนื้อหาย่อมีการวางแผนการสอน มีการปฏิบัติการสอน และมีการประเมินปรับปรุงและพัฒนาการสอนโดยรวมอยู่ระดับดี ปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูสังคัมศึกษา พบว่า ครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาสาขาวิชาสังคัมศึกษาโดยตรงทำให้ขาดความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ นอกจากนี้ครูยังมีภาระงานในโรงเรียนเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย ครูส่วนใหญ่จึงได้เสนอแนะให้มีการลดภาระงานในโรงเรียน และควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างต่อเนื่อง และชัดเจนการจัดการเรียนรู้ตามแบบบูรณาการในห้องเรียน พบว่า ครูสังคัมศึกษาทุกคนมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ในรูปแบบการสอนแบบเชื่อมโยง หรือแบบสอดแทรก มีการเตรียมการจัดการเรียนรู้มีการนำเข้าสู่บทเรียน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผน การจัดการเรียนรู้ และมีการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับดีการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบบูรณาการนอกห้องเรียน พบว่า ครูสังคัมศึกษาทุกคนได้พาผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่เพื่อใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดำเนินการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบบูรณาการข้ามวิชา และแบบเชื่อมโยงหรือสอดแทรกครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระได้มีการวางแผนร่วมกันในการกำหนดชื่อเรื่อง และจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และมีการส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้^{๑๑๒}

เจษฎาภรณ์ แสนชัย ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “การเรียนแบบบูรณาการภาษาอังกฤษกับเนื้อหาหลักการจัดการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เพื่อศึกษาเนื้อหาความรู้ด้านเนื้อหาวิชาหลักการจัดการความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ และความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ ๒ สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะศิลป

^{๑๑๑} บุญล้ำ ธรรมสินธ์, “ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต ๒”, รายงานการวิจัย, (คณะกรรมการบริหารศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๘), หน้า ๗๙.

^{๑๑๒} รัจจน จักขุแก้ว, “การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ระดับช่วงชั้นที่ ๓ ของครูสังคัมศึกษา โรงเรียนใน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ๗๑.

ศาสตร์ วิทยาลัยพาร์อีสเตอร์น จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๙ คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาหลักการจัดการ ภาคเรียนที่ ๑ ปี การศึกษา ๒๕๔๘ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการสอนตามแนวการสอนแบบการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนเนื้อหาวิชา ซึ่งเป็นแนวการสอนแบบหนึ่งของการบูรณาการภาษาอังกฤษ และเนื้อหาวิชาจำนวน ๔ หน่วย ๑๓ แผนแผนละ ๑ - ๒ คาบ คาบละ ๕๐ นาที และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ด้านเนื้อหาวิชา หลักการจัดการ แบบทดสอบวัดความสามารถ ด้านการอ่านภาษาอังกฤษ และแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษทำการทดสอบทุกๆ ๒ หน่วยการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าเฉลี่ยค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

(๑) นักศึกษาที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการภาษาอังกฤษกับเนื้อหาหลักการจัดการ มีความรู้ด้านเนื้อหาวิชาอยู่ในเกณฑ์ดีพอใช้

(๒) นักศึกษาที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการภาษาอังกฤษกับเนื้อหาหลักการจัดการ มีความสามารถด้านการอ่านอยู่ในเกณฑ์พอใช้

(๓) นักศึกษาที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการภาษาอังกฤษกับเนื้อหาหลักการจัดการ มีความสามารถในการฟังอยู่ในเกณฑ์ดีมาก^{๑๑๓}

ชุตินา สัจจามันท์ ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “รูปแบบยุทธศาสตร์และแนวทางการบูรณาการศาสนากับการศึกษา : กรณีการจัดการศึกษาตามอัยาศัย” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการศึกษาตามอัยาศัยของวัดให้ประสบผลสำเร็จมีองค์ประกอบทางการบริหารที่สำคัญ ดังนี้การมีระบบ และรูปแบบการบริหารตามพระธรรมวินัย และหลักวิชาการผู้นำคือ เจ้าอาวาสที่เพียบพร้อมด้วยภาวะผู้นำจริยวัตร ชื่อเสียง เกียรติคุณ และผลงานที่โดดเด่นทั้งในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การบริหาร การพัฒนา และอื่นๆ บุคลากรพระสงฆ์สามเณร และฆราวาสที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการศึกษาตามอัยาศัย ประเพณีธรรม และอุทิศตน งบประมาณ วัดในเมืองหรือวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวมีรายได้จากการให้เช่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และจากนักท่องเที่ยว ส่วนวัดในชนบท มีรายได้ ไม่นั่นอนรายได้หลักมาจากการบริจาควัดบริหารงบประมาณอย่างเป็นระบบในรูปคณะกรรมการและมีการจัดตั้งมูลนิธิและ กองทุน เทคโนโลยีเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ อันจะเอื้อให้การเผยแผ่ธรรม และการดำเนินกิจกรรมการจัดการศึกษาตามอัยาศัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สภาพแวดล้อม จัดภูมิทัศน์ให้เป็นธรรมชาติสงบสะอาด เหมาะกับการเรียนรู้การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนความร่วมมือและเครือข่าย หรือวัดสาขาไม่เฉพาะในประเทศแต่ขยายไปยังต่างประเทศด้วย แนวทางบูรณาการศาสนากับการจัดการศึกษาตามอัยาศัยของวัด การบูรณาการ การศาสนากับการจัดการศึกษาตามอัยาศัยของวัดเป็นการนำพุทธศาสนาเข้าสู่กระบวนการทางการศึกษา โดยสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ตามแนวคิดหรือหลัก "บวร" คือ บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน และการบูรณาการการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การศึกษา ภูมิปัญญาไทย อาชีพ กับวิถีชีวิตเป็นองค์รวมบทบาทของวัดบ้านโรงเรียนและชุมชนเน้นความสัมพันธ์ในลักษณะ

^{๑๑๓} เจษฎาภรณ์ แสนชัย, “การเรียนแบบบูรณาการภาษาอังกฤษกับเนื้อหาหลักการจัดการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี” (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๗.

การพึ่งพาซึ่งกัน และกันการสงเคราะห์เกื้อกูลกันการมีส่วนร่วมการสร้างความร่วมมือ และเครือข่ายในการทำงาน^{๑๑๔}

จึงกล่าวสรุปจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการบูรณาการในเรื่องของการเรียนรู้ที่มีความมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับการเรียนของ นิสิต นักศึกษา โดยมีการบูรณาการในการเรียนการสอนอย่างมีเป้าหมาย และตรงจุดของผู้เรียน เพื่อเป็นการสร้างเข้าใจและความสนใจให้ผู้เรียน อีกทั้งยังมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการเสนอแนวทางในการเรียนได้อย่างมีอิสระมากขึ้น

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

นงลักษณ์ เรือนทอง ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ด้านงานบริหารทั่วไป ด้านงานแผนงาน และพัฒนาชนบท และด้านงานเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วัฒนธรรมองค์การกับการปฏิบัติงานของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอมีความสัมพันธ์กัน แต่ระดับความสัมพันธ์แตกต่างกันไปตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ส่วนดัชนีของวัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอโดยภาพรวมตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมี ๕ ด้านคือ ด้านบูรณาการคุณภาพ ด้านความไว้วางใจ ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การและนานาคติ^{๑๑๕}

ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของไทย ๕ ด้าน” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีสัมมาคารวะต่อบิดามารดา และผู้อาวุโส ด้านความเอื้อเฟื้อ ด้านความมีกตัญญูกตเวทิตะ และด้านการยึดบาปบุญ พบว่านักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ต่ำได้รับการถ่ายทอดเรื่องความกตัญญูกตเวทิตะที่มากกว่านักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนนักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ปานกลางได้รับการถ่ายทอดเรื่องความกตัญญูกตเวทิตะที่ไม่แตกต่างกัน จากนักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่สูงและต่ำ^{๑๑๖}

พรสวัสดิ์ เพชรแดง ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “ความเชื่อในเรื่องบาปบุญในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จากโรงเรียนและวัดมีการทำบุญตักบาตรอยู่เสมอ แต่ไม่ค่อยเคร่งครัดในศีล ๕ โดยเฉพาะศีลข้อ ๔ และศีลข้อที่ ๑ การเข้าร่วม

^{๑๑๔} ชูติมา สัจจานันท์, “รูปแบบยุทธศาสตร์และแนวทางการบูรณาการการศึกษากับการศึกษา : กรณีการ จัดการศึกษาตามอัยยาศัย ”, **รายงานการวิจัย**, (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘), หน้า ก - ฉ.

^{๑๑๕} นงลักษณ์ เรือนทอง, “วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๓๔.

^{๑๑๖} ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร, “ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของไทย ๕ ด้าน” **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๗.

พึงธรรม หรือกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนายังมีน้อย และทำการสวดมนต์ไหว้พระตามประเพณีเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีความคิดเห็นในการทำบุญว่า จะช่วยให้ตนมียศศักดิ์ ทรัพย์สิน และบริวารมากกว่าคนอื่น ๆ และมีหน้าตาในสังคม ส่วนความหมายของพระพุทธศาสนานั้น นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้องนักจึงคิดว่า พระพุทธศาสนาไม่ค่อยมีความจำเป็นต่อสังคมเพราะว่า เป็นตัวถ่วงความเจริญของประเทศชาติในเรื่องความเชื่อเรื่องบาปบุญในพระพุทธศาสนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยนักเรียนหญิงมีความเชื่อสูงกว่านักเรียนชาย และอาชีพของบิดามารดาแตกต่างกัน ความเชื่อเรื่องบาปบุญไม่แตกต่างกัน^{๑๑๗}

สุภาพรณ พวงจั่นเพชร ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบการสอนศีลธรรมหน่วยคุณธรรมสร้างเสริมลักษณะนิสัยด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีการสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า วิธีการสอนทั้งสองไม่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน แต่นักเรียนที่เรียนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติในด้านมนุษยสัมพันธ์เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นกว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบธรรมดา และความแตกต่างกันยังคงอยู่เมื่อหนึ่งเดือนที่ผ่านไป^{๑๑๘}

วรรณะ กวงสูงเนิน ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสามารถในการนำความรู้วิชาพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความสามารถในการนำความรู้วิชาพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนอยู่ในระดับสูงมีจำนวนมากที่สุดร้อยละ ๘๗.๗๐ รองลงมา มีความสามารถในการนำความรู้วิชาพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันในระดับปานกลางร้อยละ ๑๒.๓๐ และนักเรียนหญิงมีความสามารถในการนำความรู้วิชาพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๑๑๙}

จึงกล่าวสรุปจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ได้ถูกวิถีทางด้านวัฒนธรรมเชิงพุทธในเรื่องคติธรรม หลักความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนา ร่วมไปถึงวัฒนธรรมทางสังคมไทย เหล่านี้ได้ถูกสถาบันการศึกษานำมาขัดเกลา ซึ่งก็ส่งผลให้เยาวชนเด็ก นักเรียน ได้มีกระบวนการพัฒนาทางด้านความรู้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ไปได้อย่างมาก และสามารถนำไปประพฤติกฎปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เช่น ในด้านความกตัญญูกตเวทีตา หรือด้านการมีมารยาทกับบุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัวของเขา นั่นเอง

^{๑๑๗} พรสวรรค์ เพชรแดง, “ความเชื่อเรื่องบาปบุญในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในเขตกรุงเทพมหานคร” รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑.

^{๑๑๘} สุภาพรณ พวงจั่นเพชร, “การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรมหน่วยคุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย โดยใช้วิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีการสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖”, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

^{๑๑๙} วรรณะ กวงสูงเนิน, “การศึกษาความสามารถในการนำความรู้วิชาพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในจังหวัดสมุทรสาคร”, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔.

๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันการฆ่าตัวตาย

สิริวัฒน์ ศรีเครือดง ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “พุทธจิตวิทยาบูรณาการ : แนวคิดและการสร้างตัวแบบเพื่อลดอัตราการฆ่าตัวตาย ของวัยรุ่นในสังคมสังคมไทย” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สร้างตัวแบบพุทธจิตวิทยาบูรณาการในการลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมไทย ตัวแบบพุทธจิตวิทยาบูรณาการในการลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมไทย มีหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตาย คือ หลักธรรม อริยสัจ ๔ และ มรรคมีองค์ ๘ องค์ประกอบที่ ๓. หลักจิตวิทยาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตาย คือ หลักการให้คำปรึกษาแนะนำ และหลักกระบวนการจิตบำบัดสำหรับการจัดการปัญหาการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นไทย ประกอบด้วย แนวคิด เชิงป้องกันและแก้ไขที่สาเหตุ แนวคิดการปรับพฤติกรรมการดำเนินชีวิต แนวคิดการป้องกันผ่านครอบครัว +ชุมชน+วัด + โรงเรียน (คชวร) แนวคิด การสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตผ่านกลุ่มเพื่อน มีกลุ่มพลัง “การมีส่วนร่วม” ประกอบด้วย ๑. ครู/ผู้บริหารสถานศึกษา ๒. กลุ่มเพื่อน ๓. กลุ่มผู้ปกครอง ๔. กลุ่มสหวิชาชีพด้านสุขภาพ และ ๕. วัด/สถานปฏิบัติธรรม^{๑๒๐}

ดร.ณิ เลิศปรีชา ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “การดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของผู้พยายามฆ่าตัวตาย” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ที่เคยพยายามฆ่าตัวตายที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์จำนวน ๘๑ คน ผลการศึกษาพบว่าผู้ที่เคยพยายามฆ่าตัวตายมีการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตรายด้านทุกด้านได้แก่การพัฒนาการรู้จักตนเอง การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ การเผชิญปัญหา การพัฒนา และการรู้จักตนเอง การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ การเผชิญปัญหา การพัฒนา และการดำรงรักษาระบบสนับสนุนทางสังคม การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา และการดูแลตนเองโดยทั่วไปอยู่ในระดับปานกลาง การให้การปรึกษาของสถานบริการของรัฐที่จะช่วยส่งเสริมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของผู้พยายามฆ่าตัวตายและกลุ่มเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย^{๑๒๑}

รณชัย โตสมภาค ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการการป้องกันการฆ่าตัวตายในระบบโรงเรียนเพื่อสุขภาพจิตที่ดี” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า โรงเรียนต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาได้นำระบบโรงเรียนเพื่อสุขภาพจิตที่ดีมาใช้ (School Mental Health System - SMH) เพื่อสนับสนุนประสิทธิภาพในการเรียนรู้ด้วยการคัดกรองและพัฒนาสุขภาพจิตของเด็กนักเรียน ทั้งนี้การนำระบบ SMH มาใช้ในการป้องกันการฆ่าตัวตายเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม เพราะเนื่องจากว่า กลไกการคัดกรองและการอบรมที่มีอยู่ในระบบ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายได้ด้วยเช่นกัน ในกรณีศึกษาของโรงเรียนในเขตการศึกษาชนบทของรัฐแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกาพบว่า การ

^{๑๒๐} สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, “พุทธจิตวิทยาบูรณาการ : แนวคิดและการสร้างตัวแบบเพื่อลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมสังคมไทย”, วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๙) : ๑๕ - ๑๖.

^{๑๒๑} ดร.ณิ เลิศปรีชา, “การดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของผู้พยายามฆ่าตัวตาย” (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า ๙๖.

นำระบบคัดกรองมาใช้รวมถึงการฝึกอบรมใช้นั้น มีประสิทธิภาพในการให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนเกี่ยวกับการป้องกันการฆ่าตัวตาย^{๑๒๒}

มานิซ หล่อตระกูล ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวโน้มการฆ่าตัวตายในประเทศไทย : แง่มุมทางเพศ และช่วงวัย” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ได้รวบรวมข้อมูลจากมรณบัตรทั่วประเทศในแต่ละปีวิเคราะห์อัตราการฆ่าตัวตายระหว่าง พ.ศ.๒๕๓๕ - ๒๕๓๙ อัตราการฆ่าตัวตายในประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นแม้จะจัดว่ายังไม่สูงนักเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ โดยในช่วงทศวรรษหลังนี้เพศชายมีอัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มสูงขึ้นกว่าเพศหญิงอย่างชัดเจนโดยเฉพาะเพศชายในช่วงวัย ๒๐-๒๔ ปี ส่วนเพศหญิงพบการฆ่าตัวตายสูงในช่วงอายุ ๑๕-๑๙ ปีวัยสูงอายุพบการฆ่าตัวตายไม่มากซึ่งอาจเป็นจากประชากรในวัยหนุ่มสาวยังมีค่านิยมในการดูแลผู้สูงอายุมากอยู่วิธีการฆ่าตัวตายที่พบบ่อยในเพศชายได้แก่การแขวนคอส่วนในเพศหญิงนิยมกินยาเกินขนาดหรือใช้สารเคมี^{๑๒๓}

ธัญชนก บุญรัตน์ ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการฆ่าตัวตายของผู้ป่วยที่มารักษาที่คลินิกจิตเวชโรงพยาบาลหาดใหญ่” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ป่วยพยายามฆ่าตัวตายส่วนใหญ่มักใช้วิธีการกินยาเกินขนาดโดยสาเหตุมักจะมีมาจากน้อยใจคนใกล้ชิดและผู้ป่วยพยายามฆ่าตัวตายที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็น mood disorders มีโอกาสเสี่ยงสูงที่จะฆ่าตัวตายซ้ำจึงควรมีการหามาตรการป้องกันและวางแผนการรักษาที่เหมาะสมต่อไป^{๑๒๔}

ณัฐวุฒิ ใจมขื่น ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “ศึกษาผู้พยายามฆ่าตัวตายในหมู่บ้านวังลุงใหม่ ตำบลหาดแดง อำเภอหาด จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า โดยศึกษาข้อมูลย้อนหลัง ๒ ปีศึกษาผู้ที่มีประวัติการพยายามฆ่าตัวตายทุกรายและครอบครัวรวมทั้งญาติเพื่อน ฯลฯ จำนวน ๘ ราย เป็นชาย ๕ ราย เป็นหญิง ๓ ราย ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้กรณีศึกษาพยายามฆ่าตัวตายเหมือนกันมากที่สุดคือมาจากสภาพภูมิหลังของครอบครัวเสียบิดาหรือมารดาตั้งแต่อายุยังน้อย ครอบครัวแตกแยกขาดความรักความอบอุ่นบุคลิกภาพแปรปรวนซึมเศร้าเก็บกดขาดความมั่นใจในตนเองมีอาการทางจิตซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายเมื่อโตขึ้น^{๑๒๕}

วินัย ธงชัย วรณิศา แสงโชติ และกนกวรรณ บำรุงเชาว์เกษม ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “สาเหตุการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ : กรณีศึกษาการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๖” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สาเหตุการฆ่าตัวตายที่สำคัญของข้าราชการตำรวจประกอบด้วย ๓ ปัจจัยได้แก่ ๑. ปัจจัยด้านจิตใจ ข้อมูลด้านบุคลิกภาพ/นิสัยใจคอ พบว่าส่วนใหญ่มี

^{๑๒๒} ธนชัย โดสมภาค, “แนวทางการป้องกันและการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายในระบบโรงเรียนเพื่อสุขภาพจิตที่ดี” ใน *บทความวิชาการ*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๕๙), หน้า ๑ - ๒.

^{๑๒๓} มานิซ หล่อตระกูล, “แนวโน้มการฆ่าตัวตายในประเทศไทย : แง่มุมทางเพศ และช่วงวัย”. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๔๑) : ๖๗ - ๘๓.

^{๑๒๔} ธัญชนก บุญรัตน์, “พฤติกรรมกรรมการฆ่าตัวตายของผู้ป่วยที่มารักษาที่คลินิกจิตเวช โรงพยาบาลหาดใหญ่”, *วารสารวิชาการแพทย์*, ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๙) : ๑๐๒.

^{๑๒๕} ณัฐวุฒิใจ มขื่น, “ศึกษาผู้พยายามฆ่าตัวตาย ในหมู่บ้านวังลุงใหม่ ตำบลหาดแดง อำเภอหาด จังหวัดเชียงใหม่”, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔), หน้า ๖๗.

ลักษณะเป็นคนเก็บตัว ไม่ค่อยพูด วิตกกังวลและอ่อนไหวง่าย ๒. ปัจจัยด้านสังคม การฆ่าตัวตายส่วนใหญ่เป็นปัญหาการทำงาน และ ๓. ปัจจัยด้านชีวภาพมีพฤติกรรมดื่มสุรา/เครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ และสูบบุหรี่เป็นประจำ ข้อมูลโรคประจำตัว ความเจ็บป่วยและการรักษาทางจิตเวชพบว่า ส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว/โรคเรื้อรัง/โรคร้ายแรง มีอาการโรคซึมเศร้าในช่วง ๒ สัปดาห์ก่อนทำร้ายตนเอง และมีการใช้ยาทางจิตเวช^{๑๒๖}

อภิชัย มงคล ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิจัยการป้องกันปัญหาการฆ่าตัวตายเขตภาคเหนือตอนบน : ปัจจัยทางวัฒนธรรม” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ข้อมูลเชิงปริมาณได้บ่งบอกว่า ปัจจัยเสี่ยงส่วนบุคคล ที่สำคัญ เรียงตามลำดับ คือ ปัญหาสุขภาพจิต ดื่มสุราและติดสุรา ปัญหาจากการเจ็บป่วยทางกายเรื้อรัง ไม่มีงานทำ และเป็นหนี้ ขณะที่ปัจจัยเสี่ยงด้านครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายคือการทะเลาะกันในครอบครัวหรือสามีภรรยา คนในครอบครัวดื่มสุรา การเลี้ยงลูกแบบเข้มงวด อยู่กันแบบครอบครัวเดี่ยวและไม่สัมพันธ์กับคนในชุมชน จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญในชุมชนที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสูง เกี่ยวข้องกับ

๑) ค่านิยม พบว่า ประชาชนมีค่านิยมนำทางที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายคือ เกรงใจ เก็บความรู้สึก ไม่พูด ดื่มสุรา รักษาหน้าในขณะที่ยาค่านิยมปลายทาง คือ รักษาหน้า

๒) วัฒนธรรม พบว่า วัฒนธรรมนำทางที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายของภาคเหนือคือ ชี้อาย ชี้อกรังใจ ผู้ชายต้องเข้มแข็ง ในขณะที่วัฒนธรรมปลายทางที่สำคัญ คือ การดื่มสุราในวิถีชีวิตเพศชายมีความสำคัญและรักษาหน้า

๓) ส่วนปัจจัยปกป้อง พบว่า ประชาชนภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ ทุกพื้นที่เชื่อว่าการฆ่าตัวตายเป็นบาปหนัก จะทำให้บุคคลนั้นตกนรกไม่ได้ไปเกิดใหม่ ขณะเดียวกันพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่ช่วยให้ประชาชนคลายทุกข์ ด้วยการทำพิธีสืบชะตา โดยเป็นพิธีกรรมที่สามารถยืนยันได้ในเชิงป้องกันปัญหาสุขภาพจิตว่าสร้างความเข้มแข็งในจิตใจของบุคคลได้^{๑๒๗}

พระธิตวุฒิ จนทโสภณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สาเหตุที่ทำให้บุคคลคิดฆ่าตัวตาย หรืออัตวินิบาต มาจากสิ่งดังต่อไปนี้ก็คือ

๑) สาเหตุด้านครอบครัว พุทธจริยศาสตร์ได้วางหลักให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์

๒) สาเหตุจากสภาพเศรษฐกิจ ต้องรู้จักพอใจในสิ่งที่มี ไม่พยายามขวนขวายในสิ่งที่ตนไม่สามารถหามาได้จนมากเกินไป

๓) สาเหตุจากสภาพร่างกาย มีการป้องกันแก้ไขหลายวิธี เช่น กรณีร้ายกายเกิดเจ็บป่วยมีการรักษาโดยการใช้ยา แต่บางครั้งจำเป็นต้องรักษาโดยการใช้สมาธิบำบัด

^{๑๒๖} วินัย ธงชัย วรณิศา แสงโชติ และกนกวรรณ บำรุงเขาว์เกษม, “สาเหตุการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ : กรณีศึกษาการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๖”, *วารสารจิตวิทยาคลินิก*, ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๘) : ๓๐.

^{๑๒๗} อภิชัย มงคล, “ศึกษาวิจัยการป้องกันปัญหาการฆ่าตัวตายเขตภาคเหนือตอนบน : ปัจจัยทางวัฒนธรรม”, *รายงานการวิจัย*, (กรมสุขภาพจิต : กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๓), หน้า ๓๔.

๔) สาเหตุด้านจิตใจ ต้องปรับสภาพจิตใจให้เข้าใจความเป็นไปของชีวิตและโลกว่า ทุกสิ่งต้องเป็นเช่นนั้น เป็นต้น^{๑๒๘}

มธุริน คำวงศ์ปิ่น ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเครียดวิถีการปรับแก้ และแรงสนับสนุนทางสังคมของบุคคลที่เคยพยายามฆ่าตัวตายที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลสันป่าตองและโรงพยาบาลสันทราย” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ระหว่างเดือนมกราคมพ.ศ.๒๕๔๐ ถึงเดือนเมษายนพ.ศ. ๒๕๔๒ จำนวน ๔๐ คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๕๕ มีความเครียดระดับต่ำวิถีการปรับแก้ที่กลุ่มตัวอย่างใช้มากที่สุดคือวิถีปรับอารมณ์ร้อยละ ๓๗.๕๐ วิถีการเผชิญหน้ากับปัญหาร้อยละ ๓๕ วิถีบรรเทาปัญหาร้อยละ ๒๕ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๕๕ มีแรงสนับสนุนทางสังคมระดับสูงโดยเฉพาะด้านความรักใคร่ผูกพันสูงสุดด้านความมั่นใจในคุณค่าแห่งตนมีค่าต่ำสุดสำหรับแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่พบมากที่สุดคือญาติหรือบุคคลในครอบครัวร้อยละ ๙๕ ปีตามารดาร้อยละ ๙๐ คู่สมรสหรือบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลสำคัญในชีวิตร้อยละ ๘๒.๕๐ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่พบน้อยที่สุดคือพระหรือนักบวชร้อยละ ๒.๕๐^{๑๒๙}

เอี่ยมเดือน ธีรวิมลกุลรักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบเครือข่ายพระสงฆ์ในการป้องกันปัญหาการฆ่าตัวตาย กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่จะเลือกใช้หลักธรรมมาใช้ในการช่วยเหลือคือ หลักอริยสัจ ๔ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักสติ และสมาธิ โดยเลือกให้เหมาะสมกับปัญหาของผู้มารับบริการแต่ละราย กิจกรรมการส่งเสริมและป้องกันปัญหาฆ่าตัวตาย ส่วนใหญ่การดำเนินงานจะเป็นการทำงานโดยนำความรู้ที่ได้รับสอดแทรกกับศาสนกิจปกติที่ทำอยู่ เช่น การเทศน์ การสอนพุทธศาสนา และมีนวัตกรรมในการจัดตั้งพุทธคลินิกเปิดให้บริการให้คำปรึกษาสนทนาธรรมทั้งการมารับบริการด้วยตนเองและทางโทรศัพท์ การให้การช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มชาวเขา และการเยี่ยมผู้ป่วยที่เจ็บป่วยเรื้อรังและมีปัญหาสุขภาพจิตที่โรงพยาบาล อีกด้วย^{๑๓๐}

จึงกล่าวสรุปจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการฆ่าตัวตายพบว่า ส่วนใหญ่เพศชายจะมีการคิดฆ่าตัวตาย มากกว่าเพศหญิง และผู้ที่คิดจะฆ่าตัวตายก็อยู่ในอายุช่วงประมาณ ๒๐ - ๒๕ ปี สาเหตุเกิดมาจากการผิดหวังในเรื่องของความรัก รองลงมาก็คือ ปัญหาของหนี้สิน เป็นต้น ส่วนแนวทางในการนำมาป้องกันนั้นถ้าในทางพระพุทธศาสนาก็จะมีการใช้หลักธรรม เช่น ศีล ๕ อริยสัจ ๔ ส่วนในทางสากลนั้นก็จะมีการเปิดศูนย์อำนวยความสะดวกในการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาให้กับผู้ป่วยนั้นก็คือ โรงพยาบาลจิตเวช นั่นเอง

^{๑๒๘} พระธิติวุฒิ จนทโสภโณ, “การวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาวัดวินิบาตกรรมแนวพุทธจริยศาสตร์”, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๔.

^{๑๒๙} มธุริน คำวงศ์ปิ่น, “ศึกษาความเครียดวิถีการปรับแก้ และแรงสนับสนุนทางสังคมของบุคคลที่เคยพยายามฆ่าตัวตายที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลสันป่าตองและโรงพยาบาลสันทราย” (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑๓.

^{๑๓๐} เอี่ยมเดือน ธีรวิมลกุลรักษ์, “รูปแบบเครือข่ายพระสงฆ์ในการป้องกันปัญหาการฆ่าตัวตาย : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่”, วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (๒๕๔๙) : ๓๒ - ๓๗.

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรที่ศึกษา
- ๓.๓ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๔ ขั้นตอนในการศึกษาวิจัย
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ การนำเสนอข้อมูล เพื่อหาความเชื่อมั่นของข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันประกอบไปด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลโดยผู้ศึกษาวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ใช้กระบวนการจัดการศึกษาวิจัย ตามโมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของ วิจารย์ พานิช^๑ ซึ่งส่วนของวงล้อ แต่ละชั้น ได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ Presentation และการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานที่ปรับจากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้ เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ของเด็กและเยาวชน จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย ของดุขฎิ โยเหลาและคณะ ซึ่งแนวคิดทั้งสองนี้ มีความเชื่อว่าหากต้องการให้การเรียนรู้ มีพลังและฝังในตัวผู้เรียนได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนโดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีมและทำกับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง โดยผู้วิจัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาวิจัย และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน เยาวชน และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและองค์ความรู้ในประเด็นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

---

^๑ วิจารย์ พานิช, *วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑*, (กรุงเทพมหานคร: ตลาดาพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๗๑

๓.๒ ประชากรที่ศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการดังนี้

๓.๒.๑ ประชากรที่ศึกษา

ประชากร ประกอบไปด้วย ได้แก่คณะครู โรงเรียนในจังหวัดลำพูน จำนวน ๑๘ โรงเรียน และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดลำพูน ครอบคลุม ๘ อำเภอ รวมทั้งหมด ๓๒ รูป/คน

๑) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดลำพูน

๑. พระณัฐกิจ บุคดี	โรงเรียนเทศบาลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๒. พระมหาทศพร ชนันชนะ	โรงเรียนเมธีวุฒิกุล อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๓. พระมหาเรืองเดช วงศ์ชัยเจริญ	โรงเรียนเมธีวุฒิกุล อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๔. พระธวัชวัฒน์ ตาลกุล	โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๕. พระบัณฑิต คณาพงศ์พันธ์	โรงเรียนบ้านเวียงยอง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
๖. พระโจโม เครือฟ้าพิสาศ	โรงเรียนบ้านเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
๗. พระนที ตะวันเกิดไพร	โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

๒) ผู้แทนคณะครู โรงเรียนในจังหวัดลำพูน

๘. นางสาวณัฐวดี จ๊ะดี	โรงเรียนเทศบาลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๙. นางสาวกาญจนา คำใส	โรงเรียนเมธีวุฒิกุล อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๑๐. นางสาวกรรณิการ์ ใจแก้ว	โรงเรียนเมธีวุฒิกุล อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๑๑. นางสาวจันทร์จิรา เป็งดอก	โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๑๒. นางสาวชลธิชา ธรรมอุปละ	โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๑๓. นายวรวิษ ปัญโญ	โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๑๔. นางสาวกฤติยา สุขจันทร์	โรงเรียนบ้านศรีชัย อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน
๑๕. นางสาวอรุณีย์ สุจินนา	โรงเรียนป่าตาล อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
๑๖. นางสาวจุฑามาศ ยะกฤษ	โรงเรียนวัดเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๑๗. นายพิพัฒน์ ต๊ะเวียง	โรงเรียนวัดเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๑๘. นายศรธรรม โปธิบาล	โรงเรียนวัดเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๑๙. นางสาวรุ่งทิwa แวแก้ว	โรงเรียนอรพินพิทยาลำพูน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๒๐. นางสาวณชนก แก้วสมบัติ	โรงเรียนวัดขี้เหล็ก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
๒๑. นางสาวพิมพ์นิภา เลาลี	โรงเรียนวัดขี้เหล็ก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
๒๒. นายอนุพงศ์ เลาว้าง	โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๖ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
๒๓. นางสาวจิณณ์ณิชา พระบาลี	โรงเรียนใบบุญป่าซาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
๒๔. นางณชนม ศรีทิพย์	โรงเรียนบ้านห้วยห้า อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
๒๕. นางสาวมณีนุช ทิพย์จักร	โรงเรียนบ้านห้วยห้า อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
๒๖. นางสาวเบญจพร ใจยะ	โรงเรียนบ้านโฮ่งวิทยา อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
๒๗. นางแสงเดือน ดวงจิต	โรงเรียนบ้านโฮ่งวิทยา อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

๒๘. นางสาวสุภาววรรณ วงศ์คายะ โรงเรียนบ้านโฮ้งวิทยา อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน
 ๒๙. นางสาวคณิสันน์ สว่างโครก โรงเรียนบ้านก้อจัดสรร อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
 ๓๐. นางสาวเสาวลักษณ์ สังข์คำ โรงเรียนบ้านก้อจัดสรร อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
 ๓๑. นางสาวอรณิชา ตาทองคำ โรงเรียนบ้านนากลาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
 ๓๒. นายรัชพล นวลตา โรงเรียนทุ่งหัวช้างพิทยาคม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

๓.๓.๑ เครื่องมือการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้กระบวนการจัดการศึกษาวิจัย ตามโมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของ วิจารณ์ พานิช มีเครื่องมือในการวิจัยคือการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PROJECT-BASED LEARNING) โดยการจัดการเรียนรู้ที่มีผู้วิจัยเป็นผู้กระตุ้นเพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวเยาวชนมาใช้ในการทำกิจกรรม ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเยาวชนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ โดยเยาวชนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม นำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่ มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงงาน และได้ผลงานคือรูปแบบในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน ดังนี้

๑) แบบสัมภาษณ์

เป็นแบบสัมภาษณ์กลุ่ม (focus group interview) มี ๑ ฉบับ คือ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ประกอบด้วย ๒ ส่วน ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญคือ ๑. โรงเรียนหรือชุมชนที่อยู่ของท่านมีจุดแข็ง/จุดเด่น ในด้านใดบ้าง ๒.บริบทของโรงเรียนหรือชุมชนที่ท่านอยู่ มีวิถีวัฒนธรรมในด้านใดบ้าง ๓.วิถีวัฒนธรรมนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง และ ๔. วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธนี้ สามารถนำมาบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนอย่างไรบ้าง

๒) การออกแบบโครงการ

เป็นกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ เป็นฐานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนโดยใช้โมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของวิจารณ์ พานิช เป็นกิจกรรมที่ให้เข้าร่วมวิจัยแบ่งกลุ่ม แล้วดำเนินการวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการ ๔ รูปแบบ ประกอบด้วย ๑) การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้โครงงานเป็นฐานในด้านกัมมัสถา หลักการเชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง ๒) ในด้านวิปากัสถา หลักการเชื่อวิปาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง๓) ในด้านกัมมัสสกตาสถา หลักการเชื่อความที่คนมีกรรมเป็นของตน และ ๔) ในด้านตถาคตโพธิสถา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคต มีการนำเสนอรูปแบบแผนผังความคิด (Mind map) โดยใช้รูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธเป็นฐาน ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน และนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้กับวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตาย

๓) แบบสังเกต

แบบบันทึกการสังเกตกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบ ใช้สำหรับเพื่อบันทึกผลการดำเนินงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงานกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธเป็นฐานในการป้องกันการฆ่าตัวตาย โดยการบันทึกตามสภาพจริงที่พบเห็น รวมทั้งใช้วิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อให้การสังเกตและบันทึกมีความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น

๔) แบบประเมิน

แบบประเมินกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ เป็นฐานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนโดยใช้โมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของวิจารณ์ พานิช ใช้สำหรับเพื่อบันทึกผลการดำเนินงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงานกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธเป็นฐานในการป้องกันการฆ่าตัวตาย โดยการบันทึกตามสภาพจริงที่พบเห็น รวมทั้งใช้วิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อให้การสังเกตและบันทึกมีความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

๑) ผู้ศึกษาวิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย และเอกสารข่าวสารต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ และอธิบายหรือวิเคราะห์ผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

๒) ผู้ศึกษาวิจัยได้หาโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญในประเด็นต่าง ๆ เป็นผู้มีประสบการณ์ในองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องวิจัย รวมทั้งการสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ต่างๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

๓) ผู้ศึกษาวิจัยได้สร้างเครื่องมือการวิจัยจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลกับขอให้ข้อมูล

๔) ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และทำการบันทึกและการบันทึกเทป

๕) คณะผู้วิจัยถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานให้แก่คณะทำงานในพื้นที่

๖) ในส่วนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการนั้น ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตผู้เข้าร่วมวิจัยดำเนินการแล้วดำเนินกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโครงการบูรณาการการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้โครงการเป็นฐานโดยใช้สถานศึกษาวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนดำเนินการ และทำการบันทึกข้อมูลโดยมีกิจกรรมในการดำเนินการคือ

๖.๑ ภาคเช้า การให้ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน

๖.๒ ภาคบ่ายให้เข้าร่วมวิจัยแบ่งกลุ่ม จำนวน ๗ กลุ่ม ๆ ละ ๕ รูป/คน

๖.๓ ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการ ดังนี้

การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้โครงการเป็นฐานในด้าน แนวทางในการดำเนินชีวิตโดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ๔ ประการ คือ

- (๑) กัมมสัทธา หลักการเชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง
- (๒) วิปากสัทธา หลักการเชื่อวิบาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง
- (๓) กัมมัสสกตาสัทธา หลักการเชื่อความที่คนมีกรรมเป็นของตน
- (๔) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคต

๖.๔ ให้เขียนแผนผังความคิด (Mind map) ลงในกระดาษปรีฟ

๖.๕ ให้เลือกเขียนรูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธเป็นฐาน (เขียนลักษณะของโครงการ) ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน

๖.๖ ตัวแทนกลุ่มนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้กับวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตาย

๗) ปฏิบัติการภาคสนามร่วมกับโรงเรียนในพื้นที่ จังหวัดลำพูน ผู้ศึกษาวิจัยมุ่งเน้นศึกษาการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้ศึกษาวิจัยจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะ ๆ ในรูปแบบการเรียงเรียงข้อมูลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในการศึกษาข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด โดยใช้วงจรการปฏิบัติการประกอบด้วย การวางแผน (planning) การปฏิบัติ (acting) การสังเกต (observing) และการสะท้อนการปฏิบัติการ (reflecting) ตลอดจนการปรับปรุงผล (re-planning) เพื่อนำไปปฏิบัติต่อไปจนได้รูปแบบของการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการค้นคว้าเอกสารต่างๆ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Context Content Analysis Technique) ข้อมูลจากการใช้กระบวนการเชิงปฏิบัติการ นำเสนอในรูปแบบแผนผังความคิด โดยในเสนอรูปแบบโครงการ

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

๑) รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบไปด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลโดยผู้ศึกษาวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ๕ ขั้นตอนได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ Presentation

๒) ประชากรที่ศึกษา

ประชากร ประกอบไปด้วย ได้แก่คณะครู โรงเรียนในจังหวัดลำพูน จำนวน ๑๘ โรงเรียน และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดลำพูน ครอบคลุม ๘ อำเภอ รวมทั้งหมด ๓๒ รูป/คน

๓) เครื่องมือการวิจัย

๓.๑ แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์กลุ่ม (focus group interview) มี ๑ ฉบับ คือ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด

๓.๒ การออกแบบโครงการ วิเคราะห์รูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ เป็นฐานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนโดยใช้โมเดลจักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL มีการนำเสนอรูปแบบแผนผังความคิด (Mind map) โดยใช้รูปแบบการวิจัยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธเป็นฐาน

๓.๓ แบบสังเกตสังเกตกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบ ใช้สำหรับเพื่อบันทึกผลการดำเนินงาน

๓.๔ แบบประเมิน ประเมินกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ เป็นฐานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

๔) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย และเอกสารข่าวสารต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ และอธิบายหรือวิเคราะห์ผลการศึกษาวิจัย สร้างเครื่องมือการวิจัยจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลกับขอให้ข้อมูล เสร็จแล้วสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

ในส่วนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการทำหนังสือขออนุญาตผู้เข้าร่วมวิจัยดำเนินกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาโครงการบูรณาการการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้โครงการเป็นฐานโดยใช้สถานที่วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ปฏิบัติการภาคสนามร่วมกับโรงเรียนในพื้นที่ จังหวัดลำพูน

๕) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากการค้นคว้าเอกสารต่างๆ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาประกอบบริบท ข้อมูลจากการใช้กระบวนการเชิงปฏิบัติการ นำเสนอในรูปแบบแผนผังความคิด โดยในเสนอรูปแบบโครงการ

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย “การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ” การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันประกอบไปด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) และการเก็บข้อมูลโดยผู้ศึกษาวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ใช้กระบวนการจัดการศึกษาวิจัย ตามโมเดลจักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของ วิจารย์ พานิช ซึ่งแนวคิดนี้ มีความเชื่อว่าการให้การเรียนรู้มีพลังและฝังในตัวผู้เรียนได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนโดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีมและทำกับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง ซึ่ง ส่วนของวงล้อ แต่ละชิ้น ได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ Presentation และ การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน ที่ปรับจากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ของเด็กและเยาวชน จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย ของดุष्ฎี โยเหลา และคณะ โดยผู้วิจัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาวิจัย และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน เยาวชน และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและองค์ความรู้ในประเด็นการศึกษาวิจัย ดังจะได้นำเสนอข้อมูลต่อไปนี้

๔.๑ หลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

๔.๒ การบูรณาการหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

๔.๓ รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

๔.๑ หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

๔.๑.๑ หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตาย

หลักการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่เป็นตัวพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุขบูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองกับสังคม สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ทันทสมัย เน้นกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้ตามสภาพจริง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างไกลเป็นกระบวนการที่มีทางเลือกและมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย น่าสนใจ เป็นกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกัน โดยมีผู้เรียนรู้ ครู และผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมุ่งมั่นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข

ก. การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดี

๑. บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ครูควรพัฒนาและจัดอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีอย่างหนึ่งของการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

๒. การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดขึ้นได้ทุกแห่ง ทุกเวลา ต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต การสอนในยุคปัจจุบันจะต้องเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่การเรียนแบบมีครูสอน ครูจะช่วยให้เพียงช่วงหนึ่งของชีวิต จะต้องเรียนด้วยตนเอง

๓. ผลของการเรียนรู้นั้นผู้เรียนสามารถนำไปสู่กระบวนการปฏิบัติจริงในชีวิตได้ ดังนั้นสิ่งที่จัดให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ควรเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง สร้างความรู้เอง และค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเน้นว่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้อย่างแท้จริง

๔. การเรียนรู้ที่ดีจะเกิดการปฏิบัติจริง ด้วยการสัมผัสและสัมพันธ์โดยผู้เรียนเอง คือผู้เรียนควรจะได้มีโอกาสสัมผัสของจริง สถานการณ์จำลอง การได้ทดลองทำ การได้ร่วมในกระบวนการกลุ่ม จะทำให้ผู้เรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกันในสังคม และการแก้ปัญหาของชีวิตได้อย่างมีสติ และใช้ปัญญา กล่าวคือการจัดการเรียนการสอนควรเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ (learner centered) ของการพัฒนา ให้ผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการและให้โอกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมการพัฒนาตนเองให้ เต็มศักยภาพโดยครูเป็นผู้จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียน

๕. ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในชนบทที่มีอยู่อย่างมากมายหลายสาขามีค่า บ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน การจัดกิจกรรมการเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น จะนำเอาทรัพยากรอันมีค่าของท้องถิ่นและภูมิปัญญาของท้องถิ่นชาวบ้านมาใช้ในการเรียนการสอน เช่นด้านอาชีพเกษตรกรรม ดนตรี วรรณกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี อันจะส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตน เกิดความรักผูกพันกับท้องถิ่น รวมทั้งใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพด้วย

๖. การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ใช่อยู่ที่การสอนและระยะเวลาที่ยาวนาน แต่แก่นแท้ของการเรียนอยู่ที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ การจัดการเรียนการสอนควรเป็นกระบวนการที่จัดให้ผู้เรียนได้รู้จักการเรียนรู้ วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้รูปแบบและเทคนิควิธีที่หลากหลาย

ข. หลักการเรียนรู้ที่สำคัญ

การจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการของหลักสูตรมีหลักการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังนี้

๑. การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีของทฤษฎีเชิงระบบ (system approach) วิธีการเชิงระบบ คือ การนำเอาองค์ประกอบหลาย ๆ ส่วนมารวมกันอย่างมีความสอดคล้องสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน จนเกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้โดยทั่วไป องค์ประกอบที่สำคัญของวิธีการเชิงระบบจะมีอยู่ ๓ ส่วน คือ

๑) Input: ปัจจัยหรือสิ่งนำเข้า (ได้แก่ ความรู้และกระบวนการเรียนการสอนที่ครูจัดให้แก่ผู้เรียน)

๒) Process: กระบวนการ (ได้แก่ กระบวนการที่ผู้เรียนนำความรู้จาก Input ไปขยายผลหรือทดลองใช้กับชีวิตจริง)

๓) Output: ผลผลิตหรือผลสำเร็จขั้นสุดท้ายตามที่คาดหวัง คือ ผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการนำความรู้นั้นไปขยายผลหรือทดลองกับชีวิตจริงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีของทฤษฎีเชิงระบบ (system approach) คือการจัดองค์ประกอบที่เป็นกิจกรรมสำคัญของการเรียนการสอนไว้ให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ รูปแบบของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีเชิงระบบ ได้กำหนดองค์ประกอบที่เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องสัมพันธ์กันไว้ ๘ ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ ๑ ค้นหาปัญหา (แท้) คือปัญหาที่มาจากเหตุ

ขั้นที่ ๒ กำหนดความต้องการ (ที่เป็นรูปธรรม)

ขั้นที่ ๓ กำหนดจุดประสงค์ (ที่ปฏิบัติได้)

ขั้นที่ ๔ กำหนดหัวข้อเนื้อหา (ที่เป็นรูปธรรม)

ขั้นที่ ๕ กำหนดกระบวนการเรียนการสอน เทคนิค สื่อ และเวลาที่ครอบคลุม I-P-O

ขั้นที่ ๖ การตรวจสอบประสิทธิภาพเบื้องต้น

ขั้นที่ ๗ การสอน

ขั้นที่ ๘ การประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอน

ค. การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด (learner centered)

การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่ตรงกับความรู้และตามระดับความสามารถ (self-paced learning) หรือเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนและทำกิจกรรมในสิ่งที่ตรงกับสภาพปัญหาของตนเองเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้กับชีวิตของตนเอง โดยเน้นกระบวนการและกิจกรรมที่หลากหลายทั้งกระบวนการกลุ่ม และศึกษาด้วยตัวเอง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดจึงเป็นการเรียนการสอนที่ยอมรับความรู้ ความสามารถความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก โดยครูเป็นผู้ร่วมวางแผน เป็นผู้ให้คำแนะนำในฐานะผู้มีความรู้และประสบการณ์มากกว่า แต่การวางแผนการเรียนจริง ๆ นั้นต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างสูงสุดโดยมีขั้นตอน ดังนี้

- ๑.๑ ครูศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้เรียน
- ๑.๒ ผู้เรียนและครูร่วมกันวางแผนในเรื่องที่จะเรียน
- ๑.๓ ผู้เรียนทำความเข้าใจจุดประสงค์ของการเรียนรู้ก่อนเริ่มกิจกรรมการสอนเสมอ
- ๑.๔ ผู้เรียนและครูร่วมกันกำหนดเนื้อหา กิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนรวมทั้งประเมินผลการเรียนรู้
- ๑.๕ ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกันและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยกิจกรรมที่จัดควรมีความหลากหลายเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ๑.๖ ผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง จากจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ง. การเรียนรู้ตามสภาพจริง (authentic learning)

การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษใหม่ ได้ปรับเปลี่ยนเป็นการเสริมสร้างให้มนุษย์สามารถสร้างความรู้ความสามารถและปัญญาด้วยตนเอง โดยครูและผู้เรียนเป็นผู้ร่วมกันวางแผนการเรียนสิ่งที่เรียนมาจากความต้องการของผู้เรียนเอง การจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าว จะทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและตอบสนองชีวิตจริงได้ เป็นลักษณะของการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยคำนึงชีวิตและองค์ความรู้ของผู้เรียนที่มีหลากหลายรอบ ๆ ตัว ซึ่งสามารถกระทำได้ดังนี้

- ๑) การเรียนโดยการปฏิบัติในชีวิตจริง สามารถถ่ายโยงไปสู่สถานการณ์ใหม่ได้ดีกว่าการนำความรู้จากที่เรียนทั่ว ๆ ไปที่ไม่ใช่สภาพชีวิตจริง
- ๒) ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและปฏิบัติอย่างมีความหมายต่อผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนได้คิดงานเองและปฏิบัติตามความคิดของเขา ย่อมทำให้เกิดความมุ่งมั่นและทำให้เสร็จเพื่อที่จะได้เห็นผลแห่งการคิดนั้น
- ๓) เน้นให้ผู้เรียนอยากคิด อยากทดลองปฏิบัติการกำหนดปัญหาที่ท้าทายยั่วและเป็นไปได้ในชีวิตจริงนอกจากมีความหมายต่อผู้เรียนแล้ว ยังทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายอยากคิดอยากทำให้สำเร็จ
- ๔) เน้นให้ผู้เรียนอยากคิดและปฏิบัติด้วยแนวทางของตนเอง แนวคิดที่เน้นชีวิตจริง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนแก้ปัญหาด้วยวิธีของตนเอง ปฏิบัติในสิ่งที่ตนชอบ ดังนั้นการกำหนดงานควรเปิดกว้างให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการคิด ไม่ควรเป็นงานที่ทำตามคำสั่งเฉพาะ จะไม่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
- ๕) ส่งเสริมให้นำความรู้จากหลายเนื้อหาวิชาประยุกต์ใช้ให้เป็นธรรมชาติของชีวิตจริง
- ๖) การเรียนการสอนและการประเมินผลเกิดขึ้นพร้อมกัน

จ. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning)

หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาจากความเชื่อที่ว่า การเรียนของเราเป็นกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยมีครูช่วยจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้มากกว่าถ่ายทอดจากครูสู่ผู้เรียน ดังนั้นกระบวนการสร้างความรู้จึงต้องอ้างอิงประสบการณ์ผู้เรียนเป็นการเรียนที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายกระทำ (learning is doing) อันจะทำให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงไปสู่การกระทำใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ในลักษณะนี้จึงย่ำถึงลักษณะทางสังคมของการเรียนรู้ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง และระหว่างผู้เรียนกับครูทำให้เกิดการขยายผลของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่มากไปอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ความรู้การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ให้ความรักความอบอุ่น ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างครูกับผู้เรียน เป็นบรรยากาศที่เสริมสร้างความพึงพอใจให้แก่ทุกคน บรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นการกระตุ้นให้ทุกคนอยากรู้ อยากเห็น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองตามสภาพจริง อันมีผลการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ ซึ่งสรุปเป็นหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้ดังนี้

- ๑) กิจกรรมการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
- ๒) การเรียน คือ กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน (active learning)
- ๓) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง และระหว่างครูกับผู้เรียน
- ๔) ปฏิสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดการขยายผลของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง
- ๕) มีการสื่อสารหลายทาง เช่น การพูดหรือการเขียน เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ความรู้^{๑)}

จ.หลักวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

เมื่อได้หลักการเรียนรู้ที่เห็นทั้งกระบวนการ ว่ามีการดำเนินการเช่นไรบ้าง จึงมีการนำไปบูรณาการหลักวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตโดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ๔ ประการ คือ ๑) กัมมัสถา หลักการเชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง ๒) วิปากัสถา หลักการเชื่อวิปาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง ๓) กัมมัสถกตาสถา หลักการเชื่อความที่คนมีกรรมเป็นของตน ๔) ตถาคตโพธิสถา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคต ซึ่งหลักศรัทธานี้สามารถพัฒนาไปสู่หลักปัญญาต่อไป

๑) ความหมายของหลักศรัทธา

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ซึ่งในความเชื่อนั้นมีการให้ความหมายที่แตกต่างกันตามความคิดเห็นและความเข้าใจของแต่ละบุคคลแต่ละลัทธิหรือศาสนา ในบริบทนี้จะได้แยกหรืออธิบายศรัทธาเพื่อให้เข้าใจตามความหมายของศรัทธาในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาและ ในทัศนะของนักวิชาการ ที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับเป้าหมายของพระพุทธศาสนา

ศรัทธา (Saddha) มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลี เขียนรูปศัพท์ว่า “สทธา” ส่วนภาษาสันสกฤต เขียนรูปศัพท์ว่า “ศรัทธา” และนำมาใช้ในภาษาไทย ได้ทั้งสองแบบ คือ สทธา กับ ศรัทธา แต่

^{๑)} วรชมนนธ์ มีศรี, ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในช่วงชั้นที่ ๓ และช่วงชั้นที่ ๔ ตามการประเมินของนักเรียนโรงเรียนศรีราชา จังหวัดชลบุรี, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา:๒๕๔๙), หน้า ๖-๑๐.

เป็นต้น ความเชื่อในสิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อที่ปราศจากปัญญา เป็นความเชื่อที่ยึดถือตามใจตนเอง หรือเป็นความเชื่อตามผู้อื่นหาได้เกิดประโยชน์ใด ๆ ไม่ แต่หลักความเชื่อเกี่ยวกับศรัทธาในทางพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าทรงได้ตรัสไว้แก่ชาวกาลามะที่แคว้นโกศล ถึงความเชื่อที่อาจจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดได้มีอยู่ ๑๐ ประการอย่างเช่นใน “กาลามสูตร” ส่วนการเชื่อที่มีลักษณะตรงข้ามกับศรัทธา ๕ ประการตามที่กล่าวมานั้น ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าศรัทธาญาณวิปยุต หมายถึง ศรัทธาที่ปราศจากญาณ ไม่ประกอบด้วยปัญญาปราศจากปริชาหยังรู้ ปราศจากเหตุและผล เป็นความงมงาย เพราะเชื่อผู้อื่นและสิ่งอื่นว่าสามารถเป็นที่พึ่งของตนได้ ดั่งเนื้อความที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “มนุษย์เป็นอันมากถูกภัยคุกคามแล้ว ย่อมถึงซึ่ง ภูเขา ป่า สวน และต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ว่าเป็นที่พึ่ง ที่พึ่งนั้นแลไม่เกษม ที่พึ่งนั้นไม่อุดม เพราะบุคคลอาศัยที่พึ่งนั้น ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้”^๖ ธรรมเหล่านี้ ใครสมาทานให้บริบูรณ์แล้ว เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความ สุข เมื่อนั้นท่านทั้งหลายควรเข้าถึงธรรมเหล่านี้อยู่” ตั้งแต่แรกเกิดมามนุษย์ก็เริ่มมีความเชื่อคือ ศรัทธาเพราะความกลัว และมีความต้องการให้มีชีวิตรอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน จึงพากันแสวงหาวิธีที่จะเอาชนะความกลัว และวิธีทำให้ชีวิตของตนและพวกพ้องอยู่รอด ดังนั้น มนุษย์จึงต้องสร้างศรัทธา คือความเชื่อให้เกิดขึ้น อันแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีศรัทธาตั้งแต่เกิด และมีมาตั้งแต่ยุคโบราณหลักพระพุทธศาสนาด้วยเหตุนี้ เมื่อเรากล่าวว่า “พุทธศาสนิกชนต้องมีศรัทธา” การให้ความหมายคำว่า “ศรัทธา” ในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะนิกายเถรวาทนี้ จึงแตกต่างจากศาสนาส่วนใหญ่ในโลกและมิได้มีความหมายเพียง “ความเชื่อ” ดังที่เข้าใจกันโดยทั่วไป ความหมายของศรัทธาโดยอรรถหรือตามเนื้อความที่เข้าใจทั่วไป หมายถึงความน้อมใจ เชื่อหรือปลงใจเชื่อ เช่น สัทธาจริต หมายถึง พินนีสัยหนักไปในทางศรัทธา เชื่อง่าย สัทธาจริยาหมายถึง ประพฤติด้วยสัทธา สัทธาวิมุตติ หมายถึง ความหลุดพ้นจากทุก ๘ เพราะอาศัยศรัทธาเป็นเครื่องนำ สัทธินทรีย์ หมายถึงความเป็นใหญ่ คือ สัทธา เป็นองค์ธรรมที่เป็นข้อใหญ่และมีความสำคัญมากข้อหนึ่งในองค์ธรรม ๔ ข้อคือศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญาเป็นองค์ธรรมที่ต้องใช้ให้ได้ดุลยภาพระหว่างกันและกัน จะเอียงมากไปในข้อใดข้อหนึ่งไม่ควร” ศรัทธา (สัทธา) หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใส เช่น สิ้นศรัทธา ฉันทมีศรัทธาในความดีของเขา บางทีก็ใช้ร่วมกับประสาทะ เป็นศรัทธาประสาทะ เชื่อ เลื่อมใสเช่นเขาศรัทธาในการรักษาแบบแพทย์แผนโบราณ^๗

ศรัทธาหรือความเชื่อยังครอบคลุมไปถึงการรักพระพุทธะ เมื่อเรารักพระพุทธะเราจะเป็นหนึ่งเดียวกับพระองค์ และแน่วแน่มตามธรรมชาติของพระพุทธะจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติของเรา ศรัทธาคือการยอมรับว่าเราคือบุตรแห่งพระพุทธะและพระพุทธะคือพระบิดาที่ให้กำเนิดเรามา การมีศรัทธาหมายถึงการเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็น อาทิความรักและแนวคิดที่สูงส่ง และสามารถ

^๖ ขุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๑๘๘/๕๐.

^๗ มูลนิธิอิทธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย, **ปรมัตถธรรม ๔**, (พระนคร:เสียงเชียงเจริญ, ๒๕๑๒), หน้า ๒๗.

^๘ พระมหาพุทธกร ปญญาสิริ (สัจจรัคนพงศ์), “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา”, **รายงานการวิจัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

^๙ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๙.

วางรากฐานการกระทำของเราบนสิ่งเหล่านั้นได้ ศรัทธาคือมาตรฐานที่แยกมนุษย์ออกจากสัตว์และเป็นศีลธรรมที่เราไม่ควรปล่อยวางไม่ว่ามันจะสะดวกสำหรับเราหรือไม่ก็ตาม ศรัทธาคือกุญแจสู่ความสุขนิรันดร์ อันเป็นความสุขที่แท้จริงสืบเนื่องจากโลกนี้ไปสู่โลกหน้า เชื่อและรู้สึกซาบซึ้งด้วยมั่นใจในเหตุผลเท่าที่ตนมองเห็นเป็นความมั่นใจ ๓ องค์ประกอบ คือมั่นใจเป็นไปได้อันมั่นใจว่ามีคุณค่า และเราอยากพิสูจน์ความจริงศรัทธาที่แท้จริงตามนัยทางพระพุทธศาสนาจึงไม่ใช่ศรัทธาที่ใช้อารมณ์ลืมหุผล แต่ศรัทธาต้องมีปัญญาเป็นตัวควบคุม ส่งเสริมความคิด วิจัยวิจารณ์จนค้นพบเหตุและผล ได้ทดลองปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ให้ประจักษ์ความจริงแก่ตน จนหมดสงสัยจึงเกิดศรัทธา ศรัทธาเป็นปัจจัยแรกที่สุด หรือเป็นขั้นต้นของกระบวนการพัฒนาปัญญา

ศรัทธาหรือความเชื่อมั่น มั่นใจ ในพระรัตนตรัย ๓ ประการ หมายความว่า

๑. การเชื่อ การมั่นใจในพระพุทธเจ้า ในฐานะที่เป็นบุคคลต้นแบบซึ่งยืนยันถึงวิสัยความสามารถของมนุษย์ว่า มนุษย์สามารถหยั่งรู้สัจธรรม เข้าถึงความจริงและความดีงามสูงสุดได้ด้วยสติปัญญาและความเพียรพยายามของมนุษย์เอง มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้เจริญงอกงามขึ้นได้ ทั้งในด้านระเบียบชีวิตที่สัมพันธ์สภาพแวดล้อมทางกายและวาจาทั้งในด้านคุณธรรมที่พึงอบรมให้แก่กล้าขึ้นในจิตใจ ทั้งในด้านปัญญาความรู้คิดเหตุผล จนสามารถหลุดพ้นจากเครื่องผูกมัดที่เรียกว่า กิเลสและกองทุกข์ได้

๒. การเชื่อ การมั่นใจในพระธรรม ทั้งความจริง ความดีงาม ที่บุคคลต้นแบบ คือพระพุทธเจ้าได้แสดงไว้แล้วนั้น ว่าเป็นสิ่งที่พระองค์ได้ปฏิบัติเห็นผลประจักษ์กับตนเองมาก่อนเรียกว่าค้นพบแล้วจึงนำมาประกาศเปิดเผยไว้ ธรรมนั้นเป็นสภาวะดำรงอยู่หรือเป็นไปตามธรรมดาของมัน เป็นกฎเกณฑ์แน่นอน คือนิยามแห่งเหตุและผล อย่างที่เรียกว่าเป็นกฎธรรมชาติ๓. การเชื่อ การมั่นใจในสงฆ์ คือชุมชนหรือสังคมแบบอย่าง ซึ่งเป็นพยานยืนยันว่า มนุษย์ทั่วไปมีความสามารถที่จะบรรลุความจริงความดีสูงสุดได้อย่างคนต้นแบบ^{๑๐}

สรุปได้ว่า ศรัทธา คือความเชื่อในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ หรือเรียกว่าพระรัตนตรัยอันเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่มีเหตุและผลรวมทั้งต้องมีปัญญากำกับไว้อยู่เสมอ ดังนั้นความศรัทธาในพุทธศาสนา จึงสามารถให้ความหมายได้ว่า การมีความเชื่อ และสามารถปฏิบัติให้ชีวิตประจำวันตามหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสดาที่ตนนับถือ เช่น การทำบุญ ตักบาตร การบริจาคเงินหรือวัสดุสิ่งของการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา การทำสมาธิ และการฟังเทศน์ฟังธรรมคำสั่งสอนในศาสนาที่ตนนับถือ

๒. ความสำคัญของหลักวิถีวิวัฒธรรมเชิงพุทธ

วิถีวิวัฒธรรมเชิงพุทธกับศรัทธามีความสำคัญตามความหมายและหน้าที่ที่ศรัทธาแม้จะเป็นเพียงปัจจัยขั้นพื้นฐานและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาปัญญาเพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของศรัทธานั้น จึงสามารถแบ่งตามความหมายและหน้าที่ได้ ๒ ประการ คือ

^{๑๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๔๑๘.

๑). **ศรัทธาเป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา** บุคคลที่ยังไม่สามารถเข้าถึงปัญญาได้ ศรัทธาในขั้นพื้นฐานมีความสำคัญมาก ศรัทธาเป็นอุปกรณ์ชักนำให้เดินหน้าต่อไปจนการพัฒนาเป็นปัญญาเมื่อใช้ถูกต้องจึงเป็นการเป็นการเริ่มต้นที่ดีทำให้การก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้ผลรวดเร็วขึ้น^{๑๑} เพราะในระดับบุคคลยังต้องอาศัยศรัทธาจากคนอื่นก่อน จึงจะสามารถพัฒนาให้เป็นปัญญาและสร้างความสัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายได้ พระผู้มีภาคได้ตรัสถึงการบรรลุอรหัตผลกับเหล่าภิกษุทั้งหลายว่าบุคคลเมื่อเกิดศรัทธาแล้วจึงจะเข้าไปหาพยายามที่จะเข้าไปนั่งในใกล้ๆ ฝากคอยเงี่ยหูฟังว่าท่านจะพูดอะไร ฟังธรรมนั้นอย่าตั้งอกตั้งใจ แล้วจัดจำธรรมที่ฟังนั้นไว้เป็นอย่างดี นำเนื้อความแห่งธรรมที่จดจำไว้มาพิจารณาธรรมทั้งหลายควรแก่การนำมาพิจารณา ขณะที่มีการพิจารณาธรรมอยู่นั้นความยินดีพอใจในธรรมจึงเกิดขึ้นเกิดความขยันอดทนได้คร่งดีแล้วจึงได้อุทิสกายและใจ เพื่อทำให้รู้ เห็น เข้าใจอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งในสัจจะอันยอดเยี่ยม ด้วยนามกาย (เจตสิกทั้งหลาย) และเห็นแจ้งสัจจะอันยอดเยี่ยมนั้นด้วยปัญญา แต่หากศรัทธาไม่มี การที่จะจดจำธรรมเอาไว้ เพื่อการพิจารณาเนื้อความ ความเพ่งพินิจธรรม ความยินดีพอใจ ความขยันอดทนการไตร่ตรอง และการอุทิสกายและใจ ก็ไม่มีในบุคคลนั้น ดังที่เหล่าปัญจวัคคีย์เมื่อครั้งที่ยังไม่เกิดศรัทธาในพระพุทธเจ้า เพราะคิดว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงละทิ้งความเพียรจะบรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าได้อย่างไร พระผู้มีภาคตรัสกับเหล่าปัญจวัคคีย์ว่าภิกษุทั้งหลายตถาคตเป็นอรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบ พวกเธอจงเงี่ยโสตสดับเราได้เมื่อพระผู้มีภาคทรงสามารถกระทำให้ปัญจวัคคีย์ยินยอมได้แล้ว ปัญจวัคคีย์ ตถาคตโพธิศรัทธา และตั้งใจฟังเพื่อความรู้ยิ่งแล้วเป็นผลทำให้ปัญจวัคคีย์ได้เกิดปัญญาเห็นธรรมจะเห็นได้ว่าศรัทธาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญาเป็นอย่างมาก หากหากบุคคลไม่เกิดศรัทธาแล้วจะไม่สนใจ ความรู้หรือปัญญาก็จะไม่เกิด ความสัมพันธ์และความสำคัญของศรัทธาในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลขั้นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา

๒). **ศรัทธาเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ** พระพุทธศาสนาเถรวาทมีทรรคนะว่าบุคคลมีความเชื่อคือศรัทธาแล้วจึงปฏิบัติธรรม ในทางตรงข้ามถ้าความเชื่อคือศรัทธาเสื่อมสูญก็จะไม่ปฏิบัติแนวทางนี้ชี้ให้เห็นว่าการเชื่อเป็นแรงจูงใจอันสำคัญ ที่จะทำให้เกิดการโน้มใจสู่ธรรม หรือเสริมสร้างความเพียรทั้งนี้เราจะเห็นได้ว่า การเชื่อเป็นแรงจูงใจที่ต้องมาก่อนสิ่งอื่นซึ่งจะเห็นจากตัวอย่างของพระสาวก ๒ รูป คือ พระสารีบุตรและพระวัคคลี ผู้ได้ซึ่งรับการสนับสนุนจากศรัทธาจึงมีโอกาสประพฤติธรรม ในกรณีของพระสารีบุตรถ้าพระสารีบุตรไม่ “เลื่อมใส”^{๑๒} ในจริยาวัตรของพระอัสสสิก่อนยอมไม่น้อมใจสู่ธรรมจนสำเร็จพระโสดาบัน ในการได้ฟังว่า “สิ่งใดเกิดแต่เหตุ สิ่งนั้นย่อมดับไปเพราะเหตุ” แล้วบวชปฏิบัติต่อจนสำเร็จมรรคผล จึงยืนยันได้ว่าถ้าพระสารีบุตรไม่มีปสาทศรัทธาในตัวบุคคลคือ พระอัสสสิก่อนก็อาจจะอยู่กับอาจารย์สัททชัยต่อไป ไม่มีวันที่จะได้บรรลุสัจธรรม อนึ่งในกรณีของพระวัคคลี ถ้าท่านไม่ศรัทธาในพระพุทธเจ้า ก็คงจะไม่มีโอกาสได้ฟังธรรมว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้

^{๑๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๖๕๖.

^{๑๒} ส.ช. (ไทย) ๑๗/๘๗/๑๕๙.

นั่นชื่อว่าเห็นเรา ผู้ใดเห็นเราผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม” และคงไม่มีโอกาสประพาศปฏิบัติจนได้รับ
คำแนะนำจากพระพุทธองค์จนสำเร็จมรรคผล ^{๑๓}

พระพุทธศาสนาเถรวาทเห็นว่าเจตจำนงในการพันทุกซ์ ต้องเริ่มที่การเชื่อคือศรัทธาโดย
จัดศรัทธาเข้าในองค์มรรคในฐานะเป็นสัมมาทิฏฐิ คือความเห็นชอบ อันเป็นปฐมมรรค ซึ่งจำเป็น
เพราะการเชื่อทำให้เราสร้างเจตจำนง เพื่อดำเนินไปสู่ปัญญา ดังนั้นในความเป็นจริงจะเห็นได้ว่า
โดยทั่วไปความรู้สึกรหรืออารมณ์เกิดขึ้นก่อน แล้วจึงหาเหตุผลมาสนับสนุน ด้วยวิธีการปฏิบัติให้ได้รู้
แจ้งเห็นจริง และอารมณ์ความรู้สึกที่ว่าเป็นสิ่งที่ได้จากการเชื่อ จะบอกว่าการเชื่อไม่มีความจำเป็น
ต่อการบรรลุธรรมไม่ได้ เนื่องด้วยไม่มีเจตจำนงอันเป็นเหตุ ก็ไม่มีการบรรลุสืบเนื่องเป็นผล ในกรณี
นี้เราจะเห็นว่าเจตจำนงจะต้องเกิดขึ้นก่อน ฉะนั้นถ้าไม่มีการเชื่อคือศรัทธาก็จะไม่เกิดกระบวนการที่
เป็นเหตุนำไปสู่ความพันทุกซ์อันเป็นผลได้เลย ^{๑๔}

เพราะเมื่อเกิดศรัทธาแล้วใจยอมรับก็นำความคิดได้ จะเห็นจากกลุ่มคนที่มีทัศนคติความ
เชื่อที่เหมือนกันมักจะให้การยอมรับต่อผู้นำลัทธิศาสนา ไม่ค่อยจะมีอะไรขัดแย้งจึงชักจูงให้คล้อยตาม
ได้ง่าย แต่ถ้าไม่มีศรัทธาความเชื่อเป็นฐานอยู่ก่อนเสียแล้ว ก็จะยากแก่การชักจูง ให้เกิดการยอมรับ
และคล้อยตามได้ โดยจะเห็นเรื่องที่มีมิตรที่เกิดการยอมรับต่อกันและกันโดยอาศัยศรัทธาเป็นเครื่อง
เชื่อมต่อกันได้ว่าตัวเชื่อมที่ทำให้มิตรนั้นเข้ามามีอิทธิพลชักจูงได้ หรือปัจจัยเครื่องเชื่อมระหว่างมิตร
กับอิทธิพลที่เกิดขึ้นใจ ที่เรียกว่าศรัทธา เมื่อมีศรัทธาแล้ว หรือทำให้เกิดศรัทธาได้แล้วถึงตัวมิตรจะอยู่
ไกลไม่คลุกคลี ก็มีอิทธิพลได้ ถึงตัวมิตรจะอยู่ใกล้แต่ถ้าไม่มีศรัทธา ก็ให้อิทธิพลชักจูงใจได้ไม่ เมื่อ
ศรัทธาแล้วใจรับก็นำความคิดได้นำพฤติกรรมได้อาจให้เกิดการเลียนแบบ หรือ ชักจูงให้รู้จักคิดอย่าง
ถูกต้องซึ่งเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งต่อไป

^{๑๓} รมมปท. (ไทย) ๔/๘๒ - ๘๔ .

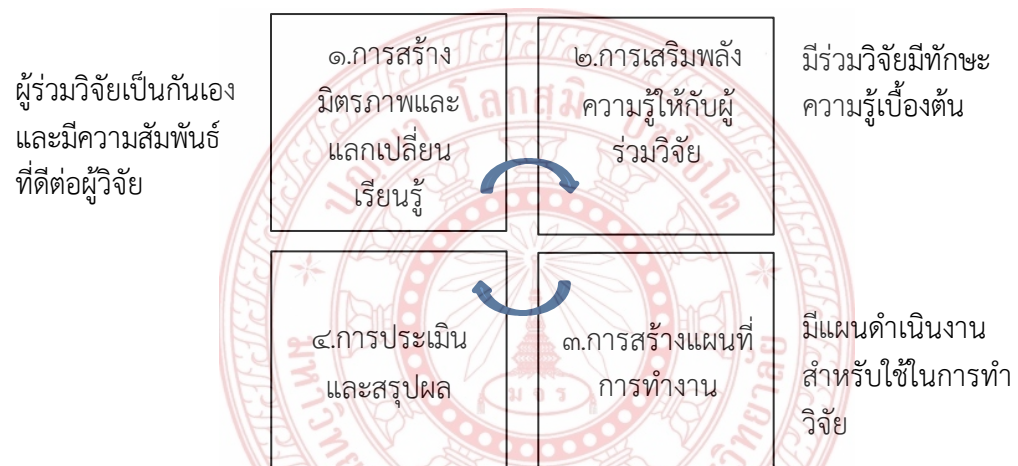
^{๑๔} นภาคช กาญจนะ, “ศรัทธาในทัศนะของพุทธศาสนา” ในวารสารธรรมศาสตร์, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่
๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๓๘), หน้า ๘๔ - ๘๕.

๔.๑.๒ หลักการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน ในโรงเรียนจังหวัดลำพูน

การดำเนินการใช้หลักการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของ
เยาวชนในโรงเรียนจังหวัดลำพูน วิธีการดำเนินการวิจัยในแต่ละโรงเรียนมีการดำเนินงานเรียนรู้วิถี
วัฒนธรรมดังนี้

๑) ขั้นการเตรียมการ

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันระหว่าง
ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไปได้ ก่อให้เกิดเกิด
ความสัมพันธ์ในการทำงานที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัย และเกิดการเรียนรู้ว่าการอยู่ในชุมชน
เดียวกันหากไม่ร่วมแสดงความคิดเห็นก็ไม่ก่อให้เกิดการพัฒนา เมื่อมีการประชุมก็ควรมีการแสดง
ความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการต่อยอดแนวความคิดที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสรุปผลการดำเนินการในขั้นตอน
เตรียมการนี้ ดังนี้

๒) ขั้นตอนที่ ๒ การวางแผน (planning) ร่วมกัน

ในขั้นตอนการวางแผน มีการดำเนินกิจกรรมจำนวน ๕ กิจกรรม คือ ๑) การวิเคราะห์
สภาพปัญหาจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และโอกาสของแต่ละโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์
สภาพวิถีวัฒนธรรม สภาพปัจจุบันของโรงเรียนและชุมชน ๒) กำหนดปัญหาและทำความเข้าใจ
ปัญหา เพื่อกำหนดปัญหาที่จะดำเนินการพัฒนาบูรณาการกับการเรียนการสอน ๓) การถ่ายทอด
แนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้ เข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิง
ทฤษฎี และช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจได้ชัดเจนขึ้น ๔) การจัดทำรูปแบบการบูรณาการหลักการ
เรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน และ ๕) การ
สรุปผลการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปผลการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยทั้ง ๕ กิจกรรม มีการ
ดำเนินการดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ การดำเนินงานขั้นตอนการวางแผน

ลำดับ	กิจกรรม	วัตถุประสงค์
๑	การวิเคราะห์สภาพปัญหาจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และโอกาสของแต่ละโรงเรียน	-เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และโอกาสของแต่ละโรงเรียน สอดคล้องวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑
๒	กำหนดปัญหาและทำความเข้าใจปัญหา เพื่อกำหนดปัญหาที่จะดำเนินการพัฒนาบูรณาการกับการเรียนการสอน	กำหนดปัญหาที่จะดำเนินการพัฒนา สอดคล้องวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒
๓	การถ่ายทอดแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้ เข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงทฤษฎี และช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจได้ชัดเจนขึ้น	-เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้ เข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงทฤษฎี และช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจและมองภาพได้ชัดเจนขึ้น สอดคล้องวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒
๔	การจัดทำรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน	- แบ่งกลุ่มการทำงานและจัดทำรูปแบบที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน สอดคล้องวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓
๕	การประเมินและสรุปผล	สรุปผลการทำกิจกรรมร่วมกันของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓

การวิเคราะห์สภาพปัญหาจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และโอกาสของแต่ละโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพวิถีวัฒนธรรม สภาพปัจจุบันของโรงเรียนและชุมชน เพื่อค้นหาวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ผลการดำเนินงานพบว่า

๑) โรงเรียนวัดชีเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน มีประวัติความเป็นมา คือโรงเรียนวัดชีเหล็ก(อินทวิทยาทาน) ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ บ้านชีเหล็ก ตำบลบ้านกลาง อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน รหัสไปรษณีย์ ๕๑๐๐๐ โทรศัพท์ ๐ - ๕๓๕๘ - ๑๒๘๘ โทรสาร ๐-๕๓๕๘-๑๗๙๒ ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ อาศัยศาลาวัดโรงเรียนวัดชีเหล็ก เป็นที่เล่าเรียน ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. ๒๔๖๔ งบประมาณใช้เงินศึกษา ในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้ก่อสร้างอาคารเรียนคล้ายแบบ ป.๑ ก. ในพื้นที่ดินปัจจุบัน พื้นที่ดินทั้งหมดของโรงเรียน มีพื้นที่ ๗ ไร่ ๒ งาน ๙๙ ตารางวา

วิสัยทัศน์ โรงเรียนวัดซีกเหล็กมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีมาตรฐานสากล มีจิตสำนึกในความ เป็นไทยใส่ใจงานวิชาชีพ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาโรงเรียน “เรียนรู้ เพื่อชีวิต และสังคม”

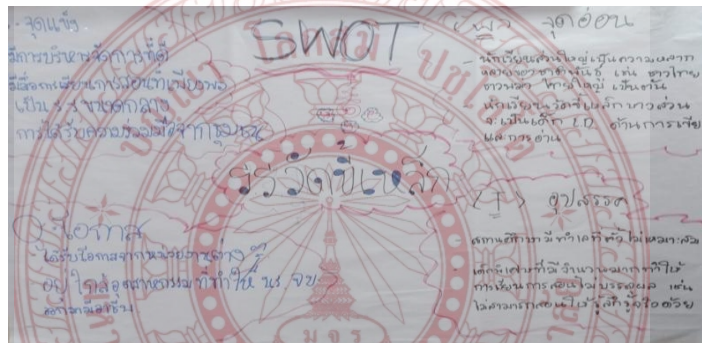
คติพจน์ “นตถิ ปัญญา สมาอาภา : แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี”

คำขวัญ “สุขภาพดี มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ คู่คุณธรรม”

อัตลักษณ์ งานอาชีพเป็นพื้นฐาน สืบสานวัฒนธรรม

เอกลักษณ์ รักชีวิตวัฒนธรรมไทย^{๑๕}

โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ดี โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ เป็น โรงเรียนขนาดกลาง ได้รับการร่วมมือด้วยดีจากชุมชน แต่ทางโรงเรียนก็มีข้อที่เป็นจุดอ่อนด้วย เช่น นักเรียนส่วนใหญ่ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ เช่นชาวไทยใหญ่ ชาวพม่า เป็นต้น นักเรียนวัดซีกเหล็กบางส่วนจะเป็นเด็ก LD ด้านการเขียนและด้านการอ่าน สถานศึกษามีทำเล ที่ตั้งห่างจากตัวเมือง เด็กพิเศษที่มีจำนวนมากทำให้การเรียนการสอนไม่ค่อยจะบรรลุผล เช่น ไม่สามารถสอนให้รู้สึกจริงใจได้ มีก็เป็นโอกาสเพราะอยู่ในแหล่งนิคมอุตสาหกรรม นักเรียนเรียนจบแล้ว สามารถมีอาชีพได้ และทางโรงเรียนยังได้รับโอกาสจากหน่วยงานต่างๆ มาช่วยในด้านการจัด การศึกษา^{๑๖}

๒) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ อำเภอบ้านคา จังหวัดลำพูน มีประวัติความเป็นมา คือโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๖ จังหวัดลำพูน ก่อกำเนิดขึ้นตามประกาศของ กระทรวงศึกษาธิการ เนื่องในเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราช สมบัติได้ ๕๐ ปี โดยจัดให้เป็นโรงเรียนแบบศึกษาสงเคราะห์ รับผิดชอบด้านการศึกษา และ จากครอบครัวที่ยากไร้ทางเศรษฐกิจและสังคม เข้าเรียนโดยไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๖ จังหวัดลำพูน จัดตั้งขึ้นตามประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๗ เนื่องในมหาวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติได้ ๕๐ ปี โดยจัดให้เป็นโรงเรียนแบบศึกษาสงเคราะห์ ใน ลักษณะอยู่ประจำ รับผิดชอบด้านการศึกษาและจากครอบครัวที่ยากไร้ทางเศรษฐกิจทาง สังคม เข้าเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย จัดการศึกษาอบรมในวิชาสามัญและวิชาชีพเพื่อให้นักเรียน มี

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางสาวณชนก แก้วสมบัติ และ นางสาวพิมพ์นิภา เลาลี โรงเรียนวัดซีกเหล็ก อำเภอบ้านคา จังหวัดลำพูน, เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระณัฐกิจ บุคดี โรงเรียนเทศบาลบ้านกลาง อำเภอบ้านคา จังหวัดลำพูน, เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ความรู้ความสามารถอยู่ในสังคมตามระบอบประชาธิปไตย โดยสามารถเป็นผู้นำหรือสื่อกลางระหว่างรัฐกับชุมชนที่ตนอยู่ได้ โดยเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๑ จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอป่าซาง มาทางทิศใต้ประมาณ ๒๑ กิโลเมตร โรงเรียนมีพื้นที่ ๑๔๐ ไร่ ๕๗ ตารางวา ตั้งอยู่เลขที่ ๔๒๔ หมู่ ๑๑ ถนนลำพูนลี้ ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ๕๑๑๒๐^{๑๗}

คำขวัญของโรงเรียน รักษาศักดิ์ศรี มีคุณธรรม นำวิชาการ สืบสานงานพระราชดำริ
ปรัชญา การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม
คติพจน์ ไผ่เรียนรู้อู่ สู้งาน สานสร้างคุณธรรม
คำขวัญ รักษาศักดิ์ศรี มีคุณธรรม นำวิชาการ สืบสานงานพระราชดำริ
สีประจำโรงเรียน สีเหลือง - แดง

โรงเรียนมีสวัสดิการที่ดีสำหรับนักเรียน มีการจัดการเรียนรู้ด้านภาษา การจัดการเรียนการสอนเน้นในเรื่องวิชาการ มีการส่งเสริมด้านอาชีพให้กับผู้เรียน โรงเรียนมีการจัดส่งเสริมกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนมีความพร้อมในด้านบุคลากร มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพซึ่งดำเนินการจัดให้โดยทางโรงเรียน ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียน^{๑๘}

ข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของโรงเรียนคือนักเรียนใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ออยู่ในโรงเรียนเพราะเป็นโรงเรียนกึ่งนอน ผู้ปกครองของนักเรียนยากจน ผู้ปกครองมีสภาพปัญหาทางครอบครัว ด้านความมีระเบียบวินัย การเคารพกฎเกณฑ์ของโรงเรียนบางคนประพฤติผิดระเบียบของโรงเรียนเช่น

^{๑๗} นายอนุพงศ์ เลาวัง โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๖ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน, สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวจิณณ์ฉิชา พระบาลี โรงเรียนใบบงูป่าซาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน, เมื่อ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

การแต่งกาย เรื่องพฤติกรรมทางเพศ ปัญหายาเสพติด เป็นต้น นักเรียนมีความหลากหลายชาติพันธุ์ มีปัญหาในด้านการสื่อสารเพราะผู้เรียนพูดแต่ละภาษาไม่ค่อยเหมือนกัน

๓) โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ ที่ตั้ง ๙ หมู่ ๙ ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลำพูน เขต ๒ โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล ๒ ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เนื้อที่ ๙๗ ไร่ ๓๓ ตารางวา เขตพื้นที่บริการ ๑๐ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๘, ๙, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๘, ๒๑, ๒๒, ๒๓ ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน

โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ เดิมมีชื่อว่า โรงเรียนบ้านห้วยต้ม ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๑ โดยพระครูพิพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาชัยวงศา) ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ได้จัดหาที่ดินก่อสร้างโรงเรียนบ้านห้วยต้ม มีพื้นที่ ๙๗ ไร่ ๓๓ ตารางวา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เปิดทำการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๔

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๔ ทางราชการได้อพยยโรงเรียนบ้านห้วยต้ม ให้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ให้บริการทางด้านจัดการศึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงทั้งหมด^{๑๙}

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ ตั้งอยู่เลขที่ ๙ หมู่ ๙ ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต ๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดทำการสอนอยู่ ๓ ระดับ คือระดับปฐมวัย (อนุบาล ๒) ระดับประถมศึกษา (ช่วงชั้นที่ ๑-๒ คือชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

โรงเรียนมีต้นทุนทางสังคมเดิม และต้นทุนทางวัฒนธรรม มีประเพณีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม มีครูบาวงศ์ษาพัฒนาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต มีชุมชนต้นแบบคือชุมชนศีล ๕ ของจังหวัดลำพูน นักเรียนจึงมีความเคารพในระเบียบวินัย เชื่อฟังครู ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี วิถีวัฒนธรรมส่วนใหญ่ในโรงเรียนและในหมู่บ้านเป็นเหมือนเดียวกัน เด็กนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในหมู่บ้านทั้งหมด การดูแลเอาใจใส่จึงมีความใกล้ชิดกับชุมชน มีหลายหน่วยงานจากองค์กรต่าง ๆ เข้ามาทำโครงการร่วมกับโรงเรียน จึงทำให้โรงเรียนเป็นที่รู้จักของสื่อต่างๆ เป็นอย่างดี^{๒๐}

^{๑๙} สัมภาษณ์พระชนนี ตะวันเกิดไพร โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน เมื่อ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

^{๒๐} สัมภาษณ์ นางสาวคนัสนันท์ สร้างโศรก โรงเรียนบ้านก้อจัดสรร อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน, เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

สัมภาษณ์นางสาวเสาวลักษณ์ สังข์คำ โรงเรียนบ้านก้อจัดสรร อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

สัมภาษณ์นางสาวอรุณิษา ตาทองคำ โรงเรียนบ้านนากลาง อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

สัมภาษณ์นายธัชพล นวลตา โรงเรียนทุ่งหัวช้างพิทยาคม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ในหมู่บ้านทั้งนักเรียนและประชากรในหมู่บ้านมีจำนวนมาก มีวิถีวัฒนธรรมภายนอกหมู่บ้านเข้ามาสู่หมู่บ้าน ประชากรมีช่องว่างระหว่างวัย ทำให้เกิดปัญหาวิถีความเชื่อระหว่างสมัยเก่ากับสมัยใหม่ของเด็กวัยรุ่น นอกจากนี้ยังมีปัญหาบางอย่างในโรงเรียนเช่น ขาดความมีระเบียบวินัยของนักเรียนบางกลุ่ม ปัญหาเสพติดของนักเรียนบางคน และปัญหาในด้านการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับครูที่มาจากต่างถิ่น ไม่ค่อยเข้าใจในด้านการใช้ภาษาถิ่นของนักเรียน

๔) **โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม** อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีประวัติความเป็นมาคือโรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม ก่อตั้งเมื่อ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒ ใช้ชื่อว่าโรงเรียนอุโมงค์ เปิดทำการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญ (ชั้น ม.๑-ม.๓) ตามหลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๔๙ โดยอาศัยบริเวณวัดเซตวัน (หนองหมู) เป็นสถานที่เรียนชั่วคราว มีอาจารย์ประสิทธิ์ เพ็ชรรัักษ์ เป็นผู้บริหาร

ปี ๒๕๐๓ ครูบาคำแสน สิทธิธรรม เจ้าอาวาสวัดเซตวัน (หนองหมู) พร้อมคณะกรรมการการศึกษาและประชาชนในตำบลอุโมงค์ ได้ร่วมกันสร้างอาคารเรียน ๑ หลังและมอบที่ดินประมาณ ๑๐ ไร่ และจัดซื้อเพิ่มเติมอีก ๑๑ ไร่เศษ

ปี ๒๕๐๖ เจ้าอาวาสวัดเซตวัน ได้สร้างอาคารเรียน จำนวน ๑ หลัง ในพื้นที่ที่ศิไต้ของสุสานวัดเซตวัน.

ปี ๒๕๐๘ นายอนันต์ สุริยะนันท์ เป็นผู้บริหารได้ก่อสร้างโรงฝึกงาน ๑ หลัง อาคารเรียนแบบ ป.๑ อีก ๑ หลัง

ปี ๒๕๑๙ เปลี่ยนเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ปี ๒๕๒๑ ได้งบประมาณสร้างอาคารเรียนแบบ ๒๑๖ ค ได้มรฐเสร็จในปี ๒๕๒๕

ปี ๒๕๒๗ ได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนเป็น โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม

ปี ๒๕๒๙ เข้าโครงการโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อนาชนบท (มพช.๒ รุ่น ๔) พร้อมก่อสร้างอาคารเรียน GS ๒๐๘ A

ปี ๒๕๓๕ เปิดสอนระดับมัธยมตอนปลาย หลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๓๓

ปี ๒๕๔๐ ได้ก่อสร้างหอประชุมแบบ ๑๐๐/๒๗ จำนวน ๑ หลัง ชื่อ หอประชุมวิจิตรไพบุลย์

ปี ๒๕๔๐ - ๒๕๔๓ ได้รับรางวัลโรงอาหารมาตรฐานสุขาภิบาล ระดับดีมาก จากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ปี ๒๕๔๒ โรงเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนพระราชทาน ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๑

ปี ๒๕๔๔ ได้สร้างสนามบาสเกตบอล สนามตะกร้อ สนามเปตอง สนามวอลเลย์บอล และสร้างอาคารชั่วคราวกึ่งถาวร จำนวน ๑ หลัง

ปี ๒๕๕๐ ทำถนนลาดยางในโรงเรียน และสร้างโรงอาหารเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

วิสัยทัศน์ “ภายในปี ๒๕๖๓ โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม เป็นองค์กรที่จัดการศึกษามีคุณภาพ จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ พัฒนาครูสู่มาตรฐาน นักเรียนเป็นคนดี มีความรู้ มีความเป็นไทยก้าวไกลด้วยเทคโนโลยีสู่อาเซียน ด้วยระบบพัฒนาคุณภาพ”

ปรัชญา "ผู้รู้ดี ย่อมเป็นผู้เจริญ"

พันธกิจ

๑. เร่งรัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
๒. จัดหาและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีแห่งการเรียนรู้
๓. พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้
๔. สืบสานงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน
๕. เสริมสร้างพัฒนาบุคลากรตามมาตรฐานวิชาชีพ
๖. เพิ่มการจัดกิจกรรมสัปดาห์พหุเพียงเคียงคู่การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และวินัย

นักเรียน

๗. เร่งรัดพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
๘. ส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น
๙. พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของ

ชุมชน และองค์กรในการจัดการศึกษา

๑๐. ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในการใช้ภาษาอังกฤษและทักษะในการประกอบวิชาชีพ
- เป้าประสงค์

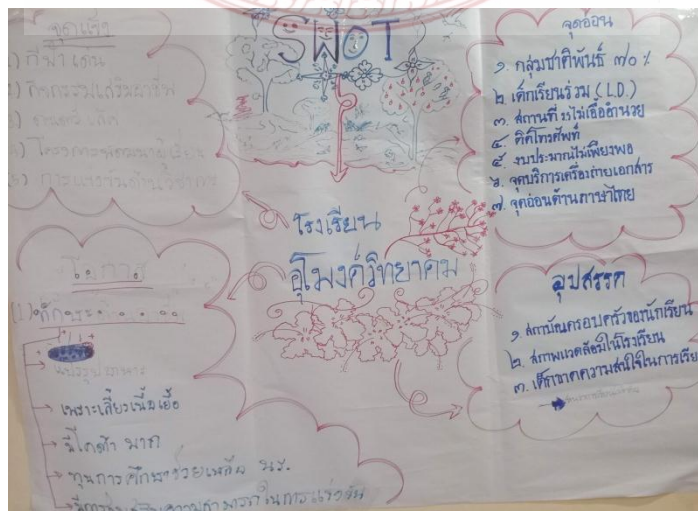
๑. นักเรียนร้อยละ ๗๐ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับดี
๒. ประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์และค่านิยมที่

ดีงาม

๓. นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต มีความสุขและบุคลิกภาพที่ดี มีสุนทรียภาพสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
๔. นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๕. นักเรียนสามารถใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๖. นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างหลากหลาย เต็มตามศักยภาพ ตามความถนัดและ

ความสนใจ

๗. นักเรียนเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

โรงเรียนมีกิจกรรมเสริมผู้เรียนด้านอาชีพ มีกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะความสามารถทางด้านวิชาการของโรงเรียน ยังมีกิจกรรมที่เน้นด้านการกีฬาให้กับนักเรียน มีโครงการที่ส่งเสริมด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการทำกิจกรรมให้ผู้เรียน มีการช่วยเหลือเรื่องทุกการศึกษาให้กับนักเรียน มีการส่งเสริมความสามารถด้านการแข่งขันทั้งด้านทักษะทางวิชาการ การแข่งขันด้านการกีฬา

โรงเรียนมีกลุ่มนักเรียนที่เป็นชาติพันธุ์จำนวนมาก เป็นปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน ปัญหาการเรียนเรียนร่วม LD สถานที่ของโรงเรียนไม่ค่อยสะดวกในบางเรื่อง เช่นการเดินทาง การบริการด้านต่างๆ การถ่ายเอกสาร เป็นต้น นักเรียนติดโทรศัพท์เป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนมีการสื่อสารภาษาไทยไม่ค่อยชัด ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่ยากจนไม่ค่อยมีเวลาเอาใจใส่ให้นักเรียนมากนัก จึงทำให้เด็กขาดความสนใจในการเรียน

ด้านชุมชน สังคมรอบโรงเรียน มีความใกล้ชิดกับโรงเรียน ได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างดีของชุมชน ชุมชนมีวิถีวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งแบ่งออกตามวัยของประชากรจึงมีวิถีชีวิตที่มีหลายวัฒนธรรม^{๒๑}

๔) โรงเรียนเมธีวุฒิก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีประวัติความเป็นมาคือโรงเรียนเมธีวุฒิก เป็นโรงเรียนการกุศลของวัด จัดตั้งไม่หวังผลกำไร ไม่เป็นส่วนบุคคล มีคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการ ปัจจุบันเป็นนิติบุคคล โดยมีคณะกรรมการอำนวยการร่วมกันบริหาร มีคณะกรรมการบริหาร และแผนงานของโรงเรียนเป็นผู้ลั่นกรองงานในการบริหารจัดการ เพื่อสนองการอำนวยการพิจารณาร่วมกันใช้เป็นแนวนโยบายให้บุคคลนำไปปฏิบัติ

โรงเรียนเมธีวุฒิก เดิมได้รับพระภิกษุและสามเณรเข้าเรียนตั้งแต่ชั้น ป.๑-มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.๕) ปัจจุบันเปิดทำการสอน ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-มัธยมศึกษาปีที่ ๖ โดยใช้เงินศาสนสมบัติของวัดพระธาตุหริภุชชัย ให้กุ้ย้มและดอกผลมาใช้จ่าย มีผู้ปกครองนำบุตรหลานที่เป็นศิษย์เก่ามาเรียนเพิ่มมากขึ้น และขอผู้ปกครองร่วมบริจาคใช้จ่ายในด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนจนกระทั่ง^{๒๒}

ปี พ.ศ. ๒๔๙๙ โรงเรียนได้รับวิทยฐานะเทียบเท่าโรงเรียนรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ

ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ โรงเรียนได้โอนเข้าเป็นโรงเรียนการกุศลของวัดพระธาตุหริภุชชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

ปีการศึกษา ๒๕๕๓-๒๕๕๐ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณจากรัฐบาล และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ให้นักเรียนที่เข้าเรียนชั้น ม.๑,ม.๔ ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน

^{๒๑} สัมภาษณ์นางสาวจันทร์จิรา เป็งดอก,นางสาวชลธิชา ธรรมอุปละ และนายวรวิช ปัญโญ โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน,เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

^{๒๒} สัมภาษณ์นางสาวกาญจนา คำใส โรงเรียนเมธีวุฒิก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ,เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ปีการศึกษา ๒๕๔๑ สนับสนุนเงินงบประมาณจากรัฐบาล และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ให้นักเรียนที่เข้าเรียนชั้น ม.๑-ม.๖ เรียนฟรี โดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน^{๒๓}

โรงเรียนมีแนวทางจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และตามระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มุ่งเน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์ มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีพื้นฐาน รู้จักและสามารถใช้คอมพิวเตอร์ สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ปัจจุบันมีนักเรียน ๙๐๐ กว่าคน สีกกรมและสีเหลืองเป็นสีประจำโรงเรียน สีกกรม หมายถึง คดีโลก สีเหลือง หมายถึง คดีธรรม ม.ธ.เป็นอักษรย่อ หมายถึง เมธา วุฒิกุล มีสุวิชาโน ภว โหติ ผู้รู้ดีเป็นผู้เจริญ เป็นปรัชญาของโรงเรียน และมีคำขวัญประจำโรงเรียนว่า สามัญเด่นชัด ปรีดิ์ติเสริมศาสตร์ ช่วยการศึกษาชาติ ไม่ขาดคุณธรรม ตั้งอยู่เลขที่ ๓๓๕ ถนนรอบเมือง ใน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน นักเรียนเดินทางไปกลับสะดวก โรงเรียนให้ทุนการศึกษา แก่ นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ประพฤติดี ตั้งใจเรียน ส่งเสริมนักเรียนทุน เป็นคนดีของสังคม มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม

วิสัยทัศน์ โรงเรียนเมธีวุฒิกุล "วัดพระธาตุทริภุญชัย" มีความมุ่งมั่นบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาศักยภาพครู บุคลากร ผู้เรียน ให้มีความรู้คู่คุณธรรม ก้าวทันเทคโนโลยี อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม ประสานชุมชน และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พันธกิจ

๑. จัดกิจกรรมและส่งเสริมการศึกษาวิชาสามัญควบคู่กับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี-นักธรรม

๒. ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามหลักสูตรและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

๓. ส่งเสริมครูให้ทำวิจัย สร้างนวัตกรรม พัฒนาองค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน

๔. พัฒนาสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลต่อการระบบบริหารและจัดการเรียนการสอน

๕. จัดกิจกรรมและส่งเสริมอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น

๖. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๗. ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ของสถานศึกษาให้โดดเด่น

เป้าประสงค์

๑. นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานด้านผู้เรียน/โรงเรียน/การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีคุณธรรม นำ ความรู้ ตามแนววิถีพุทธ

๒. ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีผลงานวิจัยเพื่อ

^{๒๓} สัมภาษณ์นางสาวกรรณิการ์ ใจแก้ว โรงเรียนเมธีวุฒิกุล อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ,เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

พัฒนาผู้เรียน

๓. นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

๔. โรงเรียนมีข้อมูลสารสนเทศในรูปแบบเอกสารและฐานข้อมูลครอบคลุมมาตรฐานการศึกษา มีกิจกรรมส่งเสริมวิชาการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

๕. โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

๖. ภาครัฐ เอกชน และชุมชนให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ

๗. สถานศึกษามีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น

อัตลักษณ์ของโรงเรียน เข้าถึงพุทธธรรม เป็นผู้นำศาสนพิธี รักรักษากฎมณเฑียร

เอกลักษณ์ของโรงเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งคตฺโลก และคตฺธรรม

อักษรย่อ ม.ธ.

ปรัชญา สุวิชาโน ภวํ โหติ ผู้รู้ดีเป็นผู้เจริญ

คำขวัญ สามัญเด่นชัด ปรียติเสริมศาสน์ ช่วยการศึกษาชาติ ไม่ขาดคุณธรรม

สีประจำโรงเรียน สี กรม เหลือง

ดอกไม้ประจำโรงเรียน ดอกสารภี

โรงเรียนมีผู้บริหารที่มีความสามารถบริหารโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ โรงเรียนมีกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นโรงเรียนอยู่ในวัดพระธาตุศรีบุญชัย เป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน มีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์^{๒๔}

^{๒๔} สัมภาษณ์พระมหาทศพร ชนนฺชนะ และ พระมหาเรืองเดช วงศ์ชัยเจริญ โรงเรียนเมธีวุฒิกร อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ,เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

โรงเรียนมีการเรียนร่วมระหว่างพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ชาย หญิง โรงเรียนยังขาดสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา ทางเข้าออกของโรงเรียนเปิดตลอด ทำให้นักเรียนบางคนออกจากโรงเรียนโดยที่ครูไม่ทราบ การเรียนการสอนไม่ค่อยเต็มที่ รูปแบบการจัดกิจกรรมมีข้อจำกัดบางอย่าง เพราะเรียนร่วมระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ นักเรียนบางคนขาดระเบียบวินัย มีเด็กพิเศษเรียนร่วมทำให้เกิดความหลากหลายในชั้นเรียน ชุมชนเป็นชุมชนเมืองนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากชุมชน ความใกล้ชิดระหว่างชุมชนกับโรงเรียนยังไม่ค่อยมีเท่าที่ควร วิถีวัฒนธรรมของโรงเรียนและชุมชนมีหลายวัฒนธรรม

สรุปโรงเรียนในจังหวัดลำพูนมีการใช้หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตาย โรงเรียนส่วนใหญ่มีสวัสดิการที่ดีสำหรับนักเรียน มีการจัดการเรียนรู้ด้านภาษา การจัดการเรียนการสอนเน้นในเรื่องวิชาการ มีการส่งเสริมด้านอาชีพให้กับผู้เรียน มีการจัดส่งเสริมกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง มีความพร้อมในด้านบุคลากร มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพซึ่งดำเนินการจัดให้โดยทางโรงเรียน ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียน โรงเรียนห้วยต้มชัยวงษาพัฒนา มีต้นทุนทางสังคมเดิม และต้นทุนทางวัฒนธรรม มีประเพณีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม มีครูบาวงศ์ษาพัฒนาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต มีชุมชนต้นแบบคือชุมชนศีล ๕ ของจังหวัดลำพูน เด็กนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในหมู่บ้านทั้งหมด การดูแลเอาใจใส่จึงมีความใกล้ชิดกับชุมชน มีหลายหน่วยงานจากองค์กรต่าง ๆ เข้ามาทำโครงการร่วมกับโรงเรียน จึงทำให้โรงเรียนเป็นที่รู้จักของสื่อต่างๆ เป็นอย่างดีโรงเรียนบ้านก้อจัดสรรนักเรียนจึงมีความเคารพในระเบียบวินัย เชื่อฟังครู ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี โรงเรียนทุ่งหัวช้างวิทยาคมมีวิถีวัฒนธรรมส่วนใหญ่ในโรงเรียนและในหมู่บ้านเป็นเหมือนเดียวกัน โรงเรียนป่าตาลบ้านธิพิทยาลงเรียนวัดเหมืองง่าและโรงเรียนอุโมงค์วิทยาคมมีการบริหารจัดการที่ดี มีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ ได้รับการร่วมมือด้วยดีจากชุมชน นักเรียนส่วนใหญ่ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ มีกิจกรรมเสริมผู้เรียนด้านอาชีพ มีกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะความสามารถทางด้านวิชาการของโรงเรียน ยังมีกิจกรรมที่เน้นด้านการศึกษาให้กับนักเรียน มีโครงการที่ส่งเสริมด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำกิจกรรมให้ผู้เรียน มีการช่วยเหลือเรื่องทุกการศึกษาให้กับนักเรียน มีการส่งเสริมความสามารถด้านการแข่งขันทั้งด้านทักษะทางวิชาการ การแข่งขันด้านการศึกษา ด้านชุมชน สังคมรอบโรงเรียน มีความใกล้ชิดกับโรงเรียน ได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างดีของชุมชน ชุมชนมีวิถีวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งแบ่งออกตามวัยของประชากรจึงมีวิถีชีวิตที่มีหลายวัฒนธรรม โรงเรียนเมธีวุฒิกเป็นโรงเรียนอยู่ในวัดพระธาตุหริภุญชัย เป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน มีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย โรงเรียนบ้านศรีอ้อยผู้บริหารที่มีความสามารถบริหารโรงเรียนอย่างมีคุณภาพโรงเรียนมีกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนบ้านเวียงยองนักเรียนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

๔.๒ การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

การกำหนดปัญหาและทำความเข้าใจปัญหา เพื่อกำหนดปัญหาที่จะดำเนินการพัฒนาบูรณาการกับการเรียนการสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดปัญหาที่จะดำเนินการพัฒนาบูรณาการกับการเรียนการสอน และการถ่ายทอดแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้เข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงทฤษฎี และช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจได้ชัดเจนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้ เข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงทฤษฎี และช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจและมองภาพได้ชัดเจนขึ้น ผลการวิจัยพบว่า

๔.๒.๑ การบูรณาการหลักการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนาประกอบไปด้วยหลักศรัทธากับปัญญา

การบูรณาการโดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนาในด้าน หลักศรัทธาคือการเชื่อ กรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง เชื่อในด้านการทำความดี และเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าโดยนำหลักคำสอนมาประพฤติปฏิบัติ จนสามารถนำไปสู่ปัญญา โดยการป้องกันและลดการฆ่าตัวตายจำเป็นต้องที่จะทำการพัฒนาตนเอง ตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา โดยเริ่มที่หลักของการศึกษาก่อนเนื่องจากว่า การภาวนา หรือการพัฒนาที่แท้ที่จริงนั้นก็คือ สิ่งเดียวกันกับการศึกษาซึ่งไม่สามารถที่จะทำการแยกออกจากกันได้ โดยเราสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ให้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี ๓ ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ซึ่งมีสาระสำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้หลักการป้องกันการฆ่าตัวตายด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ดังต่อไปนี้ ๑) ด้านศีล คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม การที่เราจะต้องพัฒนาพฤติกรรมทางด้านกาย และด้านวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เราอยู่ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับบริบทนั้นๆ ด้าน ๒) ด้านสมาธิ การที่เราจะต้องฝึกพัฒนาในด้านจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะว่า จิตใจเป็นพื้นฐานของพฤติกรรม ถ้าหากจิตใจได้รับการพัฒนาให้ตั้งงามแล้ว ก็จะสามารถควบคุมดูแล และนำพฤติกรรมไปใช้ในทิศทางที่ตั้งงามด้วย แม้ความสุขและความทุกข์ในที่สุดก็อยู่ที่ใจของเราเอง และ ๓) ด้านปัญญา หมายถึง การที่เราจะต้องพัฒนาปัญญา โดยมีความสำคัญสูงสุดเพราะว่า ปัญญา เป็นตัวนำทาง และควบคุมพฤติกรรมทางด้านกาย วาจา และการกระทำ ทั้งหมดของเรานั้นเอง จากกรณีวิเคราะห์ข้อมูลการการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการผู้ร่วมวิจัยได้ใช้กระบวนการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน จนเกิดเป็นรูปแบบโครงการ และโครงการที่สามารถนำไปสู่การป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ซึ่งประกอบไปด้วย

ก.โครงการห้องเรียนต้นแบบศีลธรรม ๔.๐ มีวิธีในการดำเนินการคือ

๑.เหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินกิจกรรม

ด้วยการนำกระบวนการคิดของกิจกรรมวันพระในโรงเรียน นำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นภาคปฏิบัติ จากห้องเรียนในชีวิตจริง ซึ่งเด็กนักเรียนหากไกลจากวัด ทำให้ขาดกิจกรรมที่ทำให้ระลึกถึงวันพระ หรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้สนใจในทางวิชาการและหลักคำสอนคือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น จึงมีแนวคิดในการจัดกิจกรรมดังกล่าว

๒.วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

- ๑) เพื่อให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ได้เห็นคุณค่า ได้ตระหนัก ซึมซับคุณค่าของคุณธรรม ได้อย่างเป็นธรรมชาติ
- ๒) เพื่อให้ครู และนักเรียนได้นำศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา และอัตลักษณ์ของโรงเรียน นำไปสู่การปฏิบัติในแต่ละห้องเรียน
- ๓) เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้น
- ๔) ได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ผ่านการเรียนการสอน
- ๕) เพื่อเป็นการบูรณาการโครงการคุณธรรมคือวันพระในโรงเรียน

๓. วิธีดำเนินงาน

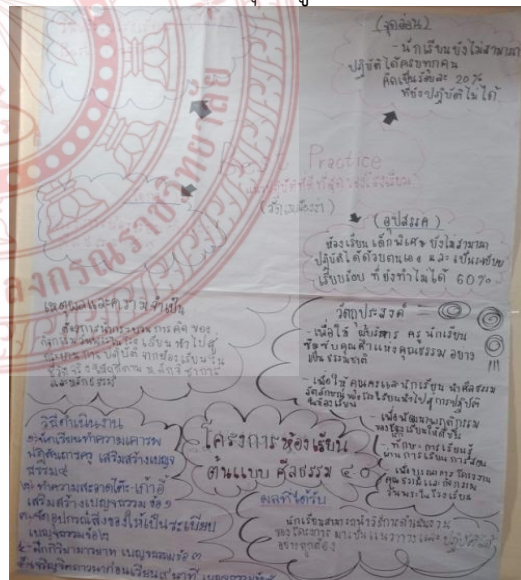
- ๑) นักเรียนทำความเคารพครู เสริมสร้างกิจกรรมด้วยการปฏิบัติเบญจศีล เบญจธรรม
- ๒) นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดชั้นเรียน จัดโต๊ะ เก้าอี้ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
- ๓) กิจกรรมฝึกกิริยามารยาทในห้องเรียน เช่นการไหว้ การทำความเคารพ การสมาทานเบญจศีล เป็นต้น

๔. นักเรียนเสริมความเข้มแข็งให้กับจิตใจ โดยวิธีการนั่งสมาธิเบื้องต้นก่อนเรียน และครูเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจให้กับผู้เรียน ให้รู้จักรักตนเอง รักครอบครัว การไม่ทำร้ายตนเอง เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความตระหนักเพิ่มมากขึ้น

๕. รับฟังธรรมะ ที่สร้างขวัญและกำลังใจให้กับนักเรียนโดยให้นักเรียนได้รับรู้ถึงผลกระทบหรือการกระทำที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียน จากพระสงฆ์หรือจากคุณครูในห้องเรียน

๔.ผลที่คาดว่าจะได้รับ

นักเรียนสามารถ นำวิธีการดำเนินงานของโครงการ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับจิตใจ สามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้^{๒๕}

^{๒๕} ผู้ร่วมวิเคราะห์กิจกรรม นางสาวจุฑามาศ ยะกฤษณะ นายพิพัฒน์ ต๊ะเวียง และนายศรธรรม โปธิบาล โรงเรียนวัดเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ,เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ข.โครงการ พัฒนาหมู่บ้านศีล ๕ เชิงท่องเที่ยว มีวิธีในการดำเนินการคือ

๑.เหตุผลและความสำคัญ

สืบเนื่องจากชุมชนบ้านห้วยต้ม เป็นหมู่บ้านต้นแบบ และเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มาเป็นเวลานาน ตามจารีตประเพณี ที่พระครูบาวงษ์ศาพัฒนา ได้เป็นผู้ริเริ่มนำพาชุมชนให้ปฏิบัติตามทางผู้คิดโครงการจึงเห็นถึงความสำคัญของการรักษาศีล ๕ เพราะผู้ปฏิบัติตามศีล ๕ ย่อมจะรักในตนเอง ไม่ทำร้ายและเบียดเบียนตนเอง อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งในและนอกประเทศ อีกทั้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงเห็นควรจัดโครงการนี้ขึ้น

๒.จุดประสงค์การดำเนินงาน

- ๑) เพื่อนำธรรมะไปสู่ภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕
- ๒) เพื่อสร้างครอบครัวอบอุ่น สังคมมีความสุข เกิดความปรองดอง สมานฉันท์ รักตนเอง รักชุมชน
- ๓) เพื่อพัฒนาสถานที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ
- ๔) เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ และเพิ่มรายได้ให้กับนักเรียน รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการเป็นวิทยากรนำเที่ยวหมู่บ้าน

๓. วิธีดำเนินการ/กิจกรรม

- ใช้กระบวนการ PDCA เป็นแผนงานในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมนี้
- P วางแผนร่วมกันทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ชุมชน และผู้ปกครองในการกำหนดกิจกรรมการทำงานในครั้งนี้
- D จัดทำโครงการตามที่ได้วางแผนไว้
- C การประเมินผลที่ดำเนินงาน / ผลที่ได้รับ เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น
- A ดำเนินการปรับโครงการอย่างต่อเนื่อง

๔. ผลที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ

- ๑) นักเรียนและชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
- ๒) นักเรียนและ ชุมชน มีรายได้เพิ่มขึ้น รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- ๓) เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับโรงเรียนและชุมชนอื่น ๆ ^{๒๖}

^{๒๖} ผู้ร่วมวิเคราะห์กิจกรรม นางสาวคณินันท์ สร้างโคตรก โรงเรียนบ้านก้อจัดสรร อำเภอถ้ำ จังหวัดลำพูน,เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

นางสาวเสาวลักษณ์ สังข์คำ โรงเรียนบ้านก้อจัดสรร อำเภอถ้ำ จังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

นางสาวอรณิชา ตาทองคำ โรงเรียนบ้านนากลาง อำเภอถ้ำ จังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

นายรัชพล นวลตาโรงเรียนทุ่งหัวช้างพิทยาคม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

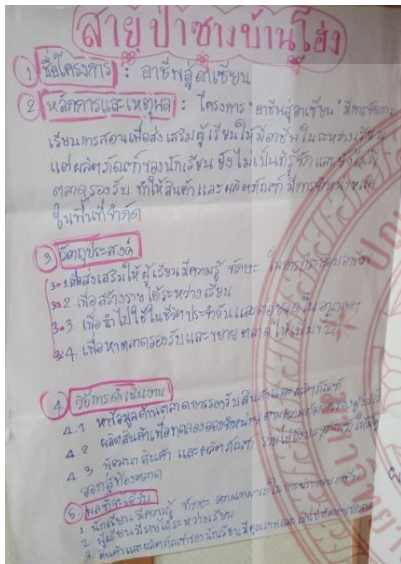
ค. โครงการอาชีพสุ่ออาเซียน มีวิธีในการดำเนินการคือ

๑. หลักการและเหตุผล

โครงการอาชีพสุ่ออาเซียน เป็นการดำเนินงานประการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอาชีพระหว่างเรียน เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ของนักเรียน ซึ่งเดิมทีผลิตภัณฑ์ของนักเรียนไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และไม่มีตลาดรองรับ ทำให้มีการผลิตสินค้า และการจำหน่ายสินค้ามีพื้นที่จำกัด

๒. วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความรู้ ทักษะความสามารถในการประกอบอาชีพ
- ๒) เพื่อเป็นการสร้างรายได้ระหว่างเรียน เป็นการรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักการผลิตสินค้าของชุมชน
- ๓) เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถต่อยอดในอนาคตต่อไปได้
- ๔) เพื่อหาตลาดรองรับ และขยายตลาดให้เพิ่มมากขึ้น

๓. วิธีดำเนินการ

- ๑) หาข้อมูลด้านการตลาด การรองรับสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ผลิต
- ๒) ร่วมปรึกษาหารือกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนร่วมกันออกแบบผลิตภัณฑ์
- ๓) ดำเนินการผลิตสินค้าเพื่อทดลองออกจำหน่ายตามความต้องการของผู้บริโภค
- ๔) พัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงบรรจุภัณฑ์ให้มีคุณภาพ เพื่อนำออกสู่ตลาด^{๒๗}

๔. ผลที่จะได้รับ

- ๑) นักเรียนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการประกอบอาชีพของตน
- ๒) นักเรียนเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- ๓) สินค้าและผลิตภัณฑ์ของนักเรียนมีคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของตลาด

^{๒๗} ผู้ร่วมวิเคราะห์กิจกรรม นางณัชชนม์ ศรีทิพย์ และนางสาวมณีนุช ทิพย์จักร นางสาวสุภาวรรณ วงศ์ศายะโรงเรียนบ้านห้วยห้า อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน ,เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑๒๖.

นางสาวเบญจพร ไชยะ และนางแสงเดือน ดวงจิตโรงเรียนบ้านโสภาวิทยา อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน,เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

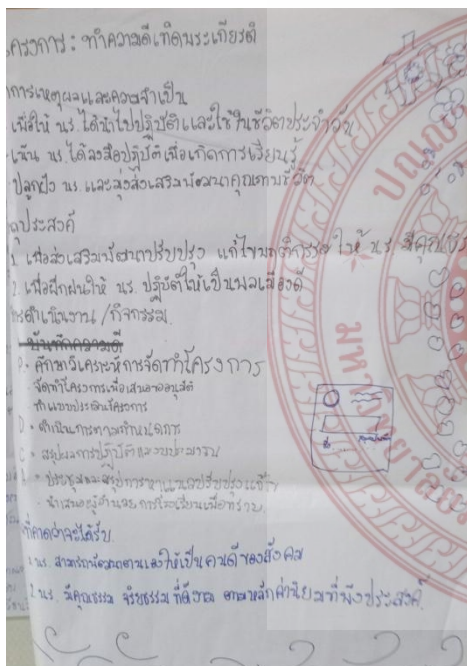
ง.โครงการทำความดี เทิดพระเกียรติ มีขั้นตอนในการดำเนินโครงการ คือ

๑.หลักการเหตุผลและความจำเป็น

เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติจนทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการปลูกฝังค่านิยม ทำให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า มุ่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นกับตัวของนักเรียน

๒.วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อส่งเสริมพัฒนาปรับปรุง แก้ไขพฤติกรรมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีการเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียน
- ๒) เพื่อเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนได้ตระหนัก เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี
- ๓) เพื่อเป็นการเสริมสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี

๓.การดำเนินงาน/กิจกรรม

- ๑) ศึกษาวิเคราะห์การจัดทำโครงการ
- ๒) จัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติจากผู้บริหาร
- ๓) จัดทำแบบประเมินโครงการ
- ๔) ดำเนินการตามโครงการที่ได้กำหนดไว้
- ๕) สรุปผลการปฏิบัติงาน และสรุปงบประมาณดำเนินงาน

๔. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีของสังคมได้
- ๒) มีคุณธรรม จริยธรรม ที่ดีงาม ตามหลักค่านิยมที่พึงประสงค์ได้^{๒๘}

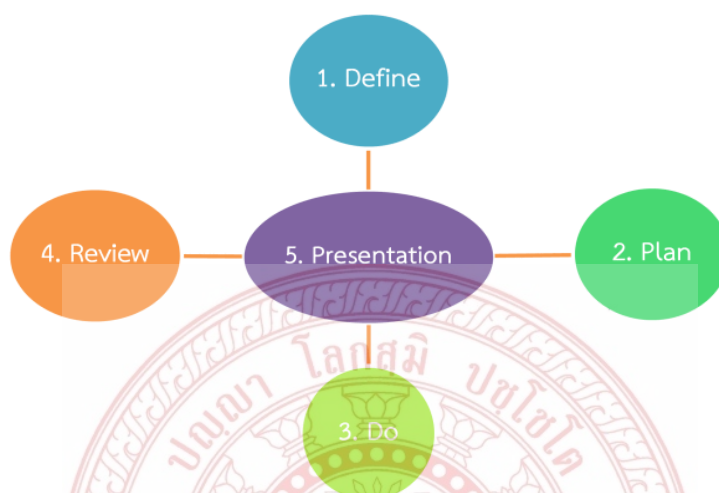
^{๒๘} ผู้ร่วมวิเคราะห์กิจกรรมพระชนวันฉัตร ตาลกุล โรงเรียนอโศกวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พระบัณฑิต คณาพงศ์พันธ์ โรงเรียนบ้านเวียงยอง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พระโจโม เครือฟ้าพิลาศ โรงเรียนบ้านเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

สรุปการบูรณาการหลักการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนาซึ่งประกอบไปด้วยหลักศรัทธากับปัญญา การที่เราจะต้องพัฒนาตัวของบุคคลที่สำคัญที่สุดคือปัญญาเพราะเป็นตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทางด้านกาย วาจา และการกระทำทั้งหมดของเรานั้นเอง การใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการผู้ร่วมวิจัยได้ใช้กระบวนการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน จนเกิดเป็นรูปแบบโครงการ และโครงการที่สามารถนำไปสู่การป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน คือ ก)โครงการห้องเรียนต้นแบบศีลธรรม ๔.๐ ด้วยการนำกระบวนการคิดของกิจกรรมวันพระในโรงเรียน นำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นภาคปฏิบัติจากห้องเรียนในชีวิตจริง ซึ่งเด็กนักเรียนหากไกลจากวัด ทำให้ขาดกิจกรรมที่ทำให้ระลึกถึงวันพระหรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้สนใจในทางวิชาการและหลักคำสอนคือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น ข)โครงการพัฒนาหมู่บ้านศีล ๕ เชิงท่องเที่ยว ชุมชนบ้านห้วยต้มเป็นหมู่บ้านต้นแบบ และเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มาเป็นเวลานาน ตามจารีตประเพณี ที่พระครูบาวงษ์ศาพัฒนา ได้เป็นผู้ริเริ่มนำพาชุมชนให้ปฏิบัติตาม ทางผู้คิดโครงการจึงเห็นถึงความสำคัญของการรักษาศีล ๕ เพราะผู้ปฏิบัติตามศีล ๕ ย่อมจะรักในตนเอง ไม่ทำร้ายและเบียดเบียนตนเอง อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ค) โครงการอาชีพสุ่ออาเซียน เป็นการดำเนินงานประการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอาชีพระหว่างเรียน เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ของนักเรียน ซึ่งเดิมที่ผลิตภัณฑ์ของนักเรียนไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และไม่มีตลาดรองรับ ทำให้มีการผลิตสินค้า และการจำหน่ายสินค้ามีพื้นที่จำกัด เยาวชนได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ สร้างคุณค่าให้กับตนเองเกิดความรักตนเองและครอบครัว ง)โครงการทำความดี เทิดพระเกียรติ นักเรียนได้เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติจนทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการปลูกฝังค่านิยม ทำให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า มุ่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นกับตัวของนักเรียน

๔.๓ รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

๔.๓.๑ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตามโมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ซึ่งแนวคิดนี้เป็นของ วิจารย์ พาณิช มีความเชื่อว่า หากต้องการให้การเรียนรู้มีพลังและฝังในตัวผู้เรียนได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนโดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีม และทำกับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง ซึ่ง ส่วนของ วงล้อ แต่ละชั้น ได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ Presentation

โมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL

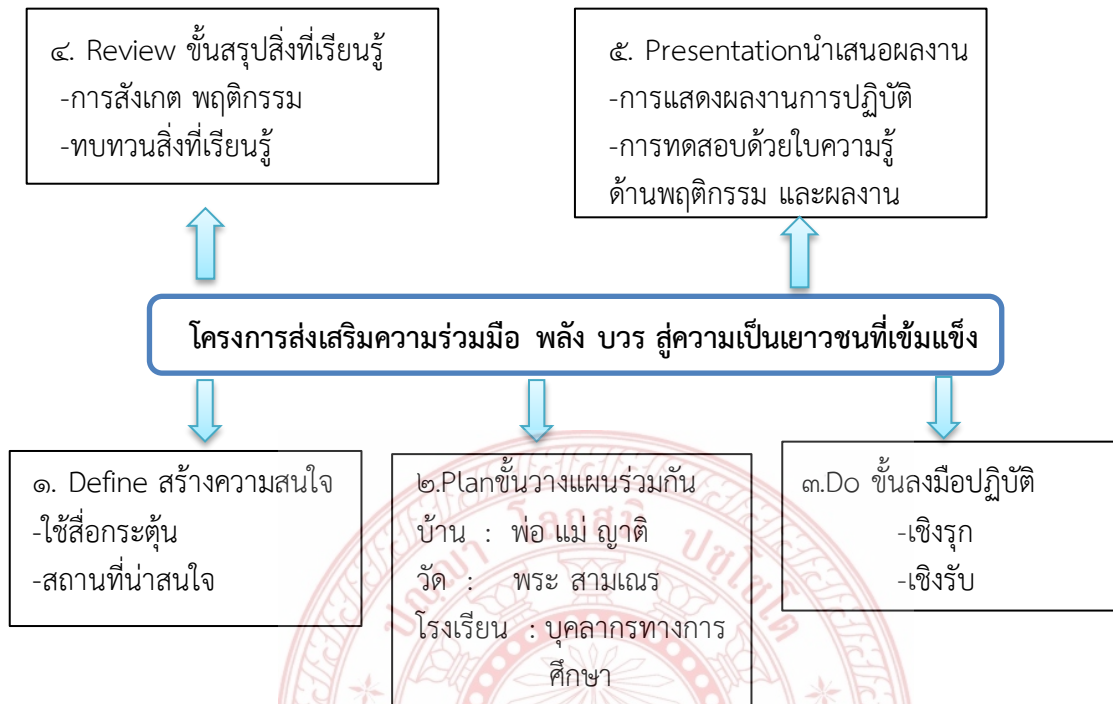
ตารางที่ ๔.๒ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบ PBL

ลำดับ	กิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม
๑	Define	ขั้นตอนการทำให้สมาชิกของทีมงาน รวมทั้งครูด้วยมีความชัดเจนร่วมกันว่า คำถาม ปัญหา ประเด็น ความท้าทายของโครงการคืออะไร และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อะไร
๒	Plan	การวางแผนการทำงานในโครงการ ครูต้องวางแผน กำหนดทางหนีทีไล่ในการทำหน้าที่ได้ซ้ รวมทั้งเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำโครงการของนักเรียน และเตรียมคำถามไว้ถามทีมงานเพื่อกระตุ้นให้คิดถึงประเด็นสำคัญบางประเด็นที่นักเรียนมองข้าม โดยถือหลักว่า ครูต้องไม่เข้าไปช่วยเหลือจนทีมงานขาดโอกาสคิดเองแก้ปัญหาเอง ต้องวางแผนงานของตน แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ การประชุมพบปะระหว่างทีมงาน การแลกเปลี่ยนข้อค้นพบแลกเปลี่ยนคำถาม แลกเปลี่ยนวิธีการ ยังทำความเข้าใจร่วมกันไว้ชัดเจนเพียงใด งานในขั้น Do ก็จะสามารถเลื่อนไหลดีเพียงนั้น

๓	Do	<p>การลงมือทำ มักจะพบปัญหาที่ไม่คาดคิดเสมอ นักเรียนจึงจะได้เรียนรู้ทักษะในการแก้ปัญหา การประสานงาน การทำงานร่วมกัน เป็นทีม การจัดการความขัดแย้ง ทักษะในการทำงานภายใต้ทรัพยากรจำกัด ทักษะในการค้นหาความรู้เพิ่มเติมทักษะในการทำงานในสภาพที่ทีมงานมีความแตกต่างหลากหลาย ทักษะในการวิเคราะห์ผล และแลกเปลี่ยนข้อวิเคราะห์กับเพื่อนร่วมทีม เป็นต้น</p> <p>ในขั้นตอน Do นี้ ครูและศิษย์จะได้มีโอกาสสังเกตทำความเข้าใจ และเข้าใจศิษย์เป็นรายคน และเรียนรู้หรือฝึกทำหน้าที่เป็น “วาทยากร” และโค้ชด้วย</p>
๔	Review	<p>การที่ทีมนักเรียนจะทบทวนการเรียนรู้ ที่ไม่ใช่แค่ทบทวนว่าโครงการได้ผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ แต่จะต้องเน้นทบทวนว่างานหรือกิจกรรม หรือพฤติกรรมแต่ละขั้นตอนนี้ได้ให้บทเรียนอะไรบ้าง เอาทั้งขั้นตอนที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลวมาทำความเข้าใจ และกำหนดวิธีทำงานใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งเอาเหตุการณ์ระทึกใจ หรือเหตุการณ์ที่ภาคภูมิใจ ประทับใจ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ขั้นตอนนี้เป็นการเรียนรู้แบบทบทวนไตร่ตรอง (reflection) หรือเรียกว่า AAR (After Action Review)</p>
๕	Presentation	<p>การนำเสนอโครงการต่อชั้นเรียน เป็นขั้นตอนที่ให้การเรียนรู้ทักษะอีกชุดหนึ่ง ต่อเนื่องกับขั้นตอน Review เป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดการทบทวนขั้นตอนของงานและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเข้มข้น แล้วเอามานำเสนอในรูปแบบที่เข้าใจ ให้อารมณ์และให้ความรู้ (ปัญญา) ทีมงานของนักเรียนอาจสร้างนวัตกรรมในการนำเสนอก็ได้ โดยอาจเขียนเป็นรายงาน และนำเสนอเป็นการรายงานหน้าชั้น มี เพาเวอร์พอยท์ (PowerPoint) ประกอบ หรือจัดทำวีดิทัศน์นำเสนอ หรือนำเสนอเป็นละคร เป็นต้น</p>

๑) รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน โครงการส่งเสริมความร่วมมือ พลัง บวร สู่ความเป็นเยาวชนที่เข้มแข็ง

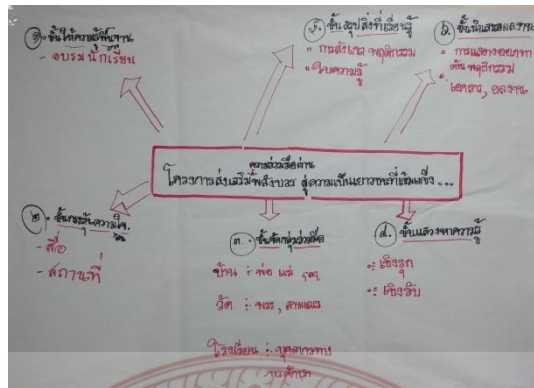

ทางผู้ร่วมวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ใช้หลักกัมมัสถา หลักการเชื่อกรรม เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง จึงชื่อโครงการส่งเสริมความร่วมมือ พลัง บวร สู่ความเป็นเยาวชนที่เข้มแข็ง โดยใช้กระบวนการ ๕ ขั้นตอนในการนำเสนอรูปแบบดังนี้

๑. Define สร้างความสนใจ ทางกลุ่มได้นำเสนอกิจกรรมโดยเบื้องต้นมีการใช้สื่อ นวัตกรรมกระตุ้นความสนใจให้กับเยาวชนในโรงเรียน ให้รู้ได้เห็นหลักของความเชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรมนั้นมีอยู่จริง จากนั้นได้สร้างให้เยาวชนได้เห็นคุณค่า ความสำคัญของการดำเนินกิจกรรม การเลือกใช้สถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมจะต้องเป็นที่น่าสนใจของเยาวชนเอง โดยให้เยาวชนเป็นผู้เลือกที่จะใช้สถานที่ใดในการดำเนินกิจกรรม

๒. Plan ขึ้นวางแผน การทำกิจกรรมในครั้งนี้เน้นเรื่องการมีส่วนร่วม ๓ ประสานร่วมกัน คือ บวร บ้าน วัด โรงเรียน เพราะมีความเชื่อว่าเยาวชนจะมีจิตใจที่เข้มแข็งต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ใช่โรงเรียนเพียงอย่างเดียว โดยจะมีการปรึกษาหารือร่วมกันทั้งสามฝ่าย ทางบ้าน จะประกอบไปด้วย พ่อ แม่ ญาติ ทางวัดประกอบไปด้วย พระภิกษุสามเณร ทางโรงเรียนจะประกอบไปด้วยบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงผู้บริหารของโรงเรียน ครูที่จะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมให้กับเยาวชนในโรงเรียน

๓. Do ชั้นลงมือปฏิบัติ จะมีการดำเนินการทั้งทางรุกและเชิงรับ เป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรม เชิงรุกคือจะมีการดำเนินการให้ผู้เรียนเอง ส่วนเชิงรับเป็นการมีส่วนร่วมของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม เป็นผู้ออกความคิดเห็นว่าจะดำเนินกิจกรรมในรูปแบบเช่นไร โดยมีความสนใจของผู้ร่วมกิจกรรมเอง โดยจะมีความร่วมมือทั้ง ๓ ฝ่าย ที่คอยเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกัน หมุนเวียนการดำเนินกิจกรรมไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมความเข้มแข็งทางด้านจิตใจของเยาวชนให้มากยิ่งขึ้น โดยให้รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง

๔. Review ชั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ การสังเกต พฤติกรรม ทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ เป็นกิจกรรมทางทางครูจะต้องเป็นผู้นำในการทบทวนกิจกรรม โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ ให้เขาได้แสดงออกถึงสิ่งที่ได้ดำเนินการมาทั้งหมด อย่างเป็นระยะ ๆ สิ่งที่ได้ความรู้สิ่งที่ได้รับการดำเนินการที่ผ่าน มีการเปลี่ยนแปลงเช่นไร สิ่งไหนที่จะต้องมีการปรับปรุงบ้าง

๕. Presentation นำเสนอผลงาน การแสดงผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมที่ผ่านมาในรูปแบบต่างๆ ทั้งการพูด การนำเสนอเป็นภาพ มีการทดสอบด้วยใบความรู้ ด้านพฤติกรรม และผลงานของนักเรียนจากทั้ง ๓ ฝ่าย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมในครั้งต่อไปให้เกิดมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

๒) รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ชื่อโครงการธรรมะสัญจร อบรมเยาวชน

ทางผู้ร่วมวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน โดยใช้หลักศรัทธากับปัญญา จึงใช้ชื่อโครงการโครงการธรรมะสัญจร อบรมเยาวชน โดยใช้กระบวนการ ๕ ขั้นตอนในการนำเสนอรูปแบบดังนี้

๑. Define ชี้นำทำความข้อตกลงร่วมกันระหว่างครู กับนักเรียน โดยมีการนำเสนอ VDO สาเหตุการฆ่าตัวตายของคนโดยทั่วไป มีที่มาที่ไปอย่างไร ทำไมถึงมีการฆ่าตัวตาย การฆ่าตัวตายสำเร็จแล้วแล้วครอบครัวของผู้ตายรู้สึกอย่างไร เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรมโดยให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดกำหนดวิธีการ

๒. Plan การวางแผน หลังจากให้เยาวชนดูสื่อ VDO รูปภาพต่างๆ เกี่ยวกับการฆ่าตัวตายเรียบร้อยแล้ว ได้รูปแบบในการทำกิจกรรมร่วมกัน การแบ่งกลุ่มการทำกิจกรรม การจะใช้วิทยากรเป็น ใคร มาจากไหน อย่างไรบ้าง เป็นการวางแผนระหว่างครูกับนักเรียน เสร็จเรียบร้อยแล้วเขียนเป็นลักษณะของกิจกรรมในแต่ละครั้งจะมีการดำเนินการอย่างไรบ้าง

๓. Do ชี้นำปฏิบัติ คือดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ เยาวชนร่วมกันระดมความคิด สรุปและสอดแทรกธรรมะเพื่อสอนใจ สาเหตุการฆ่าตัวตาย เพิ่มระดับความเข้มแข็งให้กับจิตใจ ในการ

ดำเนินการโครงการธรรมะสัญจร อบรมเยาวชนนั้น วิทยากรจะเป็นทั้งพระสงฆ์ ครู หรือปราชญ์ชาวบ้านที่ประพุดิตนอยู่ในศีลธรรมอันดี เป็นแบบอย่างให้กับชาวบ้าน ที่จะคอยมาให้ความรู้ให้กับเยาวชนในแต่ละครั้ง

๔. Review เมื่อมีการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง ตัวของผู้เรียนจะมีการทบทวนการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ว่าได้รับสิ่งใดไปบ้าง ทบทวนกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มได้ดำเนินการไปแล้ว องค์ความรู้เป็นอย่างไร วิทยากรที่นำเสนอเป็นอย่างไรบ้าง ครั้งหน้าจะมีการเชิญวิทยากรประเภทไหนทางผู้ร่วมกิจกรรมจะเป็นผู้กำหนดกิจกรรมในแต่ละครั้ง

๕. Presentation การนำเสนอ หลังจากมีการทบทวนเรียบร้อยแล้วเยาวชนได้รับความรู้ อย่างไรก็ตาม ได้รับรู้กระบวนการการฆ่าตัวตายเป็นอย่างไร จะป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นได้อย่างไร นำเสนอผลการจัดกิจกรรม ความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับ และสามารถปรับนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่างเหมาะสม

สรุปการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งมีทั้งการบรรยาย การปฏิบัติ การอบรมเนื้อหาที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้ห้องเรียน มีการยึดปัญหาเป็นฐาน โดยเฉพาะปัญหาเรื่องการฆ่าตัวตาย มาใช้พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการเรียนรู้แบบยึดปัญหาเป็นฐาน ตามขั้นตอน โดยให้ครูผู้สอนหรือนักเรียนได้เรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้อาศัยปัญหาเป็นฐาน โดยเน้นให้ครูได้รับการพัฒนา กระบวนการ เทคนิค วิธีการ จัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ให้ได้รับการพัฒนาทางด้านการสอนที่หลากหลาย วิธีการ โดยโรงเรียน พยายามที่ส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อให้ได้รับการพัฒนาเรื่องนี้โดยตรง เพื่อให้ครูที่ผ่านอบรม สามารถนำวิธีการนี้มาปฏิบัติ เพื่อผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีขึ้นตามกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ ตามขั้นตอนของ ดังนี้คือ

ระยะแรก ๑ กำหนดปัญหา จัดสถานการณ์ต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมองเห็นปัญหา ขั้นที่ ๒ ทำความเข้าใจกับปัญหา ปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ ต้องสามารถอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ขั้นที่ ๓ ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ ขั้นที่ ๔ สังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนนำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์ อธิบาย พิสูจน์ สมมติฐานและประยุกต์ให้เหมาะสมกับโจทย์ปัญหา ขั้นที่ ๕ สรุปและประเมินค่าหาคำตอบ และนำเสนอและประเมินต่อไป

บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ ๑. ทำหน้าที่ เป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ๒. เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ มิได้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยตรง ๓. ใช้ทักษะการตั้งคำถามที่เหมาะสม ๔. กระตุ้นและส่งเสริมกระบวนการกลุ่ม ให้กลุ่มดำเนินการตามขั้นตอนของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ๕. สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และเน้นให้ผู้เรียนตระหนักว่าการเรียนรู้เป็นความรับผิดชอบของผู้เรียน ๖. กระตุ้นให้ผู้เรียนเอาความรู้เดิมที่มีอยู่มาใช้อภิปรายหรือแสดงความคิดเห็น ๗. สนับสนุนให้กลุ่มสามารถตั้งประเด็นหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้/แก้ปัญหาได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ครูกำหนด ๘. หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินว่าถูกหรือผิด ๙. ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินการเรียนรู้ของตนเอง

รวมทั้งเป็นผู้ประเมินทักษะของผู้เรียนและกลุ่ม พร้อมการให้ข้อมูลย้อนกลับและได้จัดร่วมกันจัดกิจกรรม

หลังจากสิ้นสุดการนำเสนอในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นผู้ร่วมวิจัย หรือครู ได้เกิดการเรียนรู้ ทักษะเทคนิค แนวความคิดใหม่เกี่ยวกับการเรียนรู้ การสอนใหม่ๆ และจะนำการเรียนรู้แบบการจัดเรียนการสอนโดยผ่านการแก้ปัญหาเป็นฐาน มาดำเนินการเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอน เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาตนเองและสร้างความตระหนักให้กับนักเรียนได้เห็นถึงความสำคัญของการฆ่าตัวตาย การรักตนเองการรู้จักรักครอบครัว ตลอดจนการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันนี้

๔.๓.๒ รูปแบบที่ ๒ การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ที่ปรับจากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ของเด็กและเยาวชน จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย ของ ดุษฎี โยเหลาและคณะ โดยมีทั้งหมด ๖ ขั้นตอน ดังนี้

ตารางที่ ๔.๓ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน

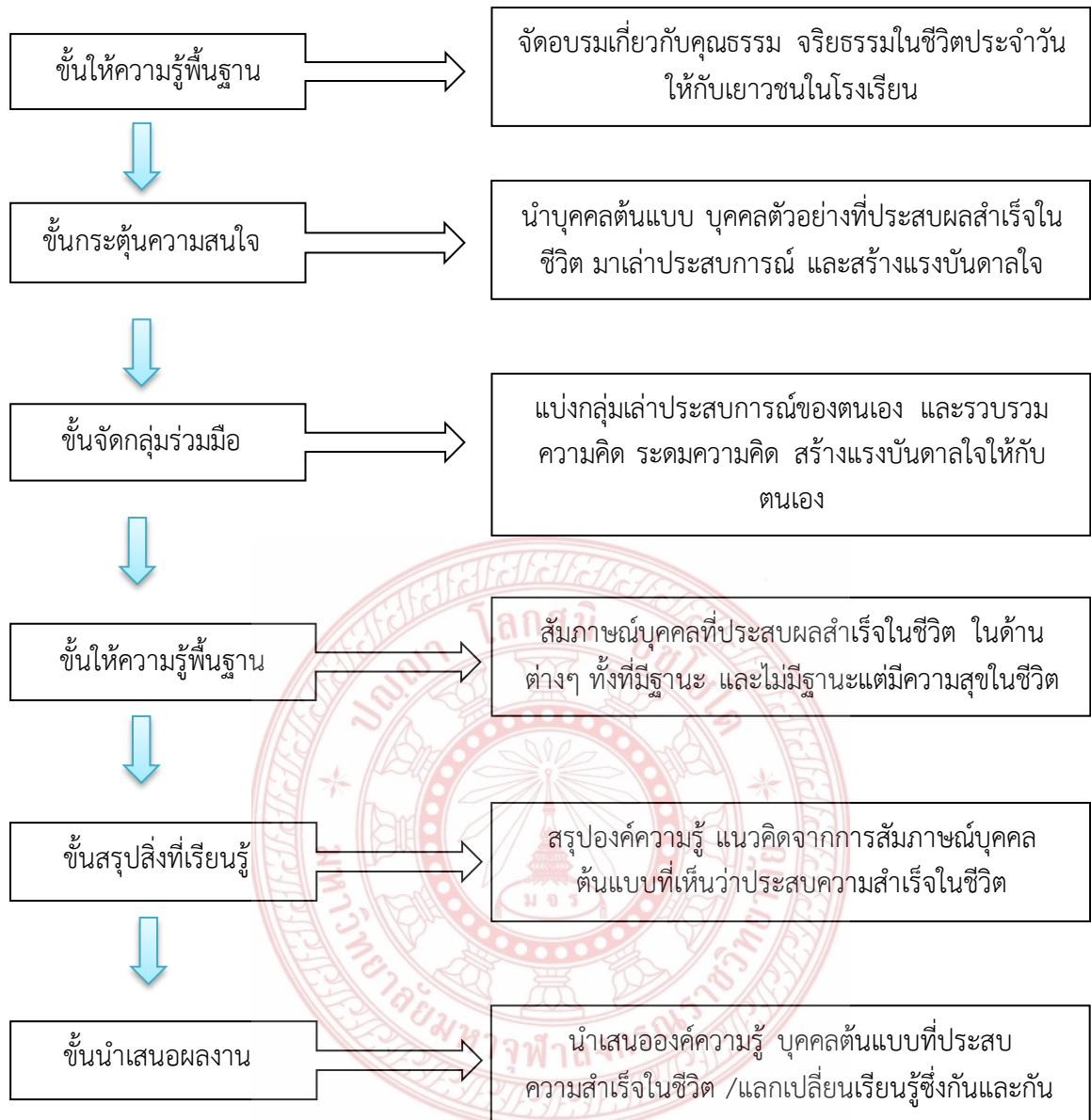
ลำดับ	กิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม
๑	ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน	ครูให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำโครงงานก่อนการเรียนรู้ เนื่องจากการทำโครงงานมีรูปแบบและขั้นตอนที่ชัดเจนและรัดกุม ดังนั้นนักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงงานไว้เป็นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการปฏิบัติขณะทำงานโครงงานจริงในขั้นแสวงหาความรู้
๒	ขั้นกระตุ้นความสนใจ	ครูเตรียมกิจกรรมที่จะกระตุ้นความสนใจของนักเรียน โดยต้องคิดหรือเตรียมกิจกรรมที่ดึงดูดให้นักเรียนสนใจ ใคร่รู้ ถึงความ

		สนุกสนานในการทำโครงการหรือกิจกรรมร่วมกัน โดยกิจกรรมนั้นอาจเป็นกิจกรรมที่ครูกำหนดขึ้น หรืออาจเป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีความสนใจต้องการจะทำอยู่แล้ว ทั้งนี้ในการกระตุ้นของครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอจากกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ของครูที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่หรือเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
๓	ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ	ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันแสวงหาความรู้ ใช้กระบวนการกลุ่มในการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยนักเรียนเป็นผู้ร่วมกันวางแผนกิจกรรมการเรียนของตนเอง โดยระดมความคิดและหารือ แบ่งหน้าที่เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน หลังจากที่ได้ทราบหัวข้อสิ่งที่ตนเองต้องเรียนรู้ในภาคเรียนนั้นๆเรียบร้อยแล้ว
๔	ขั้นแสวงหาความรู้	ในขั้นแสวงหาความรู้มีแนวทางปฏิบัติสำหรับนักเรียนในการทำกิจกรรม
๕	ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้	ครูให้นักเรียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้จากการทำกิจกรรม โดยครูใช้คำถามถามนักเรียนนำไปสู่การสรุปสิ่งที่เรียนรู้
๖	ขั้นนำเสนอผลงาน	ครูให้นักเรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ โดยครูออกแบบกิจกรรมหรือจัดเวลาให้นักเรียนได้เสนอสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้นและนักเรียนอื่นๆในโรงเรียนได้ชมผลงานและเรียนรู้กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติในการทำโครงการ

ก) รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ชื่อโครงการคุณธรรมนำชีวิต

ทางผู้ร่วมวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้หลักวิปាកัสฐา หลักการเชื่อวิบากหรือความเชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อผลของกรรมหรือการกระทำของตน จึงใช้ชื่อโครงการคุณธรรมนำชีวิต โดยใช้กระบวนการ ๖ ขั้นตอนในการนำเสนอรูปแบบดังนี้

ชื่อโครงการคุณธรรมนำชีวิต

๑.ขั้นให้ความรู้พื้นฐานจัดอบรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในชีวิตประจำวันให้กับเยาวชนในโรงเรียน โดยครูให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการอบรมคุณธรรม จริยธรรมเบื้องต้นก่อนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เนื่องจากการทำโครงการมีรูปแบบและขั้นตอนที่ชัดเจน นักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงการคุณธรรม จริยธรรมไว้เป็นพื้นฐานก่อน เพื่อใช้ในการปฏิบัติขณะทำงานโครงการจริง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม ตัวของคุณธรรมนี้มีส่วนช่วยในการป้องกันการฆ่าตัวตายได้อย่างไรบ้าง การดำเนินการแล้วจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งให้กับจิตใจของนักเรียนได้อย่างไรบ้าง เป็นต้น

๒. ชั้นกระตุ้นความสนใจ นำบุคคลต้นแบบในด้านคุณธรรมในหมู่บ้าน หรือในตำบลที่เป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป มาสัก ๓ ท่าน แบ่งประเภทของผู้ที่จะมานำเสนอให้กับเยาวชน เป็นบุคคลตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตในด้านการศึกษา เป็นบุคคลตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตในด้านการทำงาน เป็นบุคคลตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตในด้านคุณธรรม มาเล่าประสบการณ์และสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการทางสติปัญญา

๒.๑ การซึมซับหรือการดูดซึม เป็นกระบวนการทางสมองในการรับประสบการณ์เรื่องราวและข้อมูลต่างๆ เข้ามาสะสมเก็บไว้ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

๒.๒ การปรับและจัดระบบ คือ กระบวนการทางสมองในการปรับประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ให้เข้ากัน เป็นระบบหรือเครือข่ายทางปัญญาที่ตนสามารถเข้าใจได้ เกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญาใหม่ขึ้น และ

๒.๓ การเกิดความสมดุล เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากขั้นของการปรับ หากการปรับเป็นไปอย่างผสมผสานกลมกลืนก็จะก่อให้เกิดสภาพที่มีความสมดุลขึ้น หากบุคคลไม่สามารถปรับประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมให้เข้ากันได้ ก็จะเกิดภาวะความไม่สมดุลขึ้นได้ ขั้นตอนพบบุคคลต้นแบบจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

๓. ชั้นจัดกลุ่มร่วมมือ เมื่อได้รับการนำเสนอบุคคลต้นแบบเรียบร้อยแล้ว ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนได้เล่าประสบการณ์ของตนเองว่าเป็นเช่นไร มีการประสบผลสำเร็จในชีวิตในด้านใดบ้าง และรวบรวมความคิด ระดมความคิด สร้างแรงบันดาลใจให้กับตนเอง

๔. ชั้นให้ความรู้พื้นฐาน สัมภาษณ์บุคคลที่ประสบผลสำเร็จในชีวิต ในด้านต่างๆ ทั้งที่มีฐานะ และไม่มีฐานะแต่มีความสุขในชีวิต ว่าที่เขาเป็นเช่นนี้มีการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างไรจะมาถึงวันนี้ได้ ต้องผ่านปัญหา อุปสรรคอย่างไร ความอดทน และความประสพดีหรือว่าสำคัญอย่างยิ่งที่จะใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตให้ประสบผลสำเร็จได้

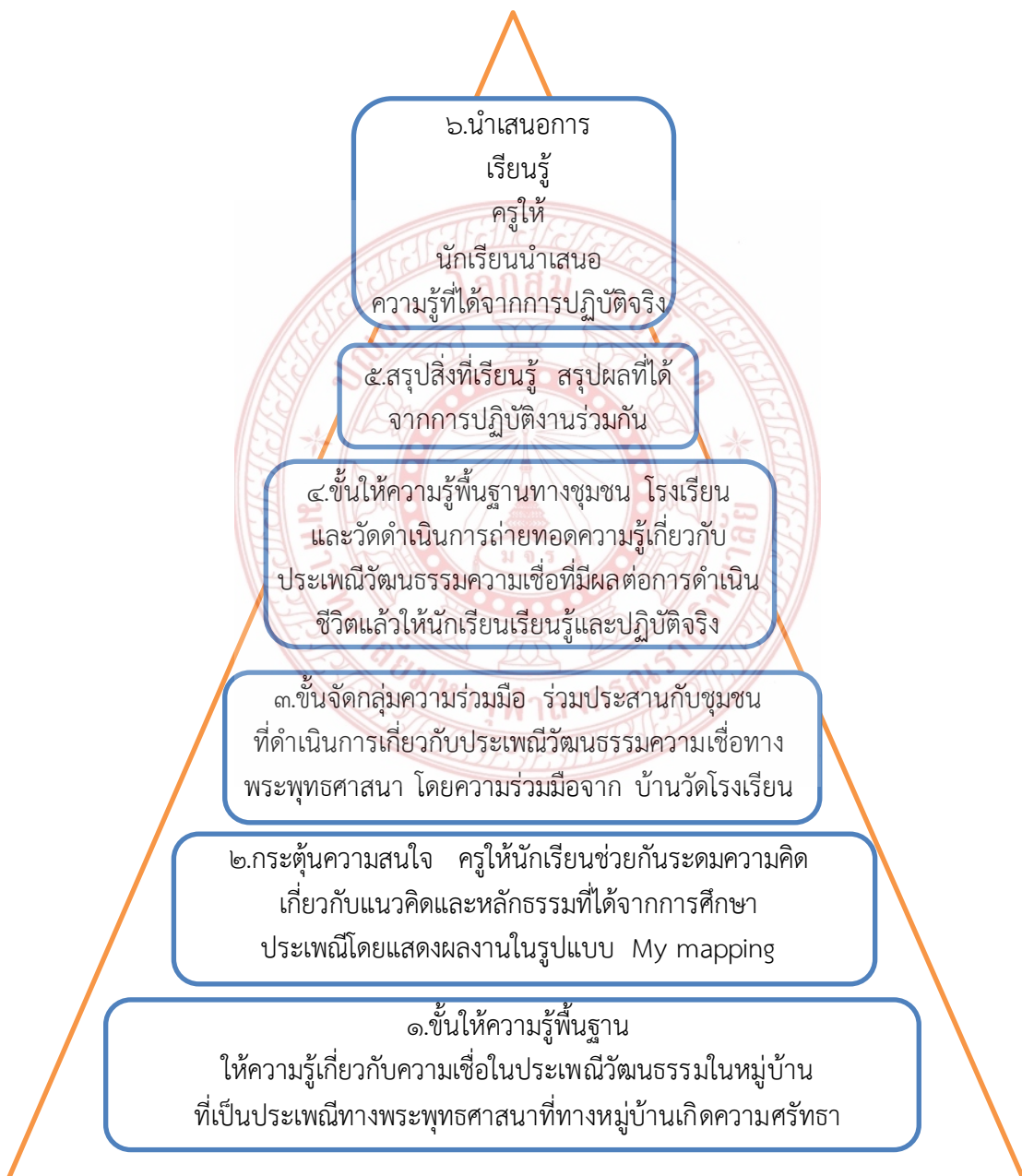
๕. ชั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ เมื่อนักเรียนได้ผ่านกระบวนการตั้งแต่ต้นมา มาถึงข้อสรุปองค์ความรู้ที่ได้ร่วมกิจกรรมโดยนักเรียนเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมเองมาตั้งแต่ต้น แนวคิดจากการสัมภาษณ์บุคคลต้นแบบที่เห็นว่าประสบความสำเร็จในชีวิต ให้แต่ละกลุ่มได้สรุปแบบอย่างชีวิตที่ได้จากการการสัมภาษณ์บุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิต นำมาประมวลเป็นองค์ความรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับให้กับเพื่อนร่วมห้องได้รับทราบ

๖. ชั้นนำเสนอผลงาน เมื่อมีการรวบรวมผลงานเรียบร้อยแล้ว แบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนได้นำเสนอองค์ความรู้ของทางกลุ่มที่ได้รับ นำเสนอบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในชีวิตแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในประเด็นต่างๆ อาจจะมีการถอดคำคม แล้วติดไว้ในห้องเรียนเพื่อเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวัน

ข) รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ชื่อโครงการการเรียนรู้แบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

ทางผู้ร่วมวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้หลักวิปากสัทธา หลักการเชื่อวิบากหรือความเชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อผลของกรรมหรือการกระทำของตน จึงใช้ชื่อโครงการการเรียนรู้แบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) โดยใช้กระบวนการ ๖ ขั้นตอนในการนำเสนอรูปแบบดังนี้

(๑) โครงการการเรียนรู้แบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

๑.ชั้นให้ความรู้พื้นฐาน ให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อในประเพณีวัฒนธรรมในหมู่บ้านที่เป็นประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่ทางหมู่บ้านเกิดความศรัทธา

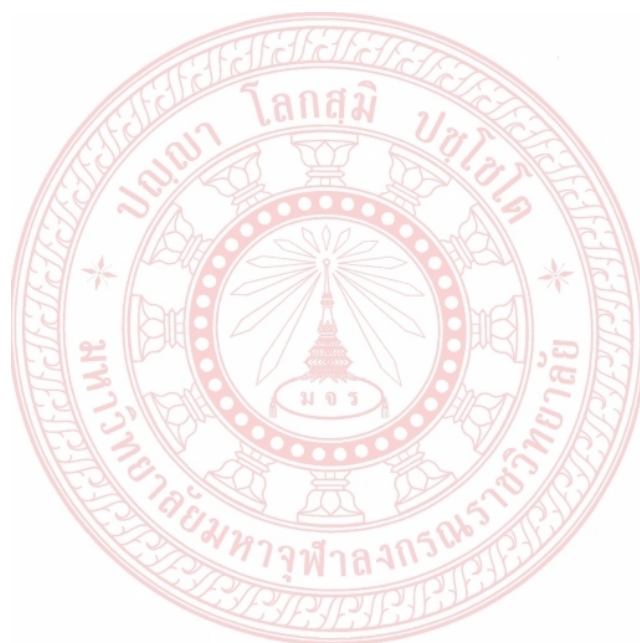
๒.กระตุ้นความสนใจ ครูให้นักเรียนช่วยกันระดมความคิดเกี่ยวกับแนวคิดและหลักธรรมที่ได้จากการศึกษาประเพณีโดยแสดงผลงานในรูปแบบ My mapping

๓.ชั้นจัดกลุ่มความร่วมมือ ร่วมประสานกับชุมชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยความร่วมมือจาก บ้านวัดโรงเรียน

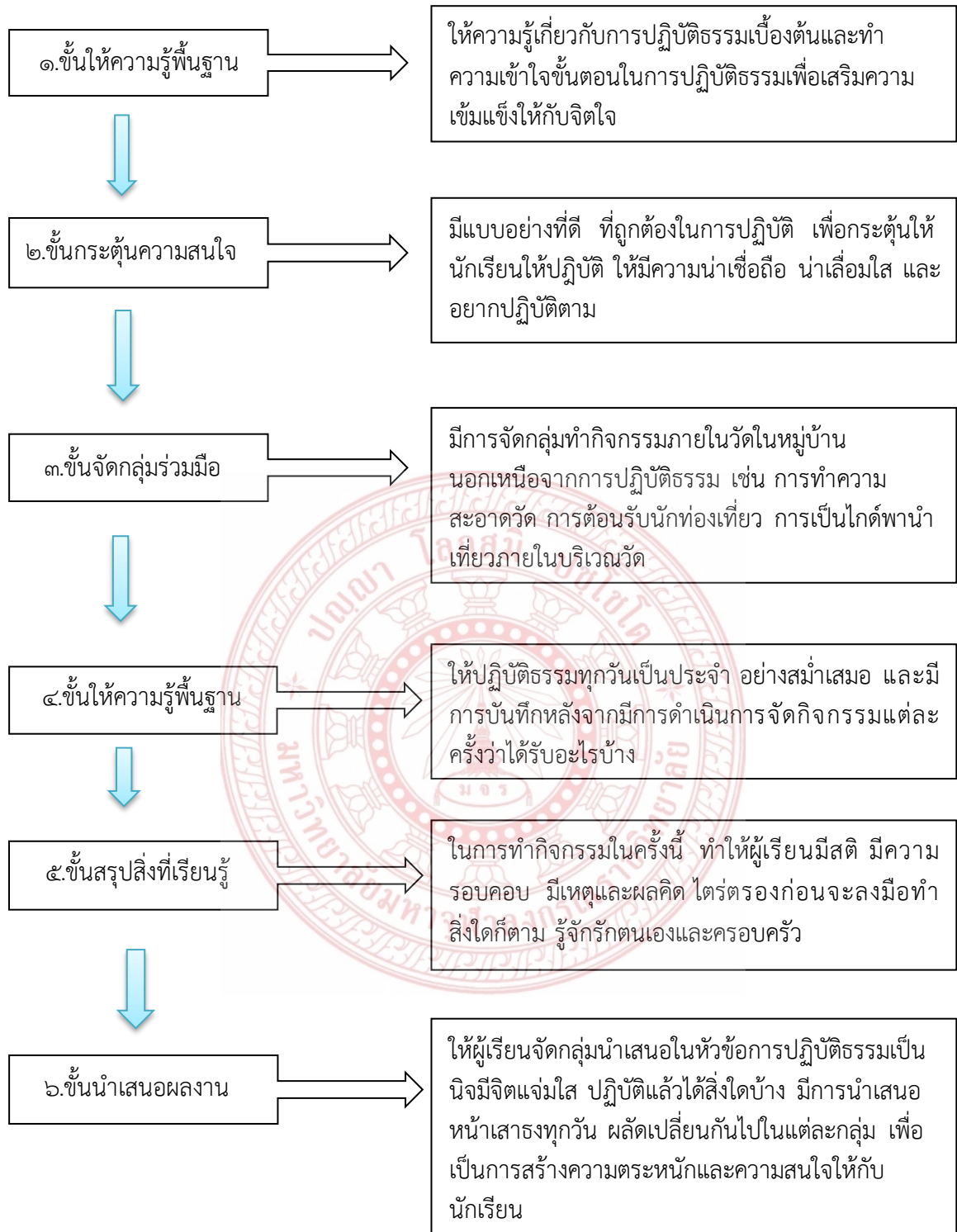
๔.ชั้นให้ความรู้พื้นฐานทางชุมชน โรงเรียน และวัดดำเนินการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตแล้วให้นักเรียนเรียนรู้และปฏิบัติจริง

๕.สรุปสิ่งที่เรียนรู้ สรุปผลที่ได้จากการปฏิบัติงานร่วมกัน

๖.นำเสนอการเรียนรู้ครูให้นักเรียนนำเสนอความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติจริง

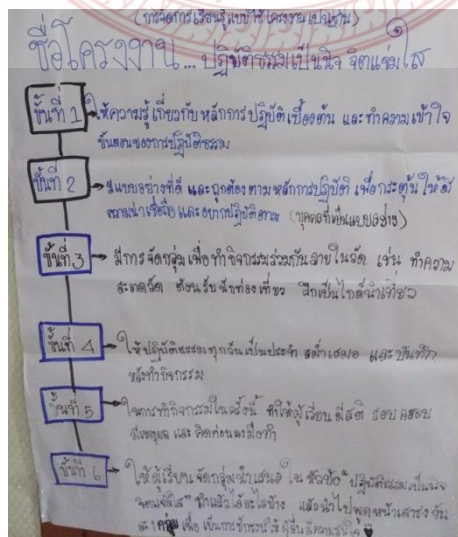
(๒) รูปแบบโครงการ ปฏิบัติธรรมเป็นนิจ จิตแจ่มใส

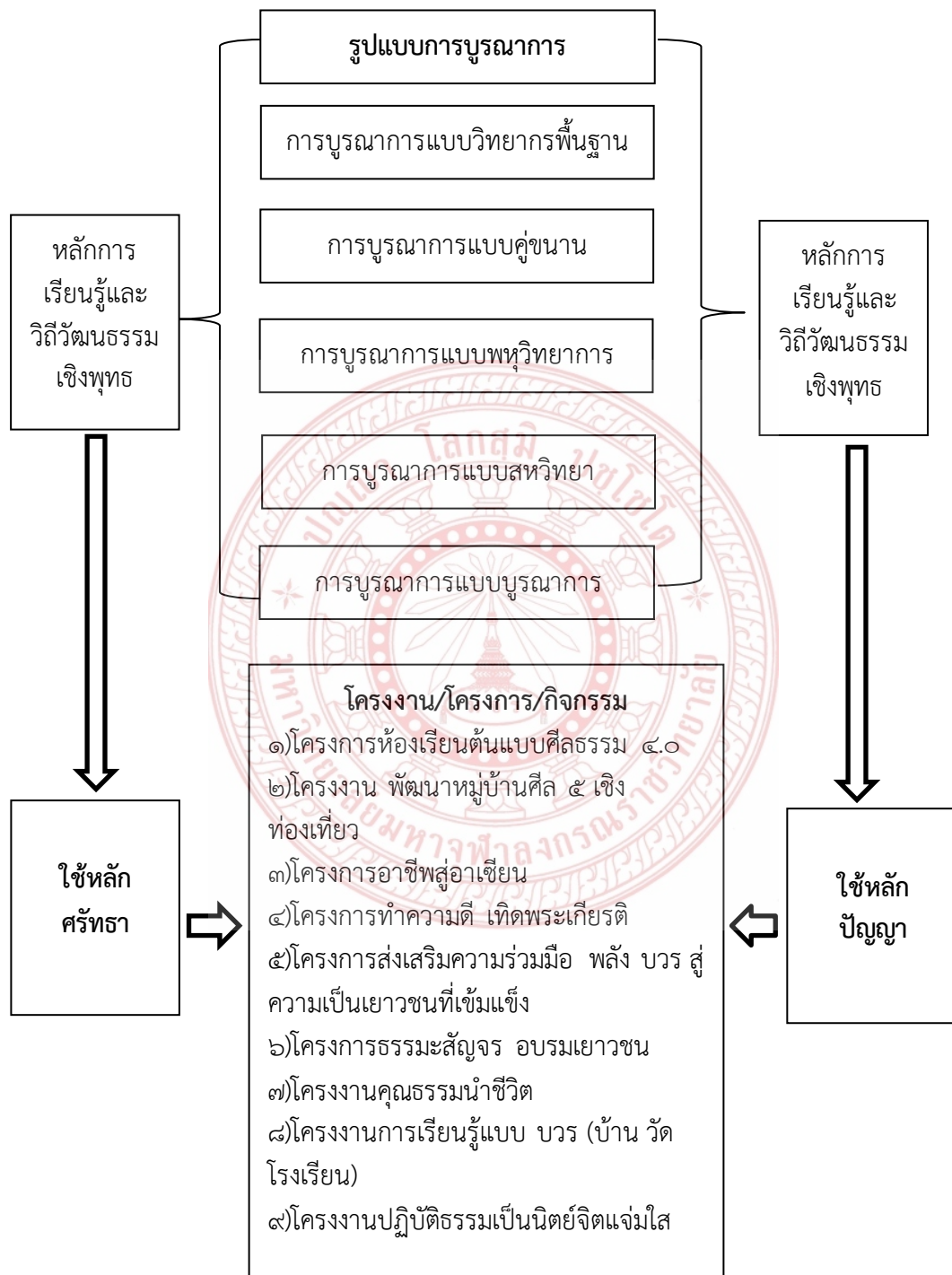
ผู้ร่วมวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคต โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อผลของกรรมหรือการกระทำของตน จึงใช้ชื่อโครงการปฏิบัติธรรมเป็นนิตยจิตแจ่มใส โดยใช้กระบวนการ ๖ ขั้นตอนในการนำเสนอรูปแบบดังนี้

- ขั้นที่ ๑ ให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมเบื้องต้นและทำความเข้าใจขั้นตอนในการปฏิบัติธรรมเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับจิตใจ
- ขั้นที่ ๒ มีแบบอย่างที่ดี ที่ถูกต้องในการปฏิบัติ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนให้ปฏิบัติ ให้มีความน่าเชื่อถือ น่าเลื่อมใส และอยากปฏิบัติตาม
- ขั้นที่ ๓ มีการจัดกลุ่มทำกิจกรรมภายในวัดในหมู่บ้าน นอกเหนือจากการปฏิบัติธรรม เช่น การทำความสะอาดวัด การต้อนรับนักท่องเที่ยว การเป็นไกด์พานำเที่ยวภายในบริเวณวัด
- ขั้นที่ ๔ ให้ปฏิบัติธรรมทุกวันเป็นประจำ อย่างสม่ำเสมอ และมีการบันทึกหลังจากมีการดำเนินการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งว่าได้รับอะไรบ้าง
- ขั้นที่ ๕ ในการทำกิจกรรมในครั้งนี้ ทำให้ผู้เรียนมีสติ มีความรอบคอบ มีเหตุและผล คิด ไตร่ตรองก่อนจะลงมือทำสิ่งใดก็ตาม รู้จักรักตนเองและครอบครัว
- ขั้นที่ ๖ ให้ผู้เรียนจัดกลุ่มนำเสนอในหัวข้อการปฏิบัติธรรมเป็นนิตยจิตแจ่มใส ปฏิบัติแล้วได้สิ่งใดบ้าง มีการนำเสนอหน้าเสาธงทุกวัน ผลัดเปลี่ยนกันไปในแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักและความสนใจให้กับนักเรียน

สรุปองค์ความรู้การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกัน
การฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

เป็นการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตาย
ของเยาวชนในจังหวัดลำพูน มีการค้นพบรูปแบบการบูรณาการ ตามตารางแผนผัง ดังต่อไปนี้

การบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนจังหวัดลำพูน เป็นการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน มีการค้นพบรูปแบบการบูรณาการ คือ

๑) การบูรณาการแบบวิทยาการพื้นฐาน (Discipline based) เป็นรูปแบบที่ผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาของวิชาอื่นๆ เข้าไปในการสอนของตน เป็นการวางแผนการสอนและสอนโดยผู้สอนเพียงคนเดียว

๒) การบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel) เป็นรูปแบบที่ผู้สอนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป สอนต่างวิชากันแต่วางแผนการสอนร่วมกันโดยระบุสิ่งที่ร่วมกันและตัดสินใจว่า หัวเรื่อง/มโนทัศน์/ปัญหาเดียวกันนั้นจะสอนอย่างไรในวิชาของแต่ละคน งานที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำจะแตกต่างกันไปในแต่ละวิชา

๓) การบูรณาการแบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) เป็นรูปแบบที่ผู้สอนต่างวิชา ร่วมกันสอนเป็นที่ร่วมวางแผนและกำหนดหัวเรื่องปัญหาาร่วมกัน และดำเนินการสอนผู้เรียนกลุ่มเดียวกันมอบหมายงานหรือโครงการให้ผู้เรียนทำร่วมกันเป็นงานชิ้นเดียว

๔) การบูรณาการแบบสหวิทยา (Interdisciplinary) เป็นการสอนที่ผู้สอนแต่ละคนต่างสอนวิชาของตนเอง ไม่ได้ออกแบบให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันทำงานระหว่างต่างวิชา แต่จะมีการสอนแบบบูรณาการเฉพาะที่ระบุไว้ในแต่ละวิชาเท่านั้น ผู้สอนแต่ละคนในต่างวิชาไม่ได้มีส่วนแบ่งการทำกิจกรรมของผู้เรียนด้วยกันเพียงแต่ให้เวลาและมอบหมายงาน หรือปัญหาให้ผู้เรียนกลับไปดำเนินการกันเอง

๕) การบูรณาการแบบบูรณาการ (Integrated) เป็นการบูรณาการทั้งมโนทัศน์ ทักษะ เจตคติและความเชื่อ ตลอดจนเนื้อหา ทำให้เป็นการสอนที่ต้องอาศัยความหลากหลายวิธีที่สามารถเป็นไปได้ ผู้เรียนสามารถเลือกที่จะฝึกในสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ ตามความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างอิสระ

การบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนจังหวัดลำพูน โดยใช้หลักศรัทธาและปัญญา ก่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ที่นำไปสู่การจัดโครงการ โครงการและกิจกรรมในการป้องกันการฆ่าตัวตาย ประกอบด้วย

๑) โครงการห้องเรียนต้นแบบศีลธรรม ๔.๐ ด้วยการนำกระบวนการคิดของกิจกรรมวันพระในโรงเรียน นำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นภาคปฏิบัติ จากห้องเรียนในชีวิตจริง ซึ่งเด็กนักเรียนหากไกลจากวัด ทำให้ขาดกิจกรรมที่ทำให้ระลึกถึงวันพระ หรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้สนใจในทางวิชาการและหลักคำสอนคือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น

๒) โครงการ พัฒนาหมู่บ้านศีล ๕ เชิงท่องเที่ยว สืบเนื่องจากชุมชนบ้านห้วยต้มเป็นหมู่บ้านต้นแบบ และเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มาเป็นเวลานาน ตามจารีตประเพณี ที่พระครูบาวงษ์ศาพัฒนา ได้เป็นผู้ริเริ่มนำพาชุมชนให้ปฏิบัติตาม ทางผู้คิดโครงการจึงเห็นถึงความสำคัญของการรักษาศีล ๕ เพราะผู้ปฏิบัติตามศีล ๕ ย่อมจะรักในตนเอง ไม่ทำร้ายและเบียดเบียนตนเอง อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และเป็นที่ยู้งักแพร่หลายทั้งในและนอกประเทศ อีกทั้งยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๓) โครงการอาชีพสู่อาเซียนเป็นการดำเนินงานประการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอาชีพระหว่างเรียน เป็นการสร้างผลิตภัณธ์ของนักเรียน ซึ่งเดิมทีผลิตภัณธ์ของนักเรียนไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และไม่มีตลาดรองรับ ทำให้มีการผลิตสินค้า และการจำหน่ายสินค้ามีพื้นที่จำกัด

๔) โครงการทำความดี เทิดพระเกียรติเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติใช้ใน ชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติจนทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการปลูกฝังค่านิยม ทำให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า มุ่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นกับตัวของนักเรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หากต้องการให้การเรียนรู้มีพลังและฝังในตัวผู้เรียนได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนโดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีม และทำกับปัญหา ที่มีอยู่ในชีวิตจริง ซึ่ง ส่วนของ วงล้อ แต่ละชั้น ได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ Presentation ประกอบด้วย ๕) โครงการส่งเสริมความร่วมมือ พลัง บวร สู่ความเป็นเยาวชนที่เข้มแข็ง และ ๖) โครงการธรรมะสัญจร อบรมเยาวชน

ทางผู้ร่วมวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้หลักศรัทธา ให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่อง ความเชื่อผลของกรรมหรือการกระทำของตน จึงใช้ชื่อ ๓) โครงการงานคุณธรรมนำชีวิต

รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธโดยใช้หลักปัญญา ๘) โครงการงานการเรียนรู้แบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) และรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถี วัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้ตลาคตโพธิศัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตลาคต โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อผล ของกรรมหรือการกระทำของตน ใช้ชื่อ ๘) โครงการงานปฏิบัติธรรมเป็นนิตยจิตแจ่มใส

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย “การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ” การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ ๑) เพื่อวิเคราะห์หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ๒) เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน และ๓) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

ซึ่งใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันประกอบไปด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) และการเก็บข้อมูลโดยผู้ศึกษาวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ใช้กระบวนการจัดการศึกษาวิจัย ตามโมเดลจอร์จยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL มีส่วนของวงล้อแต่ละขั้น ได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ Presentation และการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ที่ปรับจากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ของเด็กและเยาวชน โดยมีความเชื่อว่าการให้การเรียนรู้มีพลังและฝังในตัวผู้เรียนได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนโดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีมและทำกับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง โดยผู้วิจัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาวิจัย และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน เยาวชน และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและองค์ความรู้ในประเด็นการศึกษาวิจัย ดังจะได้นำเสนอข้อมูลต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน พบว่า

หลักการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่เป็นตัวพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุขกับการบูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองกับชุมชนและสังคม

วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธกับศรัทธามีความสำคัญตามความหมายและหน้าที่ที่ศรัทธาแม้จะเป็นเพียงปัจจัยขั้นพื้นฐานและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาปัญญาเพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของศรัทธานั้น จึงสามารถแบ่งตามความหมายและหน้าที่ได้ ๒ ประการ คือ ๑)ศรัทธาเป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา บุคคลที่ยังไม่สามารถเข้าถึงปัญญาได้ ศรัทธาในขั้นพื้นฐานมีความสำคัญ

มาก ศรัทธาเป็นอุปกรณชักนำให้เดินหน้าต่อไปไหนการพัฒนาเป็นปัญญาเมื่อใช้ถูกต้องจึงเป็นการเป็นการเริ่มตนที่ดีทำให้การก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้ผลรวดเร็วขึ้น ๒)ศรัทธาเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติบุคคลมีความเชื่อคือศรัทธาแล้วจึงปฏิบัติธรรม ในทางตรงข้ามถ้าความเชื่อคือศรัทธาเสื่อมสูญก็จะไม่ปฏิบัติแนวทางนี้ชี้ให้เห็นว่าการเชื่อเป็นแรงจูงใจอันสำคัญ ที่จะทำให้เกิดการโน้มใจสู่ธรรม

การดำเนินการใช้หลักการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนจังหวัดลำพูน วิธีการดำเนินการวิจัยในแต่ละโรงเรียนมีการดำเนินงานเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมดังนี้

ขั้นการเตรียมการ เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยซึ่งสรุปผลการดำเนินการในขั้นตอนเตรียมการ คือ ๑)การสร้างมิตรภาพและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ๒)การเสริมพลังความรู้ให้กับผู้ร่วมวิจัย๓)การสร้างแผนที่การทำงาน๔)การประเมินและสรุปผล

ขั้นการวางแผนร่วมกัน มีการดำเนินกิจกรรมจำนวน ๕ กิจกรรม คือ ๑) การวิเคราะห์สภาพปัญหาจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และโอกาสของแต่ละโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพวิถีวัฒนธรรม สภาพปัจจุบันของโรงเรียนและชุมชน ๒) กำหนดปัญหาและทำความเข้าใจปัญหา เพื่อกำหนดปัญหาที่จะดำเนินการพัฒนาบูรณาการกับการเรียนการสอน ๓) การถ่ายทอดแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้ เข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงทฤษฎี และช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจได้ชัดเจนขึ้น ๔) การจัดทำรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน และ ๕) การสรุปผลการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปผลการทำกิจกรรมร่วมกัน

การวิเคราะห์สถานการณ์ของโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพวิถีวัฒนธรรม สภาพปัจจุบันของโรงเรียนและชุมชน เพื่อดันหาวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ พบว่า

๑) โรงเรียนวัดชัยเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ดี โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ได้รับการร่วมมือด้วยดีจากชุมชน แต่ทางโรงเรียนก็มีข้อที่เป็นจุดอ่อนด้วย เช่น นักเรียนส่วนใหญ่ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ เช่นชาวไทยใหญ่ ชาวพม่า เป็นต้น นักเรียนวัดชัยเหล็กบางส่วนจะเป็นเด็ก LD ด้านการเขียนและด้านการอ่าน สถานศึกษามีทำเลที่ตั้งห่างจากตัวเมือง เด็กพิเศษที่มีจำนวนมาก ทำให้การเรียนการสอนไม่ค่อยจะบรรลุผล เช่นไม่สามารถสอนให้รู้ลึกจริงได้ มีก็เป็นโอกาสเพราะอยู่ในแหล่งนิคมอุตสาหกรรม นักเรียนเรียนจบแล้วสามารถมีอาชีพได้ และทางโรงเรียนยังได้รับโอกาสจากหน่วยงานต่างๆ มาช่วยในด้านการจัดการศึกษา

๒) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีสวัสดิการที่ดีสำหรับนักเรียน มีการจัดการเรียนรู้ด้านภาษา การจัดการเรียนการสอนเน้นในเรื่องวิชาการ มีการส่งเสริมด้านอาชีพให้กับผู้เรียน โรงเรียนมีการจัดส่งเสริมกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนมีความพร้อมในด้านบุคลากร มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพซึ่งดำเนินการจัดให้โดยทางโรงเรียน ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียน

ข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของโรงเรียนคือนักเรียนใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนเพราะเป็นโรงเรียนกินนอน ผู้ปกครองของนักเรียนยากจน ผู้ปกครองมีสภาพปัญหาทางครอบครัว ด้านความมีระเบียบวินัย การเคารพกฎเกณฑ์ของโรงเรียนบางคนประพฤติผิดระเบียบของโรงเรียนเช่น การแต่งกาย เรื่องพฤติกรรมทางเพศ ปัญหายาเสพติด เป็นต้น นักเรียนมีความหลากหลายชาติพันธุ์ มีปัญหาในด้านการสื่อสารเพราะผู้เรียนพูดแต่ละภาษาไม่ค่อยเหมือนกัน

๓) โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีต้นทุนทางสังคมดี และต้นทุนทางวัฒนธรรม มีประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม มีครูบาวงศ์ษา พัฒนาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต มีชุมชนต้นแบบคือชุมชนศีล ๕ ของจังหวัดลำพูน นักเรียนจึงมีความเคารพในระเบียบวินัย เชื่อฟังครู ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี วิถีวัฒนธรรมส่วนใหญ่ในโรงเรียนและในหมู่บ้านเป็นเหมือนเดียวกัน เด็กนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในหมู่บ้านทั้งหมด การดูแลเอาใจใส่จึงมีความใกล้ชิดกับชุมชน มีหลายหน่วยงานจากองค์กรต่าง ๆ เข้ามาทำโครงการร่วมกับโรงเรียน จึงทำให้โรงเรียนเป็นที่รู้จักของสื่อต่างๆ เป็นอย่างดี ในหมู่บ้านทั้งนักเรียนและประชากรในหมู่บ้านมีจำนวนมาก มีวิถีวัฒนธรรมภายนอกหมู่บ้านเข้ามาสู่หมู่บ้าน ประชากรมีช่องว่างระหว่างวัย ทำให้เกิดปัญหาวิถีความเชื่อระหว่างสมัยเก่า กับสมัยใหม่ของเด็กวัยรุ่น นอกจากนี้ยังมีปัญหาบางอย่างในโรงเรียนเช่น ขาดความมีระเบียบวินัยของนักเรียนบางกลุ่ม ปัญหายาเสพติดของนักเรียนบางคน และปัญหาในด้านการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับครูที่มาจากต่างถิ่น ไม่ค่อยเข้าใจในด้านการใช้ภาษาถิ่นของนักเรียน

๔) โรงเรียนอโหมงค์วิทยาาคม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรในการจัดการศึกษานักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต มีความสุขและบุคลิกภาพที่ดี มีสุนทรียภาพสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กิจกรรมเสริมผู้เรียนด้านอาชีพ มีกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะความสามารถทางด้านวิชาการของโรงเรียน ยังมีกิจกรรมที่เน้นด้านการกีฬาให้กับนักเรียน มีโครงการที่ส่งเสริมด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำกิจกรรมให้ผู้เรียน มีการช่วยเหลือเรื่องทุกการศึกษาให้กับนักเรียน มีการส่งเสริมความสามารถด้านการแข่งขันทั้งด้านทักษะทางวิชาการ การแข่งขันด้านการกีฬา

โรงเรียนมีกลุ่มนักเรียนที่เป็นชาติพันธุ์จำนวนมาก เป็นปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน ปัญหาการเรียนเรียนร่วม LD สถานที่ของโรงเรียนไม่ค่อยสะดวกในบางเรื่อง เช่นการเดินทาง การบริการด้านต่างๆ การถ่ายเอกสาร เป็นต้น นักเรียนติดโทรศัพท์เป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนมีการสื่อสารภาษาไทยไม่ค่อยชัด ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่ยากจน ไม่ค่อยมีเวลาเอาใจใส่นักเรียนมากนัก จึงทำให้เด็กขาดความสนใจในการเรียน ด้านชุมชน สังคมรอบโรงเรียน มีความใกล้ชิดกับโรงเรียน ได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างดีของชุมชน ชุมชนมีวิถีวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งแบ่งออกตามวัยของประชากรจึงมีวิถีชีวิตที่มีหลายวัฒนธรรม

๕) โรงเรียนเมธีวุฒิกร อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีแนวทางจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษา กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ และตามระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มุ่งเน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์ มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยีพื้นฐาน รู้จักและสามารถใช้คอมพิวเตอร์ สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร โรงเรียนมีผู้บริหารที่มีความสามารถบริหารโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ โรงเรียนมีกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นโรงเรียนอยู่ในวัดพระธาตุหริภุญชัย เป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน มีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โรงเรียนมีการเรียนร่วมระหว่างพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ชาย หญิง โรงเรียนยังขาดสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาทางเข้าออกของโรงเรียนเปิดตลอด ทำให้นักเรียนบางคนออกจากโรงเรียนโดยที่ครูไม่ทราบ การเรียนการสอนไม่ค่อยเต็มที่ รูปแบบการจัดกิจกรรมมีข้อจำกัดบางอย่างเพราะเรียนร่วมระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ นักเรียนบางคนขาดระเบียบวินัย มีเด็กพิเศษเรียนร่วม ทำให้เกิดความหลากหลายในชั้นเรียน ชุมชนเป็นชุมชนเมืองนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากชุมชน ความใกล้ชิดระหว่างชุมชนกับโรงเรียนยังไม่ค่อยมีเท่าที่ควร วิถีวัฒนธรรมของโรงเรียนและชุมชนมีหลายวัฒนธรรม

๕.๑.๒ การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

การบูรณาการโดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนาในด้านกัมมสังฆา หลักการเชิงกรรม เชื้อกฏแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง กับการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียน

ก.โครงการห้องเรียนต้นแบบศีลธรรม ๔.๐ ด้วยการนำกระบวนการคิดของกิจกรรมวันพระในโรงเรียน นำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นภาคปฏิบัติ จากห้องเรียนในชีวิตจริง ซึ่งเด็กนักเรียนหากไกลจากวัด ทำให้ขาดกิจกรรมที่ทำให้ระลึกถึงวันพระ หรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้สนใจในทางวิชาการและหลักคำสอนคือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น จึงมีแนวคิดในการจัดกิจกรรมดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ๑) เพื่อให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ได้เห็นคุณค่า ได้ตระหนัก ซึมซับคุณค่าของคุณธรรมได้อย่างเป็นธรรมชาติ ๒) เพื่อให้ครู และนักเรียนได้นำศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา และอัตลักษณ์ของโรงเรียน นำไปสู่การปฏิบัติในแต่ละห้องเรียน ๓) เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้น ๔) ได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ผ่านการเรียนการสอน ๕) เพื่อเป็นการบูรณาการโครงการคุณธรรมคือวันพระในโรงเรียน

วิธีดำเนินงาน ๑) นักเรียนทำความเคารพครู เสริมสร้างกิจกรรมด้วยการปฏิบัติเบญจศีลเบญจธรรม ๒) นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดชั้นเรียน จัดโต๊ะ เก้าอี้ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ๓) กิจกรรมฝึกกิริยามารยาทในห้องเรียน เช่นการไหว้ การทำความเคารพ การสมาทานเบญจศีล เป็นต้น ๔) นักเรียนเสริมความเข้มแข็งให้กับจิตใจ โดยวิธีการนั่งสมาธิเบื้องต้นก่อนเรียน และครูเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจให้กับผู้เรียน ให้อุจจกรักตนเอง รักครอบครัว การไม่ทำร้ายตนเอง เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความตระหนักเพิ่มมากขึ้น ๕) รับฟังธรรมะ ที่สร้างขวัญและกำลังใจให้กับนักเรียนโดยให้นักเรียนได้รับรู้ถึงผลกระทบหรือการกระทำที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียน จากพระสงฆ์หรือจากคุณครูในห้องเรียน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ นักเรียนสามารถ นำวิธีการดำเนินงานของโครงการมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับจิตใจ สามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้

ข.โครงการ พัฒนาหมู่บ้านศีล ๕ เชิงท่องเที่ยว สืบเนื่องจากชุมชนบ้านห้วยต้มเป็นหมู่บ้านต้นแบบ และเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มาเป็นเวลานาน ตามจารีตประเพณี ที่พระครูบาวงษ์ศาพัฒนา ได้เป็นผู้ริเริ่มนำพาชุมชนให้ปฏิบัติตาม ทางผู้คิดโครงการจึงเห็นถึงความสำคัญของการรักษาศีล ๕ เพราะผู้ปฏิบัติตามศีล ๕ ย่อมจะรักในตนเอง ไม่ทำร้ายและเบียดเบียนตนเอง อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพให้มากยิ่งขึ้นไปอีก และเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งในและนอกประเทศ อีกทั้งยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงเห็นควรจัดโครงการนี้ขึ้น

จุดประสงค์การดำเนินงาน ๑) เพื่อนำธรรมะไปสู่ภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ๒) เพื่อสร้างครอบครัวอบอุ่น สังคมมีความสุข เกิดความปรองดองสมานฉันท์ รักตนเอง รักชุมชน ๓) เพื่อพัฒนาสถานที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ ๔) เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ และเพิ่มรายได้ให้กับนักเรียน รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการเป็นวิทยากรนำเที่ยวหมู่บ้าน

วิธีดำเนินการ/กิจกรรม ใช้กระบวนการ PDCA เป็นแผนงานในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม

ผลที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ ๑) นักเรียนและชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ๒) นักเรียนและชุมชน มีรายได้เพิ่มขึ้น รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ๓) เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับโรงเรียนและชุมชนอื่น ๆ

การบูรณาการโดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนา ในด้านวิปัสสนา หลัการเชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง กับการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียน

ก.โครงการอาชีพสุ่ออาเซียน โครงการอาชีพสุ่ออาเซียน เป็นการดำเนินงานประการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอาชีพระหว่างเรียน เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ของนักเรียน ซึ่งเดิมทีผลิตภัณฑ์ของนักเรียนไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และไม่มีตลาดรองรับ ทำให้มีการผลิตสินค้า และการจำหน่ายสินค้ามีพื้นที่จำกัด

วัตถุประสงค์ ๑) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความรู้ ทักษะความสามารถในการประกอบอาชีพ ๒) เพื่อเป็นการสร้างรายได้ระหว่างเรียน เป็นการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักการผลิตสินค้าของชุมชน ๓) เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถต่อยอดในอนาคตต่อไปได้ ๔) เพื่อหาตลาดรองรับ และขยายตลาดให้เพิ่มมากขึ้น

วิธีดำเนินการ ๑) หาข้อมูลด้านการตลาด การรองรับสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ผลิต ๒) ร่วมปรึกษาหารือกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนร่วมกันออกแบบผลิตภัณฑ์ ๓) ดำเนินการผลิตสินค้าเพื่อทดลองออกจำหน่ายตามความต้องการของผู้บริโภค ๔) พัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงบรรจุภัณฑ์ให้มีคุณค่า เพื่อนำออกสู่ตลาด

ผลที่จะได้รับ ๑) นักเรียนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการประกอบอาชีพของตน ๒) นักเรียนเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ๓) สินค้าและผลิตภัณฑ์ของนักเรียนมีคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของตลาด

การบูรณาการโดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนา ในด้านตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคต กับการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียน

ก.โครงการทำความดี เทิดพระเกียรติ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติจนทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการปลูกฝังค่านิยม ทำให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า มุ่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นกับตัวของนักเรียน

วัตถุประสงค์ ๑) เพื่อส่งเสริมพัฒนาปรับปรุง แก่ไขพฤติกรรมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีการเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียน ๒) เพื่อเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนได้ตระหนัก เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ๓) เพื่อเป็นการเสริมสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี

การดำเนินงาน/กิจกรรม ๑) ศึกษาวิเคราะห์การจัดทำโครงการ ๒) จัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติจากผู้บริหาร ๓) จัดทำแบบประเมินโครงการ ๔) ดำเนินการตามโครงการที่ได้กำหนดไว้ ๕) สรุปผลการปฏิบัติงาน และสรุปงบประมาณดำเนินงาน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ ๑) นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีของสังคมได้ ๒) มีคุณธรรม จริยธรรม ที่ดีงาม ตามหลักค่านิยมที่พึงประสงค์ได้

๕.๑.๓ รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตามโมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ซึ่งประกอบไปด้วย Define, Plan, Do, Review และ Presentation รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ใช้หลักกัมมัสถา หลักการเชื่อกกรรม เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง จึงเชื่อโครงการส่งเสริมความร่วมมือ บวร สู่ความเป็นเยาวชนที่เข้มแข็ง โดยใช้กระบวนการ ๕ ขั้นตอนในการนำเสนอรูปแบบคือ

๑) Define สร้างความสนใจ ทางกลุ่มได้นำเสนอกิจกรรมโดยเบื้องต้นมีการใช้สื่อ นวัตกรรม กระตุ้นความสนใจให้กับเยาวชนในโรงเรียน ให้รู้ให้เห็นหลักของความเชื่อกกรรม เชื่อกฎแห่งกรรมนั้นมีอยู่จริง จากนั้นได้สร้างให้เยาวชนได้เห็นคุณค่า ความสำคัญของการดำเนินกิจกรรม การเลือกใช้สถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมจะต้องเป็นที่น่าสนใจของเยาวชนเอง โดยให้เยาวชนเป็นผู้เลือกที่จะใช้สถานที่ใดในการดำเนินกิจกรรม

๒) Plan ขึ้นวางแผน การทำกิจกรรมในครั้งนี้เน้นเรื่องการมีส่วนร่วม ๓ ประสานร่วมกัน คือ บวร บ้าน วัด โรงเรียน เพราะมีความเชื่อว่าเยาวชนจะมีจิตใจที่เข้มแข็งต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ใช่โรงเรียนเพียงอย่างเดียว โดยจะมีการปรึกษาหารือร่วมกันทั้งสามฝ่าย ทางบ้าน จะประกอบไปด้วย พ่อ แม่ ญาติ ทางวัดประกอบไปด้วย พระภิกษุสามเณร ทางโรงเรียนจะประกอบไปด้วยบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงผู้บริหารของโรงเรียน ครูที่จะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมให้กับเยาวชนในโรงเรียน

๓) Do ชั้นลงมือปฏิบัติ จะมีการดำเนินการทั้งทางรุกและเชิงรับ เป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรม เชิงรุกคือจะมีการดำเนินการให้ผู้เรียนเอง ส่วนเชิงรับเป็นการมีส่วนร่วมของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม เป็นผู้ออกความคิดเห็นว่าจะดำเนินกิจกรรมในรูปแบบเช่นไร โดยมีความสมัครใจของผู้ร่วมกิจกรรมเอง โดยจะมีความร่วมมือทั้ง ๓ ฝ่าย ที่คอยเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกัน หมุนเวียนการดำเนินกิจกรรมไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมความเข้มแข็งทางด้านจิตใจของเยาวชนให้มากยิ่งขึ้น โดยให้รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง

๔) Review ชั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ การสังเกต พฤติกรรม ทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ เป็นกิจกรรมทางทางครูจะต้องเป็นผู้นำในการทบทวนกิจกรรม โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ ให้เขาได้แสดงออกถึงสิ่งที่ได้ดำเนินการมาทั้งหมด อย่างเป็นระยะ ๆ สิ่งที่ได้ความรู้สิ่งที่ได้จากการดำเนินการที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงเช่นไร สิ่งไหนที่จะต้องมีการปรับปรุงบ้าง

๕) Presentation นำเสนอผลงาน การแสดงผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมที่ผ่านมาในรูปแบบต่างๆ ทั้งการพูด การนำเสนอเป็นภาพ มีการทดสอบด้วยใบความรู้ ด้านพฤติกรรม และผลงานของนักเรียนจากทั้ง ๓ ฝ่าย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมในครั้งต่อไปให้เกิดมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ใช้ก็มีมัสสกตาสัทธา หลักการเชื่อที่ว่าคนเรามีกรรมเป็นของตน โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อที่คนเรามีกรรมเป็นของตนเอง จึงใช้ชื่อ โครงการโครงการธรรมะสัญจร อบรมเยาวชน โดยใช้กระบวนการ ๕ ขั้นตอน

๑) Define ชั้นทำความเข้าใจตกลงร่วมกันระหว่างครู กับนักเรียน โดยมีการนำเสนอ VDO สาเหตุการฆ่าตัวตายของคนโดยทั่วไป มีที่มาที่ไปอย่างไร ทำไมถึงมีการฆ่าตัวตาย การฆ่าตัวตายสำเร็จแล้วแล้วครอบครัวของผู้ตายรู้สึกอย่างไร เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรมโดยให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดกำหนดวิธีการ

๒) Planการวางแผน หลังจากให้เยาวชนดูสื่อ VDO รูปภาพต่างๆ เกี่ยวกับการฆ่าตัวตายเรียบร้อยแล้ว ได้รูปแบบในการทำกิจกรรมร่วมกัน การแบ่งกลุ่มการทำกิจกรรม การจะใช้วิทยากรเป็น ใคร มาจากไหน อย่างไรบ้าง เป็นการวางแผนระหว่างครูกับนักเรียน เสร็จเรียบร้อยแล้วเขียนเป็นลักษณะของกิจกรรมในแต่ละครั้งจะมีการดำเนินการอย่างไรบ้าง

๓) Doชั้นปฏิบัติ คือดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ เยาวชนร่วมกันระดมความคิด สรุปและสอดแทรกธรรมะเพื่อสอนใจ สาเหตุการฆ่าตัวตาย เพิ่มระดับความเข้มแข็งให้กับจิตใจ ในการดำเนินการโครงการธรรมะสัญจร อบรมเยาวชนนั้น วิทยากรจะเป็นทั้งพระสงฆ์ ครู หรือปราชญ์ชาวบ้านที่ประพัตติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี เป็นแบบอย่างให้กับชาวบ้าน ที่จะคอยมาให้ความรู้ให้กับเยาวชนในแต่ละครั้ง

๔) Review เมื่อมีการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง ตัวของผู้เรียนจะมีการทบทวนการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ว่าได้รับสิ่งใดไปบ้าง ทบทวนกระบวนการเรียนรู้ที่แต่ละกลุ่มได้ดำเนินการไปแล้ว องค์กรความรู้เป็นอย่างไร วิทยากรที่นำเสนอเป็นอย่างไรบ้าง ครั้งหน้าจะมีการเชิญวิทยากรประเภทไหนทางผู้ร่วมกิจกรรมจะเป็นผู้กำหนดกิจกรรมในแต่ละครั้ง

๕) Presentation การนำเสนอ หลังจากมีการทบทวนเรียบร้อยแล้วเยาวชนได้รับความรู้ อย่างไรก็ตาม ได้รับรู้กระบวนการการฆ่าตัวตายเป็นอย่างใด จะป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นได้อย่างไร นำเสนอผลการจัดกิจกรรม ความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับ และสามารถปรับนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่างเหมาะสม

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ของเด็กและเยาวชน มีการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน โดยใช้หลักวิปากัสถา หลักการเชื่อวิปากหรือความเชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อผลของกรรมหรือการกระทำของตน จึงใช้ชื่อโครงงานคุณธรรมนำชีวิต โดยใช้กระบวนการ ๖ ขั้นตอนในการนำเสนอรูปแบบดังนี้

๑) ชั้นให้ความรู้พื้นฐานจัดอบรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในชีวิตประจำวันให้กับเยาวชนในโรงเรียน โดยครูให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการอบรมคุณธรรม จริยธรรมเบื้องต้นก่อนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เนื่องจากการทำโครงงานมีรูปแบบและขั้นตอนที่ชัดเจน นักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงงานคุณธรรม จริยธรรมไว้เป็นพื้นฐานก่อน เพื่อใช้ในการปฏิบัติขณะทำงานโครงงานจริง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม ตัวของคุณธรรมนี้มีส่วนช่วยในการป้องกันการฆ่าตัวตายได้อย่างไรบ้าง การดำเนินการแล้วจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งให้กับจิตใจของนักเรียนได้อย่างไรบ้าง เป็นต้น

๒) ชั้นกระตุ้นความสนใจ นำบุคคลต้นแบบในด้านคุณธรรมในหมู่บ้าน หรือในตำบลที่เป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป มาสัก ๓ ท่าน แบ่งประเภทของผู้ที่จะมานำเสนอให้กับเยาวชน เป็นบุคคลตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตในด้านการศึกษา เป็นบุคคลตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตในด้านการทำงาน เป็นบุคคลตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตในด้านคุณธรรม มาเล่าประสบการณ์และสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการทางสติปัญญา

๒.๑ การชิมชั้บหรือการดูดชิม เป็นกระบวนการทางสมองในการรับประสบการณ์เรื่องราวและข้อมูลต่างๆ เข้ามาสะสมเก็บไว้ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

๒.๒ การปรับและจัดระบบ คือ กระบวนการทางสมองในการปรับประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ให้เข้ากัน เป็นระบบหรือเครือข่ายทางปัญญาที่ตนสามารถเข้าใจได้ เกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญาใหม่ขึ้น และ

๒.๓ การเกิดความสมดุล เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากขั้นของการปรับ หากการปรับเป็นไปอย่างผสมผสานกลมกลืนก็จะก่อให้เกิดสภาพที่มีความสมดุลขึ้น หากบุคคลไม่สามารถปรับประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมให้เข้ากันได้ ก็จะเกิดภาวะความไม่สมดุลขึ้นได้ ขั้นตอนพบบุคคลต้นแบบจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

๓) ชั้นจัดกลุ่มร่วมมือ เมื่อได้รับการนำเสนอบุคคลต้นแบบเรียบร้อยแล้ว ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนได้เล่าประสบการณ์ของตนเองว่าเป็นเช่นไร มีการประสบผลสำเร็จในชีวิตในด้านใดบ้าง และรวบรวมความคิด ระดมความคิด สร้างแรงบันดาลใจให้กับตนเอง

๔) ชั้นให้ความรู้พื้นฐาน สัมภาษณ์บุคคลที่ประสบผลสำเร็จในชีวิต ในด้านต่างๆ ทั้งที่มีฐานะ และไม่มีฐานะแต่มีความสุขในชีวิต ว่าที่เขาเป็นเช่นนี้มีการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างไรว่า

จะมาถึงวันนี้ได้ ต้องผ่านปัญหา อุปสรรคอย่างไร ความอดทน และความประพฤดิหรือว่าสำคัญ อย่างยิ่งที่จะใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตให้ประสบผลสำเร็จได้

๕) ชั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ เมื่อนักเรียนได้ผ่านกระบวนการตั้งแต่ต้นมา มาถึงข้อสรุปองค์ความรู้ที่ได้ร่วมกิจกรรมโดยนักเรียนเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมเองมาตั้งแต่ต้น แนวคิดจากการสัมภาษณ์บุคคลต้นแบบที่เห็นว่าประสบความสำเร็จในชีวิต ให้แต่ละกลุ่มได้สรุปแบบอย่างชีวิตที่ได้จากการการสัมภาษณ์บุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิต นำมาประมวลเป็นองค์ความรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับให้กับเพื่อนร่วมห้องได้รับทราบ

๖) ชั้นนำเสนอผลงาน เมื่อมีการรวบรวมผลงานเรียบร้อยแล้ว แบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนได้นำเสนอองค์ความรู้ของทางกลุ่มที่ได้รับ นำเสนอบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในชีวิตแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในแต่ละประเด็นต่างๆ อาจจะมีการถอดคำคม แล้วติดไว้ในห้องเรียนเพื่อเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวัน

รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

ก.โครงการการเรียนรู้แบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

ทางผู้ร่วมวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้หลักวิปាកส์ธา หลักการเชื่อวิบาก หรือความเชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อผลของกรรมหรือการกระทำของตน จึงใช้ชื่อโครงการการเรียนรู้แบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ประกอบด้วย

๑) ชั้นให้ความรู้พื้นฐาน ให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อในประเพณีวัฒนธรรมในหมู่บ้านที่เป็นประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่ทางหมู่บ้านเกิดความศรัทธา

๒) กระตุ้นความสนใจ ครูให้นักเรียนช่วยกันระดมความคิดเกี่ยวกับแนวคิดและหลักธรรมที่ได้จากการศึกษาประเพณีโดยแสดงผลงานในรูปแบบ My mapping

๓) ชั้นจัดกลุ่มความร่วมมือ ร่วมประสานกับชุมชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยความร่วมมือจาก บ้านวัดโรงเรียน

๔) ชั้นแสวงหาความรู้จากชุมชน โรงเรียน และวัดดำเนินการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตแล้วให้นักเรียนเรียนรู้และปฏิบัติจริง

๕) สรุปสิ่งที่เรียนรู้ สรุปผลที่ได้จากการปฏิบัติงานร่วมกัน

๖) นำเสนอการเรียนรู้ครูให้นักเรียนนำเสนอความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติจริง

ข.โครงการ ปฏิบัติธรรมเป็นนิจ จิตแจ่มใส

รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคต โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อผลของกรรมหรือการกระทำของตน จึงใช้ชื่อโครงการปฏิบัติธรรมเป็นนิยจิตแจ่มใส นำเสนอรูปแบบดังนี้

๑) ให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมเบื้องต้นและทำความเข้าใจขั้นตอนในการปฏิบัติธรรมเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับจิตใจ

๒) มีแบบอย่างที่ดี ที่ถูกต้องในการปฏิบัติ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนให้ปฏิบัติ ให้มีความน่าเชื่อถือ น่าเลื่อมใส และอยากปฏิบัติตาม

๓) มีการจัดกลุ่มทำกิจกรรมภายในวัดในหมู่บ้าน นอกเหนือจากการปฏิบัติธรรม เช่น การทำความสะอาดวัด การต้อนรับนักท่องเที่ยว การเป็นไกด์พำนักเที่ยวภายในบริเวณวัด

๔) ให้ปฏิบัติธรรมทุกวันเป็นประจำ อย่างสม่ำเสมอ และมีการบันทึกหลังจากมีการดำเนินการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งว่าได้รับอะไรบ้าง

๕) ในการทำกิจกรรมในครั้งนี้ ทำให้ผู้เรียนมีสติ มีความรอบคอบ มีเหตุและผลคิดไตร่ตรองก่อนจะลงมือทำอะไรก็ตาม รู้จักรักตนเองและครอบครัว

๖) ให้ผู้เรียนจัดกลุ่มนำเสนอในหัวข้อการปฏิบัติธรรมเป็นนิจจิตแจ่มใส ปฏิบัติแล้วได้สิ่งใดบ้าง มีการนำเสนอหน้าเสาธงทุกวัน ผลัดเปลี่ยนกันไปในแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักและความสนใจให้กับนักเรียน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ” สิ่งที่ค้นพบจากการศึกษาวิจัยทำให้เห็นกระบวนการการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่สามารถทำให้การดำเนินงานสำเร็จได้จากการศึกษาพบว่า

๑) หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน หลักการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่เป็นตัวพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธกับศรัทธามีความสำคัญตามความหมายและหน้าที่ศรัทธาแม้จะเป็นเพียงปัจจัยขั้นพื้นฐานและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาปัญญา การดำเนินการใช้หลักการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนจังหวัดลำพูน ขึ้นการเตรียมการ เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ขึ้นการวางแผนร่วมกัน มีการดำเนินกิจกรรมจำนวน ๕ กิจกรรม คือ ๑) การวิเคราะห์สภาพปัญหาจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และโอกาสของแต่ละโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพวิถีวัฒนธรรม สภาพปัจจุบันของโรงเรียนและชุมชน ๒) กำหนดปัญหาและทำความเข้าใจปัญหา เพื่อกำหนดปัญหาที่จะดำเนินการพัฒนาบูรณาการกับการเรียนการสอน ๓) การถ่ายทอดแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้ เข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงทฤษฎี และช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจได้ชัดเจนขึ้น ๔) การจัดทำรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน และ ๕) การสรุปผลการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปผลการทำกิจกรรมร่วมกัน สอดคล้องกับ พระมหาชนะ ชยธมฺโม (ชนะชัย) ได้ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แบบยึดปัญหาเป็นฐานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงาน รวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการเรียนรู้แบบยึดปัญหาเป็นฐานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมเชียงใหม่ แผนกสามัญศึกษา การดำเนินงานในขั้นตอนการเตรียมการ และในขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลเป็นไปตามแผนที่กำหนด มีการดำเนินงานใน ๓ โครงการ คือ (๑) โครงการพัฒนาความสามารถในการคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาแบบยึดปัญหาเป็น

ฐาน (๒) โครงการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบยึดปัญหาเป็นฐาน และ (๓) โครงการพัฒนาการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบบยึดปัญหาเป็นฐาน ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพที่คาดหวังตามเกณฑ์ที่กำหนดที่ระดับ ๓.๐๐ ขึ้นไป บุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงานเกิดการเรียนรู้ว่าการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลต้องยึดถือหลักการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน เกิดองค์ความรู้ใหม่เป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการระหว่างกิจกรรมต่างๆ^๑

การวิเคราะห์สถานการณ์ของโรงเรียน เพื่อวิเคราะห์สภาพวิถีวัฒนธรรม สภาพปัจจุบันของโรงเรียนและชุมชน เพื่อค้นหาวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการที่ดี โรงเรียนมีความพร้อมในด้านบุคลากร มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพซึ่งดำเนินการจัดให้โดยทางโรงเรียน ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียน มีการจัดส่งเสริมกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง บางโรงเรียนมีต้นทุนทางสังคมเดิม และต้นทุนทางวัฒนธรรม มีประเพณีวัฒนธรรมที่งดงาม มีครูบวชศึกษาพัฒนาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต มีชุมชนต้นแบบคือชุมชนศีล ๕ ของจังหวัดลำพูน นักเรียนจึงมีความเคารพในระเบียบวินัย เชื่อฟังครู ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับพรสวรรค์ เพชรแดง ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “ความเชื่อในเรื่องบาปบุญในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จากโรงเรียนและวัดมีการทำบุญตักบาตรอยู่เสมอ แต่ไม่ค่อยเคร่งครัดในศีล ๕ โดยเฉพาะศีลข้อ ๔ และศีลข้อที่ ๑ การเข้าร่วมฟังธรรม หรือกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนายังมีน้อย และทำการสวดมนต์ไหว้พระตามประเพณีเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นในการทำบุญว่า จะช่วยให้ตนมีศรัทธา ทรัพย์สิน และบิรวารมากกว่าคนอื่น ๆ และมีหน้าตาในสังคม ส่วนความหมายของพระพุทธศาสนานั้น นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้องนักจึงคิดว่า พระพุทธศาสนาไม่ค่อยมีความจำเป็นต่อสังคมเพราะว่า เป็นตัวถ่วงความเจริญของประเทศชาติในเรื่องความเชื่อเรื่องบาปบุญในพระพุทธศาสนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยนักเรียนหญิงมีความเชื่อสูงกว่านักเรียนชาย และอาชีพของบิดามารดาแตกต่างกัน ความเชื่อเรื่องบาปบุญไม่แตกต่างกัน^๒

๒) การบูรณาการโดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนาในด้านกัมมัสถา หลักการเชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง กับการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนด้วยการนำกระบวนการคิดของกิจกรรมวันพระในโรงเรียน นำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นภาคปฏิบัติ จากห้องเรียนในชีวิตจริง ซึ่งเด็กนักเรียนหากไกลจากวัดทำให้ขาดกิจกรรมที่ทำให้ระลึกถึงวันพระ หรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้สนใจในทางวิชาการและหลักคำสอนคือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น สอดคล้องกับ ชุตินา สัจจามันท์ ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “รูปแบบยุทธศาสตร์และแนวทางการบูรณาการศาสนากับการศึกษา : กรณีการจัดการศึกษา

^๑ พระมหาชนะ ชยธมโม (ชนะชัย) ได้ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อยู่แบบยึดปัญหาเป็นฐานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมศึกษาเชียงใหม่, ดุษฎีนิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐

^๒ พรสวรรค์ เพชรแดง, “ความเชื่อเรื่องบาปบุญในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในเขตกรุงเทพมหานคร” (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑.

ตามอัยาศัย” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการศึกษาตามอัยาศัยของวัดให้ประสบผลสำเร็จมีองค์ประกอบทางการบริหารที่สำคัญ ดังนี้การมีระบบ และรูปแบบการบริหารตามพระธรรมวินัย และหลักวิชาการผู้นำคือ เจ้าอาวาสที่เพียบพร้อมด้วยภาวะผู้นำจริยวัตร ชื่อเสียงเกียรติคุณ และผลงานที่โดดเด่นทั้งในด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา การบริหาร การพัฒนา และอื่นๆ บุคลากรพระสงฆ์สามเณร และฆราวาสที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการศึกษาตามอัยาศัย ประพฤติธรรม และอุทิศตน งบประมาณ วัดในเมือง หรือวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวมีรายได้จากการให้เช่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และจากนักท่องเที่ยว ส่วนวัดในชนบท มีรายได้ ไม่นั่นอนรายได้หลักมาจากการบริจาควัดบริหารงบประมาณอย่างเป็นระบบในรูป คณะกรรมการและมีการจัดตั้งมูลนิธิและกองทุน เทคโนโลยีเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ อันจะเอื้อให้การเผยแผ่ธรรม และการดำเนินกิจกรรมการจัดการศึกษาตามอัยาศัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีส่วนร่วมการสร้างความร่วมมือ และเครือข่ายในการทำงาน^๓

การบูรณาการโดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนา ในด้านตถาคตโพธิสัทธา ชื่อ ความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคต กับการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียน โครงการทำความดี เทิดพระเกียรติ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติจนทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการปลูกฝังค่านิยม ทำให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า มุ่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นกับตัวของนักเรียน สอดคล้องกับ สิริวัฒน์ ศรีเครือดง ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “พุทธจิตวิทยาบูรณาการ : แนวคิดและการสร้างตัวแบบเพื่อลดอัตราการฆ่าตัวตาย ของวัยรุ่นในสังคมสังคมไทย” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สร้างตัวแบบพุทธจิตวิทยาบูรณาการในการลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมไทย ตัวแบบพุทธจิตวิทยาบูรณาการในการลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมไทย มีหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตาย คือ หลักธรรม อริยสัจ ๔ และมรรคมงคล ๘ องค์ประกอบที่ ๓. หลักจิตวิทยาเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตาย คือ หลักการให้คำปรึกษาแนะนำ และหลักกระบวนการจิตบำบัดสำหรับการจัดการปัญหาการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นไทย ประกอบด้วย แนวคิด แข็งป้องกันและแก้ไขที่สาเหตุ แนวคิดการปรับพฤติกรรมการณ์ชีวิต แนวคิดการป้องกันผ่านครอบครัว + ชุมชน+วัด + โรงเรียน (คชวร) แนวคิด การสร้างภูมิคุ้มกันชีวิต ผ่านกลุ่มเพื่อน มีกลุ่มพลัง “การมีส่วนร่วม” ประกอบด้วย ๑. ครู/ผู้บริหารสถานศึกษา ๒. กลุ่มเพื่อน ๓. กลุ่มผู้ปกครอง ๔. กลุ่มสหวิชาชีพด้านสุขภาพ และ ๕. วัด/สถานปฏิบัติธรรม^๔

๓) รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน สร้างความสนใจ ใช้สื่อ นวัตกรรมกระตุ้นความสนใจให้กับเยาวชนในโรงเรียน ให้รู้ได้เห็นหลักของความเชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรมนั้นมีอยู่จริง จากนั้นได้สร้าง

^๓ ชูติมา สัจจามันท์, “รูปแบบยุทธศาสตร์และแนวทางการบูรณาการการศาสนากับการศึกษา : กรณี การจัดการศึกษาตามอัยาศัย”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘), หน้า ก - ฉ.

^๔ สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, “พุทธจิตวิทยาบูรณาการ : แนวคิดและการสร้างตัวแบบเพื่อลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมสังคมไทย”, วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๙) : ๑๕ - ๑๖.

ให้เยาวชนได้เห็นคุณค่า ความสำคัญของการดำเนินกิจกรรม การเลือกใช้สถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมจะต้องเป็นที่น่าสนใจของเยาวชนเอง โดยให้เยาวชนเป็นผู้เลือกว่าจะใช้สถานที่ใดในการดำเนินกิจกรรมมีส่วนร่วม ๓ ประสานร่วมกัน คือ บวร บ้าน วัด โรงเรียน เพราะมีความเชื่อว่า เยาวชนจะมีจิตใจที่เข้มแข็งต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายสอดคล้องกับ **พรสวรรค์ เพชรแดง** ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “ความเชื่อในเรื่องบาปบุญในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จากโรงเรียนและวัดมีการทำบุญตักบาตรอยู่เสมอ แต่ไม่ค่อยเคร่งครัดในศีล ๕ โดยเฉพาะศีลข้อ ๔ และศีลข้อที่ ๑ การเข้าร่วมฟังธรรม หรือกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนายังมีน้อย และทำการสวดมนต์ไหว้พระตามประเพณีเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นในการทำบุญว่า จะช่วยให้ตนมียศศักดิ์ ทรัพย์สิน และบริวารมากกว่าคนอื่น ๆ และมีหน้าตาในสังคม ส่วนความหมายของพระพุทธศาสนานั้น นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้องนักจึงคิดว่า พระพุทธศาสนาไม่ค่อยมีความจำเป็นต่อสังคมเพราะว่า เป็นตัวถ่วงความเจริญของประเทศชาติในเรื่องความเชื่อเรื่องบาปบุญในพระพุทธศาสนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยนักเรียนหญิงมีความเชื่อสูงกว่านักเรียนชาย และอาชีพของบิดามารดาแตกต่างกัน ความเชื่อเรื่องบาปบุญไม่แตกต่างกัน^๕

รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ใช้ก็มีมัสสกตาสาธิตา หลักการเชื่อที่ว่าคนเรามีกรรมเป็นของตน โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อที่คนเรามีกรรมเป็นของตนเอง จึงใช้ชื่อ โครงการโครงการธรรมะสัญจร อบรมเยาวชน ทำความซื่อตรงร่วมกันระหว่างครู กับนักเรียน โดยมีการนำเสนอ VDO สาเหตุการฆ่าตัวตายของคนโดยทั่วไป มีที่มาที่ไปอย่างไร ทำไมถึงมีการฆ่าตัวตาย การฆ่าตัวตายสำเร็จแล้วแล้วครอบครัวของผู้ตายรู้สึกอย่างไร เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรมโดยให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดกำหนดวิธีการ ได้รูปแบบในการทำกิจกรรมร่วมกัน การแบ่งกลุ่มการทำกิจกรรม การจะใช้วิทยากรเป็น ใคร มาจากไหน อย่างไรบ้าง เป็นการวางแผนระหว่างครูกับนักเรียนเสร็จเรียบร้อยแล้วเขียนเป็นลักษณะของกิจกรรมในแต่ละครั้งจะมีการดำเนินการอย่างไรบ้าง สอดคล้องกับ **บรมชัย โตรสมภาค** ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการการป้องกันการฆ่าตัวตายในระบบโรงเรียนเพื่อสุขภาพจิตที่ดี” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า โรงเรียนต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาได้นำระบบโรงเรียนเพื่อสุขภาพจิตที่ดีมาใช้ (School Mental Health System - SMH) เพื่อสนับสนุนประสิทธิภาพในการเรียนรู้ด้วยการคัดกรองและพัฒนาสุขภาพจิตของเด็กนักเรียน ทั้งนี้การนำระบบ SMH มาใช้ในการป้องกันการฆ่าตัวตายเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม เพราะเนื่องจากว่า กลไกการคัดกรองและการอบรมที่มีอยู่ในระบบ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการแก้ไขปัญหการฆ่าตัวตายได้ด้วยเช่นกัน ในกรณีศึกษาของโรงเรียนในเขตการศึกษาชนบทของรัฐแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกาพบว่า การ

^๕ พรสวรรค์ เพชรแดง, “ความเชื่อเรื่องบาปบุญในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในเขตกรุงเทพมหานคร” (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑.

นำระบบคัดกรองมาใช้รวมถึงการฝึกอบรมใช้นั้น มีประสิทธิภาพในการให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนเกี่ยวกับการป้องกันการฆ่าตัวตาย^๖

รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ชื่อโครงการคุณธรรมนำชีวิต โดยใช้หลักวิปากัสถา หลักการเชื่อวิปากหรือความเชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อผลของกรรมหรือการกระทำของตน จัดอบรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในชีวิตประจำวันให้กับเยาวชนในโรงเรียน โดยครูให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการอบรมคุณธรรม จริยธรรมเบื้องต้นก่อนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เนื่องจากการทำโครงการมีรูปแบบและขั้นตอนที่ชัดเจน นักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงการคุณธรรม จริยธรรมไว้เป็นพื้นฐานก่อน เพื่อใช้ในการปฏิบัติขณะทำงานโครงการจริง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม ตัวของคุณธรรมนี้มีส่วนช่วยในการป้องกันการฆ่าตัวตาย สอดคล้องกับ**พระธิตูตมิ จนทโสภโณ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาวัดวินิบาตกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์” ผลการศึกษาวิจัยพบว่าสาเหตุที่ทำให้บุคคลคิดฆ่าตัวตาย หรืออัตตวินิบาต มาจากสิ่งดังต่อไปนี้ก็คือ ๑) สาเหตุด้านครอบครัว พุทธจริยศาสตร์ได้วางหลักให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ๒) สาเหตุจากสภาพเศรษฐกิจ ต้องรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมี ไม่พยายามชวนชวายเป็นสิ่งที่ตนไม่สามารถหามาได้จนมากเกินไป ๓) สาเหตุจากสภาพร่างกาย มีการป้องกันแก้ไขหลายวิธี เช่น กรณีร้ายกายเกิดเจ็บป่วยมีการรักษาโดยการใช้ยา แต่บางครั้งจำเป็นต้องรักษาโดยใช้สมาธิบำบัด ๔) สาเหตุด้านจิตใจ ต้องปรับสภาพจิตใจให้เข้าใจความเป็นไปของชีวิตและโลกว่า ทุกสิ่งต้องเป็นเช่นนั้น เป็นต้น^๗

รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้หลักวิปากัสถา หลักการเชื่อวิปากหรือความเชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อผลของกรรมหรือการกระทำของตน จึงใช้ชื่อโครงการการเรียนรู้แบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อในประเพณีวัฒนธรรมในหมู่บ้านที่เป็นประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่ทางหมู่บ้านเกิดความศรัทธาให้ความรู้พื้นฐานทางชุมชน โรงเรียน และวัดดำเนินการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตแล้วให้นักเรียนเรียนรู้และปฏิบัติจริง สอดคล้องกับ**เอี่ยมเดือน ธีรวิมลกุลรักษ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบเครือข่ายพระสงฆ์ในการป้องกันปัญหาการฆ่าตัวตาย กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่จะเลือกใช้หลักธรรมมาใช้ในการช่วยเหลือคือ หลักอริยสัจ ๔ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักสติ และสมาธิ โดยเลือกให้เหมาะสมกับปัญหาของผู้มารับบริการแต่ละรายกิจกรรมการส่งเสริมและป้องกันปัญหาฆ่าตัวตายส่วนใหญ่การดำเนินงานจะเป็นการทำงานโดยนำความรู้ที่ได้รับสอดคล้องกับศาสนกิจปกติที่ทำอยู่

^๖ รณชัย โตสมภาค, “แนวทางการป้องกันและการแก้ปัญหาวัดวินิบาตกรรมในระบบโรงเรียนเพื่อสุขภาพจิตที่ดี” ใน **บทความวิชาการ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๕๙), หน้า ๑ – ๒.

^๗ พระธิตูตมิ จนทโสภโณ, “การวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาวัดวินิบาตกรรมแนวพุทธจริยศาสตร์”, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๔.

เช่น การเทศน์ การสอนพุทธศาสนา และมีนวัตกรรมในการจัดตั้งพุทธคลินิกเปิดให้บริการให้คำปรึกษาสนทนาระหว่างการมารับบริการด้วยตนเองและทางโทรศัพท์ การให้การช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มชาวเขา และการเยี่ยมผู้ป่วยที่เจ็บป่วยเรื้อรังและมีปัญหาสุขภาพจิตที่โรงพยาบาล อีกด้วย^๘

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

๑) สถานศึกษาควรมีการริเริ่มดำเนินการศึกษาหลักการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนอย่างจริงจัง

๒) ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ด้านหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ เพื่อนำไปสู่สถานศึกษา และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๓) ควรมีการส่งเสริมพัฒนา และสร้างการเรียนรู้ให้กับครูเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ตามหลักการบูรณาการการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน โดยใช้โครงการเป็นฐาน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

๑) บุคลากรโรงเรียนทั้งผู้บริหาร และคณะครู ควรนำหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ มาเป็นแนวทางในการทำงานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของนักเรียนในโรงเรียนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันแก่นักเรียน

๒) ผู้บริหารโรงเรียนควรประสานความร่วมมือ กับทุกภาคส่วนในบริบทของโรงเรียน คือ บ้าน วัด และโรงเรียนให้เกิดความร่วมมือ แล้วควรนำหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ มาเป็นแนวทางในการทำงานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของนักเรียนในโรงเรียน

๓) คณะครูควรนำหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ มาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการกับรายวิชาต่างๆ เพื่อช่วยในการป้องกันการฆ่าตัวตายของนักเรียนในโรงเรียน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับการนำหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ มาเป็นแนวทางในการทำงานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของนักเรียนในโรงเรียน

๒) ควรมีการต่อยอดการวิจัย ที่มาจากการศึกษาวิจัยหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของนักเรียนในโรงเรียน โดยมีการศึกษาโรงเรียนนำร่อง

^๘ เอี่ยมเดือน อีรวุฒิกุลรัักษ์, “รูปแบบเครือข่ายพระสงฆ์ในการป้องกันปัญหาการฆ่าตัวตาย : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่”, วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (๒๕๔๙) : ๓๒ - ๓๗.

๓) ควรมีการนำเอาโครงการ หรือโครงการต่างๆที่เกิดจากกระบวนการวิจัยเรื่อง หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนไป ศึกษาวิจัยโดยใช้กระบวนการปฏิบัติจริง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร

: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

๑.๒.๑ หนังสือ

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. จิตวิทยาการศึกษา (Educational Psychology). กรุงเทพมหานคร :

คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ๒๕๔๘.

กุญชรี คำชาย. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา. ๒๕๔๐.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงศูนย์เทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสาร. สุขภาพจิตและการฆ่าตัวตายในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร.

มีนาคม ๒๕๕๔. (เอกสารแผ่นพับ)

กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการช่วยเหลือผู้พยายามฆ่าตัวตาย. กรุงเทพมหานคร

: ร้านทีคอม. ๒๕๔๑.

----- .การอบการวิจัยสุขภาพจิต. พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอุดมศึกษา. ๒๕๔๓.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การคิดเชิงบูรณาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

ซัคเซส มีเดีย. ๒๕๔๖

ขุนสรพกิจโกศล. คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่๖. กรุงเทพมหานคร: คณะธรรม

สาส์กัจฉา วัดมหาธาตุ. ๒๕๒๒.

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๕.

เค. เอ็น. ชยติเลเก. จริยศาสตร์แนวพุทธ. แปลโดย สุเชาว์ พลอยชุม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

มหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๓๗.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. พุทธศาสนากับสังคมและการเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ต้นอ่อน

แกรมมี่ จำกัด. ๒๕๓๙.

จินตนา ยูนิพันธ์. การพยาบาลจิตเวช. เล่มที่๒ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศรีอนันต์. ๒๕๒๗.

ดุขฎิ โยเหลา และ คณะ. การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้

เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์

ความสำเร็จของโรงเรียนไทย .กรุงเทพฯ : หจก. ทิพย์วิสุทธิ. ๒๕๕๗.

ณัฐพรเดช เศษบรรณปัญญา. การฆ่าตัวตาย และการวิจัยทางสังคมวิทยา. การประชุมวิชาการศุภกร
เสวนา เวทีแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์สำหรับนักวิจัยด้านสุขภาพ จัดโดย
สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ในวันศุกร์ที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

ทีศนา แคมมณี. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.

กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๕.

ธัญชนก บุญรัตน์. “พฤติกรรมการฆ่าตัวตายของผู้ป่วยที่มารักษาที่คลินิกจิตเวช โรงพยาบาล
หาดใหญ่”. วารสารวิชาการแพทย์. ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑. (ม.ค. - มี.ค. ๒๕๕๙) : ๑๐๒.

นที เทียมศรีจันทร์. บทสรุปการจัดทำข้อเสนอการวิจัยในเชิงบูรณาการสำหรับผู้บริหาร : ฉบับ

กระเป่า. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ๒๕๕๗.

บุปผา บุญทิพย์. คติชาวบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๕๓.

ประเวศ วะสี. การจัดการความรู้: กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพเสรีภาพและความสุข.

กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. ๒๕๔๘.

-----มาตรการการป้องกันการฆ่าตัวตาย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทธรรมสาร
จำกัด. ๒๕๕๑.

พุทธทาสภิกขุ. ธรรมบรรยายต่อทางสุนัช. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมทาน. ๒๕๒๕.

-----การศึกษาคืออะไร?. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมบูชา.ม.ป.ป).

พระมหานรินทร์ สุมน. การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในศตวรรษที่ ๒๑. (เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย. ๒๕๖๑.

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). ปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา

พระราชธรรมนิเทศ. (ระแบบ วิถีญาณ). พุทธวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย. ๒๕๔๐.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย. ๒๕๔๖.

----- . พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย. ๒๕๕๓.

----- . พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. กรุงเทพมหานคร : กรมการ

ปกครอง. ๒๕๔๐.

----- . ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร:

สหธรรมมิก จำกัด. ๒๕๓๙.

----- . พุทธธรรม: ฉบับขยายความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา

จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. ๒๕๓๒.

พระศรีปริยัติโมลีสมชัย กุสลจิตโต “ทบทวนตรึงนี้สักนิกก่อนคิดฆ่าตัวตาย”. พุทธจักร. ปีที่ ๕๑

ฉบับที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๐. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ๒๕๔๐)

พระราชวรมนี(ป.อ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์กรุงเทพฯ:มหาจุฬาลงกรณ์
ราชวิทยาลัย. ๒๕๒๘.

- พิรา ศุภรัตน์. ตำราจิตเวชศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย. ๒๕๒๐.
- พรรณ ช. เจนจิต. **จิตวิทยาการเรียนรู้ การสอน.** (พิมพ์ครั้งที่ ๔). กรุงเทพมหานคร : ต้นอ้อ แกรมมี. ๒๕๓๘.
- ภิมศักดิ์ บุญเจียร. “ความพยายามฆ่าตัวตาย:กรณีศึกษาที่จังหวัดชัยนาท”. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). ๒๕๔๑.
- ยศ สันตสมบัติ. **มนุษย์กับวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๓๗.
- รณชัย โตสมภาค. **แนวทางการป้องกันและการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตาย.** กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ๒๕๕๙.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์. ๒๕๒๕.
- **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒.** กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์. ๒๕๔๖.
- ระวี ภาวิไล. **อภิธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า. ๒๕๓๖.
- รจนพรรณ นันทิทรรก. ความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายของผู้ป่วยในหอผู้ป่วยอายุรกรรมโรงพยาบาลนครพิงค์. **วารสารสวนปรุง.** ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๑. (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙) : ๑.
- วิจิตร เกิดวิสิทธิ์. **คนในทัศนะของพุทธศาสนา อิสลามและคริสต์ศาสนา.** กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทย เพื่อการพัฒนา. ๒๕๒๔.
- วีรพล กุลบุตร. **แนวโน้ม/ทฤษฎี การป้องกันและแก้ไข.** กรุงเทพมหานคร:กองบังคับการวิชาการ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ. ๒๕๔๐.
- วศิน อินทสระ. **พุทธจริยศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทองกราว. ๒๕๔๑.
- วิจารณ์ พานิช. **วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑.** กรุงเทพมหานคร: ตถาตาพับลิเคชั่น จำกัด. ๒๕๕๕.
- วิธาน สุชีวงศ์ และสนธิ บางยี่ขัน. **ปรัชญาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๓๓.
- วัฒนา ระงับทุกข์. **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** กรุงเทพฯ:แอลทีเพรสจำกัด. ๒๕๔๒
- ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ. ธัชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชา. **ศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชนในการจัดการสุขภาพ.** ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา. ๒๕๕๖.
- ศิริวรรณ วิเศษรวงษ์. “การศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อพฤติกรรมกรรมการฆ่าตัวตาย”. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ๒๕๔๓.
- สนิท ศรีสำแดง. **พระพุทธศาสนากับการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย . ๒๕๓๔ .

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรื. ๒๕๔๖.

สาโรช บัวศรี. ปรัชญาตะวันออก .กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์ ๒๕๒๕.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. วัฒนธรรมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มхамกุฎราชวิทยาลัย.๒๕๔๐.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.ยุทธศาสตร์การวิจัย (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙): ภาคเหนือ. ๒๕๕๕.

สุวิทย์ มูลคำและคณะ. Child center : Storyline method : การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ:ที.พี.พริน จำกัด.๒๕๔๒

เสถียรพงษ์ วรรณปก. พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่งการพิมพ์. ๒๕๔๐.

แสง จันทร์งาม. วิธีสอนของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร : กมลการพิมพ์. ๒๕๒๖.

สุนทร ณ รัชชี. “ภาวะใกล้ดับจิตของมนุษย์ตามพระคณของพุทธปรัชญา”. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ๗ ธันวาคม ๒๕๒๙).

สนิท ศรีสำแดง. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ๑๔ ตุลาการพิมพ์. ๒๕๒๖.

สุพัฒนา บุญญานิตย์. ชีวิตนี้ยังมีหวัง. ๘๐ ปีของจิตเวชในประเทศไทย. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ครุสภา. ๒๕๓๒.

สุวัฒนา อารีพรค. ความผิดปกติทางจิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย. ๒๕๔๒). หน้า๕๒๕.

-----.การพยายามฆ่าตัวตายของคนไทย. สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๓ กันยายน ๒๕๒๒.

สมภพ เรื่องตระกูล. “การช่วยเหลือและการรักษาผู้พยายามฆ่าตัวตาย”. สารศิริราช. ๒๗ มกราคม ๒๕๔๘.

อุดมศิลป์ ศรีแสงงาม. ตำราจิตเวชศาสตร์. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์อักษรไทย. ๒๕๒๐.

๑.๒.๒ บทความวิจัย

มานิช หล่อตระกูล. “แนวโน้มการฆ่าตัวตายในประเทศไทย : แง่มุมทางเพศ และช่วงวัย”.วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๔๑

ธัญชนก บุญรัตน์. “พฤติกรรมกรฆ่าตัวตายของผู้ป่วยที่มารักษาที่คลินิกจิตเวช โรงพยาบาลหาดใหญ่”. วารสารวิชาการแพทย์. ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๙)

วินัย ธงชัย วรรณศา แสงโชติ และกนกวรรณ บำรุงเชาว์เกษม. “สาเหตุการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ : กรณีศึกษาการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๖”.

วารสารจิตวิทยาคลินิก. ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๘) : ๓๐.

เอี่ยมเดือน ธีรวิมลกุลรักษ์. “รูปแบบเครือข่ายพระสงฆ์ในการป้องกันปัญหาการฆ่าตัวตาย : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่”. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย. ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (๒๕๔๙)

สิริวัฒน์ ศรีเครือตง. “พุทธจิตวิทยาบูรณาการ : แนวคิดและการสร้างตัวแบบเพื่อลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมสังคมไทย”. วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๙) : ๑๕ - ๑๖.

๑.๒.๓ เอกสารงานวิจัย

- กิตติชัย สุธาสิโนบล. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวพุทธ เพื่อสะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน. สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๕๕.
- เจษฎาภรณ์ แสนชัย. “การเรียนรู้แบบบูรณาการภาษาอังกฤษกับเนื้อหาหลักการจัดการของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี” บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๙.
- ชุตินันท์ สัจจามันท์. “รูปแบบยุทธศาสตร์และแนวทางการบูรณาการศาสนากับการศึกษา : กรณี การจัดการศึกษาตามอริยาตย์”. รายงานการวิจัย. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา แห่งชาติ : กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๔๘.
- บุญล้ำ ธรรมสินธ์. “ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาพลึงค์เขต ๒”. รายงานการวิจัย. คณะการบริหารศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ๒๕๔๘.
- ดร.ณิ เลิศปรีชา. “การดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของผู้พยายามฆ่าตัวตาย” บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๕.
- ณัฐภูมิใจ ชมชื่น. “ศึกษาผู้พยายามฆ่าตัวตาย ในหมู่บ้านวังลึงค์ใหม่ ตำบลหางดง อำเภอฮอด จังหวัด เชียงใหม่”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๔.
- นงลักษณ์ เรือนทอง. “วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานในสำนักงานศึกษาธิการ อำเภอ”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๕๐.
- พรสวัสดิ์ เพชรแดง. “ความเชื่อเรื่องบาปบุญในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ใน เขตกรุงเทพมหานคร” บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ๒๕๔๘
- พระธิตวุฒิ จันทโสภโณ. “การวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาอัตวินิบาตกรรมแนวพุทธจริย ศาสตร์”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๙.
- นيرا พรเดชวงศ์. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพยายามฆ่าตัวตายของผู้ป่วยโรงพยาบาลสังกัด กรุงเทพมหานคร”. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ . ๒๕๒๙).
- ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร. “ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของไทย ๕ ด้าน” รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๙.
- ธนาชัย โดสมภาค. “แนวทางการป้องกันและการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายในระบบโรงเรียนเพื่อ สุขภาพจิตที่ดี” ใน บทความวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการ สำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๕๙.
- มธุริน คำวงศ์ปิ่น. “ศึกษาความเครียดวิถีการปรับแก้ และแรงสนับสนุนทางสังคมของบุคคลที่เคย พยายามฆ่าตัวตายที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลสันป่าตองและโรงพยาบาลสันทราย” บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๓.

- รำจวน จักขุแก้ว. “การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ระดับช่วงชั้นที่ ๓ ของครูสังคมศึกษา โรงเรียนใน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๗.
- วรรณะ กวงสูงเนิน. “การศึกษาความสามารถในการนำความรู้วิชาพระพุทธศาสนาไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในจังหวัดสมุทรสาคร”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ๒๕๔๙.
- สุภาพรรณ พวงจั่นเพชร. “การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรมหน่วยคุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย โดยใช้วิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีการสอนแบบธรรมดาในชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖”. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๙.
- อภิชัย มงคล. “ศึกษาวิจัยการป้องกันปัญหาการฆ่าตัวตายเขตภาคเหนือตอนบน : ปัจจัยทางวัฒนธรรม”. รายงานการวิจัย. กรมสุขภาพจิต : กระทรวงสาธารณสุข. ๒๕๕๓.

๑.๒.๓ เอกสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- รัน ธีรบุญญ์. องค์ความรู้การหลอมรวม และบทวิเคราะห์เรื่อง ภาวะผู้นำบูรณาการ (Integral Leadership). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.runwisdom.com> [๒๐ ส.ค. ๒๕๖๐].
- อภิชัย มงคล อธิบดีกรมสุขภาพจิตและคณะ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. รายงานอัตราการฆ่าตัวตายของประเทศไทย ๑๐ จังหวัดแรกที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงสุด. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.suicidethai.com/report/> [๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐].
- ครูบ้านนอก. การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.kroobannok.com [๒๐ ส.ค. ๒๕๖๐].
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. รูปแบบการจัดการศึกษา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org> [๒๐ ส.ค. ๒๕๖๐].
- รศ.มณฑรา ธรรมบุศย์. จิตวิทยาสำหรับครู (Psychology for Teachers). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/psychologybkf1> [๒๒ ส.ค. ๒๕๖๐].
- รณรงค์ โตสมภาค. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตาย. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2559/hi2559-079.pdf> [๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐].
- มูลนิธิไฟเซอร์แห่งประเทศไทย. โรคซึมเศร้ากับการฆ่าตัวตาย ปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://www.pfizer.co.th/th/node/3031> [๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐].

๒. ภาษาอังกฤษ :

Beane. James A. **Curriculum Planning and Development**. Boston : Allyn and Bacon. 1991.

Bloom. B.S.. **Human Characteristic and School Learning**. New York : McGraw – Hill. 1976.

Fogarty. Robin. **Ten Ways to Integrate Curriculum**. Educational : Leadership. 1991.

Klein. S.B.. **Learning**. New York : McGraw – Hill. 1991.

Lardizabal. Amparos. and others. **Methods and Principles of Teaching**. Quezon City : Alemar – Phoenix. 1970.

Good. Carter V. **Dictionary of Education**. New York : McGraw - Hill Book. 1973.

Emile Durkheim. A Study in Sociology: Glance. 111. The Free press. 1951).p.68.

Fromm. Erich. **The Anatomy of Human Destructiveness**. Singapore: Peligan Books. 1982).P. 519.

Erwin Stengel. Suicide and Attempted Suicide. Great Britian;penguin Books. 1967). p.14.

Leonard P. Ullmann and Leonard Kasner. A psychological Approach to Abnormal behavior New jersey : prentice Hall ing.. 1975). p. 576.

Mernninger. Karl. Man Against Himself. New York : Hartcourt Brace & World. Inc.. 1966).P. 23.

Peter Y. Windt. “The Concept of Suicide ”. In Suicide: The Philosophical. edited by Margaret p. Battin and David j. mayo.London:Peter Owen.1980). p.40.

Suicide is the act of voluntary and intentional self-destruction. 1969. v .๒๑. p.340

**การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ
ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน**
The Integration According to learning and Buddhist culture
to prevent suicide for youth in Lamphun Province

นายประเด่น แบนปิง
Mr.Praden Banping
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

บทคัดย่อ

ผลการวิจัยพบว่าหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ เป็นกระบวนการทางปัญญาที่เป็นตัวพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธกับศรัทธามีความสำคัญ ๒ ประการ คือ ๑)ศรัทธาเป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา ๒)ศรัทธาเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ มีรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน มีกระบวนการ ๕ ขั้นตอนในการนำเสนอรูปแบบ คือ ๑) สร้างความสนใจ ๒) วางแผน ๓) ลงมือปฏิบัติ ๔) สรุปสิ่งที่เรียนรู้ ทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ ๕) นำเสนอผลงานการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้หลักวิปากสัทธา หลักการเชื่อวิปากหรือความเชื่อผลของกรรม ประกอบด้วยโครงการการเรียนรู้แบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) โครงการ ปฏิบัติธรรมเป็นนิจ จิตแจ่มใส โดยใช้กระบวนการ ๖ ขั้นตอน คือ ๑) ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ๒) กระตุ้นความสนใจ ๓) จัดกลุ่มร่วมมือ ๔) แสวงหาความรู้ ๕) ขึ้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ ๖) ขึ้นนำเสนอผลงาน

คำสำคัญ : การบูรณาการ, หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ,การป้องกันการฆ่าตัวตาย

ABSTRACT

The research found that Principles of Buddhist culture and learning Is an intellectual process that is a continuous person development for life The Buddhist way of life and faith are of two importance: 1) Faith is the foundation in the process of developing into wisdom. 2) Faith is the basis of practice A person with faith is faith and therefore practicing. The integration model of Buddhist learning principles and cultural practices in preventing suicide of youth in Lamphun Province there are five steps in the presentation of the form: 1) creating interest 2) planning 3) acting 4) summarizing what is learned Review what they learned. 5) Present the work. Integration of Buddhist learning principles and cultural approaches in preventing suicide by youth in Lamphun Province using the Pakistani principles Principles of motivation or beliefs, the consequences of karma Consists of the BTS Learning

Project (Ban Wat School), the Spiritual Dharma Practice Project, using the 9 steps of the process: 1) providing basic knowledge about ethics and ethics 2) stimulating interest 3) organizing cooperative groups 4) seeking Knowledge 5) Summary of learning things 6) Presentation process

Keywords: The Integration, According to learning and Buddhist culture, Prevent suicide

บทนำ

ปัญหาการฆ่าตัวตายจังหวัดลำพูน โดยเฉพาะในอำเภอเมือง และอำเภอแม่ทาเป็นปัญหาที่ ๒ ของจังหวัด ที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๕๘^๑ สาเหตุสำคัญของการฆ่าตัวตาย คือ โรคซึมเศร้า จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่ฆ่าตัวตายมากกว่าครึ่งเป็นโรคซึมเศร้า ก่อนที่จะเสียชีวิต โรคนี้ทำให้ผู้ที่เป็นรู้สึกท้อแท้มองโลกในแง่ลบ รู้สึกชีวิตไร้ค่า จนอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายในที่สุด ได้แก่ ๑. สาเหตุทางจิตใจ มาจากบุคลิกภาพ หรือการปรับตัวเข้า กับบุคลิกภาพที่ไม่เข้มแข็ง และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำ ตลอดจนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี ๒. สาเหตุทางสังคม เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อ การฆ่าตัวตาย แต่ไม่ใช่เป็นสาเหตุประการ เดียว เช่น เศรษฐกิจตกต่ำ ผิดหวังในความรัก หรือสูญเสีย ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้ปกครอง มีปัญหาครอบครัว ความเชื่อในบางลัทธิ ๓. โรคทางจิตเวช พบว่า โรคทางจิตเวช ๔ กรณีต่อไปนี้ผู้ที่เป็นมีโอกาสฆ่าตัวตายสูง เช่น โรคซึมเศร้า โรคจิต ผู้ติดสุราหรือติดยาเสพติด เป็นต้น ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความคิดที่อยากจะเสนอแนวทางในการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน เป็นอีกโครงการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดผล ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนและผู้เกี่ยวข้องกับเยาวชนในจังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อวิเคราะห์หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน
๒. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน
๓. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน” เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้วิจัยจะ

^๑ อภิชัย มงคล อธิบดีกรมสุขภาพจิตและคณะ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, รายงานอัตราการฆ่าตัวตายของประเทศไทย ๑๐ จังหวัดแรกที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงสุด, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <https://www.suicidethai.com/report/> [๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐].

ได้ทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด พร้อมกับทฤษฎีการบูรณาการหลักการเรียนรู้ และแนวคิดวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ กับแนวคิดป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน ซึ่งประกอบไปด้วยดังต่อไปนี้ คือ

๑. หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน
๒. การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน

๓. รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

ด้านพื้นที่ประกอบไปด้วยโรงเรียนในจังหวัดลำพูน ทุกอำเภอในจังหวัดลำพูน รวมทั้งหมด ๑๘ โรงเรียน ประกอบไปด้วยอำเภอเมืองลำพูน โรงเรียนเมธีวุฒิกร โรงเรียนอนุโมงค์ วิทยาคม โรงเรียนอรพินพิทยาลำพูน โรงเรียนบ้านเวียงยอง โรงเรียนบ้านศรี้อย โรงเรียนวัดเหมืองง่า โรงเรียนวัดซึ้งเหล็ก และโรงเรียนเทศบาลบ้านกลาง อำเภอบ้านโฮ่ง โรงเรียนบ้านเหล่ายาว โรงเรียนบ้านห้วยห้า โรงเรียนบ้านโฮ่งวิทยา อำเภอลี้ โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ โรงเรียนบ้านก้อจัดสรร โรงเรียนบ้านนากลาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน อำเภอบ้านธิ โรงเรียนป่าตาล อำเภอป่าซาง โรงเรียนใบบุญป่าซาง โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๖ และอำเภอทุ่งหัวช้าง โรงเรียนทุ่งหัวช้างพิทยาคม

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่คณะครู ประชากร ประกอบไปด้วย ได้แก่คณะครู โรงเรียนในจังหวัดลำพูน จำนวน ๑๘ โรงเรียน และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดลำพูน ครอบคลุม ๘ อำเภอ รวมทั้งหมด ๓๒ รูป/คน

ผลการวิจัย

หลักการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่เป็นตัวพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุขกับการบูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองกับชุมชนและสังคม วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธกับศรัทธามีความสำคัญตามความหมายและหน้าที่ศรัทธาแม้จะเป็นเพียงปัจจัยขั้นพื้นฐานและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาปัญญาเพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของศรัทธานั้น จึงสามารถแบ่งตามความหมายและหน้าที่ได้ ๒ ประการ คือ ๑)ศรัทธาเป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา บุคคลที่ยังไม่สามารถเข้าถึงปัญญาได้ ศรัทธาในขั้นพื้นฐานมีความสำคัญมาก ศรัทธาเป็นอุปสรรคชักนำให้เดินหน้าต่อไปไหนการพัฒนาเป็นปัญญาเมื่อใช้ถูกต้องจึงเป็นการเป็นการเริ่มต้นที่ดีทำให้การก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้ผลรวดเร็วขึ้น ๒)ศรัทธาเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ บุคคลมีความเชื่อคือศรัทธาแล้วจึงปฏิบัติธรรม ในทางตรงข้ามถ้าความเชื่อคือศรัทธาเสื่อมสูญก็จะไม่ปฏิบัติแนวทางนี้ชี้ให้เห็นว่าการเชื่อเป็นแรงจูงใจอันสำคัญ ที่จะทำให้เกิดการโน้มใจสู่ธรรม

การดำเนินการใช้หลักการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนจังหวัดลำพูน วิธีการดำเนินการวิจัยในแต่ละโรงเรียนมีการดำเนินงานเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมดังนี้

ขั้นการเตรียมการ เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยซึ่งสรุปผลการดำเนินการในขั้นตอนเตรียมการ คือ ๑)การสร้างมิตรภาพและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ๒)การเสริมพลังความรู้ให้กับผู้ร่วมวิจัย ๓)การสร้างแผนที่การทำงาน ๔)การประเมินและสรุปผล

ขั้นการวางแผนร่วมกัน มีการดำเนินกิจกรรมจำนวน ๕ กิจกรรม คือ ๑) การวิเคราะห์สภาพปัญหาจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และโอกาสของแต่ละโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพวิถีวัฒนธรรม สภาพปัจจุบันของโรงเรียนและชุมชน ๒) กำหนดปัญหาและทำความเข้าใจปัญหา เพื่อกำหนดปัญหาที่จะดำเนินการพัฒนาบูรณาการกับการเรียนการสอน ๓) การถ่ายทอดแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้ เข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงทฤษฎี และช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจได้ชัดเจนขึ้น ๔) การจัดทำรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน และ ๕) การสรุปผลการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปผลการทำกิจกรรมร่วมกัน

การวิเคราะห์สถานการณ์ของโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพวิถีวัฒนธรรม สภาพปัจจุบันของโรงเรียนและชุมชน เพื่อค้นหาวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ พบว่า

๑) โรงเรียนวัดชี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ดี โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ได้รับการร่วมมือด้วยดีจากชุมชน แต่ทางโรงเรียนก็มีข้อที่เป็นจุดอ่อนด้วย เช่น นักเรียนส่วนใหญ่ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ เช่นชาวไทยใหญ่ ชาวพม่า เป็นต้น นักเรียนวัดชี้เหล็กบางส่วนจะเป็นเด็ก LD ด้านการเขียนและด้านการอ่าน สถานศึกษามีทำเลที่ตั้งห่างจากตัวเมือง เด็กพิเศษที่มีจำนวนมาก ทำให้การเรียนการสอนไม่ค่อยจะบรรลุผล เช่นไม่สามารถสอนให้รู้ลึกจริงได้ มีก็เป็นโอกาสเพราะอยู่ในแหล่งนิคมอุตสาหกรรม นักเรียนเรียนจบแล้วสามารถมีอาชีพได้ และทางโรงเรียนยังได้รับโอกาสจากหน่วยงานต่างๆ มาช่วยในด้านการจัดการศึกษา

๒) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีสวัสดิการที่ดีสำหรับนักเรียน มีการจัดการเรียนรู้ด้านภาษา การจัดการเรียนการสอนเน้นในเรื่องวิชาการ มีการส่งเสริมด้านอาชีพให้กับผู้เรียน โรงเรียนมีการจัดส่งเสริมกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีความพร้อมในด้านบุคลากร มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพซึ่งดำเนินการจัดให้โดยทางโรงเรียน ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียน ข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของโรงเรียนคือนักเรียนใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนเพราะเป็นโรงเรียนกึ่งนอน ผู้ปกครองของนักเรียนยากจน ผู้ปกครองมีสภาพปัญหาทางครอบครัว ด้านความมีระเบียบวินัย การเคารพกฎเกณฑ์ของโรงเรียนบางคนประพฤติผิดระเบียบของโรงเรียนเช่น การแต่งกาย เรื่องพฤติกรรมทางเพศ ปัญหายาเสพติด เป็นต้น นักเรียนมีความหลากหลายชาติพันธุ์ มีปัญหาในด้านการสื่อสารเพราะผู้เรียนพูดแต่ละภาษาไม่ค่อยเหมือนกัน

๓) โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีต้นทุนทางสังคมดี และต้นทุนทางวัฒนธรรม มีประเพณีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม มีครูบาวงศ์ษาพัฒนาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต มีชุมชนต้นแบบคือชุมชนศีล ๕ ของจังหวัดลำพูน นักเรียนจึงมีความเคารพในระเบียบวินัย เชื่อฟังครู ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือ

กิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี วิถีวัฒนธรรมส่วนใหญ่ในโรงเรียนและในหมู่บ้านเป็นเหมือนเดียวกัน เด็กนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในหมู่บ้านทั้งหมด การดูแลเอาใจใส่จึงมีความใกล้ชิดกับชุมชน มีหลายหน่วยงานจากองค์กรต่าง ๆ เข้ามาทำโครงการร่วมกับโรงเรียน จึงทำให้โรงเรียนเป็นที่รู้จักของสื่อต่างๆ เป็นอย่างดี ในหมู่บ้านทั้งนักเรียนและประชากรในหมู่บ้านมีจำนวนมาก มีวิถีวัฒนธรรมภายนอกหมู่บ้านเข้ามาสู่หมู่บ้าน ประชากรมีช่องว่างระหว่างวัย ทำให้เกิดปัญหาวิถีความเชื่อระหว่างสมัยเก่า กับสมัยใหม่ของเด็กวัยรุ่น นอกจากนี้ยังมีปัญหาบางอย่างในโรงเรียนเช่น ขาดความมีระเบียบวินัยของนักเรียนบางกลุ่ม ปัญหาเสพติดของนักเรียนบางคน และปัญหาในด้านการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับครูที่มาจากต่างถิ่น ไม่ค่อยเข้าใจในด้านการใช้ภาษาถิ่นของนักเรียน

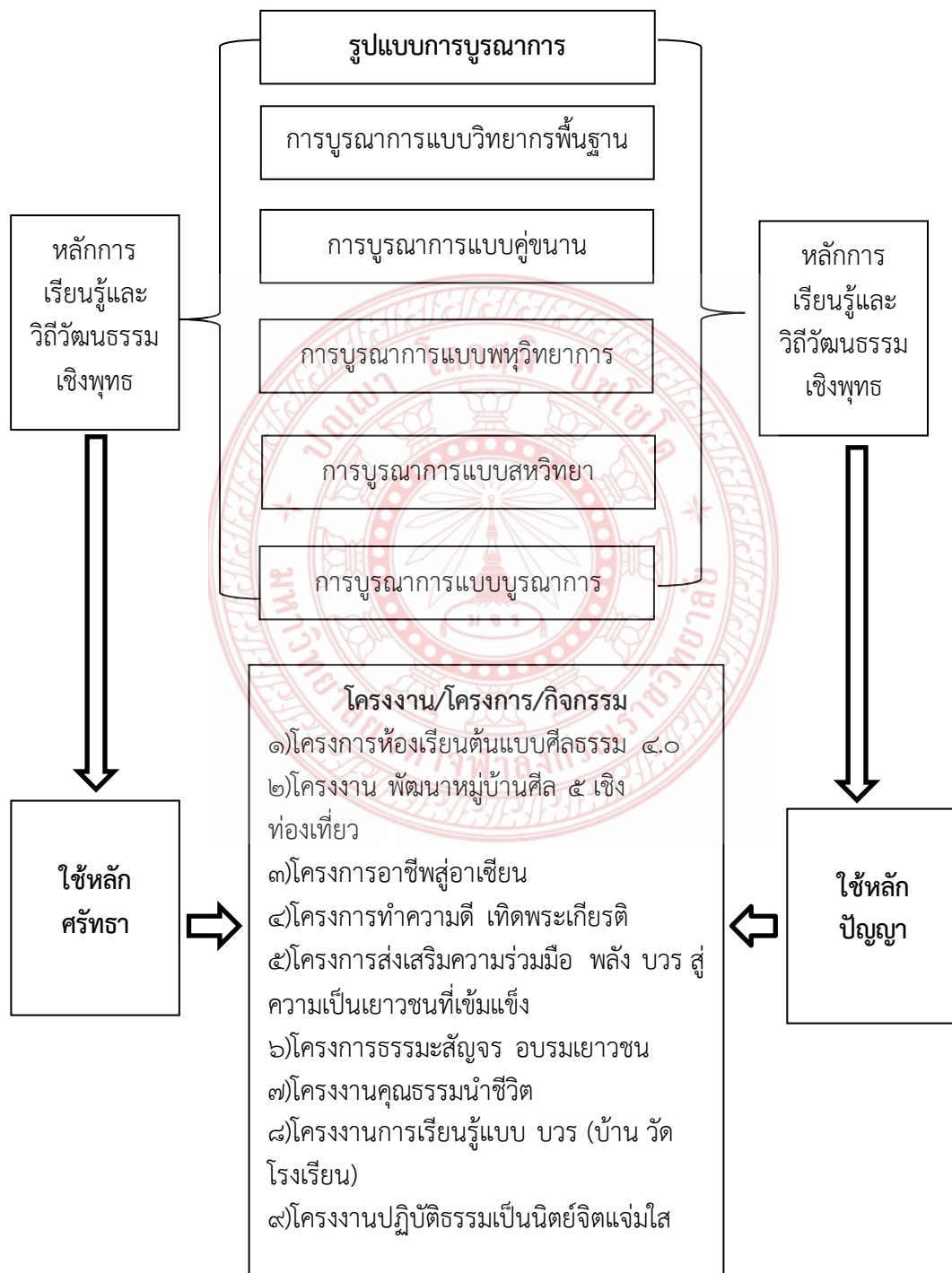
๔) โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรในการจัดการศึกษานักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต มีความสุขและบุคลิกภาพที่ดี มีสุนทรียภาพสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กิจกรรมเสริมผู้เรียนด้านอาชีพ มีกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะความสามารถทางด้านวิชาการของโรงเรียน ยังมีกิจกรรมที่เน้นด้านการกีฬาให้กับนักเรียน มีโครงการที่ส่งเสริมด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำกิจกรรมให้ผู้เรียน มีการช่วยเหลือเรื่องทุกการศึกษาให้กับนักเรียน มีการส่งเสริมความสามารถด้านการแข่งขันทั้งด้านทักษะทางวิชาการ การแข่งขันด้านการกีฬา โรงเรียนมีกลุ่มนักเรียนที่เป็นชาติพันธุ์จำนวนมาก เป็นปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน ปัญหาที่นักเรียนเรียนร่วม LD สถานที่ของโรงเรียนไม่ค่อยสะดวกในบางเรื่อง เช่นการเดินทาง การบริการด้านต่างๆ การถ่ายเอกสาร เป็นต้น นักเรียนติดโทรศัพท์เป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนมีการสื่อสารภาษาไทยไม่ค่อยชัด ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่ยากจน ไม่ค่อยมีเวลาเอาใจใส่นักเรียนมากนัก จึงทำให้เด็กขาดความสนใจในการเรียน ด้านชุมชน สังคมรอบโรงเรียน มีความใกล้ชิดกับโรงเรียน ได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างดีของชุมชน ชุมชนมีวิถีวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งแบ่งออกตามวัยของประชากรจึงมีวิถีชีวิตที่มีหลายวัฒนธรรม

๕) โรงเรียนเมธีวุฒิกร อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีแนวทางจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรขั้นมัธยมศึกษา กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ และตามระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มุ่งเน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์ มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีพื้นฐาน รู้จักและสามารถใช้คอมพิวเตอร์ สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร โรงเรียนมีผู้บริหารที่มีความสามารถบริหารโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ โรงเรียนมีกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นโรงเรียนอยู่ในวัดพระธาตุหรือภูชัย เป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน มีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โรงเรียนมีการเรียนร่วมระหว่างพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ชาย หญิง โรงเรียนยังขาดสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาทางเข้าออกของโรงเรียนเปิดตลอด ทำให้นักเรียนบางคนออกจากโรงเรียนโดยที่ครูไม่ทราบ การเรียนการสอนไม่ค่อยเต็มที่ รูปแบบการจัดกิจกรรมมีข้อจำกัดบางอย่างเพราะเรียนร่วมระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ นักเรียนบางคนขาดระเบียบวินัย มีเด็กพิเศษเรียนร่วม ทำให้เกิดความหลากหลายในชั้น

เรียน ชุมชนเป็นชุมชนเมืองนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากชุมชน ความใกล้ชิดระหว่างชุมชนกับโรงเรียนยังไม่ค่อยมีเท่าที่ควร วิถีวัฒนธรรมของโรงเรียนและชุมชนมีหลายวัฒนธรรม

สรุปองค์ความรู้การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

เป็นการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน มีการค้นพบรูปแบบการบูรณาการ ตามตารางแผนผัง ดังต่อไปนี้

การบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนจังหวัดลำพูน เป็นการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน มีการค้นพบรูปแบบการบูรณาการ คือ

๑) การบูรณาการแบบวิทยาการพื้นฐาน (Discipline based) เป็นรูปแบบที่ผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาของวิชาอื่นๆ เข้าไปในการสอนของตน เป็นการวางแผนการสอนและสอนโดยผู้สอนเพียงคนเดียว ๒) การบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel) เป็นรูปแบบที่ผู้สอนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปสอนต่างวิชากันแต่วางแผนการสอนร่วมกันโดยระบุสิ่งที่ร่วมกันและตัดสินใจว่า หัวเรื่อง/มโนทัศน์/ปัญหาเดียวกันนั้นจะสอนอย่างไรในวิชาของแต่ละคน งานที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำจะแตกต่างกันไปในแต่ละวิชา ๓) การบูรณาการแบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) เป็นรูปแบบที่ผู้สอนต่างวิชา ร่วมกันสอนเป็นที่ร่วมวางแผนและกำหนดหัวเรื่องปัญหาาร่วมกัน และดำเนินการสอนผู้เรียนกลุ่มเดียวกันมอบหมายงานหรือโครงการให้ผู้เรียนทำร่วมกันเป็นงานชิ้นเดียว ๔) การบูรณาการแบบสหวิทยา (Interdisciplinary) เป็นการสอนที่ผู้สอนแต่ละคนต่างสอนวิชาของตนเอง ไม่ได้ออกแบบให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันทำงานระหว่างต่างวิชา แต่จะมีการสอนแบบบูรณาการเฉพาะที่ระบุไว้ในแต่ละวิชาเท่านั้น ผู้สอนแต่ละคนในต่างวิชาไม่ได้มีส่วนแบ่งการทำกิจกรรมของผู้เรียนด้วยกันเพียงแต่ให้เวลาและมอบหมายงาน หรือปัญหาให้ผู้เรียนกลับไปดำเนินการกันเอง ๕) การบูรณาการแบบบูรณาการ (Integrated) เป็นการบูรณาการทั้งมโนทัศน์ ทักษะเจตคติและความเชื่อ ตลอดจนเนื้อหา ทำให้เป็นการสอนที่ต้องอาศัยความหลากหลายวิธีที่สามารถเป็นไปได้ ผู้เรียนสามารถเลือกที่จะฝึกในสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ ตามความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างอิสระ

การบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนจังหวัดลำพูน โดยใช้หลักศรัทธาและปัญญา ก่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ที่นำไปสู่การจัดโครงการ โครงการและกิจกรรมในการป้องกันการฆ่าตัวตาย ประกอบด้วย

๑) โครงการห้องเรียนต้นแบบศีลธรรม ๔.๐ ด้วยการนำกระบวนการคิดของกิจกรรมวันพระในโรงเรียน นำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นภาคปฏิบัติ จากห้องเรียนในชีวิตจริง ซึ่งเด็กนักเรียนหากไกลจากวัด ทำให้ขาดกิจกรรมที่ทำให้ระลึกถึงวันพระ หรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้สนใจในทางวิชาการและหลักคำสอนคือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น

๒) โครงการ พัฒนาหมู่บ้านศีล ๕ เชิงท่องเที่ยว สืบเนื่องจากชุมชนบ้านห้วยต้มเป็นหมู่บ้านต้นแบบ และเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มาเป็นเวลานาน ตามจารีตประเพณี ที่พระครูบาวงษ์ศาพัฒนา ได้เป็นผู้ริเริ่มนำพาชุมชนให้ปฏิบัติตาม ทางผู้คิดโครงการจึงเห็นถึงความสำคัญของการรักษาศีล ๕ เพราะผู้ปฏิบัติตามศีล ๕ ย่อมจะรักในตนเอง ไม่ทำร้ายและเบียดเบียนตนเอง อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และเป็นที่ยู้งักแพร่หลายทั้งในและนอกประเทศ อีกทั้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๓) โครงการอาชีพสุ่อาเซียนเป็นการดำเนินงานประการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอาชีพระหว่างเรียน เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ของนักเรียน ซึ่งเดิมทีผลิตภัณฑ์ของ

นักเรียนไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และไม่มีตลาดรองรับ ทำให้มีการผลิตสินค้า และการจำหน่ายสินค้ามีพื้นที่จำกัด

๔) โครงการทำความดี เทิดพระเกียรติเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติใช้ใน ชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติจนทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการปลูกฝังค่านิยม ทำให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า มุ่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นกับตัวของนักเรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หากต้องการให้การเรียนรู้มีพลังและฝังในตัวผู้เรียนได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนโดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีม และทำกับปัญหา ที่มีอยู่ในชีวิตจริง ซึ่ง ส่วนของ วงล้อ แต่ละชั้น ได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ Presentation ประกอบด้วย ๕) โครงการส่งเสริมความร่วมมือ พลัง บวร สู่ความเป็นเยาวชนที่เข้มแข็ง และ ๖) โครงการธรรมะสัญจร อบรมเยาวชน

ทางผู้ร่วมวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้หลักศรัทธา ให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่อง ความเชื่อผลของกรรมหรือการกระทำของตน จึงใช้ชื่อ ๗) โครงการคุณธรรมนำชีวิต

รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธโดยใช้หลักปัญญา ๘) โครงการการเรียนรู้แบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) และรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถี วัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคต โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อผล ของกรรมหรือการกระทำของตน ใช้ชื่อ ๙) โครงการปฏิบัติธรรมเป็นนิตยกิจแจ่มใส

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงศูนย์เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร. สุขภาพจิตและการฆ่าตัวตายในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร. มีนาคม ๒๕๕๔. (เอกสารแผ่นพับ)

ดุขฎิ โยเหลา และ คณะ. การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้ เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ ความสำเร็จของโรงเรียนไทย .กรุงเทพฯ : หจก. ทิพย์วิสุทธิ์.๒๕๕๗.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต).พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๖.

วิจารณ์ พานิช. วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร: ตถาตา พับลิเคชั่น จำกัด.๒๕๕๕.

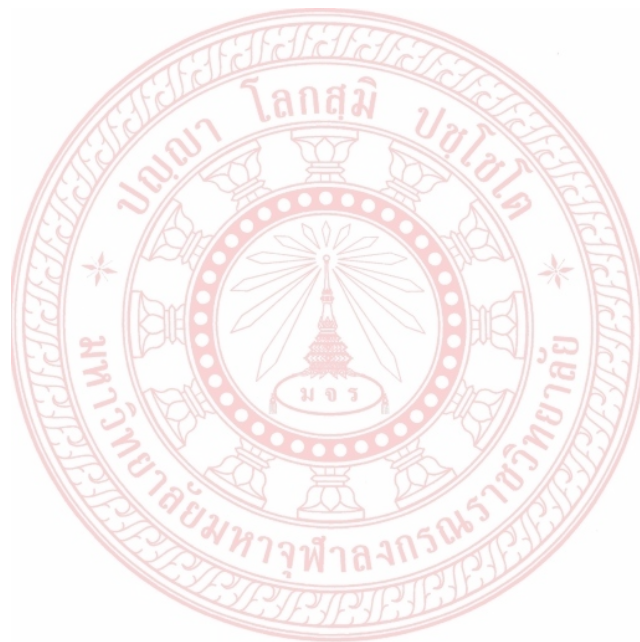
อภิชัย มงคล อธิบดีกรมสุขภาพจิตและคณะ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวง สาธารณสุข. รายงานอัตราการฆ่าตัวตายของประเทศไทย ๑๐ จังหวัดแรกที่มีอัตราการ

ฆ่าตัวตายสูงสุด. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.suicidethai.com/report/>
[๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐].

กิจกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์
<p>๑.กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา</p>	<p>๑.๑ ได้ดำเนินการนำกระบวนการศึกษาวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชา เช่น สถิติเบื้องต้นและการวิจัย ของนิสิตชั้นปีที่ ๑ งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ของนิสิตชั้นปีที่ ๒ รายวิชาการวิจัยทางสังคมศึกษา นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ ๓ และรายวิชาการศึกษาอิสระทางสังคมศึกษา นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ ๔ ในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และนำไปใช้ประกอบการอ้างอิง การการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ และรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนา ในสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน</p> <p>๑.๒ นำข้อมูลไปใช้ในเวทีเสวนาการศึกษาประกอบการสัมมนาทางการศึกษา ในหัวข้อประเด็นการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนของนิสิตครูศาสตร์ สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ ๔ และชั้นปีที่ ๕ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน</p> <p>๑.๓ ได้นำผลการศึกษาไปสะท้อนข้อมูลให้กับองค์กรต่างๆ ที่ได้ศึกษาวิจัยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา</p> <p>๑.๔ ได้นำผลการวิจัย ไปนำเสนอให้กับโรงเรียนที่ส่งคณะครูเข้าร่วมในกระบวนการวิจัย เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ผู้ร่วมวิจัยได้แสดงความคิดเห็น นำไปสู่การจัดทำโครงการ โครงการและกิจกรรมต่างๆ ตามมา</p>
<p>๒.กิจกรรมด้านการนำผลการวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนไปสู่โรงเรียนที่เข้าร่วมการวิจัย</p>	<p>๒.๑ ได้นำเสนอผลการศึกษาวิจัยให้กับโรงเรียนโรงเรียนต่างๆที่เข้าร่วมวิจัย และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดลำพูน เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการป้องกันการฆ่าตัวตายของนักเรียนในโรงเรียน</p> <p>๒.๒ ได้นำเสนอข้อมูลผลงานวิจัยให้กับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดลำพูนในการประชุมสัมมนาพระสอนศีลธรรม</p>

	<p>ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ เพื่อให้เป็นฐานข้อมูลให้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการเข้าไปสอนในโรงเรียน ได้เพิ่มทักษะความรู้ให้กับผู้เรียนตามโรงเรียนต่างๆ</p> <p>๒.๓ ได้พัฒนาต่อยอดการศึกษาวิจัยของคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน ที่เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการป้องกันการฆ่าตัวตายให้กับศรัทธาประชาชนในจังหวัดลำพูน</p>
<p>๓.กิจกรรมทางด้านวิชาการ</p>	<p>๓.๑ มีการศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางร่วมกัน ทั้งยังศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน คณะครู และบุคลากรของโรงเรียนในการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน</p>

ภาคผนวก ค

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์
กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา และผลที่ได้รับของโครงการ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุวัตถุประสงค์	โดยทำให้
๑) ศึกษา วิเคราะห์สภาพวิถีวัฒนธรรมและหลักการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน	ได้รับรู้หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน	ข้อที่ ๑	ทำให้ทราบว่า -มีหลักการเรียนรู้การฆ่าตัวตายอย่างไรบ้าง -มีวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายอย่างไรบ้าง -วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธของโรงเรียนจังหวัดลำพูนเป็นอย่างไรบ้าง
๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วิเคราะห์จากเอกสารทางพระพุทธศาสนา และตำราวิชาการต่างๆ -สัมภาษณ์/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มแผนงานวิจัยด้วยกัน	ทราบถึงกระบวนการหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน และทราบถึงแนวคิดทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาวิจัย	ข้อที่ ๑	ผลที่ได้จากการศึกษาทำให้ทราบว่า -มีหลักการเรียนรู้การฆ่าตัวตายอย่างไรบ้าง -มีวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายอย่างไรบ้าง -วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธของโรงเรียนจังหวัดลำพูนเป็นอย่างไรบ้าง
๓. การเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ / สัมภาษณ์คณะครู ๑) วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในโรงเรียน ๒) ศึกษาวิธีการนำหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนมาบูรณาการการเรียนการสอน	ผลที่ได้จากการศึกษา -หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ -มีวิธีการบูรณาการอย่างไรบ้าง -มีกระบวนการบูรณาการอย่างไร	ข้อที่ ๑-๒	-วิธีการนำหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนมาบูรณาการได้อย่างไร

๔.การจัดกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบตามโมเดลจักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของวิจารณ์ พานิช	ได้ ท ร า บ ถึง กระบวนการบูรณาการรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน	ข้อที่ ๑-๒-๓	ทำให้เกิดรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน
๕. ข้อเสนอแนะและการสะท้อนกลับของข้อมูล	ทราบถึงจุดเด่นจุดด้อยกระบวนการการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน	ข้อที่ ๑-๒-๓	ทำให้ได้ข้อเสนอแนะทั้งเชิงนโยบายและระดับปฏิบัติเกี่ยวกับการบูรณาการหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน
๖.รายงานฉบับสมบูรณ์	ได้ ร า ย ง า น ฉบับสมบูรณ์ที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยทั้ง ๓ ข้อ	ข้อที่ ๑-๒-๓	ได้รายงานวิจัยที่มีคุณค่าสามารถนำมาบูรณาการหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนจังหวัดลำพูน

ภาคผนวก ง

เครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์

การวิจัยเรื่อง : การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการ
ป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ใช้สำหรับบันทึกผลสัมภาษณ์เกี่ยวกับการวิจัยการบูรณาการหลักการ
เรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน การเรียนรู้
และวิถีวัฒนธรรม ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน

ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้การสัมภาษณ์.....ตำแหน่ง/สถานภาพ.....

ผู้สัมภาษณ์.....

สัมภาษณ์วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

สถานที่สัมภาษณ์ .....

๑. โรงเรียนหรือชุมชนที่อยู่ของท่านมีจุดแข็ง/จุดเด่น ในด้านใดบ้าง

---

๒. บริบทของโรงเรียนหรือชุมชนที่ท่านอยู่ มีวิถีวัฒนธรรมในด้านใดบ้าง

---

๓. วิถีวัฒนธรรมนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

---

๔. ท่านมีแนวทางในการประยุกต์โดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนา ในด้านกัมมัสถา หลักการ
ศีลธรรม, เชื้อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง กับการเรียนรู้เป็นอย่างไรบ้าง

๕.ท่านมีแนวทางในการประยุกต์โดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนา ในด้านวิปាកัสถา หลักการเชื่อวิปាក, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง กับการเรียนรู้เป็นอย่างไรบ้าง

๖.ท่านมีแนวทางในการประยุกต์โดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนา ในด้านกัมมัฏสกาตาสถา หลักการเชื่อความที่คนมีกรรมเป็นของตน กับการเรียนรู้เป็นอย่างไรบ้าง

๗.ท่านมีแนวทางในการประยุกต์โดยใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนา ในด้านตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคต กับการเรียนรู้เป็นอย่างไรบ้าง

---

๘. วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธนี้ สามารถนำมาบูรณาการจัดการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนได้อย่างไรบ้าง

.....
ผู้สัมภาษณ์

**กระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ
เป็นฐานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน
โดยใช้โมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของวิจารณ์ พาณิช
*****๑๑๑*******

**การวิจัยเรื่อง : การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการ
ป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน**

สมาชิกกลุ่ม

- ๑.ชื่อ.....โรงเรียน.....
๒.ชื่อ.....โรงเรียน.....
๓.ชื่อ.....โรงเรียน.....
๔.ชื่อ.....โรงเรียน.....
๕.ชื่อ.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง

๑.ให้เข้าร่วมวิจัยแบ่งกลุ่ม จำนวน ๗ กลุ่ม ๆ ละ ๕ รูป/คน

๒.ให้ดำเนินการวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการ ดังนี้

๑) การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้โครงการเป็นฐานในด้านกัมมัสถา หลักการเชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง

๒)การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้โครงการเป็นฐาน ในด้านวิปากัสถา หลักการเชื่อวิบาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง

๓)การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน โดยใช้โครงการเป็นฐาน ในด้านกัมมัตสกกตาสถา หลักการเชื่อความที่คนมีกรรมเป็นของตน

๔) การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้โครงการเป็นฐานในด้านตถาคตโพธิสถา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคต

๓. นำเรื่องวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในด้านต่างๆ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ

๔. ให้เขียนแผนผังความคิด (Mind map) ลงในกระดาษปรี๊ฟ

๕. ให้เลือกเขียนรูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธเป็นฐาน (เขียนลักษณะของโครงการ)
ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน

๖. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้กับวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการ
ป้องกันการฆ่าตัวตาย

แบบบันทึกการสังเกต
กระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ
เป็นฐานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน
โดยใช้โมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของวิจารณ์ พาณิช
 *****@@@*****

การวิจัยเรื่อง : การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

คำชี้แจง

แบบบันทึกการสังเกตกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบฉบับนี้ ใช้สำหรับเพื่อบันทึกผลการดำเนินงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงานกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธเป็นฐานในการป้องกันการฆ่าตัวตาย โดยการบันทึกตามสภาพจริงที่พบเห็น รวมทั้งใช้วิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อให้การสังเกตและบันทึกมีความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น

บันทึกผลการดำเนินงาน

ส่วนที่ ๑ : ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ

โครงการที่.....ชื่อโครงการ.....

ผู้รับผิดชอบโครงการ

- ๑.ชื่อ.....โรงเรียน.....
- ๒.ชื่อ.....โรงเรียน.....
- ๓.ชื่อ.....โรงเรียน.....
- ๔.ชื่อ.....โรงเรียน.....
- ๕.ชื่อ.....โรงเรียน.....

ส่วนที่ ๒ : บันทึกความก้าวหน้าของกิจกรรม

๑. Define คือ ขั้นตอนของการทำให้สมาชิกของกลุ่ม มีความชัดเจนร่วมกัน

.....
 .....

๒. Plan คือ การวางแผนการทำงานในโครงการ การแลกเปลี่ยนข้อค้นพบแลกเปลี่ยนคำถาม แลกเปลี่ยนวิธีการ

.....
 .....

๓. Do คือ การลงมือทำ การแก้ปัญหา การประสานงาน การทำงานร่วมกันเป็นทีม เป็นต้น

.....

.....

.....

๔. Review คือ การทบทวนการเรียนรู้ โครงการได้ผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ เป็นการ
เรียนรู้แบบทบทวนไตร่ตรอง (reflection)

.....

.....

.....

๕. Presentation คือ การนำเสนอโครงการ การรายงานหน้าชั้น

.....

.....

.....

สรุปผลการสังเกต

จุดเด่นโครงการ

.....

.....

.....

จุดอ่อนโครงการ

.....

.....

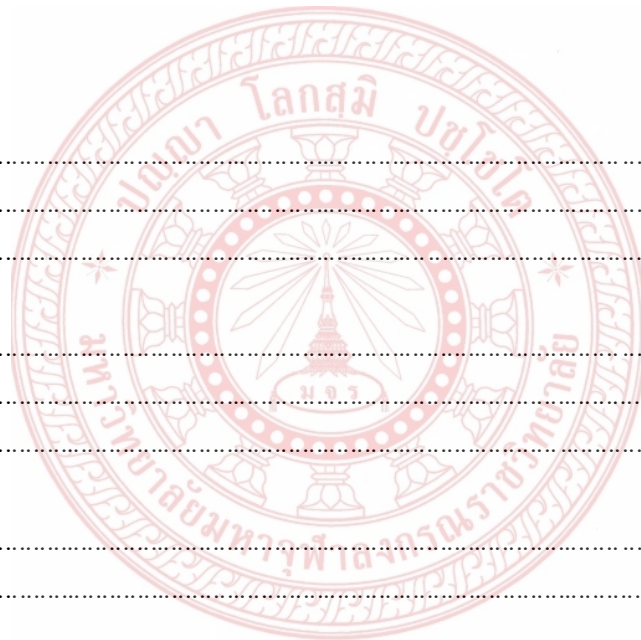
.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

.....

แบบประเมิน
กระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ
เป็นฐานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชน
โดยใช้โมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของวิจารณ์ พาณิช
 *****@@@*****

การวิจัยเรื่อง : การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน

คำชี้แจง

แบบประเมินกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบฉบับนี้ ใช้สำหรับเพื่อบันทึกผลการดำเนินงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงานกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธเป็นฐานในการป้องกันการฆ่าตัวตาย โดยการบันทึกตามสภาพจริงที่พบเห็น รวมทั้งใช้วิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อให้การสังเกตและบันทึกมีความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น

บันทึกผลการดำเนินงาน

ส่วนที่ ๑ : ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ

โครงการที่.....ชื่อโครงการ.....

ผู้รับผิดชอบโครงการ

๑. ชื่อ.....โรงเรียน.....
๒. ชื่อ.....โรงเรียน.....
๓. ชื่อ.....โรงเรียน.....
๔. ชื่อ.....โรงเรียน.....
๕. ชื่อ.....โรงเรียน.....

ส่วนที่ ๒ : บันทึกผลการดำเนินงาน

๑) โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๒) วิธีการและกิจกรรมของโครงการตามที่ได้วางแผนไว้ ได้ดำเนินการครบถ้วนหรือไม่? อย่างไร?

.....

.....

.....

๓) ความเป็นไปได้ของการนำโครงการนี้เมื่อนำไปปฏิบัติจริงจะเป็นอย่างไร?

๔) ปัญหา หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นมีหรือไม่? อย่างไร?

ส่วนที่ 3 : ระดับคุณภาพของกิจกรรมตามตัวบ่งชี้ที่

บ่งชี้ของโครงการ	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
๑. Define				
๒. Plan				
๓. Do				
๔. Review				
๕. Presentation				

จุดเด่นโครงการ

จุดอ่อนโครงการ

จุดที่ควรพัฒนา

ภาคผนวก จ

แบบสรุปโครงการ

สัญญาเลขที่ ชื่อโครงการ หัวหน้าโครงการ	ว ๒๒๖/๒๕๖๑ MCU RS 610761226 การบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน The Integration According to learning and Buddhist culture to prevent suicide for youth in Lamphun Province นายประเด่น แบนปิง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน โทรศัพท์ ๐๘๕-๗๒๔๖๗๐๙ Email : Pradenmculp@gmail.com
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา <p>ปัญหาการฆ่าตัวตายจังหวัดลำพูน โดยเฉพาะในอำเภอเมือง และอำเภอแม่ทาเป็น ปัญหาที่ ๒ ของจังหวัด ที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศมาตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๕๘ สาเหตุสำคัญของการฆ่าตัวตาย คือ โรคซึมเศร้า จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่ฆ่าตัวตายมากกว่า ครึ่งเป็นโรคซึมเศร้า ก่อนที่จะเสียชีวิต โรคนี้นำให้ผู้ที่เป็นรู้สึกท้อแท้มองโลกในแง่ลบ รู้สึกชีวิตไร้ค่า จนอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายในที่สุด ได้แก่ ๑. สาเหตุทางจิตใจ มาจากบุคลิกภาพ หรือการปรับตัว ช้า คนที่มีบุคลิกภาพที่ไม่เข้มแข็ง และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำ ตลอดจนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับ สภาพแวดล้อมได้ดี ๒. สาเหตุทางสังคม เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อกรฆ่าตัวตาย แต่ไม่ใช่เป็น สาเหตุประการ เดียว เช่น เศรษฐกิจตกต่ำ ผิดหวังในความรัก หรือสูญเสีย ไม่เป็นไปตามความ คาดหวังของผู้ปกครอง มีปัญหาครอบครัว ความเชื่อในบางลัทธิ ๓. โรคทางจิตเวช พบว่า โรคทาง จิตเวช ๔ กรณีต่อไปนี้ผู้ที่เป็นมีโอกาสฆ่าตัวตายสูง เช่น โรคซึมเศร้า โรคจิต ผู้ติดสุราหรือติดยาเสพติด เป็นต้น ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความคิดที่อยากจะเสนอแนวทางในการบูรณาการหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน เป็นอีกโครงการ หนึ่งที่จะช่วยให้เกิดผล ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนและผู้เกี่ยวข้องกับเยาวชนในจังหวัด ลำพูน</p>	
วัตถุประสงค์โครงการ ๑. เพื่อวิเคราะห์หลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตาย ของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ๒. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการ ฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ๓. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการ ป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน	

ผลการวิจัย

หลักการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่เป็นตัวพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุขกับการบูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองกับชุมชนและสังคม วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธกับศรัทธามีความสำคัญตามความหมายและหน้าที่ศรัทธาแม้จะเป็นเพียงปัจจัยขั้นพื้นฐานและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาปัญญาเพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของศรัทธานั้น จึงสามารถแบ่งตามความหมายและหน้าที่ได้ ๒ ประการ คือ ๑) ศรัทธาเป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา บุคคลที่ยังไม่สามารถเข้าถึงปัญญาได้ ศรัทธาในขั้นพื้นฐานมีความสำคัญมาก ศรัทธาเป็นอุปกรณ์ชักนำให้เดินหน้าต่อไปในการพัฒนาเป็นปัญญาเมื่อใช้ถูกต้องจึงเป็นการเป็นการเริ่มต้นที่ดีทำให้การก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้ผลรวดเร็วขึ้น ๒) ศรัทธาเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ บุคคลมีความเชื่อคือศรัทธาแล้วจึงปฏิบัติธรรม ในทางตรงข้ามถ้าความเชื่อคือศรัทธาเสื่อมสูญก็จะไม่ปฏิบัติแนวทางนี้ชี้ให้เห็นว่าการเชื่อเป็นแรงจูงใจอันสำคัญ ที่จะทำให้เกิดการโน้มใจสู่ธรรม

การดำเนินการใช้หลักการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนจังหวัดลำพูน วิธีการดำเนินการวิจัยในแต่ละโรงเรียนมีการดำเนินงานเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมดังนี้

ขั้นการเตรียมการ เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยซึ่งสรุปผลการดำเนินการในขั้นตอนเตรียมการ คือ ๑) การสร้างมิตรภาพและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ๒) การเสริมพลังความรู้ให้กับผู้ร่วมวิจัย ๓) การสร้างแผนที่การทำงาน ๔) การประเมินและสรุปผล

ขั้นการวางแผนร่วมกัน มีการดำเนินกิจกรรมจำนวน ๕ กิจกรรม คือ ๑) การวิเคราะห์สภาพปัญหาจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และโอกาสของแต่ละโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพวิถีวัฒนธรรม สภาพปัจจุบันของโรงเรียนและชุมชน ๒) กำหนดปัญหาและทำความเข้าใจปัญหา เพื่อกำหนดปัญหาที่จะดำเนินการพัฒนาบูรณาการกับการเรียนการสอน ๓) การถ่ายทอดแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้ เข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงทฤษฎี และช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจได้ชัดเจนขึ้น ๔) การจัดทำรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน และ ๕) การสรุปผลการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปผลการทำกิจกรรมร่วมกัน

การวิเคราะห์สถานการณ์ของโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพวิถีวัฒนธรรม สภาพปัจจุบันของโรงเรียนและชุมชน เพื่อค้นหาวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ พบว่า

๑) โรงเรียนวัดชี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ดี โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ได้รับการร่วมมือด้วยดีจากชุมชน แต่ทางโรงเรียนก็มีข้อที่เป็นจุดอ่อนด้วย เช่น นักเรียนส่วนใหญ่ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ เช่นชาวไทยใหญ่ ชาวพม่า เป็นต้น นักเรียนวัดชี้เหล็กบางส่วนจะเป็นเด็ก LD ด้านการเขียนและด้านการอ่าน สถานศึกษามีทำเลที่ตั้งห่างจากตัวเมือง เด็กพิเศษที่มีจำนวนมากทำให้การเรียนการสอนไม่ค่อยจะบรรลุผล เช่นไม่สามารถสอนให้รู้ลึกจริงได้ มีก็เป็นโอกาส

เพราะอยู่ในแหล่งนิคมอุตสาหกรรม นักเรียนเรียนจบแล้วสามารถมีอาชีพได้ และทางโรงเรียนยังได้รับโอกาสจากหน่วยงานต่างๆ มาช่วยในด้านการจัดการศึกษา

๒) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีสวัสดิการที่ดีสำหรับนักเรียน มีการจัดการเรียนรู้ด้านภาษา การจัดการเรียนการสอนเน้นในเรื่องวิชาการ มีการส่งเสริมด้านอาชีพให้กับผู้เรียน โรงเรียนมีการจัดส่งเสริมกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีความพร้อมในด้านบุคลากร มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพซึ่งดำเนินการจัดให้โดยทางโรงเรียน ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียน ข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของโรงเรียนคือนักเรียนใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนเพราะเป็นโรงเรียนกึ่งนอน ผู้ปกครองของนักเรียนยากจน ผู้ปกครองมีสภาพปัญหาทางครอบครัว ด้านความมีระเบียบวินัย การเคารพกฎเกณฑ์ของโรงเรียนบางคน ประพฤติผิดระเบียบของโรงเรียนเช่น การแต่งกาย เรื่องพฤติกรรมทางเพศ ปัญหายาเสพติด เป็นต้น นักเรียนมีความหลากหลายชาติพันธุ์ มีปัญหาในด้านการสื่อสารเพราะผู้เรียนพูดแต่ละภาษาไม่ค่อยเหมือนกัน

๓) โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีต้นทุนทางสังคมดี และต้นทุนทางวัฒนธรรม มีประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม มีครูบาวงศ์ ษาพัฒนาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต มีชุมชนต้นแบบคือชุมชนศีล ๕ ของจังหวัดลำพูน นักเรียนจึงมีความเคารพในระเบียบวินัย เชื่อฟังครู ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี วิถีวัฒนธรรมส่วนใหญ่ในโรงเรียนและในหมู่บ้านเป็นเหมือนเดียวกัน เด็กนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในหมู่บ้านทั้งหมด การดูแลเอาใจใส่จึงมีความใกล้ชิดกับชุมชน มีหลายหน่วยงานจากองค์กรต่าง ๆ เข้ามาทำโครงการร่วมกับโรงเรียน จึงทำให้โรงเรียนเป็นที่รู้จักของสื่อต่างๆ เป็นอย่างดี ในหมู่บ้านทั้งนักเรียนและประชากรในหมู่บ้านมีจำนวนมาก มีวิถีวัฒนธรรมภายนอกหมู่บ้านเข้ามาสู่หมู่บ้าน ประชากรมีช่องว่างระหว่างวัย ทำให้เกิดปัญหาวิถีความเชื่อระหว่างสมัยเก่า กับสมัยใหม่ของเด็กวัยรุ่น นอกจากนี้ยังมีปัญหาบางอย่างในโรงเรียนเช่น ขาดความมีระเบียบวินัยของนักเรียนบางกลุ่ม ปัญหายาเสพติดของนักเรียนบางคน และปัญหาในด้านการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับครูที่มาจากต่างถิ่น ไม่ค่อยเข้าใจในด้านการใช้ภาษาถิ่นของนักเรียน

๔) โรงเรียนอโหมงค์วิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรในการจัดการศึกษา นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต มีความสุขและบุคลิกภาพที่ดี มีสุนทรียภาพสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กิจกรรมเสริมผู้เรียนด้านอาชีพ มีกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะความสามารถทางด้านวิชาการของโรงเรียน ยังมีกิจกรรมที่เน้นด้านการกีฬาให้กับนักเรียน มีโครงการที่ส่งเสริมด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำกิจกรรมให้ผู้เรียน มีการช่วยเหลือเรื่องทุกการศึกษาให้กับนักเรียน มีการส่งเสริมความสามารถด้านการแข่งขันทั้งด้านทักษะทางวิชาการ การแข่งขันด้านการกีฬา โรงเรียนมีกลุ่มนักเรียนที่เป็นชาติพันธุ์จำนวนมาก เป็นปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน ปัญหานักเรียนเรียนร่วม LD สถานที่ของโรงเรียนไม่ค่อยสะดวกในบางเรื่อง เช่นการเดินทาง การบริการด้านต่างๆ การถ่าย

เอกสาร เป็นต้น นักเรียนติดโทรศัพท์เป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนมีการสื่อสารภาษาไทยไม่ค่อยชัด ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่ยากจนไม่ค่อยมีเวลาเอาใจใส่นักเรียนมากนัก จึงทำให้เด็กขาดความสนใจในการเรียน ด้านชุมชน สังคมรอบโรงเรียน มีความใกล้ชิดกับโรงเรียน ได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างดีของชุมชน ชุมชนมีวิถีวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งแบ่งออกตามวัยของประชากรจึงมีวิถีชีวิตที่มีหลายวัฒนธรรม

๔) โรงเรียนเมธีวุฒิมิตร อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โรงเรียนมีแนวทางจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษา กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ และตามระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มุ่งเน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์ มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีพื้นฐาน รู้จักและสามารถใช้คอมพิวเตอร์ สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร โรงเรียนมีผู้บริหารที่มีความสามารถบริหารโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ โรงเรียนมีกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นโรงเรียนอยู่ในวัดพระธาตุหริภุญชัย เป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน มีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โรงเรียนมีการเรียนร่วมระหว่างพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ชาย หญิง โรงเรียนยังขาดสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา ทางเข้าออกของโรงเรียนเปิดตลอด ทำให้นักเรียนบางคนออกจากโรงเรียนโดยที่ครูไม่ทราบ การเรียนการสอนไม่ค่อยเต็มที่ รูปแบบการจัดกิจกรรมมีข้อจำกัดบางอย่างเพราะเรียนร่วมระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ นักเรียนบางคนขาดระเบียบวินัย มีเด็กพิเศษเรียนร่วม ทำให้เกิดความหลากหลายในชั้นเรียน ชุมชนเป็นชุมชนเมืองนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากชุมชน ความใกล้ชิดระหว่างชุมชนกับโรงเรียนยังไม่ค่อยมีเท่าที่ควร วิถีวัฒนธรรมของโรงเรียนและชุมชนมีหลายวัฒนธรรม

การบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนจังหวัดลำพูน เป็นการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน มีการค้นพบรูปแบบการบูรณาการ คือ

๑) การบูรณาการแบบวิทยาการพื้นฐาน (Discipline based) เป็นรูปแบบที่ผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาของวิชาอื่นๆ เข้าไปในการสอนของตน เป็นการวางแผนการสอนและสอนโดยผู้สอนเพียงคนเดียว ๒) การบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel) เป็นรูปแบบที่ผู้สอนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป สอนต่างวิชากันแต่วางแผนการสอนร่วมกันโดยระบุสิ่งที่ร่วมกันและตัดสินใจว่า หัวเรื่อง/มโนทัศน์/ปัญหาเดียวกันนั้นจะสอนอย่างไรในวิชาของแต่ละคน งานที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำจะแตกต่างกันไปในแต่ละวิชา ๓) การบูรณาการแบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) เป็นรูปแบบที่ผู้สอนต่างวิชาเรียนร่วมกันสอนเป็นทีมร่วมวางแผนและกำหนดหัวเรื่องปัญหาาร่วมกัน และดำเนินการสอนผู้เรียนกลุ่มเดียวกันมอบหมายงานหรือโครงการให้ผู้เรียนทำร่วมกันเป็นงานชิ้นเดียว ๔) การบูรณาการแบบสหวิทยา (Interdisciplinary) เป็นการสอนที่ผู้สอนแต่ละคนต่างสอนวิชาของตนเอง ไม่ได้ออกแบบให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันทำงานระหว่างต่างวิชา แต่จะมีการสอนแบบบูรณาการเฉพาะที่ระบุไว้ในแต่ละวิชาเท่านั้น ผู้สอนแต่ละคนในต่างวิชาไม่ได้มีส่วนแบ่งการทำกิจกรรมของผู้เรียนด้วยกันเพียงแต่ให้เวลาและมอบหมายงาน หรือปัญหาให้ผู้เรียนกลับไปดำเนินการกันเอง ๕) การบูรณาการแบบบูรณาการ (Integrated) เป็นการบูรณาการทั้งมโนทัศน์ ทักษะเจตคติและความ

เชื้อ ตลอดจนเนื้อหา ทำให้เป็นการสอนที่ต้องอาศัยความหลากหลายวิธีที่สามารถเป็นไปได้ ผู้เรียนสามารถเลือกที่จะฝึกในสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ ตามความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างอิสระ

การบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในโรงเรียนจังหวัดลำพูน โดยใช้หลักศรัทธาและปัญญา ก่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ที่นำไปสู่การจัดโครงการ โครงการและกิจกรรมในการป้องกันการฆ่าตัวตาย ประกอบด้วย

๑) โครงการห้องเรียนต้นแบบศีลธรรม ๔.๐ ด้วยการนำกระบวนการคิดของกิจกรรมวันพระในโรงเรียน นำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นภาคปฏิบัติ จากห้องเรียนในชีวิตจริง ซึ่งเด็กนักเรียนหากไกลจากวัด ทำให้ขาดกิจกรรมที่ทำให้ระลึกถึงวันพระ หรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้สนใจในทางวิชาการและหลักคำสอนคือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น

๒) โครงการ พัฒนาหมู่บ้านศีล ๕ เชิงท่องเที่ยว สืบเนื่องจากชุมชนบ้านห้วยต้มเป็นหมู่บ้านต้นแบบ และเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มาเป็นเวลานาน ตามจารีตประเพณี ที่พระครูบาทินวงศ์พัฒนา ได้เป็นผู้ริเริ่มนำพาชุมชนให้ปฏิบัติตาม ทางผู้คิดโครงการจึงเห็นถึงความสำคัญของการรักษาศีล ๕ เพราะผู้ปฏิบัติตามศีล ๕ ย่อมจะรักในตนเอง ไม่ทำร้ายและเบียดเบียนตนเอง อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และเป็นที่ยู่ออกแพร่หลายทั้งในและนอกประเทศ อีกทั้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๓) โครงการอาชีพสุ่อาเซียนเป็นการดำเนินงานประจำการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริม ให้ผู้เรียนมีอาชีพระหว่างเรียน เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ของนักเรียน ซึ่งเดิมทีผลิตภัณฑ์ของนักเรียนไม่มีเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และไม่มีตลาดรองรับ ทำให้มีการผลิตสินค้า และการจำหน่ายสินค้ามีพื้นที่จำกัด

๔) โครงการทำความดี เทิดพระเกียรติเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติจนทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการปลูกฝังค่านิยม ทำให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า มุ่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นกับตัวของนักเรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หากต้องการให้การเรียนรู้มีพลังและฝังในตัวผู้เรียนได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนโดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีม และทำกับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง ซึ่ง ส่วนของ วงล้อ แต่ละขั้น ได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ Presentation ประกอบด้วย ๕) โครงการส่งเสริมความร่วมมือ พลัง บวร สู่วิถีความเป็นเยาวชนที่เข้มแข็ง และ ๖) โครงการธรรมะสัญจร อบรมเยาวชน

ทางผู้ร่วมวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้หลักศรัทธา ให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อผลของกรรมหรือการกระทำของตน จึงใช้ชื่อ ๗) โครงการคุณธรรมนำชีวิต

รูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธโดยใช้หลักปัญญา ๘) โครงการการเรียนรู้แบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) และรูปแบบการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนโดยใช้ตถาคตโพธิ์ศัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคต โดยให้ผู้จัดกิจกรรมเน้นเรื่องความเชื่อผลของกรรมหรือการกระทำของตน ใช้ชื่อ ๙) โครงการปฏิบัติธรรมเป็นนิตยกิจแจ่มใส

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

๑.๑ ได้ดำเนินการนำกระบวนการศึกษาวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชา เช่น สถิติเบื้องต้นและการวิจัย ของนิสิตชั้นปีที่ ๑ งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ของนิสิตชั้นปีที่ ๒ รายวิชาการวิจัยทางสังคมศึกษา นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ ๓ และรายวิชาการศึกษาอิสระทางสังคมศึกษา นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ ๔ ในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และนำไปใช้ประกอบการอ้างอิง การการเรียนการสอนรายวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ และรายวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนา ในสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

๑.๒ นำข้อมูลไปใช้ในเวทีเสวนาการศึกษาประกอบการสัมมนาทางการศึกษา ในหัวข้อประเด็นการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนของนิสิตครูศาสตร์ สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ ๔ และชั้นปีที่ ๕ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

๑.๓ ได้นำผลการศึกษาไปสะท้อนข้อมูลให้กับองค์กรต่างๆ ที่ได้ศึกษาวิจัยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา

๑.๔ ได้นำผลการวิจัย ไปนำเสนอให้กับโรงเรียนที่ส่งคณะครูเข้าร่วมในกระบวนการวิจัย เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ผู้ร่วมวิจัยได้แสดงความคิดเห็น นำไปสู่การจัดทำโครงการ โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ตามมา

๒. กิจกรรมด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนที่มีการบูรณาการหลัก

๒. กิจกรรมด้านการนำผลการวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนไปสู่โรงเรียนที่เข้าร่วมการวิจัย

๒.๑ ได้นำเสนอผลการศึกษาวิจัยให้กับโรงเรียนโรงเรียนต่างๆที่เข้าร่วมวิจัย และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดลำพูน เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการป้องกันการฆ่าตัวตายของนักเรียนในโรงเรียน

๒.๒ ได้นำเสนอข้อมูลผลงานวิจัยให้กับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดลำพูนในการประชุมสัมมนาพระสอนศีลธรรมประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ เพื่อให้เป็นฐานข้อมูลให้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการเข้าไปสอนในโรงเรียน ได้เพิ่มทักษะความรู้ให้กับผู้เรียนตามโรงเรียนต่างๆ

๒.๓ ได้พัฒนาต่อยอดการศึกษาวิจัยของคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน ที่เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการป้องกันการฆ่าตัวตายให้กับศรัทธาประชาชนในจังหวัดลำพูน

๓. กิจกรรมทางด้านวิชาการ

๓.๑ มีการศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางร่วมกัน ทั้งยัง

ศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน คณะครู และบุคลากรของโรงเรียนในการ บูรณาการหลักการเรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนใน จังหวัดลำพูน

ข้อเสนอแนะ

๑ ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

๑) สถานศึกษาควรมีการริเริ่มดำเนินการศึกษาหลักการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมเชิง พุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนอย่างจริงจัง

๒) ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการกำหนดแผน ยุทธศาสตร์ด้านหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ เพื่อนำไปสู่สถานศึกษา และนำไปปฏิบัติให้ เกิดประโยชน์สูงสุด

๓) ควรมีการส่งเสริมพัฒนา และสร้างการเรียนรู้ให้กับครูเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ตามหลัก การบูรณาการการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัด ลำพูน โดยใช้โครงการเป็นฐาน

๒ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

๑) บุคลากรโรงเรียนทั้งผู้บริหาร และคณะครู ควรนำหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิง พุทธ มาเป็นแนวทางในการทำงานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของนักเรียนในโรงเรียนเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันแก่นักเรียน

๒) ผู้บริหารโรงเรียนควรประสานความร่วมมือ กับทุกภาคส่วนในบริบทของโรงเรียน คือ บ้าน วัด และโรงเรียนให้เกิดความร่วมมือ แล้วควรนำหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ มาเป็น แนวทางในการทำงานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของนักเรียนในโรงเรียน

๓) คณะครูควรนำหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ มาเป็นแนวทางในการจัดการ เรียนการสอนแบบบูรณาการกับรายวิชาต่างๆ เพื่อช่วยในการป้องกันการฆ่าตัวตายของนักเรียนใน โรงเรียน

๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับการนำหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ มาเป็น แนวทางในการทำงานในการป้องกันการฆ่าตัวตายของนักเรียนในโรงเรียน

๒) ควรมีการต่อยอดการวิจัย ที่มาจากการศึกษาวิจัยหลักการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมเชิง พุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของนักเรียนในโรงเรียน โดยมีการศึกษาโรงเรียนนำร่อง

๓) ควรมีการนำเอาโครงการ หรือโครงการต่างๆที่เกิดจากกระบวนการวิจัยเรื่องหลักการ เรียนรู้และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูนไป ศึกษาวิจัยโดยใช้กระบวนการปฏิบัติจริง

๔.๕ การประชาสัมพันธ์

๑. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลงานวิจัยทางอินเทอร์เน็ต <http://www.mculp.ac.th>

๒.การนำเสนอใน รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๕ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

๓.ส่วนการประชาสัมพันธ์ทางสิ่งพิมพ์อยู่ในระหว่างดำเนินการ

ประวัติผู้วิจัย

๑) ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นายประเด่น แบนปิง

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr. Praden Banping

๒) ตำแหน่งปัจจุบัน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร, เลขานุการบัณฑิตศึกษา

อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

๓) หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ / โทรสาร ๐๕๓-๕๖๓๑๖๓ โทรศัพท์เคลื่อนที่

๐๘๕-๗๒๔๖๗๐๙ E-mail: Pradenmculp@gmail.com

๔) ประวัติการศึกษา

-ระดับปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ระดับปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร

๕) สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

- สาขาวิชาสังคมศึกษา

- สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

๖) ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :

ชื่อผลงานวิจัย

๑. การศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของเกษตรกรชาวพุทธ จังหวัดลำพูน , ๒๕๔๙.(ทุนสนับสนุนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

๒. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน ๒๕๕๗ (ทุนสนับสนุนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

๓. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดลำพูน ๒๕๕๗ (ทุนสนับสนุนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน)

ชื่อบทความ

-บทความวิจัย การศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของเกษตรกรชาวพุทธ จังหวัดลำพูน

-บทความเรื่อง พระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม